

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU
XII KOOSSEISU 63. ISTUNGJÄRK
10.–13. veebruar 1992

Sisukord

ESIMENE ISTUNG, 10. veebruar 1992	3
Istungjärgu päevakorra kinnitamine	3
Eesti Vabariigi põllumajandusreformi seaduse eelnõu teise lugemise jätkamine	7
Eesti Vabariigi seaduse "Mõnede seadusandlike aktide kehtetuks tunnistamise kohta" eelnõu esimene lugemine	14
Eesti Vabariigi rahvaraamatukogude seaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi rahvaraamatukogude seaduse kehtestamise kohta" eelnõu esimene lugemine	15
Eesti Vabariigi jäätmeseaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi jäätmeseaduse kehtestamise kohta" eelnõu esimene lugemine	21
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu 1992. aasta 16. jaanuari otsuse "Majandusliku eriolukorra kehtestamise kohta" kehtetuks tunnistamisest	24
Eesti Vabariigi liiklusseaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi liiklusseaduse rakendamise kohta" eelnõu esimene lugemine	29
TEINE ISTUNG, 11. veebruar 1992.....	31
Eesti Vabariigi Valitsuse ja Eesti Panga infotund.....	31
Eesti Vabariigi piirituse ja veinide aktsiisi seaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seaduses" eelnõu esimene lugemine	43
Eesti Vabariigi seaduse "Täienduse tegemise kohta "Eesti Vabariigi tegevusloamaksu seaduses"" eelnõu teine lugemine	47
Eesti Vabariigi ühinemise kohta Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni 1948. aasta Genfi konventsiooni ja Rahvusvahelise Tsiviillennunduse Organisatsiooni 1944. aasta Chicago konventsiooniga.....	48
KOLMAS ISTUNG, 12. veebruar 1992	53
Eesti Vabariigi Rahareformi Komitee liikme nimetamine	54
Eesti Vabariigi lastetoetuste seaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi lastetoetuste seaduse rakendamise kohta" eelnõu teine lugemine.....	61
Eesti Vabariigi kaitsepolitsei tegevuse kontrollimiseks moodustatud Ülemnõukogu ajutise komisjoni informatsioon	66
Eesti Vabariigi seaduse "Muudatustest Eesti Vabariigi politseiseaduses" eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi Julgeolekuteenistuse moodustamise kohta" eelnõu teine lugemine.....	73
Korruptsiooni vältimise abinõude kohta ametiisikute osalemisel ettevõtluses	87
Aita Rajavere ennetähtaegne vabastamine kohtunikukohustest	88
Eesti Vabariigi seaduse "Kohaliku omavalitsuse esinduskogude asendusvalimise edasilükkamise kohta 1992. aastal" eelnõu esimene lugemine	89
NELJAS ISTUNG, 13. veebruar 1992	92
Päevakorravälised avaldused	92
Eesti Vabariigi riigi- ja munitsipaalomanduses olevate elamute ja korterite erastamise seaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse ""Eesti Vabariigi riigi- ja munitsipaalomanduses olevate elamute ja korterite erastamise seaduse" kehtestamise kohta" eelnõu teise lugemise jätkamine.....	96

Topograafiliste kaartide, geodeetiliste ja gravimeetriliste andmete kasutamise kohta.....	124
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu juhatuse arupärimine rahvasaadikute töötingimuste kohta Toompea lossis	129

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 63. ISTUNGJÄRK

ESIMENE ISTUNG, 10. veebruar 1992

Istungjärgu päevakorra kinnitamine

Juhataja (M. Lauristin)

Tere päevast, lugupeetud Ülemnõukogu! Alustame 63. istungjärku. Palun teeme kohaloleku kontrolli. Kohal on 74 saadikut, puudub 29. Enne kui asume istungjärgu päevakorra juurde, on nii saadikutel kui ka valitsusel meile üle anda mõned eelnõud. Palun, härra Uluots!

Ü. Uluots

Kallid kolleegid, mul on suur rõõm jälle seista teie ees ja esindada järjekordselt Eesti Panka. On oodata välisinvesteeringuid Eesti pankadesse. Eesti Pank on välja töötanud juhendmaterjali investeeringute vastuvõtmiseks, kuid ta satub teatud määral vastuollu välisinvesteeringute seadusega. Eesti Pank teeb ettepaneku teha välisinvesteeringute seadusesse üks parandus, mille ma annan üle proua Lauristinile.

Juhataja

Eelnõu soovib üle anda ka hr. Käbin. Palun!

T. Käbin

Lugupeetud juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Ülemnõukogu Presiidiumi nimel esitan otsuseprojekti kohaliku omavalitsuse esinduskogude asendusvalimise edasilükkamise kohta 1992. aastal. Küsimuse arutamise kiireloomulisus on tingitud sellest, et vastavalt kohalike esindusorganite valimisseadusele toimuvad asendusvalimised igal aastal märtsikuu kolmandal pühapäeval. Otsust arutades näeme, millest on tingitud vajadus neid edasi lükata.

Juhataja

Kas sobib, et sellega hakkab tegelema õiguskomisjon? Aitäh! Eelnõu on üle anda ka saadik Mart Laaril.

M. Laar

Austatud proua spiiker, austatud kolleegid! Saadikurühm "Isamaa Ühendus" esitab alternatiivse otsuseprojekti kiireloomulisena esitatud otsuseprojektile Eesti Vabariigi kohtunike ametissenimetamisest ning palub võtta see arutusele.

Juhataja

Aitäh! Ma palun, valitsuse esindaja.

K. Kilvet

Lugupeetud juhatus, austatud Ülemnõukogu liikmed!

Lubage Eesti Vabariigi Valitsuse poolt esitada Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi kodanikest ja välismaalastest" projekt. Ettekande selles küsimuses teeb justiitsminister hr. Rask.

Juhataja

Kas see on kiireloomuline?

K. Kilvet

See ei ole kiireloomuline.

Vabariigi valitsus esitab Eesti Vabariigi Justiitsministeeriumi poolt ettevalmistatud Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Kodakondsuse seaduse rakendamisest" projekti. Ettekande selleski küsimuses teeb hr. Rask.

Eesti Vabariigi Valitsus esitab kiireloomulise küsimusena Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu 16. jaanuari 1992. aasta otsuse "Majandusliku eriolukorra kehtestamise kohta" kehtetuks tunnistamise kohta" projekti. Ka selles küsimuses teeb ettekande justiitsminister hr. Rask.

Eesti Vabariigi Valitsus võtab tagasi 19. detsembril 1991. aastal Eesti Vabariigi Ülemnõukogule esitatud otsuse "Omandireformi jätkamisest ja kiirendamisest" projekti. Aitäh!

Juhataja

Aitäh! Eelnõu on esitada ka justiitsministeeriumil. Palun, minister hr. Rask!

M. Rask

Austatud proua eesistuja, lugupeetud saadikud! Vastavalt kehtivale Eesti Vabariigi kohtuniku staatuse seaduse §-le 26 esitan eelnõu kohtunik Aita Rajavere ennetähtaegseks vabastamiseks tema omal soovil.

Juhataja

Kas see on kiireloomuline?

M. Rask

Palun vaadake seda kiireloomulisena.

Juhataja

Aitäh! Ma paluksin õiguskomisjonil võtta oma hoolde viimane küsimus, samuti hr. Laari ja hr. Käbini tõstatatud küsimused ning majanduskomisjonil eriolukorra tühistamise kohta esitatud projekt.

Läheme päevakorra juurde. Nagu te äsja kuulsite, võttis valitsus tagasi omandireformi jätkamise ja kiirendamise otsuse eelnõu, mis oli meil täna planeeritud teiseks päevakorrapunktiks. Kuna see kava oli juhatusel ka teada, siis vaatas juhatus päevakorra projekti üle juba sellest lähtudes ja teeb teile ettepaneku neljapäevaks planeeritud 3. ja 4. päevakorrapunkt, s.o rahvaraamatukogude seaduse eelnõu ja jäätmeseaduse eelnõu tõsta ümber tänasele 4. ja 5. punktiks ning praegused 3. ja 4. punkt lugeda vastavalt 2. ja 3. punktiks. On see muudatus arusaadav? Samuti oli juhatuses arutusel homsele päevale planeeritud rahareformi komitee liikme nimetamine. Selgus, et hr. Jalakas, keda see asi personaalselt puudutab, saab võtta meie istungist osa mitte homme, teisipäeval, vaid kolmapäeva hommikul. Seetõttu paluksime teisipäevaks planeeritud 4. punkti viia üle kolmapäevale 1. punktiks ja homse 5. punkti, mis käsitleb lastetoetusi, viia üle kolmapäevale 2. punktiks. Meieni on jõudnud ka informatsioon, et kolmapäevaks planeeritud kiireloomulise eelarveküsimuse, s.o. 1. punkti kohta laekub meile informatsioon rahandusministeeriumilt homme. On tõenäoline, et seda punkti me sel nädalal arutada ei saa.

Enne kui me asume nende parandustega päevakorda kinnitama, paluksin teid kinnitada kõigepealt juhatuse otsus selle kohta, et Eesti Vabariigi Riigikogu valimise seaduse eelnõu on planeeritud 64. istungjärgule ja juhtivkomisjon on õiguskomisjon. Palun, kes on selle poolt, et valimiseaduse eelnõu arutada järgmisel istungjärgul? Palun hääletada! 60 häälega on juhatuse otsus kinnitatud, 1 oli vastu, 1 jäi erapooletuks.

Asume nüüd päevakorda kinnitama. Kes on selle poolt, et kinnitada esitatud päevakord teile ettekantud muudatustega? Palun hääletada! Poolt on 64 saadikut, vastu keegi ei ole, 1 jäi erapooletuks. 63. istungjärguks on kinnitatud järgmine päevakord:

1. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Omandireformi jätkamisest ja kiirendamisest" projekt.
2. Eesti Vabariigi põllumajanduse omandireformi seaduse eelnõu. Teise lugemise jätkamine.
3. Eesti Vabariigi seaduse "Mõnede seadusandlike aktide kehtetuks tunnistamise kohta" eelnõu.
4. Eesti Vabariigi Valitsuse ja Eesti Panga infotund.
5. Eesti Vabariigi piirituse ja veinide aktsiisi seaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seaduses" eelnõu. Esimene lugemine.
6. Eesti Vabariigi seaduse "Täienduste tegemise kohta Eesti Vabariigi tegevusloamaksu seaduses" eelnõu. Teine lugemine.

7. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi Rahareform Komitee liikme nimetamisest" projekt.
8. Eesti Vabariigi lastetoetuste seaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi lastetoetuste seaduse rakendamise kohta" projekt. Teine lugemine.
9. Eesti Vabariigi seaduse "Eesti Vabariigi 1992. aasta riigieelarve I poolaasta plaani kohta" eelnõu ja Eesti Vabariigi 1992. aasta riigieelarve I poolaasta plaani projekt.
10. Eesti Vabariigi kaitsepolitsei tegevuse kontrollimiseks moodustatud Ülemnõukogu ajutise komisjoni informatsioon.
11. Eesti Vabariigi liiklusseaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi liiklusseaduse rakendamise kohta" projekt.
12. Eesti Vabariigi seaduse "Muudatustest Eesti Vabariigi politseiseaduses" eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi Eriteenistuse moodustamise kohta" projekt. Teine lugemine.
13. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Korruptsiooni vältimise abinõudest ametiisikute osalemisel ettevõtluses" projekt.
14. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi Ülemkohtu mõnedest funktsioonidest" projekt.
15. Eesti Vabariigi riigi- ja munitsipaalomanduses olevate elamute ja korterite erastamise seaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi riigi- ja munitsipaalomanduses olevate elamute ja korterite erastamise seaduse kehtestamise kohta" projekt. Teise lugemise jätkamine.
16. Eesti Vabariigi rahvaraamatukogude seaduse ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi rahvaraamatukogude seaduse kehtestamise kohta" projekt. Esimene lugemine.
17. Eesti Vabariigi jäätmeseaduse ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi jäätmeseaduse kehtestamise kohta" projekt.
18. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi ühinemise kohta Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni 1948. aasta Genfi konventsiooni ja Rahvusvahelise Tsiviillennunduse Organisatsiooni 1944. aasta Chicago konventsiooniga" projekt.
19. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Riigimajanditeks jäävate vabariikliku tähtsusega põllumajanduslike õppe-, katse- ja teadusasutuste ning majandite loetelu ja nende maakasutuse suuruse kinnitamise kohta" projekt.
20. Eesti Vabariigi kodanikukaitse seaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi kodanikukaitse seaduse rakendamise kohta" projekt.
21. EMKE saadikurühma arupärimine Eesti Vabariigi Valitsusele "Eesti Vabariigi omandireformi aluste seaduse ja selle rakendusotsuse täitmise tagamisest". Arutelu jätkamine.

22. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu liikme A. Gussevi poolt esitatud Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi immigratsiooniseaduses" eelnõu. Esimene lugemine.

23. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu juhatusel arupärimisele "Ülemnõukogu saadikute töötingimuste kohta Toompea lossis" vastamine. Arutelu jätkamine.

Eesti Vabariigi põllumajandusreformi seaduse eelnõu teise lugemise jätkamine

Juhataja

Asume nüüd selle päevakorrapunkti juurde, mis meil esialgu oli ette nähtud kolmandana ja mis nüüd on 2. punkt – see on Eesti Vabariigi põllumajanduse omandireformi seaduseelnõu. Jätkame teist lugemist. Kas ettekandjatel on soovi täpsustada oma seisukohti? Palun, härra Pajo!

M. Pajo

Lugupeetud eesistuja, austatud rahvasaadikud! Ma annaksin mõne sõnaga ülevaate sellest tööst, mis on vahepeal põllumajanduse omandireformi seaduse eelnõuga tehtud. Meil oli võimalus koos istuda ekspertide härra Paul Varuliga Tartu Ülikoolist ja Mihkel Oviiriga justiitsministeeriumist, samuti ajutise omandi- ja maareformi komisjoni esimehe härra Kaido Kamaga. Ekspertide arvates on eelnõu piisavalt küps, et selle võiks võtta aluseks arutelul Ülemnõukogus. Aruteludes ekspertidega tehti ka mitmeid olulisi täiendusi, parandusi ja täpsustusi, mida tegelikult ei ole veel käesolevasse projekti sisse viidud, kuid mille alusel on juba uus, täiustatud variant välja töötatud. Ma räägiksin nendest mõne sõnaga.

Esiteks on probleem selles, kuidas reformikomisjon kohapeal moodustatakse. See on majandi ja valla vahekorra küsimus ning reformikomisjon jäi arvamusele, et otseselt omavalitsusorgan komisjoni ei moodusta, vaid organiseerib selle moodustamise. Ja nimelt selliselt, et komisjoni delegeerivad oma esindajad nii majand, talupidajad kui ka kohalik volikogu. Vajaduse korral võtavad komisjoni tööst osa panga ja riigi esindajad.

Teiseks on täpsustatud komisjoni õigusi ja volitusi ka selles osas, et kõik tehingud majandi varaga võivad reformiperioodil toimuda ainult kooskõlastatult selle komisjoniga või komisjoni poolt määratud korras. Samuti on komisjonil õigus teha majandi spetsialistidele ja juhtkonnale ülesandeks valmistada ette materjale, mis on vajalikud reformikomisjoni tööks, sest komisjon ise kõike teha ei suuda. Samuti oli võimalik täpsustada kohaliku omavalitsuse volikogu pädevust nende maade sihipärase kasutamise tagamisel ja varade ning maa seose tagamisel vastavalt maareformi seaduse rakendusotsusele.

Edasi tekkis endiste omanike ühistatud vara tagastamise küsimus ja siin asus komisjon seisukohale, et tagastamisel tegelikult piiranguid olla ei tohiks ja see peaks minema täielikult nii, nagu on aluste järgi ette nähtud. Kui põllumajanduslikke tootmisvahendeid on võimalik ja otstarbekas kompenseerida aga natuuras, siis peaks see toimuma ainult juhul, kui isikul, kes soovib natuuras asendamist, on olemas tingimused selle vara sihipärase kasutamise jätkamiseks.

Terve hulk probleeme kerkis varade munitsipaliseerimisega. Siin asus komisjon kompromissseisukohale, et need ühismajandite varad ja sotsiaal-kultuurilised varad, mis on soetatud riigieelarvest ja muudest tsentraliseeritud vahenditest, peaksid kohalikele omavalitsusele üle minema tasuta ja kohustuslikult, kui nad taasriigistatakse. Samal ajal kõik ülejäänud sotsiaal-kultuurilised varad peaksid loogiliselt minema munitsipaalomandusse omandireformi aluste seaduse § 30 järgi, mis sätestab kohaliku omavalitsuse ostueesõiguse munitsipaliseeritavatele varadele – seda kõikide ühismajandite osas, sõltumata omandivormist. Mis puutub riigivara eraldamisse ühismajandi varast, siis siin sai härra Kama palvel sisse viidud täpsustus, et Eesti Vabariigi varana ei võeta arvesse neid rahalisi vahendeid, mis on antud varasematel perioodidel ja mis on kustutatud, näiteks laenuid või muud vahendid.

Samuti tekkis küsimus, kas riik võib oma vara üle anda ainult tasu eest või võiks ta seda ühismajandi reorganiseerimise tulemusena moodustatud uutele ettevõtetele või talupidajatele ka tasuta anda. Siin jäi küsimus lahtiseks – osa komisjoni liikmeid arvas, et võib ka tasuta üle anda, teine osa oli selle poolt, et ainult tasu eest. Probleem on selles, et kollektiviseerimise käigus tõepoolest paljude ühistute varad natsionaliseeriti ja võeti neilt ära ja anti üle majanditele tasuta. Kui ühistud taasluuakse, siis oleks võib-olla tõesti otstarbekas kaaluda ka nende varade tasuta tagastamist, kuigi omandireformi alused seda ette ei näe. Mis puutub maaparanduseprojektide üleandmisesse, siis selles oli komisjon üksmeelel, et need peavad minema kasutajate kätte ja nende vastutusele lepinguga, kuid maaparandusobjektide väärtus tuleb arvestada selle maa hinna sisse. See tähendab, et kui komisjonid kohapeal maaparandusobjekti üle annavad, tuleb vaadata, kas selle maaparandusobjekti väärtuse järgi on maa väärtus tegelikult tõusnud või hoopis langenud, sest alati ei ole maaparandus läinud täie ette.

Kui me räägime majandi vara erastamisest ning põllumajanduse omandireformist – sellest, millises vormis majandi tegevus ümber korraldada, kas likvideerimise või reorganiseerimisena –, siis komisjon asus seisukohale, et likvideerimine on see, kui õigusjärgluse korras ei anta vara üle ühistutele ega teistele juriidilistele isikutele. Reorganiseerimine on see, kui ühismajandi vara baasil tekivad kas töösakute kaudu või ühistatud vara obligatsioonide kaudu osahingud – kas üks, kaks või mitu – või ühistud. Ja selleks, et tagada siiski põllumajandusvara edasist reaalselt kasutamist ja ka seda, et eraomand tegelikult tööle hakkaks, on projektis sees selline mõte, et igal isikul, kel on töösak majandi varas ja ühtlasi õigusvastaselt võõrandatud vara obligatsioonid, on õigus nõuda selle vara natuuras eraldamist. Siin on aga piirav tingimus: seda saab nõuda ainult siis, kui inimene hakkab kohapeal, oma piirkonnas ettevõtlusega tegelema, kas siis talupidamisega või mõne muu ettevõtlusega – tähendab, kui jätkub selle vara sihipärane kasutamine. Siin, nagu maareformi seaduseski, on välja pakutud ka nende isikute eelisjärjekord, kellel oleks siis õigus vara natuuras eraldamist nõuda. Kui inimene vara natuuras eraldamist nõuab ja tal on majandi varas töösak ning vara väärtus ei ületa töösaku suurust, siis ei saa ka ei osahing ega reorganiseeritav ühismajand keelata selle vara natuuras üleandmist. Natuuras üleandmise eelisjärjekord võiks näha välja järgmine: 1) isikud, kellel on nii töösak kui ka ühistatud vara kompenseerimiseks välja antud osatäht ühismajandi varas; 2) isikud, kellel on kas töösak või kompenseerimiseks välja antud osatäht; 3) isikud, kes tegelevad ettevõtlusega selle kohaliku omavalitsuse haldusterritooriumil ja 4) kõik teised isikud, kellel on osa ühisvaras. Kui selgub, et loetletute hulgas soovijaid ei ole, siis võiks asi käia omandireformi aluste seaduse järgi vastavalt sellele, milline on erastamisest osavõtu õigus Eesti Vabariigis. Mis puutub varade edasiandmisesse ühistutele, siis siin jäi sisse nii, et kõigi põllumajandustootmist teenindavate varade eelisjärjekorras omandamise õigus antakse ühistutele ja kui ühistud ei soovi, alles siis võivad need minna eraisikute kätte.

Eraldi probleem kerkis töösakute kaudu erastatava vara ja tagastatava ühistatud vara väärtuse kindlaksmääramisel ja siin on muidugi mõned otsad lahtised. Ühelt poolt on omandireformi aluste seaduses ette nähtud, et Ülemnõukogu otsustab selle vara väärtuse, mis kuulub kompenseerimisele või tagastamisele. Teiselt poolt, kui me räägime sellest, et ühismajandite vara kuulub erastamisele töösakute kaudu ja samal ajal on kõrvuti töösakuga õigus saada osakuid majandi varast ka nendel isikutel, kelle vara oli ühistatud, siis on meie arvates loogiline, et vara väärtus tuleb kindlaks määrata ühel ja samal alusel. Seda nii töösaku arvutamiseks kui ka ühistatud vara kompenseerimiseks või kindlaksmääramiseks ühismajandi varas. Siin on siiski olemas probleem, mille üle tuleb mõtteid vahetada.

Terve hulk probleeme tuleneb sellest, et nii omandireformi aluste seaduse rakendusotsusega kui ka 1990. aasta 17. juuli otsusega on riigi ja ühismajandite varaga teostatavad tehingud peatatud. Oleme seisukohal, et need küsimused, mis majandid on vahepeal vara erastamisel ja töösakute väljaarvutamisel lahendanud enne 1991. aasta 20. juunit, tuleb siiski jätta nii, nagu majandid on otsustanud, ja tagasiulatuvat jõudu sellele seadusele anda ei saa. Ühistatud vara tagastamise või kompenseerimise puhul muidugi tuleks asjad üle vaadata lähtuvalt sellest, milline see seadus välja näeb. Täiesti kindel on, et kohalikele komisjonidele tuleb anda õigus üle vaadata kõik tehingud, mis on tehtud ühismajandi varaga pärast seda, kui need tehingud olid peatatud, ja vastavalt sellele, kas seadust on rikutud või mitte, ka abinõusid rakendada. Nii et terve hulk küsimusi tuleb lahendada veel täiendavalt selle saaduse rakendusotsusega.

See on lühidalt praegu kõik. Arvan, et tööd seaduseelnõuga on võimalik jätkata ja seda tuleks teha võimalikult kiiresti. Aitäh!

Juhataja

Aitäh! Kas ettekandjale on küsimusi? Palun, hr. Mölder.

A. Mölder

Austatud spiiker, lugupeetut ettekandja! §-s 11 on loetletud, et kohaliku haldusüksuse elanike sotsiaalseks ja kultuuriliseks teenindamiseks vajaliku ühismajandi vara munitsipaliseerimisel rakendatakse seda, seda ja seda. Kas selle sotsiaalseks ja kultuuriliseks teenindamiseks vajaliku vara hulka kuuluvad ka elamud?

M. Pajo

Ma arvan isiklikult niimoodi, et need ei peaks sinna kuuluma, sest elamud tuleks privatiseerida ja eraomandusse anda korterite erastamise seaduse alusel või siis nii, nagu majandites on juba ka tehtud – palju maju ja elamuid on maha müüdnud soodustatud tingimustel. Kuid teatud korterite puhul, näiteks kui tegemist on pensionäridega või mõne teise elanikekategooriaga, kelle eraomandusse ei ole mõtet korterit anda, peaksid mingid variandid jääma.

Siin tuleb asja vaadata sõltuvalt kohalikest oludest. Üldjuhul ma arvan aga, et elamud tuleks ikkagi erastada juba selle protsessi käigus, mitte munitsipaalomandi kaudu – kuigi ka see on võimalik.

L. Hänni

Lugupeetud juhatus, austatud ettekandja! Omandireformi aluste seadus tõi sisse sellise põhimõtte, et Eestis peaks toimuma erastamine rahvakapitali obligatsioonide eest, mis antakse välja kõigile isikutele, kes on töötanud Eesti rahvusliku rikkuse loomisel. Kas te olete analüüsinud, kuidas praegune põllumajanduse omandireformi kontseptsioon haakub nende omandireformi aluste seisukohtadega? Milline on kolhoosi osaku ja rahvakapitali osaku vahekord? See on üks küsimus.

Teine küsimus. § 14 näeb ette majandite likvideerimise, kui nad ei saada rahuldada esitatud varalisi nõudmisi. Kui majandid peavad nüüd hüvitama võõrandatud vara ja see hüvitamine tuleb enam-vähem õiglase, siis suure tõenäosusega ei suuda küllaltki paljud majandid neid kohustusi täita ja kolhoosnikud tegelikult mingit tööpanuse osakut ei saa. Kas te olete ka hinnanud nende majandite osa, kus üldse võiks tekkida tööpanuse osak sellise metoodika juures, nagu praegune omandireformi aluste seadus ette näeb? Aitäh!

M. Pajo

Omandireformi aluste seadus näeb ette, et ühismajandite vara puhul võib kasutada eraldi korda, mida nüüd on täiendavalt reguleeritud, võrreldes alustega. Muidugi on siin palju vaidlusi, kas põllumajanduses peab eraldi tööosak olema või ei pea, kuid ka eksperdid jõudsid seisukohale, et tegelikult algas see reform põllumajanduses juba natuke varem, kui seadusega kehtestati majanditele tööosakute arvutamise piirangud. Kuna praktikas on paljud majandid selle omaks võtnud ja ka maaelanikkonna hulgas on see toetust leidnud, siis me arvame, et juba alanud protsessi ümberpööramine ei ole põhjendatud, vaid see tuleb seadusandlikult ära reguleerida sellesamas liinis ja tööosakute kaudu. Mis puutub rahvakapitali obligatsioonidesse, siis ma arvan, et nende väljaandmisel on kindlasti võimalik arvesse võtta seda osa, mis on põllumajanduses juba erastamise kaudu, tööosakute kaudu välja antud. Komisjonis oli arutelu näiteks eluruumide erastamisel väljaantavate obligatsioonide üle ja seal peeti täiesti loomulikuks, et neid võib ühendada põllumajanduses väljaantavate tööosakutega. Nii et see erikord tekitab muidugi probleeme, kuid kuna protsess on juba tegelikult käima läinud, siis ma arvan, et seda ümber pöörata ei ole õige.

Mis puutub ühistatud vara kompenseerimisse ja tagastamisse, siis alused ütlevad selle kohta täpselt, et kui ühismajandil selleks oma vara puudub, siis kompenseerib vara riik. Nii et sellist küsimust, et endine omanik või pärija kompensatsioonist ja vara väärtusest ilma jääb, nagu tekkida ei saa. Meie arvates ei ole ka majandid sellistes võlgades, et nende põhivahenditest ei jätkuks nii ühistatud vara tagastamiseks ja kompenseerimiseks kui ka tööosakute väljaarvutamiseks. Ma arvan, et siin sellist probleemi siiski ei ole. Aitäh!

E. Parder

Austatud eesistuja ja lugupeetud ettekandja! Kas teile on teada Eesti ühistegevusorganisatsioonide tehtud parandused ja täiendused omandireformi seaduse eelnõule? Mis te nendest arvate, kui te olete neid lugenud?

M. Pajo

Ma saan muidugi aru ühistegevust taastada püüdivate isikute murest ja see on ka meie mure. Tõepoolest, põllumajanduses on ühistegevus olnud läbi aegade üks olulisi valdkondi kogu tootmist teenindavas sfääris. Talupidajatel oli ka Eesti ajal nii piima- kui teraviljatootmisega seotud teenindus ning muu teenindus ühistu baasil üles ehitatud ja on loomulik, et see

ühistegevus tuleb taastada. Samal ajal olen ma veendunud, et ühistegevust käsu korras taastada ei saa ja seadus saab anda ainult reeglid, millistel tingimustel ja kuidas ühistegevust taastada ning millised varad ühistegelikele organisatsioonidele eelkõige üle anda. Meie arvates reguleerib praegune seaduseelnõu need küsimused põhimõtteliselt ära, kuid samal ajal, kui me räägime majandusühingutest ja üldse ühistegevuslikust ettevõtlusest kui ettevõtluse vormist, siis selles osas on meie seadusandlus praegu puudulik. Seepärast arvan, et ühistute kohta on siiski vaja vastu võtta eraldi seadusandlik akt, olgu see siis Ülemnõukogu või valitsuse oma. See seadus, mille eelnõu tegelikult juba olemas on, reguleeriks ühistute tegevust täpsemalt. Põllumajanduse omandireformi seaduse kohta tehtud ühistegevust puudutavaid täiendusi ja parandusi olen ma lugenud ja mõningaid mõtteid saab sealt üle võtta, kuid põhimõttelisi erinevusi seal ei ole. Seal on võib-olla ühistegevusele pandud suurem rõhk, kui meie arvates selles seaduseelnõus otseselt vaja on. Aitäh!

I. Raig

Härra Pajo, küsimusi selle seaduseelnõu kohta oleks väga palju, kuid ma tahaksin puudutada ainult ühistatud vara kompenseerimisega seostuvat. Selles eelnõus on öeldud, et endistel omanikel ja nende pärijatel on õigus saada kompensatsiooni ühistatud vara väärtusest lähtudes. Ja küsimus: kuidas hinnatakse selle vara, kaasa arvatud maa väärtust? Kas ei peaks kõrvuti käesoleva seaduseelnõuga olema meie laual ka eelnõu selle kohta, kuidas ühistatud vara väärtust hinnatakse?

Teine küsimus. Samas §-s 8 on öeldud, et kompensatsioonina antakse välja ühistatud vara osatäht. Mida see ühistatud vara osatäht tähendab ja kas see on kooskõlas kogu osakute kontseptsiooniga, ka näiteks rahareformiga? Tänan tähelepanu eest!

M. Pajo

Maa teatavasti natsionaliseeriti, maad ei ühistatud. Selles mõttes maa väärtus ja maa probleemid käesoleva seaduse objektiks ei ole. Mis puutub ühistatud vara väärtuse kindlaksmääramisse, siis ma juhtisin juba ettekandes tähelepanu sellele, et siin on kaks teed. Kas me võtame aluseks sama väärtusskaala, mis on praegu majandite põhivahenditel konkreetsetes majandis olemas, või teeme ühtse, ülevabariigilise väärtusskaala. Meie seisukoht on – see haakub nüüd juba teise küsimusega –, et juhul, kui inimene ei soovi vara tagasi saada reaalsel kujul, vaid ühismajandi vara osakuna, on täiesti põhjendatud, et me võtame aluseks sama väärtusskaala ja ei hakka eraldi mingisuguseid dokumente tegema. Vastavalt sellele, milline on ühismajandi keskmiselt lehma, hobuse või traktori väärtus, on võimalik siis ka konkreetsetel kindlaks määrata ühistatud vara väärtus, mis kuulub osakuna väljaarvutamisele. Ühistatud vara osatäht antakse välja just nimelt siis, kui inimene ei soovi varu natuuras tagasi saada ja ei taha ka natuuras kompensatsiooni, vaid tahab vara kasutada osaühingus, ühistus või mingis muus ettevõtluse vormis. Me leiame, et õige on inimesele valikuvabadus anda. Siit tulenevalt on loomulik, et talle antakse välja ka vastav osatäht, mis näitab tema osa suurust, ja vastavalt ühismajandi edasisele saatusele saab ta oma osa ja oma hääleõigusega seal kaasa rääkida. Aitäh!

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Seaduseelnõu § 6 lg. 2 punkt 2 ütleb: määrab kindlaks vastavalt Eesti maareformi seaduse § 10 lg. 2 koos maa-ametiga tervikvarade teenindamiseks vajaliku maa Eesti Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud korras. Maareformi

seaduse 5 10 lg. 2 ei räägi midagi tervikvarade teenindamiseks vajalikust maast. Kas te avaksite veidi seda tervikvarade teenindamiseks vajaliku maa mõistet?

M. Pajo

Ma ei tea, võib-olla on asi natuke segane, aga kui me võtame lahti maareformi seaduse § 10 lg. 2, siis see ütleb otse, et hoone või rajatise teenindamiseks vajaliku maa määrab kindlaks kohaliku omavalitsuse organ koos maa-ametiga. Siin on siiski selline õigus antud. Ja meie arvates on täiesti põhjendatud, et kui kaasaegses tootmisstruktuuris on vaja farmile või mõnele muule tootmisobjektile teatud maakasutus tagada, siis vaatab omavalitsus üle, et maa jääks sihipärasesse kasutusse, ja sõltuvalt sellest otsustab, kas ta tagastab, kompenseerib või leitakse mingid muud vormid maa kasutamiseks konkreetse põllumajandustootmise huvides. Mulle tundub, et see on siiski reguleeritud maareformi seaduse §-s 10 lg. 2.

A. Mölder

Austatud ettekandja! §-s 23 ja mitmes teises räägitakse erastamise järjekorrast ja võetakse aluseks nii tootmise järjepidevuse vajadus kui ka maa omandiõigus. Kumba siis eelistatakse, kui nad mõlemad siin ühes punktis kirjas on? Ja kas te võiksite öelda paar sõna ka reservfondi moodustamisest? Kas see võetakse enne ära või läheb see hiljem saaja arvelt? See on küllaltki suur summa, kui see moodustab 50% ühismajandi kogu varast.

M. Pajo

Mis puutub tootmise järjepidevuse tagamisele, siis siin on võib-olla kõige keerulisem probleem, kuidas maa ja tootmisvarade kasutamine tegelikult niimoodi kokku lepitakse, et need asjad omavahel kooskõlas oleksid. Siin tuleb siiski vaadata seda, et kui maa omandiõiguse taastamine suudab tagada tootmise järjepidevuse, siis on täiesti loogiline, et omandiõigus tuleb taastada. Siin ei ole mingit kahtlust. Kui selgub, et maa omandiõiguse taastamine võib tekitada tagasilööke ja võib-olla on oht, et maa läheb põllumajandustootmisest ja sihipärasest kasutamisest välja, siis on loogiline, et tuleb eelistada põllumajandustootmise järjepidevust ja rakendada kompensatsiooni ning teisi variante. Nii et ma ikkagi arvan, et on võimalik mõlemat pidi lahendada – sõltub sellest, kas nendes küsimustes suudetakse või tahetakse kokku leppida ja kas õnnestub kokku leppida. Teiseks, reservfond on minu arvates projektis 5%, mitte 50% ühismajandi vara väärtusest. Ma arvan, et see on siiski vajalik, et teatud ettenägematud kulutusi katta. Ega see vara ei kao ju kuskile, see jääb ikkagi pärast sinnasamasse – läheb ta siis likvideerimisel omavalitsuse kätte või reorganiseerimisel pärast protsessi lõppemist õigusjärglastele. Nii et siin ei tohiks probleemi olla.

J. Kass

Lugupeetud ettekandja! Selles reformis ma ei näe vastust, kuidas ühismajandi liikmetel on võimalik kätte saada oma tööosak, kui ühismajandi vara on ümber pumbatud teise ettevõttesse, näiteks aktsiaseltsi. Konkreetselt "Pärnu Kaluril" on selline juhus, kus mitmetesse-mitmetesse miljonitesse ulatava varaga seltsi, s.o. kalarestorani on ümber pumbatud "Pärnu Kaluri" vara. Selle vara haldajaks on nüüd kolhoosi esimees oma pojaga ja ma ei tea, kes veel sealt. Tegemist on kolhoosi tühjakspumpamisega. Mis saab nüüd liikmete tööosakust?

M. Pajo

Mulle on küsimus selge. Kui me võtame perioodi enne 20. juunit 1991, siis on selge, et enne seda võis kolhoos oma vara käsutada nii, nagu kolhoosi põhikiri ette nägi, kas juhatuse otsusega, volinike otsusega või üldkoosoleku otsusega. Kui need otsused on tõesti tehtud enne seda ja üldkoosolek või volikogu koosolek on oma õnnistuse kaasa andnud, siis on majandi oma kollektiivi teha, kas pidada seda õigeks või mitte. Aga kui need tehingud on tehtud pärast seda, kui Ülemnõukogu oli nad omandireformi aluste seaduse rakendusotsusega peatanud, siis on vaja need asjad kindlasti üle vaadata, vajaduse korral tühistada ja ka süüdlased vastutusele võtta. See, kui suur osa majandi varast on ümber pumbatud aktsiaseltsi, tuleb konkreetselt tõestada ja siis asi faktide najal uuesti läbi vaadata. Ma arvan, et põhivahendid ja põhivara on majandil siiski alles ja selles probleem olla ei saa. Aga ma ütlen veel kord, et siin tuleb väga tähelepanelikult jälgida, kas asja on seaduslikult aetud.

L. Hänni

Lugupeetud ettekandja, ma sooviksin veel täpsustada, millisest alusest lähtudes on §-s 3 nimetatud omandireformi õigustatud subjektid. Näiteks võib sellest nimekirjast leida küll talu pidama asunud ühismajandi endisel töötajad, aga samal ajal on välja jäetud need inimesed, kes on ühismajandis töötanud, kaotanud oma koha näiteks koondamise tõttu ja seetõttu asunud mõnele teisele tööle. Kas see nimekiri on tekitanud ka mingisuguseid vaidlusi või lahkarvamusi ja mis alusel see on kokku pandud? Aitäh!

M. Pajo

Mulle tundub, et vaidluste käigus on maaelukomisjon jõudnud põhimõtteliselt siiski ühistele seisukohtadele selle suhtes, kes sinna loetellu võetud on. Tõepoolest, siin võib veel mitme kategooria isikute puhul arvata, et nende võtmine nimekirja on põhjendatud. Seetõttu on meil projektis ka eraldi punkt, mis näeb ette, et ühismajandil on õigus oma äranägemisel lugeda õigustatud subjektide hulka ka teisi isikuid. Viimases projektivariandis, mille hr. Varul ja hr. Kaido Kama on üle vaadanud, on ka täpsustatud isikute ringi, kellele võidakse täiendavalt töösakud arvutada. Siin muidugi võimalus vaielda on ja võib-olla ka midagi ära põhjendada, aga üldjuhul mulle tundub, et see nimekiri on siiski piisav. Ühismajandil endal on ju võimalik ka erandeid teha, kui need tõepoolest põhjendatud on.

I. Raig

Ma ei jäänud vastusega esimesele küsimusele rahule, sellepärast küsin uuesti sellises kontekstis: kas käesolevale seadusele on ette nähtud koostada ka rakendusotsus? Kui on, kas siis rakendusotsus sisaldab punkte, kuidas määratakse kompensatsiooni suurus? Mida tähendab ühistatud vara osatäht jne.?

M. Pajo

Rakendusotsus on peaaegu valmis; on veel mõningad redaktsioonilised täpsustused. Ma arvan, et lähemal ajal jõuab see meie ette ja kõik need konkreetsed asjad, mis on vajalikud, et seda reformiseadust ellu viia, on meie arvates rakendusotsuses kirjas. Muidugi, ma ütlesin juba enne, et ühistatud vara väärtuse kindlaksmääramine on omaette probleem. Arvan, et siin me peame veel maaelukomisjoniga ning ka ajutise omandi- ja maareformi komisjoniga koos istuma ja kokku leppima, kas me läheme ühte või teist varianti mööda. Viimasesse varianti sai praegu niimoodi sisse, et selle väärtuse määrab kindlaks Ülemnõukogu. Kui see nii jääb, siis on muidugi selge, et me oleme selles osas teinud tööd ja arvutusi ning see projekt on võimalik ka

kiiresti välja käia. Isiklikult olen aga seisukohal, et tegelikult tuleb see võrdsustada tööosaku väärtuse arvestamise aluseks võetavate vara väärtustega. Aitäh!

Juhataja

Aitäh, rohkem küsimusi ei ole. Kas juhtivkomisjon soovib ka veel sõna kaasettekandeks? Ei soovi. Siis asume läbirääkimiste juurde. Tundub, et läbirääkimisi ei soovita pidada. Kas sel juhul on eelnõu valmis vastuvõtmiseks? Palun, härra Telgmaa!

J. Telgmaa

Tänan! Nagu ettekandja hr. Pajo informeeris, on meile välja jagatud eelnõuga võrreldes tehtud mitmeid olulisi parandusi – olulisi rohkem vormiliselt ja väga vähe sisuliselt. Kuid selleks, et panna seaduseelnõu hääletusele, oleks siiski korrektne, kui me saaksime välja jagada eelnõu sellel kujul, nagu see on pärast ekspertide grupiga peetud konsultatsioone ja lihvimisi. Kui see on meie reglemendi järgi võimalik, siis ma paluksin, et me praegu katkestaks teise lugemise ja eelnõu läheks vastuvõtmisele siis, kui kõigil on puhas tekst käes.

Juhataja

Kas sel juhul soovitakse esineda praegu lõppsõnaga? Ei soovita. Siis palun teha kirjalikult katkestamise ettepanek. Enne kui ma panen katkestamise hääletamisele, tahaksin täpsustada, millal me võiksime jätkata. Kas me saame juba sellel istungjärgul loota hr. Pajolt täielikku teksti? Ettekandja arvab, et me saaksime jätkata kolmapäeval. Ma palun, kes on selle poolt, et katkestada praegu käsiloleva küsimuse arutelu ja jätkata seda samal istungjärgul?

Katkestamise poolt on 55 saadikut, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Küsimuse arutelu katkestatakse.

Eesti Vabariigi seaduse "Mõnede seadusandlike aktide kehtetuks tunnistamise kohta" eelnõu esimene lugemine

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, jätkame vastavalt päevakorrale Eesti Vabariigi seaduse "Mõnede seadusandlike aktide kehtetuks tunnistamise kohta" eelnõuga. Ettekandja on justiitsminister härra Märt Rask.

M. Rask

Austatud eesistuja, lugupeetud saadikud! 23. oktoobril 1991 võttis Ülemnõukogu vastu Eesti Vabariigi kohtute seaduse ja Eesti Vabariigi kohtuniku staatuse seaduse. Nende kahe seaduse juurde oli pandud ka rakendusotsus ja vastavalt selle rakendusotsuse punkti 4 alapunktile 1 tuli valitsusel esitada Ülemnõukogule aktide loetelu, mis on tarvis tunnistada kehtetuks seoses vastuvõetud Eesti Vabariigi kohtute seaduse ja Eesti Vabariigi kohtuniku staatuse seadusega. Nüüd on see töö tehtud ja teile on antud nimekiri, mis põhimõtteliselt koosneb kahest loetelust. Esimene neist hõlmab akte, mis reguleerisid kohtunike ja kohtute kaasistujate tööd, ja teine nimekiri, lisa nr. 2, on aktide loetelu, mis on vastuolus vastuvõetud kohtute seadusega ja mis

varem reguleerisid Eesti NSV kohtukorraldust. Seadusandluse korrastamiseks on vaja loeteludes toodud seadusandlikud aktid kehtetuks tunnistada. Aitäh!

Juhataja

Tänan! Tundub, et küsimusi esitada ei soovita. Õiguskomisjoni poolt on kaasettekandjaks Ahti Kõo. Palun!

A. Kõo

Austatud juhataja, lugupeetud kolleegid! Õiguskomisjon arutas nimetatud seaduseelnõu oma istungil 22. jaanuaril ja üksmeelselt leiti, et esitatud seadusandlikud aktid tuleks tunnistada kehtetuks. Nende sisu ja olemuse selgitas ettekandja teile juba ära. Meil mingeid märkusi ei ole.

Juhataja

Aitäh! Tundub, et küsimusi ei ole. Asja sisu on selge. Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Ei soovita. Nii ettekandja kui kaasettekandja pidasid võimalikuks antud eelnõu esitada, küsimusi ei ole ja sõnavõtte ka ei ole. Seega võib esimese lugemise pidada lõppenuks.

Eesti Vabariigi rahvaraamatukogude seaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi rahvaraamatukogude seaduse kehtestamise kohta" eelnõu esimene lugemine

Juhataja

Nagu me kokku leppisime, kandsime tänasesse päevakorda üle seaduseelnõu rahvaraamatukogude kohta. Mäletatavasti oleme seda eelnõu juba väga kaua oodanud ja mul on hea meel, et me lõpuks saame ära õiendada ka oma völa kultuuriministeeriumi ees. Ettekande kultuuriministeeriumi poolt teeb selle eelnõu kohta nõunik proua Ivi Tingre.

I. Tingre

Lugupeetud Eesti Vabariigi Ülemnõukogu! Korraldamaks normaalselt raamatukoguteenindust Eestimaal, on asutud vastava seadustiku väljatöötamisele. Esimene sellest sarjast oli Eesti Rahvusraamatukogu seadus, mis fikseeris tema kui rahvusraamatukogu ja kui parlamendiraamatukogu funktsioonid, sisuliselt Eestimaa tähtsaima raamatukogu funktsioonid. Analoogilisi ülesandeid, loomulikult palju väiksemates mastaapides, täidavad kohapeal rahvaraamatukogud ning täna ongi arutlusel Eesti Vabariigi rahvaraamatukogu seaduse eelnõu. Edasi oleks vaja fikseerida kooliraamatukogude eksisteerimise kohustuslikkus ja nende funktsioonid, kas eraldi seadusega või üldises haridusseaduses. Ülejäänud raamatukogude ülesanded tuleks fikseerida eraldi dokumentides. Näiteks Tartu Ülikooli raamatukogu peaks leidma kajastamist ülikooliseaduses jne.

Nüüd konkreetselt rahvaraamatukogude juurte. Eestimaal on 627 rahvaraamatukogu, sellest senises mõistes riiklikus süsteemis ehk praeguses mõistes kohaliku omavalitsuse halduses 564. Võrrelduna 1939. aastaga, on rahvaraamatukogude arv vähenenud – oli 728, praegu on 627.

Eriti suur on olnud vähenemine maal: 671-lt 481-le. Üldine rahvaraamatukogude arv väheneb veelgi seoses paljude ametiühinguraamatukogude likvideerimisega. Oleme arvamisel, et need a/ü. raamatukogud, mis teenindavad piirkondi, tuleb säilitada kas a/ü. raamatukogudena või võtta kohaliku omavalitsuse haldusesse. See protsess on juba alanud. Nii näiteks on Tallinna endine Tombi kultuurihoone raamatukogu, Sindi raamatukogu ja Lavassaare raamatukogu juba läinud kohaliku omavalitsuse alluvusse. Toimitud on ka vastupidi: Tootsi alevi jäi a/ü. raamatukogu teenindama kogu Tootsi alevit. Nende a/ü. raamatukogude saatuse üle, mis teenindavad ainult ühte konkreetset asutust, langetab otsuse vastav asutus ise, kuid riiklikult tuleks hoolitseda selle eest, et nende raamatukogude fonde ühtselt laiali ei tassitaks, hoolimata sellest, kelle raha eest need on ostetud. Üldjoontes võib ütelda, et praegune rahvaraamatukogude võrk on enam-vähem rahuldav, välja arvatud Tallinna linn, Läänemaa ja mõned Lõuna-Eesti piirkonnad. Kõige halvem on olukord Tallinnas.

Rahvusraamatukogude põhimure praegusel etapil on finantsküsimumused ja kõik probleemid, mis seonduvad rahvaraamatukogude materiaal-tehnilise baasiga.

Finantsküsimumused teeb eriti murelikuks kirjanduse hankimine, raamatuhindade pidev kasv, välisvaluuta täielik puudumine väliskirjanduse hankimiseks ja samal ajal ka regulaarse informatsiooni puudumine ilmuva kirjanduse kohta. Uue paugu raamatukogude tegevusse löid postitariifid. Kuna me ei ole saanud regulaarselt väliskirjandust, siis kasutatakse hädavajaliku kirjanduse hankimiseks ERVL-i – see on raamatukogudevaheline laenus – või välisvahetust. Uued postitariifid teevad selle aga võimatuks. Tooksin ainult ühe näite: kuni kilogrammise raamatu saatmine maksab 135 rubla. Raamatukogud ei ole selliste summade maksmiseks võimelised ja ma arvan, et ka lugejatele endile käiks see üle jõu. Et kindlustada elanikkonnale minimaalsemgi kirjandus, vajame kindlasti riiklikku toetust – ainult kohalikust eelarvest ei jätku. Ilma riigi toetuseta me suretame välja rahvaraamatukogud kui niisugused.

Väga lühidalt rahvaraamatukogude materiaal-tehnilisest baasist. Ma peatun ainult keskraamatukogudel kui kogu maakonna või linna raamatukoguteeninduse korraldajatel ja kirjandusega varustajatel. Viimase 30 aasta jooksul on ehitatud ainult üks keskraamatukogu, see on Narva raamatukogu. Uut hoonet vajaksid kiiresti kaheksa, need on Kohtla-Järve linn ja maakond, Läänemaa, Harjumaa, Põlva, Lääne-Virumaa, Viljandimaa ja Võrumaa. Võrumaal käib praegu uue raamatukoguhuone projekteerimine ja siin me lähtume hoopis teistest põhimõtetest kui varasematel raamatukogude projekteerimisel. Me vaatame keskraamatukogu ja üldse raamatukogu kui kohaliku kultuurielu keskust – informatsioonikeskust, seltsielu keskust, täiendõppe keskust jne. Ja nendest põhimõtetest lähtudes praegu Võru keskraamatukogu projekteerimine käibki. Sel teel me lähendame meie rahvaraamatukogude tööd sellele, mida tehakse mujal maailmas.

Raamatukogude tehnilisest baasist pole üldse midagi kõnelda. Puuduvad isegi kirjutusmasinad, rääkimata arvutitest ja paljundusaparaatidest. Raamatukoguteeninduse ajakohane korraldamine ei ole aga ilma arvutite või paljunduseta võimalik. Nende ja paljude teiste oluliste probleemide lahendamiseks tuleks kohe pärast käesoleva seaduse vastuvõtmist koostada mitmed riiklikud programmid. Esmatähtsaks pean ma keskraamatukogude ehitamise riiklikku programmi, raamatukogude automatiseerimise riiklikku programmi – siia kuuluks ka tarkvara hankimine – ning rahvusliku kirjanduse kogumise ja säilitamise riiklikku programmi.

Arvan, et seda, mis on kirjas teie käes olevas seaduseelnõus ja sinna lisatud õiendites, ümber jutustada ei ole vaja. Tahaks alla kriipsutada, et see seadus on rahvaraamatukogude tuleviku jaoks väga oluline ja me peame tegema kõik, et säilitada seni püsima jäänud

rahvaraamatukogud. Seaduse kõige olulisem eesmärk on kindlustada kogu Eestimaa elanikkonnale normaalne raamatukoguteenindus. Igal inimesel peab olema võimalik kätte saada kirjandust nii enese täiendamiseks, informatsiooni saamiseks kui ka vaba aja sisustamiseks. Ainult kõik see kokku teeb võimalikuks meie ühiskonna edasise arengu. Diderot on öelnud: "Inimesed lakkavad mõtlemast, kui nad lakkavad lugemast." Teie võimuses on praegu kindlustada lugemise võimalused kõigile Eestimaa elanikele. Sellele peaks järgnema ka õige ja tark mõtlemine ning sellest tulenevalt kompetentne tegutsemine. Seda vajab aga Eestimaa praegu kõige rohkem. See oleks väga lühidalt kõik, mis ma tahaksin ütelda. Tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Aitäh! Ettekandjale on võimalik esitada küsimusi. Palun, Ants Paju!

A. Paju

Austatud juhataja, lugupeetud ettekandja! Tänan mõnusa hetke eest ja selle südamevalu eest, mille te tõite praegu meie kõrvadele nii lähedale. Siit mõni küsimus. Esiteks. Teie ettekandes oli väide, et te peate seda rahvaraamatukogude võrku normaalseks. Mis on selleks kriteeriumiks? Teiseks, öelge, palun, kas te seoses selle muutuste laviiniga, mille ees on praegu meie maa – ma mõtlen just maarajoonid, seoses keskasutuste laialiminemisega, talude uuesti päevakorrade tulemisega jne. –, olete mõelnud ka keskraamatukogude ja kooliraamatukogude funktsioonide ühendamisele? Ma kardan, et mõnedki kaovad, kui me ei võta neid koolide juurde. Kolmandaks. Me oleme taas tegemas väikesi koolimaju. Kas nende juurde ei tuleks just tuua seesama raamatukogu, mis praegu on võib-olla ripakil, et juba laps saaks raamatule lähemale? Ja neljandaks. Kas see raamatukogude vähenemine, millest te rääkisite, on teie arvates katastroofiline või leevendab seda inimese isiklik raamatukogu? Aitäh!

I. Tingre

Raamatukogude võrgu planeerimisel oleme lähtunud sellistest kriteeriumidest, et maal peaks olema vähemalt üks raamatukogu keskmiselt kuni 500 elaniku kohta. Me proovisime teha ka niisugust arvestust, et anda kilomeetrid, kuid see ei ole praktiliselt võimalik. Meie uuringud näitavad, et kõige suurem kasutamine on kuni 3 km raadiuses, aga iga 3 km kaugusele raamatukogu panna ei ole ka võimalik. Peame selle teenindamise korraldama niimoodi, et oleks statsionaarne raamatukogu ja kaugemates küldes laenutuspunktid ning et täiesti kauges küldes käiksid raamatubussid. Aga et me oleme natuke vaesevõitu, siis oleme siiani kasutanud neid busse, mis me oleme Liidust saanud. Ainult Võrul on välismaalt kingituseks saadud buss. Meie busside ainukeseks vooruseks on see, et neil on neli ratast. Nad on külmad ja loomulikult ei ole praegu ka bensiini, aga me oleme püüdnud maal koos teistega siiski teenindada. Leivaautod ju käivad ja oleme püüdnud siis ka raamatuid saata. Meie jaoks on väga oluline, et igas maakonnas oleks oma keskraamatukogu, mis oleks maakonnavalitsuse ülalpidamisel ja korraldaks kogu seda teenindust maakonna ulatuses. Sellele süsteemile läksime üle 70. aastate lõpus. See ei ole mitte Liidus välja kujunenud süsteem – vastupidi, see oli meil enne ja seda kasutavad ka muud maad tänaseni. Meie ei ole saanud seda küll niimoodi rakendada, nagu me tahtsime, sest ikka on olnud mingid hädad, aga ma arvan, et kui me nüüd edasi läheme, siis saame seda rakendada nii, nagu peab.

Mis puudutab maaraamatukogusid ja kooliraamatukogusid, siis muidugi on need kaks erinevat raamatukogu. Maaraamatukogu, külaraamatukogu on mõeldud kogu elanikkonna

teenindamiseks, kooliraamatukogu põhiülesanne on aga pakkuda oma õpilastele õppetööks vajalikku kirjandust. Neid kahte ühendada on väga raske. Vähestes koolides võib see kõne alla tulla, aga igas keskkoolis peaks raudselt olema oma raamatukogu ja oleks muidugi hea, kui see oleks ka väiksemates koolidas. Eks me mäleta lapsepõlvest ise, kuidas oma kooli raamatukogu meile sobis. Igal juhtumil tuleb asja konkreetselt vaadata ja otsustada. Me ei ole raudselt selle vastu, aga sellele teele minna, et igal pool oleks üks raamatukogu, ei ole võimalik.

Mis puutub maaraamatukogude arvu vähenemisse, siis mõnel pool see ei ole katastroofiline, aga mõningates piirkondades on küll. Kõige hullem on asi Tallinnas. Kui me võtame sellesama Lasnamäe, mis on küll uus linnaosa, siis seal ei ole muud kui üks pisikene lasteraamatukogu ühes korteris ja seegi kõige kaugemas Lasnamäe servas. Läänemaa on jäänud ka kaunis tühjaks, kuna seal on väga hõre asustus. Seal oleks ilmselt tarvis raamatukogusid juurde. Praegu võib ütelda, et uusi raamatukogusid on 1991. aastal juurde tulnud Hiiumaal ja Järvamaal. Muidugi on kuulda ka hääli, et raamatukogusid võiks veel likvideerida, ja sellepärast ongi meil väga vaja seadust, mis ütleks, millistel tingimustel raamatukogu peab olema.

L. Annus

Lugupeetud proua asespiiker, lugupeetud proua ettekandja! Jagades teie muret katastroofilise olukorra pärast, ma küsiks teilt niisugust asja. Teatavasti on ju vastu võetud terve rida otsuseid, mis on kohustanud Tallinna täitevõimuorganeid laiendama raamatukogude võrku. Nagu võib järeldada, on need otsused nagu hane selga vesi. Kas te arvate, et Tallinna linnapea kultuurivaenulik poliitika jätkub, või näete siiski imerohtu, et Tallinna olukord hakkaks paranema? Teiseks, kas te olete rahul "Õhtulehe" vaikiva nõusolekuga, et raamatukogusid Tallinnas ei tule arendada? Aitäh!

I. Tingre

Ma olen põhiloomult optimist ja küllap ükskord ikka asjad Tallinnas paranevad. Mis puutub aga vastavusse viimisse rahvusraamatukogude seaduses kehtestatud normidega, siis sellele teostumist lähema 10 aasta jooksul ma küll ei usu. Eriti kui kestab selline kultuuripoliitika, nagu on Tallinnas, et kes rohkem maksab, see ruumid saab. Raamatukogu saab ju ikkagi avada seal, kus on olemas ruumid, ja raamatukogu õnnetus on kahjuks see, et ta pidevalt kasvab. Seda kunagist taktikat, et me pidevalt ka hävitame, me enam ei kasuta. Pidev kustutamine käib küll, aga see on hoopis midagi muud. Tallinnas on otsuseid vastu võetud 10 tükki kindlasti, ma ei ole neid täpselt kokku lugenud, ja nendest üks punkt on täidetud – Tallinna keskraamatukogus on remont lõpetatud. Muud remondid, ruumide laiendamised ja uute raamatukogude asutamised on kõik jäänud paberile. Mis puudutab "Õhtulehte", siis ma ütleksin kõikide ajalehtede kohta, et väga palju nad raamatukogudest ei räägi. Aga et nüüd viimase kahe aasta jooksul ühtegi lugu raamatukogudest ei ole olnud, ei ole ka päris õige. Ma isegi kirjutasin möödunud aasta suvel ühe artikli. Muidugi, põhiliselt toimub see meie algatusel, et kirjutame nüüd sellest, sest see asi on korrast ära. Praegu on väga teravalt päevakorral pedagoogikaraamatukogu küsimus. Kes laupäeval kuulis "Kultuurikaja", see teab, et haridusministeerium on andnud käskkirja 100 aastat vana pedagoogikaraamatukogu likvideerimise kohta. Aga see on nagu omaette küsimus ja selle juurde me tuleme eraldi.

Juhataja

Aitäh! Pr. Tingre, mul oleks teile küsimus mitte kui juhatajal, vaid kui saadikul. Kas te olete kaalunud ka seda tendentsi, mida praegu võib täheldada Põhjamaades ja mis lähtub Euroopas

vastavatest protsessidest – nimelt seda, et raamatukogu kasutamine muutub tasuliseks? See on seotud ka sellega, et autorid saavad osa oma honorarist raamatukogu kasutamise kaudu. See on esimene küsimus. Teine puudutab finantseerimist. Te olete kirjutanud § 10 lg. 3 väga täpselt, mida saab finantseerida riigieelarvest, ja siia ei kuulu väliskirjanduse soetamine. Kuidas saavad raamatukogud valuutatulusid, et soetada väliskirjandust?

I. Tingre

Selle üle, kas raamatukogu peab olema tasuline või tasuta, oleme väga palju vaielnud. Raamatukogutöötajatele endile on absoluutselt selge, et on ainult üks võimalus: rahvaraamatukogu kasutamine traditsioonilises mõttes peab olema tasuta, s.t. inimene tuleb võtab raamatu ja toob selle ka tagasi. Kõik muud raamatukoguteenused, kas koopiategemine, tõlkimine vms., on tasulised. Eriti oluline on tasuta kasutamine tänapäeval, mil raamatuhinnad on meeletult tõusnud ning ajalehti ja ajakirju koju tellida on juba peaaegu võimatu. Me peame siiski hoolitsema selle eest, et meie inimesed täiesti ei manduks, et neil oleks üks koht, kus saaks kas või kohapeal ajakirja või raamatut lugeda, kus nad saaksid informatsiooni. Sellest momendist, kui ajalehed ja ajakirjad hakkasid kallinema, on tohutult suurenenud nende kasutamine raamatukogus, sealjuures ka nende kadumaminek, s.t. nad lihtsalt võetakse kaasa. Selle teema juurde, kas tasuta või tasuline raamatukogu, võime tulla ehk 10 aasta pärast, aga praegu peab laenutus olema tasuta.

Mis puutub valuutasse, siis antakse endale täielikult aru, et valuutat on meil vähe, peaaegu ei ole. Rahvusraamatukogude seadus ei käsitle seda praegu üldse. Meil oleks oluline, et suured teaduslikud raamatukogud – rahvusraamatukogu, Teaduste Akadeemia raamatukogu, Ülikooli raamatukogu – saaksid kätte selle kõige hädavajalikuma. Kui me läheme üle kroonile, siis vist enam küsimust ei teki. See, et me siiski praegu veel rahvusraamatukogude jaoks valuutat ette ei näe, on teadlikult tehtud. Vahetuse korras ja kingitustena hakkame saama väga palju uudiskirjandust Ameerika Ühendriikidest. Leping sai sõlmitud ühe fondiga, kes ei taha tegelda riiklike organisatsioonidega, vaid ühiskondlikega. Lõpptulemusena läheb saadu aga raamatukogusse ja me lihtsalt ei julge küsida valuutat.

Juhataja

Aitäh! Rohkem küsimusi ei ole. Kaasettekandja on kultuurikomisjoni esimees härra Jõerüüt. Palun!

J. Jõerüüt

Lugupeetud eesistuja, head kolleegid! Ma ei hakkaks teid pärast proua Tingre sisukat ettekannet rohkem faktidega koormama, võib-olla lubate mulle kultuurse seaduseelnõu puhul pisut emotsioone. Alguseks tahaks ma näiteks õnnitleda neid isasid, emasid, vanaisasid, vanaemasid, kes siia saali alles on jäänud. Te võite täna õhtul oma perekonnaliikmetele teatada, et olete nende tuleviku huvides vähemalt midagi oma kõrvadega või ka suuga teinud. See ei ole nali, mida ma ütlen. Ma olen jälginud neid dispuute väljaspool seda saali ja üks väidetest, mis raamatukogude võrgule vastu räägib, on see, et eestlastel on ju kodus nii hiigelsuured raamatukogud ja et meie raamatute tiraažid on kogu aeg suured olnud ja loodetavasti nad jäävadki suureks. Need väited on siiski pseudoväited, ütlen mina tõsise asjatundjana, sest meie kodus ei olnud ka mitte pisike raamatukogu. Ometi ma tean, millest ma räägin, sest mina kasvasin üles peale koduse raamatukogu ka niisuguste tugipunktide najal nagu täiesti tavaline kooliraamatukogu, mille ma seinast seinani läbi lugesin, ja pärast seda otsisin ma kogu

Kivimäe–Pääsküla–Nõmme ala pealt üles kõik väikesed, just nimelt rahvaraamatukogud ja sain sealt selle, mida ma mujalt kätte ei saanud. Meil on üldiselt viimane hetk kõik see võrk mingilgi määral kindlustada, niipalju kui meie praegune vaesus seda võimaldab. Mis siis komisjoni poolt öelda? Selles asjas oleme väikseid koosolekuid ju pidanud, eelnõu sellisena, nagu ta teile on esitatud, oleme arutanud. Muidugi, me töötame seda pisut ümber, natuke muutub aeg ja muutuvad arvamused, aga põhiolemuselt jääb see samaks. Selles eelnõus on arvestatud 20.–30. aastate kogemusi ja me arvestame neid ilmselt parandamise käigus rohkemgi, mingeid põhimõttelisi vastuolusid komisjonil kultuuriministeeriumiga ei tule, selle parandamisega saame teise lugemise käigus hakkama. Muidugi, ajaleheartiklites jõuab vähemalt keegi Eestis kohe ruttu selleni, et kas praeguse vaesuse või allakäigu, poliitilise kirelõoma ja kõige selle taustal üldse tasub niisuguse asjaga tegelda. Olen vist juba kusagil avalikkuseski teatanud, kuidas ma kultuurikomisjoni esimehena saan ajuti niisuguseid ründavaid kirjakesi, et "jätke see jama ja võtke riigi tõsised asjad käsile". Ma väidan täiesti tõsiselt ja rahulikult, et, tegeldes rahvaraamatukogude seadusega, tegeleme riigi tuleviku jaoks ülitõsise küsimusega. Kui me seda ei teeks, mis siis oleks? Sel puhul tsiteeriksin ma küll Švejki, sest siis oleks täpselt nii, nagu selles raamatus öeldakse: "Jäägu, nagu oli, üks midagi ikka olnd, aga kunagi pole olnd, et kuidagi polnd." Et sellest situatsioonist, mida Švejgi-raamatus nii kaunilt kirjeldatakse, üle saada, teeb meie komisjoni ettepaneku täna esimene lugemine lõpetada.

Juhataja

Aitäh! Ants Pajul on küsimus.

A. Paju

Austatud juhataja ja lugupeetud kolleeg! Nii põhiettekanaja kui ka teie kaasettekanajana näitasite väga kõrget Diderot' ja Švejgi tundmist, Luts jääb sellest muidugi kaugemale. Ei ole mingit kahtlust, et te kasvasite raamatute keskel, aga sel ajal, kui teie kasvasite, toimusid meie maaelus ju olulised muutused. Keskasulad kujunesid omasoodu. Olin eile koos oma külaraamatukogu juhatajaga, kes on seal üksinda oma muredega halliks läinud, sest rahvas on sealt ära kadunud. Ja see ei ole mitte üksik näide meil Eestimaal. Milline on teie ettekujutus, kui palju te olete kursis sellega, milline peaks olema see struktuur, mis just nimelt praegu oleks vaja välja arendada? Ja ärge peljake neid poliitilisi kataklüsmi. Raamatukogul on teine funktsioon.

J. Jõerüüt

Aitäh, kolleeg Paju! Ma arvan, et see küsimus oleks võinud olla adresseeritud ka pr. Tingrele, sest vaieldamatult on tema kõigis detailides palju suurem spetsialist kui mina. Kuid ma juhin teie tähelepanu juba olemasolevale eelnõule, kuhu on sisse kirjutatud näiteks keskraamatukogu ja väiksemate raamatukogude suhted. Võib-olla mitte täiuslikult, kuid komisjonis on juba ka parandusettepanekud olemas. Ja kui tulla nüüd tagasi selle saali rolli juurde, siis ei ole ju mõtet vastastikku teineteist ilukõnedega veenda selles asjas, kus me oleme põhimõtteliselt ühte meelt. Küsimus on lahenduses. Ja ma väga paluksin – kui kellelgi on Eesti praegust tegelikku olukorda arvestades mingisugused konkreetset ettepanekud rahvaraamatukogude seaduseelnõusse, siis olge kenad ja tooge need kultuurikomisjoni.

Juhataja

Aitäh! Küsimusi rohkem ei ole. Ettekandja ja kaasettekandja on esitanud eelnõu sisu, vastanud küsimustele ja juhtivkomisjon on teinud ettepaneku esimene lugemine sellega lõpetada. Eelnõu esimene lugemine on lõpetatud.

Eesti Vabariigi jäätmeseaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi jäätmeseaduse kehtestamise kohta" eelnõu esimene lugemine

Juhataja

Järgmisena võtame arutusele küsimuse, mis oli algselt planeeritud neljapäevaks, kuid mille kandsime tänaseks üle: Eesti Vabariigi jäätmeseaduse eelnõu esimene lugemine ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi jäätmeseaduse kehtestamise kohta" projekt. Ettekandja on keskkonnaministri asetäitja pr. Eva Kraav. Palun.

E. Kraav

Lugupeetud istungjärgu juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Mulle on tehtud ülesandeks esitada Eesti Vabariigi jäätmeseaduse eelnõu.

Jäätmed on Eestis kasvanud tõsiseks probleemiks, sest Liidust lahkudes saime kaasa tootmise ja tehnoloogiad, mis tekitasid tohutu palju jäätmeid, kuid asja lahendamine polnud õiguslikult peaaegu mitte millegagi tagatud. Kui me tahame jäätmeprobleemiga praegu tõsiselt tegeleda ja tulemusi saavutada, peavad selleks olema ka õiguslikud tagatised. Nõukogude Liidus lahendati jäätmeküsimusi ametkondades, üldriiklikku poliitikat ei olnud sel ajal üldse. Ja tagajärg on see, et aegade jooksul on Eestis mitmesugustesse puistangutesse, tuhamägedele ja prügmägedele ladustatud sadu miljoneid tonne jäätmeid ning neid tuleb pidevalt juurde. Põhiline osa jäätmeid pärineb tööstusest. Aastas tekib neid üle 12 miljoni tonni, sealhulgas põlevkivi põletamisel soojuselektrijaamades üle 9 miljoni tonni, põlevkivikeemiatööstuses poolteist miljonit tonni, olmejäätmeid umbes miljon tonni. Jäätmete põhimassi vähendamisel, kahjutustamisel või kasutamisel on otsustav osa ettevõtetel, kus need jäätmed tekivad. Seetõttu tuleks neil korrigeerida tootmistehnoloogiat, et vähendada jäätmete teket või luua neile kasutamisevõimalused. Suure jäätme hulga tõttu suureneb pidevalt loodusreostus, kuid samas näitab see ka pillavat suhtumist loodusvarade kui tooraine kasutamisse. Praegusel ajal kasutatakse Eestis jäätmetest eelkõige varumisorganisatsioonide poolt kogutavat nn. teisest toorainet – vanametalli ja vanapaberit – ning suuremahulistest jäätmetest ka märkimisväärset osa põlevkivielektrijaamade lendtuhast, mis läheb ehitusmaterjalide valmistamiseks ja põldude lupjamiseks. Oleme võtnud seaduseelnõus aluseks selle, et olmejäätmete ja inertsete tööstusjäätmete probleemiga tegeldakse põhiliselt maakondades ja valdades, kuid ohtlike jäätmete küsimused tuleb lahendada riigi tasandil. Praegu tekib aastas ohtlikke jäätmeid 50 000 – 60 000 tonni. Meil hakkavad alles kujunema välja esimesed ettevõtted, kelle põhiline tegevusala on jäätmetööstus, ja seni hõlmavad nad vägagi kitsast nomenklatuuri tekkivatest jäätmetest. Praeguste töötlemisettevõtete võimsus on ainult kuni 2000 tonni 50 000 – 60 000 tonnist. Meil on tekkinud mõned ettevõtted – firma MASP näiteks kindlustab kõigi Eestis tekkivate kasutuskõlbmatute elavhõbedalampide kahjustamise, Tartu firma "Estre" on ehitanud naftajäätmete põletamise seadme võimsusega 2000 tonni aastas. Naftajäätmete põletamise seadmed on välja töötanud ka firma "Sakkur", kelle kogemusi on rakendanud "MASP", kus lähapäevadel antakse käiku veel üks põletusseade. Kuid needki firmad võimaldavad vabaneda ainult kuni 15% naftajäätmetest. Ohtlike jäätmete probleemiga on keskkonnaministeeriumi

juhtimisel hakatud küllaltki tõsiselt tegelema, kuid tegemist on väga kalli ja meile küllaltki uudse asjaga. Seadmeid selle jaoks Eestis teatavasti ei toodeta ja selline tehas läheks maksma 50–60 miljonit USA dollarit. Seni on puudunud ka programm ohtlike jäätmete käitlemise korraldamiseks üldse. Praegu koostöös Taani firmadega koostatav sihtprogramm peab valmima märtsikuuks ja andma suunad edasiseks toimimiseks. Mis puutub aga tehasesse, siis seda ei oska veel tõsiselt ette kujutada.

Arvestades ohtlike jäätmete suuri koguseid ja kahjulikku mõju nii inimestele kui keskkonnale, on seaduseelnõus käsitletudki ohtlike jäätmeid eraldi peatükina. Kõrgendatud riski tõttu keskkonnale ja inimesele on vabariigi valitsus oma määrusega lülitanud ohtlike jäätmete käitluse litsentseeritavate tegevusalade hulka. Seejuures nähakse ette võimalus organiseerida käitlus väiksemate ettevõtete baasil, mitte minna välja suure, 50–60-miljonilise tehase ehitamisele, mis meile on ilmselt üle jõu käiv. Nagu ma varem mainisin, on meil üldse väga vähe ettevõtteid, kes tegelevad jäätmete kasutamise ja käitlemisega. Nüüd on valitsus lülitanud jäätmete töötlemise ja kasutamise enamsoodustatud tegevusalade hulka ja ka keskkonnaministeeriumi kaudu on püütud meie asjast huvitatud firmasid viia kontakti välisfirmadega, et anda asjale mingisugust praktilist käiku.

Teine lai ring, milles saab kaasata rohkem tegutsejaid, on olme- ja inertsete jäätmete töötlemine. Praegu töötamegi samuti koostöös Taani spetsialistidega välja maakonna, kõigepealt ühe maakonna olme- ja inertsete jäätmete käitluse programmi.

Jäätmeseaduse eelnõu struktuur kajastabki seda põhilist probleemide ringi, millega jäätmete tekitaja, käitleja kokku puutub. Seaduseelnõu idee kohaselt kannab jäätmekäitlusega seotud kulud jäätmete tekitaja. Seaduseelnõu annab jäätmealased üldmõisted ja definitsioonid, määratleb erinevate tasandite pädevuse ja ülesanded alates valitsusest kuni kodanikeni, jäätmekäitluse põhimõtted ja korralduse, ohtlike jäätmetega seonduvad eritingimused, vastutuse ja seotuse rahvusvaheliste lepingutega. Seejuures ei ole seaduseelnõu ülesandeks tungida jäätmekäitluse detailidesse, vaid sellega pannakse alus normatiivaktide kehtestamiseks, mis reguleerivad kõiki probleeme juba üksikasjaliselt ja sügavuti ning loovad eelduse seaduse rakendamiseks. Seaduseelnõu väljatöötamine algas juba poolteist aastat tagasi. Seda on mitmel korral arutatud valitsuse ekspertiisikomisjonis, kooskõlastatud kõigi asjaosaliste ministeeriumidega ning arutatud ka maakondade esindajatega. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Aitäh! Ettekandjale on võimalik esitada küsimusi. Härra Liim, palun!

J. Liim

Täna! Ma tahaksin rahuldada oma uudishimu. Te mainisite, et Eestis leiab kasutamist ka vanapaber. Kas oskate öelda, mida meie tehnoloogiaga sellest tehakse? Kas kogu meil kogutud vanapaber jääb siia või läheb suurem osa ikkagi endisesse Nõukogude Liitu? Kui jah, siis millise tasu eest? Tuletan meelde, et Nõukogude Liit müüs meie vanapaberit valuuta eest välismaale. Täna!

E. Kraav

Kahjuks ma ei oska teie küsimusele ammendavalt vastata. Järgmiseks korraks täpsustan.

S. Sovetnikov

Lugupeetud ettekandja! Mul on küsimus § 8 kohta, milles räägitakse Eesti valitsuse kompetentsist ja ülesannetest. Kas käesoleva eelnõu ettevalmistamisel ei arutatud vastava ametkonna loomist, mis tegeleks sekundaarse tooraine varumise, töötlemise ja kasutamisega? Keegi peab konkreetselt nende küsimustega tegelema. Tänan!

E. Kraav

See küsimus tuleb lahendada ettevõtlusele vaba arengu võimaluse andmise raames ja vajalike õigusaktidega, mis soodustavad sellise ettevõtluse teket.

J. Kass

Lugupeetud ettekandja! Seaduseelnõu §-s 2 on öeldud, et jäätmeseaduse objektideks ei ole radioaktiivsed ained, bakteriaalsed ja lõhkeainete jäägid. Mis neid reguleerima hakkab ja kuidas neid käsitletakse?

E. Kraav

Neid käsitlevad spetsiaalsed õigusaktid, mis töötatakse ka välja.

Juhataja

Tänan! Rohkem küsimusi ei ole. Kaasettekandeks annaksin härra Tarandile sõna pärast väikest vaheaega, sest sotsiaalkomisjon oma esinaise isikus juba muretses, et me oleme saadikutele liiga teinud ja peaksime andma võimaluse ka puhata. Meil ei ole seda reglemendis ette nähtud, kuid normaalne töökorraldus näeb siiski poolteisetunnise töö järel ette väikese vaheaja. Lepime kokku, et veerand tundi.

V a h e a e g

Juhataja

Ma palun kaasettekannet tegema hr. Tarandi, keskkonnakaitsekomisjoni esimehe.

A. Tarand

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Nagu olete isegi kõik juba märganud, on meie sisepoliitiline olukord jõudnud niikaugele, et on viimane aeg tegelda jäätmeseadusega, ja nii me siis tegelemegi. Nagu te põhiettekandest kuulsite, on siia maani Eestis selline seadus puudunud. Küll aga on meil 1000 pulman-vagunitäit jäätmeid iga aasta kuhugi vedada ja sellepärast on jäätmeasjad, eriti suurtes linnades, millest esimesel kohal muidugi Tallinn, igapidi käest ära. Oma olemuselt on meil tegemist ühe looduskaitse rubriiki kuuluva seadusega ja siin, nagu mujalgi, on kõige olulisem see, et ressursse targemini kasutada ehk mitte enam raisata. Sedasama asja oleme teinud ka jäätmetega, vedades mitmesuguseid vajalikke tooraineid prügmägedesse. On muidugi võimalus, et praegusel valuuta hankimise ajal on prügmägedele veetava maht näiteks värviliste metallide või mõne muu tooraine võrra vähenenud, aga see ei

ole siiski lahendus kogu probleemile ja sellepärast siis seaduseelnõugi teie ees. Keskkonnakomisjon on asja mitmel korral arutanud ja püüab teie tähelepanu juhtida järgmistele seisukohtadele.

Esimene ülesanne ongi siis jäätmete vähendamine ja nende korduv kasutamine, millest siin küsimuste-vastuste liinis ka pisut juttu oli. Kõnealune jäätmeseaduse eelnõu ei püüa reguleerida heitvett ja heitgaase, need jäävad sellest välja. Samuti jäävad välja meile eriti ohtlikud radioaktiivsed ja bakteriaalsed jäätmed ning ka sõjaasjandusse kuuluvad lõhkeained. Nende kõigi kohta koostatakse õigusaktid kõige lähemal ajal. Seaduseelnõu määrab täpselt ära ka jäätmete omaniku kogu selles protsessis, nende tekkimisest kuni likvideerimiseni või ladustamiseni. Jäätmete liigituses on meil mindud lähemate naabrite teed ja viidud see nende omaga vastavusse. Eraldi peatükk on ohtlike jäätmete jaoks, mis siis eespool loetletud elemendid välja jätab. On määratud seosed jäätmekäitluse kui keskkonnale ohtliku tegevuse ja nii-öelda puhta ehk looduskeskkonna vahel. Paratamatult on selle aja jooksul, kui seaduseelnõu on arutatud, tekkinud vajadus mitmesuguste redaktsiooniliste paranduste järele. Kõiki neid parandusi ei ole mõtet praegu ette lugeda, keskkonnakomisjon on nad juba eelnõu autoritele üle andnud. Siin võiks mainida, et ilmselt tuleb mitmeid keskseid mõisteid veel täpsustada ja avada. Samuti tuli enne, kui eelnõu teie ette jõudis, mitmeid proteste maakondade keskkonnaametitest ja siin on keskkonnakomisjon püüdnud tekkinud vastuolusid lahendada. Õigesti on meie tähelepanu juhitud sellele, et eelnõus on kesksel kohal loodus, aga otse inimesele tekitatavad võimalikud jäätmekahjustused jäävad veidi varju. Nii et vastavate rõhkude ümberasetus seisab ka ees.

On palve anda parandusettepanekud reglemendis sätestatud aja jooksul keskkonnakomisjonile ja ühtlasi teeme ettepaneku esimene lugemine täna lõpetada. Aitäh!

Juhataja

Aitäh! Tundub, et küsimusi kaasettekandjale ei ole. On kuulatud ära ettekanne eelnõu kohta, ettekandja vastused ja kaasettekanne. Juhtivkomisjon teeb ettepaneku esimene lugemine lõpetada, muid ettepanekuid ei ole. Kuulutan esimese lugemise lõppenuks.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu 1992. aasta 16. jaanuari otsuse "Majandusliku eriolukorra kehtestamise kohta" kehtetuks tunnistamisest

Juhataja

Vahepeal on jõudnud minuni majanduskomisjoni seisukoht meile täna esitatud kiireloomulises küsimuses, mis puudutab Eesti Vabariigi Ülemnõukogu 16. jaanuari otsuse tühistamist. Ma loen selle ette: "Lugupeetud juhataja! Majanduskomisjon oma tänasel lühikoosolekul arutas eriolukorra tühistamise seaduse eelnõu ja teeb ettepaneku võtta see kiireloomulisena tänasel istungil arutusele." Eelnõu on saadikutele laiali jagatud, ma panen ettepaneku võtta küsimus arutusele hääletamisele. Enne teeme ka kohaloleku kontrolli. Kohal on 69 saadikut, puudub 34.

Kes on selle poolt, et võtta kiireloomulisena arutusele Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus, mis näeb ette tunnistada kehtetuks 1992. aasta 16. jaanuari otsus majandusliku eriolukorra kehtestamise kohta? Selle poolt on 42 saadikut, vastu ei ole keegi, 15 jäid erapooletuks. Päevakorda on täiendatud. Ettekande teeb valitsuse poolt justiitsminister härra Rask. Palun!

M. Rask

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud rahvasaadikud! Valitsus arutas käesoleva aasta 6. veebruari istungil Eesti Vabariigi Ülemnõukogu 1992. aasta 16. jaanuari otsust majandusliku eriolukorra kehtestamise kohta ja ühtlasi selle otsuse täitmise võimalikkust. Valitsus leidis, et Ülemnõukogule tuleb teha ettepanek tunnistada nimetatud otsus kehtetuks. Valitsus ei eita seadusandluse muutmise vajadust ka edaspidi. Seadusandlust on tarvis pidevalt täpsustada, täiustada, et määratleda riigorganite täpne kompetents, kuid valitsus ei vaja blanketseid volitusi täitev-korraldava võimu teostamiseks, vaid konkreetselt seaduses määratletud kompetentsi. Sellest tulenevalt teeb valitsus ettepaneku tunnistada 1992. aasta 16. jaanuari otsus majandusliku eriolukorra kehtestamise kohta kehtetuks vastavalt teile välja jagatud eelnõule ja jõustada kehtetuks tunnistamise otsus selle vastuvõtmisest. Tänan!

Juhataja

On küsimusi. Palun, härra Panfilov!

P. Panfilov

Lugupeetud ettekandja, mul on teile järgmine küsimus. Öelge, palun, kas see, et teie tutvustate täna valitsuse nimel seda otsust, on seotud sellega, et te peate seda puhtal kujul juriidiliseks küsimuseks? Mulle näis, et see on majandusküsimus.

M. Rask

Valitsuse otsusega tehti justiitsministrile ülesandeks kanda Ülemnõukogule ette nimetatud päevakorrapunkt. Valitsus arutas ka selle otsuse majanduslikke külgi ja on asunud Eestis tekkinud olukorra lahendamisele. Minu ülesanne oli teieni tuua selle otsuse õiguslik külg.

R. Veidemann

Austatud juhataja, hr. Rask! Kas see otsus jube iseenesest ei tühistu selletõttu, et me ei saanud kriisikomisjoni kokku? Ja kas selle otsuse olemasolu, mis n.-ö. sisult on õigustühine, juba ise tühistunud, segab kuidagiviisi valitsust praegu tegutsemast? Tänan teid!

M. Rask

Kui võtta puhtjuriidiliselt, siis tegelikult kehtib praegu majanduslik eriolukord, mis kehtestati 16. jaanuaril. Nimelt on 16. jaanuari otsuse punktis 1 öeldud, et kehtestada majanduslik eriolukord kuni Eesti Vabariigi põhiseaduse vastuvõtmiseni, kuid mitte kauemaks kui 3 kuuks. Kaks järgnevat punkti sätestasid juba ülesanded Ülemnõukogule ja ka valitsusele. Juriidiliselt on võimalik selle otsuse toimet siiski lõpetada teise otsusega. See, et punktid 2 ja 3 ei ole täidetud, on suuliselt riigivõimu- ja valitsemisorganite tegemata jäänud töö.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud härra minister! Kuidas te kommenteeriksite seda asjaolu, et kui eelmine valitsus arutas eriolukorra küsimust, olid need 7 ministrit, kes on ka praeguses valitsuses, ühehäälselt eriolukorra kehtestamise poolt ja nüüd on needsamad 7 inimest ühehäälselt eriolukorra tühistamise poolt? Aitäh!

M. Rask

Mul on seda väga raske kommenteerida, sest ma ei olnud eelmise valitsuse koosseisus ega viibinud selle hääletamise juures, kus kõik olid eriolukorra kehtestamise poolt. Seetõttu saan ma öelda ainult arvamuse selle kohta, millisele järeldusele tuli praegune valitsus. Selle ma kandsin ka teile ette.

G. Israeljan

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Öelge palun, mida oli enne uue valitsuse ametisse määramist juba tehtud selle otsuse alusel, mille te soovitate tühistada?

M. Rask

Kui lugupeetud küsija peab silmas seda, mida oli vana valitsus teinud 1992. aasta 16. jaanuari otsuse punkti 1 rakendamiseks, siis sellist analüüsi valitsus teinud ei ole. Punktide 2 ja 3 rakendamisega on olnud tõsiseid raskusi ja see on ka üks formaaljuriidiline põhjus, miks taotletakse selle otsuse tühistamist.

S. Sovetnikov

Lugupeetud härra minister! Kes te ei pea võimalikuks ja vajalikuks lülitada sellesse otsuseprojekti veel üks punkt ning teha Eesti Vabariigi Valitsusele ettepanek valmistada kiires korras ette korruptsiooni, spekulatsiooni ja ohjeldamatu hinnatõusu vastu suunatud otsuse projekt? Tänan!

M. Rask

Pean küsimuse asetust äärmiselt õigeaegseks ja tänuväärseks. Valitsus on nende probleemidega asunud tegelema. Pean õigeks, et nimetatud probleemid – võitlus kuritegevusega, korruptsiooniga – tuleksid teie ette, austatud seaduseandjad, eraldi aktidena, aga mitte koos selle otsusega.

V. Kuznetsov

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Mul on küsimus ettekandjale. Kas te ei arva, et majandusliku eriolukorra tühistamise küsimuse arutamise oleks Ülemnõukogu pidanud seostama spiikerile järgmise aasta esimese poolaasta eelarve arutamise ajaks antud erakorraliste volituste tühistamise küsimusega? Tänan!

M. Rask

Püüan aru saada selle küsimuse asetuse pikantsusest. Valitsus ei kavatse sekkuda Ülemnõukogu sisesse töökorraldusse ja sellest tulenevalt kõnealuse otsusega seda ilmselt seostada ei saa.

Juhataja

Tundub, et rohkem küsimusi ei ole. Aitäh, härra Rask! Juhtivkomisjon oli selles küsimuses majanduskomisjon. Kas härra Mölder? Palun!

A. Mölder

Austatud spiiker! Majanduskomisjon oli kõigil nendel aruteludel, kus arutati eriolukorra kehtestamist, sisuliselt selle kehtestamise vastu. Ta ei ole oma otsust ka tänaseni muutnud. Kui me arutasime komisjonis korduvalt majanduse eriolukorra kehtestamist, siis me päriselt ei saanud aru selle kontseptsioonist, mis tegelikult puudus. Meil on ju täna 80–85% vara riigi haldamisel ja kellelgi pole keelatud oma vara käsutada ja kasutada. Samal ajal majanduskomisjon ei ütle, et majandusasjadega ei oleks vaja hästi tõhusalt tegutseda. Näib aga, et selleks ei ole tarvis eriolukorda, vaid vaja on reguleerida majandushoobadega, mida tulebki edaspidi teha. Sellest lähtudes jääb majanduskomisjon oma otsuse juurde.

Juhataja

Aitäh! Avame läbirääkimised. Palun, härra Pohla!

V. Pohla

Lugupeetud juhataja ja lugupeetud kolleegid! 16. jaanuari otsus oli juriidiliselt vigane. Selle punkt 1 kehtestas majandusliku eriolukorra ja punktid 2 ja 3 rääkisid eriolukorra kehtestamise n.-ö. rakenduse, elluviimise viisidest ja võimalustest. Kui nüüd selles otsuseprojektis, mis meil käes on, on sõnastatud niimoodi, et "tunnistada kehtetuks", siis see termin ei ole juriidiliselt ega keeliliselt õige, ei ole täpne. Selle asja olemus saab neile selgeks, kui me võrdleme venekeelseid termineid. Vene keeles on öeldud: *признать утратившим силу*. Kui nüüd kasutada vene keeles sedasama terminit, mis eesti keeles – "tunnistada kehtetuks" –, siis me peaksime ütleva: *признать недействительным*. See ei ole aga õige. Õigem oleks kirjutada siia nii: lõpetada Eesti Vabariigi Ülemnõukogu 1992. aasta 16. jaanuari otsuse "Majandusliku eriolukorra kehtestamise kohta" kehtivus. Tänan!

T. Käbin

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma ei olekski pidanud vajalikuks kõnelda, aga Pohla jutt ajendas mind nupule vajutama. Tõepoolest, 16. jaanuaril kehtestati majanduslik eriolukord, aga keegi ei teadnud ju, mida see tegelikult endast kujutab, mis on selle sisu. Ja ega sellest päevast möödunud aja jooksul midagi selgemaks ei saanudki. Tähendab, fikseeriti mingi mõiste, mille sisu ei olnud avatud. Me ei saa öelda, et majanduslik eriolukord oleks kehtinud – ei olnud ju mingeid reegleid, kuidas selles eriolukorras talitada. Veelgi rohkem paneb imestama, et paljudel juhtudel on ajalehtedes kasutatud väiteid: valitsus sai erivolitused. Mingeid erivolitusi ei antud. Ma loen siiski õigeks seda teksti, mis on esitatud ametlikus projektis – tunnistada kehtetuks, sest 16. jaanuari otsusele ei järgnenud ju tegelikult mitte midagi. Tänan!

Juhataja

Aitäh! Kas nüüd või läbirääkimised lõpetada? Enam sõnasoovijaid ei ole? Ei ole. Ettekandjal on nüüd lausa vajadus esineda lõppsõnaga, sest on saabunud parandusettepanekud. Ma annan need kohe üle ja paluksin ettekandja seisukohta.

M. Rask

Punkt 2: предложить правительству Эстонской Республики в срочном порядке подготовить проект постановления о борьбе с коррупцией и спекуляцией (teha Eesti Vabariigi Valitsusele ettepanek koostada kiiresti korruptsiooni- ja spekulatsioonivastase võitluse kohta käiva otsuse projekt). Vastates küsimusele, ütlesin, et see on paljude õigusaktide küsimus ja antud situatsioonis, mil ma väljendan valitsuse seisukohta, ei pea ma võimalikuks säärase punkti liitmist eelnõule. Hr. Pohla esitatud täiendus või õigemini pakutud sõnastus viitab sellele, et juristid omavahel võivad vaielda, kas eriolukord kehtis või ei kehtinud. Ei, tegelikult selle aja jooksul, alates 16. jaanuarist kuni tänase päevani, mingisuguseid kompetentseid tegusid, millel oleksid konkreetset juriidilised tagajärjed, ei tehtud. Kui majanduslik eriolukord oleks sõna otseses mõttes *de facto* kehtinud ja sellest oleks hiljem tulnud rehabiliteerimiste või mingisuguste muude juriidiliste otsuste laine, siis oleks minu arvates põhjendatud sõnastus, et "lõpetada Eesti Vabariigi Ülemnõukogu 1992. aasta 16. jaanuari otsuse "Majandusliku eriolukorra kehtestamise kohta" kehtivus". Sellest tulenevalt ma leian, et tegemist oli siiski formaaljuriidilise otsusega, millel polnud majanduslikke ega ka õiguslikke tagajärgesid, sest punktid 2 ja 3 jäid täitmata. Ettekandjana olen ma arvamusel, et teile esitatud projekt on juriidiliselt põhjendatud ilma muutusteta.

Juhataja

Täna! Kas paranduste tegijad nõuavad ettepanekute hääletamist? Härra Sovetnikov.

S. Sovetnikov

Võib-olla korruptsiooni kohta meil on üks seaduse või määruse projekt ja me hakkame seda arutama, aga spekulatsiooni ja hindade tõusuga me peame midagi tegema. Kui mitte selles projektis, siis kuskil eraldi.

Juhataja

Härra Sovetnikov, te võtate oma ettepaneku maha? Aitäh! Härra Pohla, palun!

V. Pohla

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma ei saa siiski täiesti nõustuda härra ministri põhjendusega, sest antud projektis me ei pea andma sisulist hinnangut eelmisele otsusele, mis oli juriidiliselt vigane, nagu ma ütlesin. Me peame lihtsalt formaaljuriidiliselt lõpetama selle akti kehtivuse. See akt on meie poolt vastu võetud ja me ei hakka nüüd uue aktiga tegema sellist viga, et anname uuesti hinnangu, missugune ta oli ja milline ta ei olnud. Seetõttu on juriidiliselt täpne, kui me lõpetame lihtsalt eelmise akti kehtivuse. Ma palun panna see hääletusele.

Juhataja

Palun, kas majanduskomisjon soovib ka lõppsõna? Palun, härra Mölder!

A. Mölder

Majanduskomisjonil ei ole rohkem midagi täpsustada, kui et kolleeg Sovetnikovi seaduseelnõu on meil menetluses ja see puudutab teist küsimust. Tema seaduseelnõu me ei ole maha võtnud.

Juhataja

Härra Sovetnikov võttis juba oma ettepaneku hääletuse nõude tagasi. Asume hääletama. Kohaloleku kontroll. Kohal on 70 saadikut, puudub 33. Enne, kui me asume hääletama hr. Pohla muudatusettepanekut, ma küsiks in vastavalt reglemendile, kas juhtivkomisjonil on selle ettepaneku suhtes oma seisukoht? Palun, härra Mölder!

A. Mölder

Majanduskomisjon toetab härra Raski poolt öeldut.

Juhataja

Põhiteksti. Panen hääletusele hr. Pohla parandusettepaneku, mille järgi punkt 1 tuleks sõnastada nii: lõpetada Eesti Vabariigi Ülemnõukogu 1992. aasta 16. jaanuari otsuse "Majandusliku eriolukorra kehtestamise kohta" kehtivus. Kes on hr. Pohla parandusettepaneku poolt? Ettepaneku poolt on 11 saadikut, vastu 30, 11 jäid erapooletuks. See ettepanek ei leidnud toetust. Panen hääletusele eelnõu sellises sõnastuses, nagu see on meile esitatud. Kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu 16. jaanuari otsuse "Majandusliku eriolukorra kehtestamise kohta" kehtetuks tunnistamise kohta"? Palun hääletada! Poolt on 47 saadikut, vastu ei ole keegi, 10 jäid erapooletuks. Otsus ei leidnud toetust.

Eesti Vabariigi liiklusseaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi liiklusseaduse rakendamise kohta" eelnõu esimene lugemine

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, meil on istungi lõpuni veel aega. Me oleme tänase päevakorra küll lõpetanud, aga kuna me suurendasime kolmapäeva koormust, siis on võimalik võtta täna arutusele kolmapäevaks planeeritud liiklusseaduse eelnõu. Ettekandja härra Rumvolt on kohal. Ma usun, et me jõuame esimese lugemise lõpetada. Härra Koha, kas teil on küsimus protseduuri kohta?

K. Koha

Lugupeetud juhataja! Kuna mõned jäid eelmise otsuse hääletamisel erapooletuks, siis see ei leidnud toetust, aga ühtegi vastuargumenti tegelikult ka ei esitatud. Nii et selle otsuseprojekti võiks homme uuesti hääletusele panna.

Juhataja

Härra Koha, majanduskomisjonil kui juhtivkomisjonil on homme selleks kindlasti õigus. Palun, härra Rumvolt!

H. Rumvolt

Lugupeetud juhataja, lugupeetud rahvasaadikud! Teile esitatud liiklusseaduse eelnõu on sündinud vajadusest korrastada Eesti Vabariigi liiklust üldse. Praegu on tekkinud liikluskorralduses vaakum. Kehtivad veel senise Nõukogude Liidu eeskirjad ja mõned üksikud

väikesed normatiivdokumendid, kuid üldiselt oli liiklusohutus ja liikluskorraldus paika panemata nii Nõukogude Liidus kui ka meie Eesti Vabariigis. Me oleme püüdnud võtta arvesse rahvusvahelisi kogemusi, rahvusvahelisi konventsioone ja katsunud määratleda liikluses osalejad, s.t. jalakäijad ja juhid, samuti liikluse korraldajad ja juhtijad, s.o. Eesti Vabariigi Valitsus, maakondade ja linnade omavalitsusorganid, ning lahendada teisi momente, sealhulgas sätestada vanusetsensuse juhi õiguse saamiseks. Täielikult on paika pandud uus mõiste: piiratud juhtimisõigus. Peale selle on määratletud ka üldine kohustus osutada abi liiklusõnnetuses kannatada saanud abitus seisundis inimestele. Kindlaks on määratud tegevuse järjekord ja kohustused liiklusõnnetuse korral, samuti funktsioonide jaotus avariipäästeteenistuse ja politsei vahel ning rahvusvahelised kokkulepped, kui need tulevikus saavad olema. See oleks lühidalt öelduna sisu kohta kõik.

Juhataja

Aitäh! On võimalik esitada ettekandjale küsimusi. Palun, härra Paju!

A. Paju

Austatud juhataja, lugupeetud ettekandja! Öelge kui kogenud liiklusspetsialist, kas stiihiline protsess meie teedel ja tänavatel, mis on viinud ära nii palju inimesid, saab praegu meie ees oleva seadusandlusega reguleeritud?

H. Rumvolt

See on esimene baasdokument, mis on aluseks teiste normatiivaktide väljatöötamisel, kogu liiklusolukorra korraldamisel ja normaliseerimisel. Ma olen täiesti veendunud, et see nii saab olema. Siiani meil sellist dokumenti ei olnud, samuti puudub vabariigis kohustus vastutada liiklusohutuse eest. Kõnealuselises dokumendis on see sätestatud.

Juhataja

Aitäh! Rohkem küsimusi ei ole. Tänan, härra Rumvolt! Õiguskomisjoni poolt palun kaasettekannet tegema Hillar Elleri.

H. Eller

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Õiguskomisjon on selle seaduseelnõuga tegelnud juba novembrikuust ja arutanud seda kolmel korral: 12. novembril, 13. detsembril ja ka jaanuarikuu koosolekul. Juba esimesel arutelul tuli õiguskomisjon järeldusele, et põhimõtteliselt on vaja toetada liiklusseaduse vastuvõtmist, sest sellega ei reguleerita mitte üksnes liiklust, vaid ka neid olusid, kus liigeldakse. Määratletakse meie liiklusvahendite ja jalakäijate suhted. Ka teiste maade praktika on näidanud, et niisugune alusseadus järgnevatele liikluseeskirjadele, mis kinnitatakse võib-olla valitsuse või mõne teise organi poolt, peab olema. Kuid tekkis ka väga palju kõhklusi ja probleeme, mistõttu seaduseelnõu autorid töötasid veel selle teksti kallal. Viimasel komisjoni istungil otsustas meie komisjon toetada liiklusseaduse esitatud redaktsiooni arutelu Ülemnõukogus. Ma teen ettepaneku seda sisuliselt arutama hakata ja kui täna rohkem küsimusi ei ole, siis ka esimene lugemine praegu lõpetada. Aitäh!

Juhataja

Tundub, et küsimusi ei ole. Tänan, hr. Eller! On ära kuulatud ettekanne ja kaasettekanne, vastatud küsimusele ja juhtivkomisjon teeb ettepaneku esimene lugemine lõpetada. Teisi ettepanekuid ei ole. Liiklusseaduse eelnõu esimene lugemine on sellega lõppenud.

Nüüd on mul seoses meile laekunud kiireloomuliste projektidega küsimus õiguskomisjonile: ega komisjonil ei ole olnud võimalik vaadata hr. Kabinini esitatud projekti? Ei ole.

Me oleme täna töötanud nii kiires tempos, et ma pean teile tunnistama: me oleme oma tänased võimalused ammendanud. Enne kui me läheme laiali, tahaksin aga juhatuse liikmetele öelda, et homme juhatuse koosolek on väga pingeline, päevakorras on väga palju küsimusi. Ma paluksin mitte planeerida endale homseks mingeid muid ülesandeid ja arvestada sellega, et juhatuse koosolek ei lõppe ilmselt mitte kell neli, vaid hiljem. Paluks komisjonide töös seda arvestada.

Tänan! Homseni!

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 63. ISTUNGJÄRK

TEINE ISTUNG, 11. veebruar 1992

Eesti Vabariigi Valitsuse ja Eesti Panga infotund

Juhataja (M. Lauristin)

Alustame oma tänast tööpäeva. Teeme kohaloleku kontrolli. Kohal on 63 saadikut, puudub 40. Vastavalt reglemendile alustame täna Eesti Vabariigi Valitsuse ja Eesti Panga infotunniga. Selles infotunnis kuuluvad vastamisele kolm küsimust: hr. Lebedevi küsimus, hr. Alliku küsimus ja härrade Paju ja Schotteri küsimus. Kas ollakse nõus, et alustame hr. Alliku küsimusega? Esimene on küll hr. Lebedevi küsimus, kuid kuna küsijat ei ole saalis, siis me võikime alustada hr. Alliku küsimusega. Hr. Alliku küsimus riigiministrile puudutab 26. jaanuaril Lossi platsil toimunud kaitsejõudude paraadi. Ma palun vastama riigiminister hr. Uno Veeringu.

U. Veering

Austatud juhataja, lugupeetud saadikud! Ma loen ette hr. Alliku poolt riigiministrile adresseeritud küsimuse: "Küsimus infotunniks. 26. jaanuaril toimus Lossi platsil kaitsejõudude paraad, mille korraldamiseks Eesti Vabariigi Ülemnõukogu esimehe pressiteenistuse andmeil puudus Eesti Vabariigi Kaitsejõudude Peastaabi luba ning Eesti Vabariigi Kaitsejõudude Peastaabi andmeil ka nende nõusolek ja korraldus. Mida on Eesti Vabariigi riigiminister, kelle haldusalasse praegu kaitsejõududega seonduv kuulub, teinud selle rivistuse korraldajate vastutuselevõtmiseks ning milliseid meetmeid rakendatakse, et vältida edaspidi Eesti Vabariigi kaitsejõudude ärakasutamist poliitilistel eesmärkidel?"

Austatud saadikud, ma arvan, et te saate aru minu olukorrast. Sündmus, mille kohta minu käest aru päritakse, toimus enne seda, kui te mind sellele ametipostile nimetasite, ja seetõttu saan ma teile vastata ainult vastavate isikute seletuste kohaselt. Ja mulle antud seletuste kohaselt

juhindus Eesti Vabariigi Riigi- ja Piirikaitseameti, Eesti Vabariigi Politseiameeti ja Eesti Kodukaitse organisatsiooni aukompanii 26. jaanuaril 1992. aastal korraldatud rivistusel 1929. aasta Eesti Vabariigi Kaitseväge Garnisoni määrustiku §-dest 458 ja 459, milles määratakse aukompanii rivistamise üldised alused, ja sama määrustiku 3. peatüki §-st 434, millega määratakse kindlaks isikute ring, kellele aukompanii määratakse. Nimetatud põhimõtetest lähtudes organiseeritud aukompanii rivistamine kooskõlastati riigi- ja piirikaitseameti peadirektori initsiatiivil politseiameeti peadirektoriga telefonitsi ja Eesti Kaitsejõudude Peastaabi ülema kohusetäitjaga isiklikul kohtumisel. Pärast kolme osapoolte põhimõttelist nõusolekut informeeris härra Öövel rivistuse korraldamise kavast riigi- ja piirikaitseameti kõrgemalseisvat organit – riigiministrit – ja politseiameeti kõrgemalseisvat organit – siseministrit – ning Eesti Vabariigi Valitsuse esimeest, kes tol ajal oli ühtlasi riigi Kaitseõukogu liige. Kolme päeva jooksul, mis eelnesid sellele kuupäevale, ei järgnenud ühtegi riikliku ega ühiskondliku organisatsiooni protesti ega seisukohavõttu. Tuleb märkida, et taasiseseisvunud Eesti Vabariigis ei ole tänaseks vastu võetud ühtegi seadusandlikku dokumenti, mis taoliste rivistuste organiseerimist reglementeeriks. Samuti ei nõua Eesti Kaitsejõudude Peastaabi põhikiri selliste rivistuste läbiviimiseks nendepoolset korraldust. Seetõttu leian, et üks praegu valitsuse ees seisvaid ülesandeid on kogu kaitsejõudude loomise protsessiga seonduva seadusandluse ettevalmistamine, selle läbivaatamine ning ettepanekute esitamine taaskehtestamiseks või korrastamiseks. Lähiajal vastu võetud aktid peavad reglementeerima ka aukompaniide väljapanemise korra. Täna!

Juhataja

Teile on lisaküsimusi. Palun, härra Allik!

J. Allik

Lugupeetud hr. riigiminister! Teie praegune vastus sisaldas kõigi ajalehelugejate jaoks midagi täiesti hämmastavat. Nimelt te ütlesite, et teil on hr. Ööveli seletus, mille järgi ta on kooskõlastanud kogu ürituse telefonitsi polkovnik Laaneotsaga. Ajalehest me lugesime Eesti Vabariigi Kaitsejõudude Peastaabi avaldust väga mitmes vormis, et peastaap ei teadnud asjast mitte midagi ja mingit oma nõusolekut ei andnud. Ma saan aru, et tegemist on kahe ohvitseri, või inimesega, kes tulevikus tahavad saada Eesti armee ohvitserideks – ma pean silmas polkovnik Laaneotsa ja hr. Öövlit. Kas te siiski ei saaks välja selgitada, kumb neist siis teise peale valetab? Sõltumata sellest, kuidas meie sellesse paraadi suhtume, on olukord nüüd küll lausa imelik.

U. Veering

Mul on vastuseks hr. Alliku täiendavale küsimusele öelda seda, et tänaseks vastamiseks valmistudes vestlesin ma peale hr. Ööveli ka hr. Laaneotsaga, kes ei eitanud, et ta oli selle ürituse korraldamisest teadlik.

J. Telgmaa

Lugupeetud riigiminister, te lugesite üles instantsid, kellega rivistus oli kooskõlastatud. Kas see oli kooskõlastatud ka Tallinna linnavolikoguga – sest tegemist oli ju avaliku kogunemisega ja vastavalt seadusele peab selleks olema taotletud luba? Kas see rivimäärustik – või mis te seal nimetasite – annab siis sõjaväele õiguse ka ilma Tallinna linnavalitsuse loata teha oma riviharjutusi kus tahes?

U. Veering

Kahjuks ma ei saa teile praegu öelda, kas see oli Tallinna linnavalitsusega kooskõlastatud, kuid ma tean kindlasti, et kõik avalikud kogunemised ja üritused, mis ükskõik millise haldusüksuse territooriumil toimuvad, peavad olema selle omavalitsusega kooskõlastatud. Kahjuks jään praegu vastuse võlgu, kas kooskõlastus Tallinna linnavalitsusega oli olemas.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud hr. minister! Kuidas teile tundub, kas on mõtet seda asja nii üle dramatiseerida, nagu kolleeg Allik ja teised seda teevad, ning kas see ettevõtmine õõnestas tohutult Eesti Vabariigi alustugesid? Aitäh!

U. Veering

Ma heameelega, lugupeetud härra Made, piirduksin selle faktoloogiaga, mida mul oli võimalik teile ette kanda, ja hoiduksin poliitilistest hinnangutest. Ka härra peaminister viitas enne oma kinnitamist peetud kõnes sellele, et valitsusel oleks väga hea meel, kui ta saaks põhitähelepanu pöörata majandusliku olukorra parandamisele ja hoiduda poliitilistest hinnangutest. Eriti selles osas, mis puudutab meie eelkäijaid. Aitäh!

M. Laar

Austatud proua spiiker, lugupeetud härra minister! Mul on mitu küsimust. Te mainisite, et hr. Laaneots oli asjast teadlik, aga kas ta oli andnud ka nõusoleku? Kas kaitsejõudude peastaap oli andnud selleks ürituseks nõusoleku? See oleks minu esimene küsimus. Teine küsimus: kas hr. Ööveli mainitud kaitseteenistuse määruses on juttu ka auvahtkonna korraldamisest lahkunud peaministrile? Minu teada seal sellest juttu ei ole. Ja kolmas küsimus, mis ei puuduta mitte minevikku, vaid olevikku, s.t. uue valitsuse tegutsemise ajal tehtud avaldusi. Kuidas te kommenteeriksite härra Ööveli televisioonisaates tehtud avaldust, et dispuudis Eesti kaitsejõudude moodustamise üle jääb sõjaväelaste arvamus poliitikute omale peale? Aitäh!

U. Veering

Kõigepealt esimene küsimus, kas oli Laaneotsa nõusolek. Niipalju kui vestlusest selgus, mingis kindlas vormis nõusolekut ei antud ja praegune kaitsejõudude peastaabi põhikiri ei sätesta ka, et seda nõusolekut vaja oleks. Mis puudutab seda, kellele korraldatakse auvahtkond, siis ma ütlen veel kord, et mulle antud seletuste kohaselt juhinduti nimetatud paragrahvidest, kuid praegu Eesti Vabariigi seadusandlusega niisugust korda kehtestatud ei ole. Kolmas küsimus oli televisiooniesinemise kohta. Mul on väga kahju, et ma isiklikult seda saadet ei näinud, kuna me olime siinsamas majas valitsusega veel tööl, kuid ma olen mitteametlikult kuulnud hr. Ööveli kommentaari, mille järgi ta ise pidas seda väljendit lihtsalt ebaõnnestunuks. Kuna ma ise saadet ei näinud, siis rohkem ma ei saa kommeneerida.

A. Sirendi

Mul on vaid üks küsimus. Meil oli võimalus televisioonist jälgida Saddam Hussein'i hiigelsünnipäeva Bagdadis pärast "imperialistlike saatanlike jõudude täielikku purustamist", nagu ta ise väitis. See oli tõepoolest vapustav. Ma nägin telerist ka Tallinnas midagi analoogilist majandusliku kaose tingimustes. Ka see oli vapustav. Vapustavad sündmused on teadagi

unikaalsed ja võrreldamatud, aga kas teie arvates oleksid võrreldavad nende ürituste organisatsioonid ja iidolid?

U. Veering

Mul on väga raske sellele küsimusele praegu siit vastata, kuna see eeldab jällegi teatud poliitilise hinnangu andmist. Ma ei näinud kahjuks ka ei Saddam Husseini ürituse ülekannet ega ülekannet siit Lossi platsilt, mistõttu ma hoidun hinnangu andmisest.

P. Priks

Lugupeetud härra riigiminister! Nagu ma teie esinemisest aru sain, ei olnud antud toiming keelatud. Ja kui ma õieti aru saan, siis sellest järeldub, et kõik, mis ei ole keelatud, on lubatud. Aitäh!

U. Veering

On tõesti nii, et kuna praegu kehtiv seadusandlus otseselt ei reguleeri selliste ürituste korraldamist, millest praegu jutt on, siis võime ka öelda, et see ei ole seaduseandja poolt keelatud. Kas sellepärast kõik lubatud on, on iseküsimus. Nähtavasti tuleb iga konkreetse toimingu puhul anda ka konkreetne hinnang, mitte öelda, et kõik, mis ei ole keelatud, on lubatud. Antud juhul, kui lähtuda sellest konkreetsest faktist, millest siin täna jutt on, siis ma ütlen veel kord, et formaalselt võib leida mitmeid momente, mis oleks pidanud kooskõlastatud olema – kas või näiteks see linnavalitsuse luba. Kahjuks saan ma hinnata seda sündmust aga ainult nende seletuste kohaselt, mis mulle on antud, kuna vahetult ei ole ma asjas osalenud ja sellel ajal ei kuulunud küsimus ka minu töövaldkonda.

J. Lippmaa

Härra minister, niipalju kui mina tean, on Kaitseliit allutatud samuti meie peastaabile ja Kaitseliidu juhtkond härra Laaneotsale. Õelge palun, kelle korraldusel või mis ajendil pidasid maskeerimisriietes kaitseliitlased korda viimasel Eesti Kongressi istungil?

U. Veering

Kahjuks saan ma seda siin teie käest kuulda, et nad seal korda pidasid, ja seetõttu ma ei saa ka küsimusele vastata.

U. Ugandi

Lugupeetud juhataja, austatud riigiminister! Ma vabandan juba ette, et minu küsimus läheb natuke kaugemale ja ei ole teemaga otseselt seoses. Kas teil on teada, kui palju maksab 1 minut Ülemnõukogu tööpäevast, ja kas selle peale mõeldes on tänase tööpäeva algus meil arukas?

U. Veering

Kahjuks ma ei tea, kui palju minut Ülemnõukogu tööajast maksab. See küsimus, millele ma püüdsin praegu teie abiga vastata, oli mulle esitatud kui küsimus infotunniks.

Juhataja

Aitäh! Rohkem küsimusi ei ole. Härra Veering, ma palun vastata nüüd ka härra Lebedevi küsimusele, mis on samuti teile suunatud.

U. Veering

Aitäh! Küsimus kõlab järgmiselt: "Vabariiklikus ajakirjanduses on ilmunud teated selle kohta, et Kaitseliidul on relvastus. Palun vastata järgmistele küsimustele: 1) missugune on Kaitseliidu liikmete arv ja relvastus, 2) kellele vabariigi juhtkonnast ja millisele poliitilisele grupeeringule ta allub ja 3) millistest allikatest Kaitseliitu finantseeritakse?"

Eesti Kaitseliit on vabatahtlik riiklike ülesannetega ühiskondlik rahva omakaitse organisatsioon. Ta tekkis 1918. aastal ja sai aluseks Eesti sõjaväele, kes edukalt võitles Vabadussõjas ja viis eesti rahva võidule. NSV Liidu relvajõudude survele võeti 27. juunil 1940 vastu Kaitseliidu likvideerimise seadlus ja 29. juulil 1940 Kaitseliidu likvideerimise seadluse muutmise seadus. Eesti Kaitseliidu kui rahva vabatahtliku riigikaitseorganisatsiooni õigused taastati Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi 4. septembri 1991 otsusega mõnede Eesti Vabariigi kaitsejõudude taastamisega seotud põhiküsimuste kohta. Nimetatud otsuse punkt 3 sätestab: "Lugeda Kaitseliidu õigused juriidilise isikuna taastatuks ja tema juhtimine Eesti Vabariigi Kaitsenõukogule allutatuks." Oma tegevuses juhindus Kaitseliit enne 1940. aastat ja juhindub ka praegu kahest põhidokumendist – Kaitseliidu põhikirjast, kinnitatud vabariigi valitsuse poolt 1931. aastal, ja Kaitseliidu kodukorrast, kinnitatud 1934. Põhikirja § 16 näeb ette järgmist: "Kaitseliitlasele on õigus hoida ja kanda nii Kaitseliidu poolt temale välja antud kui ka isiklike relvi ja laskemoona. Relva hoidmise ja kandmise loa annab välja Kaitseliidu ülem ja malevapealik. Iga kaitseliitlane vastutab temale väljaantud relva ja muu varanduse eest isiklikult ja varanduslikult. Kaitseliidust lahkumisel peab kaitseliitlane relvad ja muu Kaitseliidu varanduse Kaitseliidule tagasi andma." Kaitseliit kui vabatahtlikkuse alusel tegutsev organisatsioon on enda kohta andnud informatsiooni, et tema ridadesse kuulub 5000 mehe ümber, kellest 500 moodustavad parema ettevalmistuse saanud liikmed. Kaitseliit ei ole riigilt relvi saanud, riigieelarvest Kaitseliidule vahendeid eraldatud ei ole. Aitäh!

Juhataja

Täna, hr. Veering! Hr. Made soovib ka midagi küsida. Palun!

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeatud riigiminister! Kas teile ei tundu, et endine Nõukogude Liidu kodanik, praegune Nõukogude Venemaa kodanik Vladimir Lebedev soovib oma küsimusega teada saada Eesti Vabariigi riigisaladusi? Ma avaldan teile tunnustust, et te Eesti Vabariigi riigisaladusi, vaatamata sellisele kavalale küsimuseasetusele, välja ei andnud. Niisiis, ma tänan teid!

J. Lippmaa

Hr. minister, te ütlesite äsja oma vastuses, et Kaitseliit täidab riiklikke ülesandeid. Milliseid riiklikke ülesandeid Kaitseliit täidab? Kas kolonnid Toompea platsil poliitiliste plagudega seismine, nagu me siin paar kuud tagasi nägime, ja Eesti Kongressil osalemine käivad riiklike ülesannete hulka, mis on Kaitseliidu peale pandud?

U. Veering

Minu väide, et Kaitseliit täidab riiklikke ülesandeid, johtub Kaitseliidu põhikirjast, mis nimetatud Ülemnõukogu Presiidiumi otsusega on taas legaliseeritud ja taas kehtestatud.

A. Novohatski

Palun vabandust, lugupeetud härra ettekandja, aga teie vastusest ei saanud ma aru, kas need dokumendid, mille alusel Kaitseliit praegu tegutseb, on kehtivad või on lihtsalt nii-öelda *de facto* olemas. Põhimõtteliselt on ju Eesti Vabariigi loomise hetkest kuni tänase päevani palju mitmesuguseid otsuseid vastu võetud. Kui me oleksime taastanud Eesti Vabariigi 1940. aasta seisuga ja Ülemnõukogu oleks võtnud vastu otsuse taastada kõik Eesti Vabariigi sõjajärgsed seadusandlikud aktid, siis oleks asi arusaadav. Aga miks me arvame, et mingid seadusandlikud aktid, näiteks Kaitseliidu põhikiri, kehtivad, kuid mõned teised enam ei kehti? Ma ei saa aru, miks seda tehakse nii valikuliselt.

U. Veering

Ma ütlen veel kord, et Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidium oma 1991. aasta 4. septembri otsusega taastas Kaitseliidu õigused. Kui tel on selles osas pretensioone, et õigusi on taastatud valikuliselt, siis on küsimus adresseeritud Ülemnõukogu Presiidiumile. Mina lähtun sellest kui vabariigi valitsuse suhtes kõrgemalseisva organi otsusest.

N. Aksinin

Lugupeetud ettekandja! Mulle jääb täiesti mõistetamatuks, et riiklike ülesannete lahendamiseks, sealhulgas ka sõjaväestatud formeeringute abil, on vaja vaid kokku tulla, kirjutada põhikiri, registreeruda ja ongi kõik. Me ju võtsime vastu seaduse Eesti kaitsejõudude kohta, kus on kirjas kõik nende kaitsejõudude ülesanded. Kas te siis annate meile sanktsiooni organiseerida omavoliliselt mingi muu organisatsioon ja lahendada teie probleemid siin nii, nagu keegi heaks arvab? Sellepärast juhtubki nii, et ühed korraldavad paraadi, teised pitseerivad hooneid kinni ja varsti tullakse siia meid vahi alla võtma. On ju olemas kaitseministeerium. Tänan!

U. Veering

Ma ütlen veel kord, et mina ei ole valikut teinud, vastaval riigi struktuurüksusel on selles osas teatud kompetents. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu kompetentsis on Kaitseliidu põhikirja taaslegaliseerimine ja seetõttu ma leian, et see küsimus on seaduseandja poolt õiguspädevalt otsustatud.

Juhataja

Rohkem küsimusi ei ole. Tänan, härra Veering! Nüüd tuleb vastamisele saadikute Paju ja Schotteri esitatud küsimus, mis puudutab metsamajandussüsteemi reorganiseerimist. Palun vastama metsaameti peadirektori Enn Tasso.

E. Tasso

Austatud eesistuja, lugupeetud saadikud! Saadikud hr. Ants Paju ja Hanno Schotter on esitanud valitsusele küsimuse, õigemini neli küsimust, mismoodi metsandusreform Eesti riigimetsades toimub. Kui te lubate, siis vastaksin esialgu lühidalt nendele neljale küsimusele.

Esiteks, kas metsamajandite likvideerimisega väheneb ka metuskondade arv, millistele otsustele ja seadustele tuginedes see toimub ning millal? Nagu on üldteada, eksisteerivad riigis seadused. Valitsus toimib nende seaduste järgi ja loob teatud volituste ja pädevusega allstruktuurid, kaasa arvatud ka riiklikud ametid. Nii on metsaameti põhimääruses öeldud, et Eesti riigimetsade haldusstruktuuri kinnitamise ja muutmise õigus on metsaametil. Küsimuse teisel poolel, millistele otsustele ja millistele kavadele metsamajandite likvideerimine tugineb, loodan ma pärast neljandale küsimusele vastamist põhjalikult peatuda. Praegu võib öelda, et metsandusreformi põhimõtteid on formeeritud 1989. aastast alates ja tänaseks oleme jõudnud sinnamaale, et keskkonnaminister sai möödunud aasta 3. detsembril vastu võtta määruse ja kohustada metsaametit seda reformiprotsessi käivitama.

Teiseks, kelle käsutusse on kavandatud anda kaduvate metuskondade kasutuses olevad põhivahendid ja teised materiaalsed väärtused? Nagu me teame, on täna kõigi riikliku metsasüsteemi põhivahendite omanik riik. Järelikult võib otsustada nende põhivahendite saatuse üle ainult nende seaduste järgi, mis riigis on. Kui seadused lubavad neid privatiseerida, siis tuleb kahtlemata osa põhivahendeid privatiseerida ja hakata arendama riigimetsas eraettevõtlust. Kui seda teha ei saa, siis tuleb valida kas rendivariant või anda need üle uute, moodustatavate ettevõtete bilanssi, s.t. metsamajanditele, kes jäävad tööle eraldi varumis- ja tööstusettevõtetena ning metsamajandust teenindavate ettevõtetena, ja riiklikele metuskondadele. Selleks on metsaameti käskkirja alusel moodustatud likvideerimiskomisjon, mis lõpetab oma töö 1. märtsiks. Varad tuleb anda bilansist bilanssi, et vahepeal ei tekiks vaakumit ja varad ei saaks hajuda, vaid läheksid nende inimeste käsutusse, kes nendega täna töötavad.

Kolmandaks, kas metsaülemad, -tehnikud, metsavahid ja raietöölised on näinud metsamajandustegevuse reorganiseerimise dokumente ning on neist teadlikud? Küsimus on täiesti õigustatud, sest vabariigi üldsus sai metsareformist informatsiooni väga lünklikult ja puudulikult. Metsameeste endi seas, ma rõhutan veel kord, on 1989. aastal Hiiumaal toimunud metsaülemate päevast alates informatsioon liikunud aga küllaltki intensiivselt. Sellele on kaasa aidanud ka metsandusprobleeme käsitlevad artiklid infobülletäänides "Puit ja paber", "Mets ja puu" ning ajakiri "Eesti Mets". Kahtlemata lähevad kõik käskkirjad oma seaduslikku rada pidi metsaametist alla metsamajanditesse ja seal tehakse need vastavatele töötajatele teatavaks, et korraldada käskkirja täitmine. See on asjade loomulik käik. Paraku on aga nii mõnigi asjaosaline huvitatud teatud informatsiooni tõkestamisest ja seetõttu on praegu tõesti tõrkeid, kui metsaülemad ei ole selgitanud reformi olemust metsavahtidele, on tekkinud paanikat jne.

Neljandaks, kas metsamajandusliku tegevuse reorganiseerimisega on võimalik metsa ülestöötamisel lähtuda pea- ja vahekasutusraiate arvestuslangist? Küsimus on natuke laiapõhjalisem, kui härradele saadikutele võib-olla tundub. Asi on nimelt niiviisi, et metsamajanduses projekteeritakse metsakasvatustööd kümneks aastaks ette ja seda teeb riigis kehtivate õigusaktide alusel metsakorralduse projektorganisatsioon. Selle majanduskava järgimine võimaldab vältida riigimetsade kuritarvitamist, võimu kuritarvitamist ja hoiab metsakasutuse proportsioonis, tagades riigile normaalse rütmi korral normaalse elu ja majandustegevuse. Kui nüüd privatiseerimise käigus tagastatakse endistele omanikele nende endised metsad, siis tuleb majanduskavas lahutada arvestuslangist maha näiteks need harvendusraied, mis olid planeeritud omanikule tagastatavate metsaosade peale.

Järelikult on küsimus selles, et me peame pidevalt järgima majanduskava, mitte aga jälgima majanduskava lõpus väljatoodud numbreid, et arvestuslank on selles metuskonnas näiteks 5000 tm. Me peame sealt jooksvalt maha arvama tagastatavatesse metsadesse planeeritud tööd, et

tagada riigimetsades kord ja projekteeritud töömahtudest kinnipidamine. Tõesti, metsade tagastamine teeb arvestuslangi jälgimise natuke raskemaks, kuid mitte võimatuks. Metskondade liitumisel ja uute metskondade kujunemisel tekib sama protsess kahtlemata ka riigimetsade majandamisel, s.t. me peame arvestuslangid uute haldusstruktuuriüksuste jaoks ümber arvestama.

Kuna metsandus on väga aktuaalselt olnud päevakorral ka viimaste nädalate ajakirjanduses, siis ma käsitleksin lühidalt selle reformi ajalugu. 1989. aasta juulikuus toimusid Hiiumaal metsaülemate päevad ja seal pandi paika tulevase metsandusreformi põhiidee: taaselustada iseseisvad metskonnad, mis eksisteerisid riigis enne sõda, s.t. neil peab olema juriidiline ja finantsiline iseseisvus, oma pitsat ja oma arveldusarve. Selle seisukohaga on tulnud tänasesse päeva välja ja keegi pole seda seisukohta eitanud. Vahepeal formeeris oma põhimõtted metsamet ja töögrupis osalesid kõik riigimetsade majandamise, haldamise ja kaitsmisega seotud poliitilised ringkonnad. See arengukava valmis 1989. aasta lõpuks – 1990. aasta alguseks ja jaanuarikuus kirjutati sellele alla. Järgnes teatud ettevalmistav periood, et käivitada reform 1991. aasta lõpus – 1992. aasta alguses. Me muutsime nimelt metsanduse finantseerimise süsteemi, läksime üle finantseerimisele metsandusfondist, kaotasime sellega ära riigieelarvelise doteerimise metsandusele ja saime korrastada oma majandusstruktuuri.

Teiseks, 1990. aasta jooksul korraldasime seni mitteiseseisvana töötanud metskondade metsaülematele majandusõppused, et valmistada neid ette tööks iseseisvate tootmisüksuste juhtidena. Nendest võtsid osa kõik 210 metsaülemat. Vahepeal õpetati välja ka metskondade raamatupidajaid, et nad oleksid võimelised bilanssi tegema jne. 1990. aasta 17. juulil andis metsamet välja oma käskkirja, milles kohustati 1991. aasta lõpus ja 1992. aasta algul revideerima metskondade struktuuri ja metskondade arvu. Ja nüüd olemegi jõudnud sellesse etappi, kus kõik on nõus, et metskondade arv peab vähenema, kuna meil on pärast sõda tekkinud juurde 110 metskonda ehk 106 Eesti-aegse metskonna asemel on meil täna neid 210. See tähendab tohutut haldusaparaati, suuri ülalpidamiskulusid jne. ja see kõik tuleb maksta kinni riigimetsa puidu realisatsiooni kaudu. Meie jaanuaris esitatud kava kohaselt on ette nähtud, et kui me taastame Eesti-aegsete metskondade struktuuri, siis jääks tööle 250 jaoskonda, mille eesotsas on metsnikud, ja 1362 vahtkonda, kus töötavad metsavahid. Võrdluseks olgu öeldud, et see reform ei taotle struktuuri lõhkumist, kuna täna töötab meil 1615 metsavahti (osa kohti on komplekteerimata) ja pärast reformi peaks neid tööle jääma 1362. Kui arvestada neid maid, mis on tagastatud omanikele, siis vahtkondade arv peaaegu ei muutu. Põhimõtteliselt jääb samaks ka jaoskondade arv, aga väheneb metskondade kontorite arv. Umbes 90 metsaülemal tuleb vahetada ametit ja võtta ilmselt vastu metsnikuamet. Kahtlemata on see paljudele inimestele isiklik probleem ja ebameeldiv probleem.

Veel paar võrdlevat numbrit. Rootsis on metsade pindala 23 miljonit hektarit ja metsavalveaparaadis töötab 25 000 inimest. Eestis on riigimetsade pindala – ma mõtlen metsaga metsamaa pindala – 1 200 000 ha ja kogu metsamaa pindala on 1 800 000 ha. See tähendab, et jämedalt öeldes on meil 10 korda vähem metsa kui Rootsis, aga metsavalvet on antud hetkel tuhat inimest rohkem kui Rootsis. 1992. aasta metsanduse eelarvest pool läheb metsavalveaparaadi palkade ja kontorite ülalpidamiseks. Ma usun, et lugupeetud rahvasaadikud on metsaprobleemidega oma tasandil kokku puutunud. Me väga palju ei valeta, kui ütleme, et palju vajakajäämisi on riigimetsa hindamises.

Metsametipoolse ülevaate asjadest on püüdnud anda metsameti nõunik oma artiklis, mis avaldati laupäevases "Rahva Hääles". Ma usun, et see artikkel võimaldab anda hinnangu metsameti kavadele ja nende kavade reaalsusele. Tänan!

Juhataja

Aitäh, härra Tasso! On hulgaliselt küsimusi. Palun, härra Kama!

K. Kama

Lugupeetud härra Tasso! Esimene küsimus: miks metsaülemad ei ole kavandatava reformiga rahul, kui te väidate, et kõik on algusest peale nendega kooskõlastatud? Ja teiseks, mis juhtub Eesti metsades pärast seda, kui läheb täide praegune metsaülemate ähvardus kuulutada ennast protestiks selle reformi vastu metsaametile mittealluvaks?

E. Tasso

Ma natuke vihjasin juba sellele, et kahtlemata oldi niikaua reformi põhimõttega nõus, kuni asi hakkas puudutama konkreetseid inimesi. Metsaamet näiteks ei teinud sellist sammu, et oleks kaks aastat tagasi öelnud: vaadake, see ja see metskond läheb liitmisele. Ja seda sel lihtsalt põhjusel, et mitte korrata põllumajanduses tekkinud vigu, kus perspektiivituks kuulutatud kolhoosidel ja sovhoosidel ei ole enam võib-olla töövahendeidki, et kevadel põllule minna. Andke mulle, põllumehed, andeks, see on ehk natuke liialdatud seisukoht. Me aktsepteerisime seisukoha, et Eestis peab olema sama metskondade arv ja samasugune struktuur, nagu oli Eesti Vabariigis enne sõda, sest on oodata ligilähedaselt sama maaomanduse või maakasutuse struktuuri taastamist, nagu see oli enne sõda. Kui me jaanuaris nõudsime metsamajanditest peametsaülematega kooskõlastatud uut metskondade struktuuri iga majandi kohta eraldi, mis oleks kohapeal välja töötatud ja esitataks metsaametile üldistuste tegemiseks, siis majandid ka seda tegid – kes paremini, kes halvemini. See materjal esitati meie reformikomisjonile. Kui need ettepanekud olid läbi vaadatud, saadeti nad majanditesse tagasi ja praegu käib kooskõlastamine maakondadega. Maakondades, kus uued metskondade piirid ja arv aktsepteeritakse, läheb see ka rakendamisele. Ma rõhutan veel kord, et meil ei ole kavas jätta inimesi, kes reformimise käigus peavad oma senise ameti maha panema, kuuse alla. Neile pakutakse tööd, kuid pakutav töö tähendab seda, et paguni peale tuleb üks tärn vähem.

H. Kostabi

Väga austatud härra esimees, lugupeetud proua spiiker, austatud härra Tasso! Kuidas on korraldatud metsade majandamine metsade poolest rikastes Põhjamaades? Teiseks: kas vastuseisuga reformidele tahetakse kinnistada olemasolevat väärustunud süsteemi? Kas võiks öelda nii, et paljude praegune istekoht dikteerib ka nende seisukoha?

E. Tasso

Põhjamaades, võtame näiteks Rootsi, võime rääkida metsamajandussüsteemist, mis enne sõda kehtis ka Eestis. Niinimetatud haldustegevus – ma ütlen "niinimetatud" sellepärast, et metsade haldaja ülesandeks on seal ka metsade taastamine, kultuuride hooldamine ja noore metsapõlve kasvatamine kuni likviidsete raieteni – on Rootsis eraldatud süsteem. Nimelt moodustavad majandajad oma riigiettevõtte ja alluvad tööstusministeeriumile, kaitse ehk metsainspektsioon on omaette valitsus ehk niinimetatud metsaamet ja see töötab põllumajandusministri halduses. Eesti Vabariigi päevadel oli ka meil eraldi Metsade Peavalitsus ja oli Riigi Metsatööstus aktsiaseltsi näol. Soomes on see tegevus samuti lahutatud, välja arvatud omaniku metsad, kus omanik on ise oma metsa kaitse valvaja ja ka majandaja. Mis puutub teise küsimusse, siis,

kahtlemata, kui metsareform puudutab konkreetset inimest metskonnas, võib tõesti juhtuda, et istekoht dikteerib seisukoha.

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Ma tahaksin konkreetselt küsida. Maal on metsaasjad äärmiselt teravad, kuna kolhoosimetsad kuuluvad peaaegu 100% endistele omanikele. Meie aga oleme andnud senini kolhoosi vanadele invaliididele tasuta küttepuid. Ükski endine omanik kahjuks enam oma metsast raiuda ei luba, kuna metsaga loodetakse teha suurt raha. Teiseks. Majandites on pooleliolevad objektid, mis on põhiliselt just munitsipaalomandisse minevad objektid, nagu lasteaiad, koolimajad, spordihooned jne. Nendele ei ole praegu kusagilt katuse jagugi materjali võtta. Kommertshinda või oksjonil nõutavat 2000 rubla ei ole majandid võimelised maksma. Kas oleks võimalik teatud osa metsa eraldada munitsipaalomandusse, et rahuldada kohalikke sotsiaalvajadusi, või anda kas siis munitsipaliteedi või valla kaudu pooleliolevate objektide lõpetamiseks teatud kogus riigimetsast normaalse hinnaga? Aitäh!

E. Tasso

Probleem on täiesti õigustatud. Minu poole on analoogse probleemiga pöördunud ka Rapla Maavalitsus. Ja siin te näete, et nn. mõisatüüpi riigimetsade majandamine täna enam ei sobi, kui me läheme üle turumajandusele. Nimelt oleme käesoleva aasta alguses andnud metsametist välja kolm dokumenti, mille alusel riigimetskond on kohustatud väljastama igale soovijale hooldusraielanke ja müüma neid kännuraha eest, mis on sisuliselt ikkagi väike raha, võrreldes valmismaterjali hinnaga. Nii et kui kodanikul on soovi, siis peab ta riigimetskonnast saama endale täpselt nii suure langi, kui tal küttepuuks vaja on. Käskkirjad ei toimi, kuna meil on mõisalik metsamajandamise struktuur, administratiivstruktuur. Oma territoorium, oma konkurents ja ühe ametniku liiga suur võim – kas ma müün või ei müü. Kuna Eestimaa metsad on risustatud, siis ei leidnud metsamet teist lahendust, kui andis välja dokumendi, et metsaülemal on õigus anda kodanikele tasuta metsaraisu ja lamapuitu – muidugi juhul, kui see ei ole värske. See tähendab, et riik ei taha selle eest mitte ühtegi kopikat, kui kodanik on nõus minema metsa koristama. See põhimõte on leidnud väga vähe rakendamist, sest paraku ei ole selles asises maailmas nii kerge asju korraldada, kui majandushuvid hakkavad ristuma.

Nüüd sotsiaalobjektide ehitamine. Vastavalt omandireformi aluste seaduse §-le 13, mille lugupeetud Ülemnõukogu vastu võttis, on seadusvastaselt võõrandatud metsades peatatud lageraie. 1992. aasta raiefondi kohta on meil järgmised numbrid: kui normaalaastal raiuti riigimetsades lageraiet 1 500 000 tihumeetrit, siis tänava aasta saame riigimetsast pärast arvestuslangi korrigeerimist, s.t. omanikule tagasiminevate metsade mahaarvamist, 1 041 000 tihumeetrit. See tähendab, et riigimetsa lageraiete maht vähenes 1/3, kusjuures kolhoosi- ja sovhoosimetsades lageraie praktiliselt peatus. Oleme otsinud kompromissi ja tõenäoliselt peaks lubama raiet edasi Eesti riigi kui omaniku metsades, mis jäävad praegu kolhoosi või sovhoosi territooriumile. Siin on vaja aga lahendada üks keerukas küsimus: kas kolhoos või sovhoos peaks maksma kehtiva kännuraha riigieelarvesse – metsa omanik on ju siiski riik – või mitte? Vaatame, kuidas jaotub see 1 041 000 tihumeetrit. Andke andeks, ma räägin mälu järgi, aga suurusjärgud on õiged. Vastavalt vabariigi valitsuse otsusele on 100 000 tihumeetrit ette nähtud talude arenguks, nii nagu 1990. aastal. Lisaks sellele on maavalitsused taotlenud endale 1992. aastaks 100 000 tihumeetrit, mis on natuke rohkem kui eelmisel aastal. Niisiis peaks maa arenguks sisuliselt minema juba 200 000. "Eesti Külaehitus" on taotlenud rohkem, aga praegu rohkem eraldada ei ole võimalik, kõik on saanud fondi 1/3 vähem, välja arvatud maavalitsused

ja talud. EKE süsteemile on antud 67 000 tihumeetrit. See tähendab, et praegu 1/3 riigimetsa lageraiefondist on suunatud maale. Lisaks sellele on veel riiklikult täiesti reguleerimata kohalike vajaduste rahuldamiseks ettenähtud hooldusraietest tulev materjal, mida koos küttepuudega on riigimetsast aasta keskmisena varutud umbes 800 000 tm. Sellest palgi osatähtsuseks võite arvestada umbes 10%. Nii et praeguse seisu järgi on 1992. aastal riigimetsadest siiski mis võimalik suunatud maa arenguks. Kuna 1992. aastaks ei õnnestunud kehtestada analoogset metsa müügi korda, nagu Eesti Vabariigi päevil oli 1934. aastaks välja kujunenud – valitsusse tulid erinevad taotlused ja nii-öelda vaba müüki ei olnud võimalik korraldada –, siis pidime jätkama eelmise aasta traditsioone, nn. suurt jagamist ametkondade, maavalitsuste, EKE süsteemi jne. kaudu. Usun, et tulevaks aastaks suudame need tol ajal 14 aasta jooksul välja töötatud põhimõtted rakendada. Ja kui müügikord on korras, ei teki meil probleemi, kas metsaomanik on munitsipaalasutus või riik – põhiline on see, et iga puiduostja saaks puidu ostmisele juurde.

A. Ristkok

Lugupeetud härra Tasso! Eelduste kohaselt muudab käimasolev haldusreform, mis kahjuks kulgeb väga visalt, lähitulevikus üsna oluliselt ka administratiivpiire mitmel tasandil. Kas ei oleks mõistlik seda asja silmas pidada, kuigi see juhtub küll aasta-kahe pärast, mitte varem? Kuna metsareform muudab ka oma siseseid halduspiire ja see paratamatult seondub administratiivpiiridega, kas ei teki siis mitmekordse muutmise vajadus?

E. Tasso

Küsimus on täiesti asjakohane. See ongi nimelt üks moment, miks me tahaksime järgida enne sõda eksisteerinud metstkondade piire. Tõenäoliselt tulevad nii uued valla- kui ka maakonnapiirid selle järgi, mis on ajalooliselt välja kujunenud. See on üks asi. Teine aspekt on riigimetsa majandamiseks loodud haldusstruktuuride piiride ühtelangevus valla- ja maakonnapiiridega. Kõigis punktides ei ole võimalik seda järgida. Ma tooksin näite Põlvamaalt, kus näiteks Peeksi metstkonnal on Peipsi ääres 7 vahtkonda, mis jäävad Tartu maakonna administratiivpiiridesse. Teedevõrk on aga ehitatud nii, et Räpinasse on sealt 40 km, Tartusse 70–80 km. Tuleb sõita Põlva maakonnast läbi. Järelikult ei saa me siin igal üksikul juhul järgida maakonna administratiivpiire ja metstkonna piire. Peale selle on selline paha lugu, et mets paikneb seal, kus inimasustus on hõre, vallad aga seal, kus inimasutus on tihedam. Metstkonnad ja vahtkonnad on moodustatud selle metsa ja selle territooriumi majandamiseks, haldamiseks ja kaitseks, nii et me ei saa 100%-liselt järgida valdade piire.

H. Schotter

Lugupeetud härra Tasso! Te ütlesite, et teil on plaanis taastada praktiliselt endistes piirides 106 metstkonda. Ma olen nüüd natukene segaduses. Märjamaa metsaülema käest saadud informatsiooni kohaselt oli esialgu plaanis liita Märjamaa ja Vardi metstkond, nüüd on see plaan muutunud ja kavatakse liita Märjamaa ja Vigala metstkond. Kumb kombinatsioon on see Eesti-aegne metstkond oma endistes piirides? Teiseks. Mõlemad kombinatsioonid kujunevad selliseks, et ühest otsast teise on umbes 40–50 km. Kuidas hakkavad liitmetstkondade metsaülemad asja ajama, kui nad saavad ametisõitudeks 20 l bensiini nädalas? Ma tean, kui kaua aega tegelikult metsamajandussüsteemis säilitati n.-ö. endisi piire, maakondade piire. Ja just nendes uutes maakondades – Raplas, Jõgeval, Põlvas. Pika punnimise peale saadi mõned aastad tagasi Haapsalu ja Rapla vahel asjad niikaugemale, et ühe metstkonna maad on ühe rajooni piirides. See on üsna arukas äri, sest sidesüsteem on meil ehitatud ju rajooni piiride järgi. Ühest

rajoonist teise helistamine on üsna võimatu tegevus, vähemalt Raplamaal küll. Kas teil on andmeid, et need kolm maakonda, mida ma nimetasin, kuuluvad likvideerimisele vastavalt metuskondade reformimisele? Siis on minu ees veel Rapla metsamajandi metuskondade pöördumine. Ma loodan, et te olete sellega tuttav. Kolmandas punktis nõutakse siin osafondi nõukogu liitmist metsamajandi likvideerimiskomisjoniga. Milline on teie seisukoht selles küsimuses? Ja milline on teie seisukoht selle pöördumise 7. punkti suhtes, mis räägib jahimajandusliku tegevuse suunamisest? Aitäh!

E. Tasso

Mis puutub metuskondade liitmisel, siis siin metsamet omapoolset survet ei avalda. Metsametil on võimatu teada, kuidas kulgevad maanteed ja sideliinid, kust kulgevad bussiliinid, milliste koolide piirkonnas asuvad metuskonna töötajate lapsed. Seda peab ikkagi kohapeal täpsemalt teadma ja sealt tulevaid ettepanekuid me kahtlemata aktsepteerima.

Kas Märjamaa ja Vardi liituvad? Kui konkreetselt rääkida Vardist, siis võib-olla jääb Vardi oma väljakujunenud traditsioonide ja baasiga õppemetuskonnaks, sest seal on see eeldus olemas. Kindlalt on praegu midagi veel vara öelda. Millise taotluse majand teeb, seda metsamet arvestab. Uus metuskond tuleb suur, 50–60 km pikk. Teine küsimus oli, kuidas 20 liitri bensiiniga hakkama saada. Tõepoolest, kui me kujutame, et jätkub seesama käsusüsteem, mis oli Eestis ja ka metsanduses terve sotsialismiperioodi, siis ei ole see uus metuskond metsaülema poolt juhitav. Kuid kui metsniku ja metsavahi õigused on korrastatud, on asi teine. Ma toon jälle näite Eesti Vabariigi päevadest, mil metsavahil oli õigus müüa kasvavat metsa 250 krooni eest, metsnikul natuke suurema summa eest, põllutööministril 20 000 krooni eest ja valitsusel piiramata koguses. Kui metsavahi, metsniku ja metsaülema õigused ja kohustused on metuskonnas reglementeeritud, siis on see metuskond juhitav. Eesti ajal oli see juhitav hobustranspordi puhul ja ma usun, et on seda ka tänapäeval mitte just kõige paremini korras oleva transpordi puhul.

Kolmas küsimusi oli, kuidas paiknevad maakonnad ja metuskonnad, sidesüsteemid jne. Me ei kavatse maakondades metuskondi lahutada. Moodustuvad nn. maakonna metsametid, nagu taotlesid maavanemad. Ühes maakonnas asuvad metuskonnad suhtlevad selle metsametiga. Siin praegu lahutamist ei tule. Kui tuleb maakondade struktuuri muutus, siis jäävad metuskonnad nendesse piiridesse, kus nad praegu on. Lihtsalt üks maakonna metsamet kaob ära või tuleb juurde, nii kuidas olukord nõuab.

Viimane küsimus oli osafondi nõukogu liitmine likvideerimiskomisjonile. Kahjuks oli selleks ajaks metsameti käskkiri likvideerimiskomisjonide koosseisu kohta välja antud ja meil ei olnud võimalik seda arvestada. Osafondi nõukogude liikmeid on likvideerimiskomisjonides sees, kuid mitte osafondi nõukogu täies koosseisus.

L. Hänni

Austatud proua juhataja, lugupeetud hr. Tasso! Ma ei suuda praegu meenutada, et Ülemnõukogu käesolev koosseis oleks oma töö ajal arutanud metsamajanduse korraldamist puudutavaid seaduseelnõusid. Vägisi tekib mulje, et reform kipub jääma ametkondlikuks ja sellest võivad tuleneda ka need vastuolud, mis praegu on juba ilmnunud. Kas te ei leia, et reform vajab seaduste tuge? Kas vastavad seaduseelnõud on ettevalmistamisel ja kas on loota, et need esitatakse Ülemnõukogule? Aitäh!

E. Tasso

Küsimus on täiesti õige. Tükk maad kergem oleks seda reformi ellu viia, kui meil näiteks kehtiks selline metsaseadus nagu enne sõda. Me valmistasime ette metsaseaduse eelnõu ja vist 1990. aasta veebruarikuus esitasime selle valitsuse moodustatud komisjonile. Samuti oli jahiseaduse projektiga. Aga et maaküsimused olid reguleerimata, maaseadus puudus, siis komisjoni otsusega lükati jahiseaduse vastuvõtmine edasi aega, mil on olemas maaseadus.

Juhataja

Aitäh! Viimane küsimus Sergei Sovetnikovilt.

S. Sovetnikov

Lugupeetud proua spiiker, lugupeetud ettekandja! Mind huvitab teie kui metsamajandusspetsialisti arvamus Ülemnõukogu otsuse kohta eraldada Eesti Vabariigi riiklikust metsafondist varuraielanke 150 miljoni USA dollari väärtuses ja anda need üle Eesti Panga bilanssi. Kas teile ei näi, et pärast sellist otsust on paljud Lääne firmad ja ettevõtjad meie krooni ilmudes huvitatud selle kiirest pankrotist, et takistamatult Eesti metsa maha võtta ja välja vedada? Tänan!

E. Tasso

Lugupeetud hr. Sovetnikov, teie küsimus on täiesti asjakohane. Katsun sellele vastata kui Eesti riigi kodanik ja tema metsaametkonna juht. Kiidaksin heaks Ülemnõukogu otsuse anda Eesti Panga bilanssi 150 miljoni dollari ulatuses Eesti Vabariigi metsa. Lähtun sellest, et näiteks maa pantimine tooks rahvale suuremaid kaotusi. 1930-ndate aastaste lõpuga võrreldes on metsa pindala Eestis küll vähenenud, kuid mitte kadunud. 18. sajandil läks siin hoogu piirituse valmistamine, piiritus veeti Kesk-Euroopasse, viinaköörides kulus nii palju küttepuid, et metsa pindala vähenes katastroofiliselt. Täna on see ammu taastunud ja pärast Teist maailmasõda on Eestis metsa kogutagavara kasvanud 2,5-kordseks.

Kui me ei suuda oma majandust korrastada ehk teisisõnu, töötada nii, et meie toodang oleks konverteeritav ja ostetav, siis muidugi tuleb sellest panti antud varast loobuda. Loodan ometi kõigest hingest, et me saame oma majanduse korda ja hoiame metsa alles.

Juhataja

Aitäh, hr. Tasso! Valitsuse infotund on lõppenud, asume päevakorra juurde.

Eesti Vabariigi piirituse ja veinide aktsiisi seaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seaduses" eelnõu esimene lugemine

Juhataja

Päevakorra järgi tuleb nüüd arutusele Eesti Vabariigi piirituse ja veinide aktsiisi seaduse eelnõu, samuti seaduse eelnõu muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seaduses. Ettekandja on rahandusministri esimene asetäitja hr. Enn Roose. Palun!

E. Roose

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja, lugupeetud saadikud! Eesti valitsus esitab teile läbivaatamiseks Eesti Vabariigi piirituse ja veinide aktsiisi seaduse eelnõu ning sellest tuleneva muudatuse seni kehtivasse aktsiisimaksu seadusse. Teil laual oleva materjali järgi on see seadus vastuvõetud karusnaha- ja õlleaktsiisiseaduste otsene järglane. Seal kehtivad teie poolt juba aktsepteeritud printsiibid.

Põhilised muudatused on järgmised. Esiteks see, et maksustatakse piiritus, mitte piiritusjookide tootjad, nagu seni. Muudatus lihtsustab toodetud piirituse arvestust, ei pane seda sõltuvusse piirituse lahjendamisest alkoholsetes jookides ja võimaldab toodangu mõõtmist piiritusetehaste või viinaköövide rektifikatsioonikolonnides automatiseerida.

Teiseks. Piirituse maksude juures on arvestatud vajadust uute viinaköövide järele, mis kasutaksid täielikult ära kohaliku tooraine, eriti külmunud kartuli. Selle tõttu maksustatakse väiksemaid piiritusetootjaid tunduvalt vähem kui seniseid suurtootjaid, näiteks Rakvere ja Moe piiritusetehast.

Kolmandaks. Et meie eksport oleks kõvas valuutas konkurentsivõimeline, siis on see aktsiisimaksuvaba. Välisvaluuta eest sisse veetud piiritus, piiritusjookid ja veinid maksustatakse nii nagu õlu ja karusnahad – välisvaluutas. Kodumaistele veiniproduktidele on kehtestatud seaduseelnõu lisas nr. 2 suhteliselt madal aktsiisimäär. Kõik muudatused on kodumaiste veini- ja piiritusetootjatega kooskõlastatud.

Selle seaduse vastuvõtmisel viinatoodete hinnad ei tõuse. Täpselt nii nagu õllegi puhul. Eelnõu eeldab, et sinna saab teise lugemise ajal veel teatud täiendusi teha. Täiendused puudutavad põhiliselt impordi maksustamist, mida tollimaksu määрусega lahendada ei saanud. Põhjustest kandsin ma ette juba õlleaktsiisi arutelu käigus.

Ilmselt tuleks majanduskomisjonis läbi vaadata viinatoodete hinnalisand, mis te hiljuti vastu võtsite. See võiks sisalduda ka piirituse aktsiisis, nii nagu seal sisalduvad praegune aktsiis ja hinnalisandid.

Mis puutus importpiiritusjookidesse, siis ilmselt peavad nende hinnad Eestis olema konkurentsivõimelised vastavate toodete hindadega Soomes ja Rootsis, samuti nende riikide vahel sõitvatel laevadel. Aga see on juba järgmise parandusettepaneku sisu.

Mul ei olegi rohkem midagi lisada. Neidsamu põhimõtteid on juba küllalt põhjalikult käsitletud kahe eelmise seaduse puhul. Peale piirituse ja veinide aktsiisi seaduse eelnõu tuleb veel ainult üks põhiline seadus – tubaka kohta. Aitäh!

Juhataja

Tänan! Härra Hallaste.

I. Hallaste

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja, mul on küsimus piirituse aktsiisimäärade kohta. Praegu on Eestis kaks piiritusevabrikut – Rakvere ja Moe – ning mõlemad lähevad sellesse lahtrisse, kus maksumäär on 93%. Kuna 1985. aasta juunist on alkoholitootmist piiratud, polnud neil tehastel võimalik ennast omal jõul rekonstrueerida. Kas te ei pea võimalikuks vähendada maksumäära näiteks 85%-le, lähtudes sellest, et piiritus võib olla meie eksporditav ja et riigiettevõtete rekonstrueerimine nende toodangu müügist saadavast rahast oleks mõistlik. Ma olen nõus kogu seaduse kontseptsiooniga, ka sellega, et madal aktsiisimaks moodustab uute piiritusevabrikute või viinaköövide tekkimist, aga kas seda kõige viimast lahtrit ei saaks vähendada 93-lt 85-le? Aitäh!

E. Roose

Härra Hallaste, kui te seostate selle maksumäära vähendamise ekspordivõime tõstmisega, siis – eksport on üldse aktsiisimaksuvaba. Kõik sõltub ainult piirituse omahinnast ja kasumist. Mis puudutab aktsiisimaksumäära vähendamist, siis ma võiksin nõustuda ka 50%-ga, aga see tähendab, et eelarvesse jääb laekumata suur summa. Siis ei tule me eelarvekulutustega välja. Kui te sellise ettepaneku teete, siis peaksite tegema ka paralleelettepaneku, millised eelarvekulutused välja jätta. Aitäh!

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Minu küsimus võib-olla ei seonu otseselt maksudega, kuid tuleneb siiski neist. Kas teie arvates oleks vaja taastada Eesti Vabariigis viinamonopol? Praegu müüakse alkoholi igasugustes erapoodides, kus need protsendid on suvaliselt määratud. Ühes kohas maksab pudel 200 rubla, teises 100. Keegi ei saa kindlaks teha, kust see saadud on, kuna erakaupmehel on ka õigus osta alkoholi ja panna see teatud protsendiga poodi müügil. Mis te arvate, kui avada näiteks Tallinna 4–5 riigi viinapoodi, kus oleksid garanteeritud hinnad? Aitäh!

E. Roose

Ühe eksperimendi alkoholsete jookide müügi monopoliseerimisel oleme viimase kahe aasta jooksul teinud. "Estimpeksile" anti ainuõigus välismaiste alkoholsete jookide sisetootmiseks Eestisse. Tagajärg oli, et valik jäi väikseks, ei rahuldanud välismaalasi meie hotellide baarides ja restoranides ning hinnad olid kas kallid või ebaotstarbekohased. Tähendab, need ei olnud majanduslikult põhjendatud. Kui me kehtestame niisuguse monopoli, siis see mugandub, ei otsi parimaid lahendusi, ja meie alkoholiturg hääbub või kängub. Eksperiment näitas, et müüja ja ostja monopoli kehtestamine on äärmiselt ebasoovitav. Teine monopoli kehtestamise näide oli "Eesti Kütus". Te teate väga hästi, kuhu see on meid viinud.

Ja kui me praegu räägime Soomest, kus on alkoholimonopol, siis Euroopa Majandusühendusse astudes on ta sunnitud selle likvideerima – see ei käi EMÜ kontseptsioonidega kokku. Kui meie tahame luua monopole, siis jäävad need püsima ainult seni, kui me ei pretendeeri EMÜ-s osalema.

Nüüd asja sisulisest küljest. Oma küsimusega te ilmselt pidasite silmas, et siin käib alkoholiga must äri, igaüks müüb, mida tahab, ja määrab suvalise hinna, keegi ei hoolitse kauba kvaliteedi eest, tuuakse kokku igasugust soppa. Tegelikult on seda ka tehtud. Selles osas peaks riik küll rakendama konkreetseid kvaliteedinõudeid ja kehtestama müügilitsentsid. Litsents antakse

ainult usaldusväärsetele müüjatele, kes hoolitsevad ka kvaliteedi eest, ei peta ostjaid jm. Seda toetan ma täielikult.

Mis puudutab praegusi sisseveovõimalusi, siis aktsiisimaks, kui te selle seaduseelnõu vastu võtate, tuleks sisse nõuda tollipiiril – need, kes toovad Eestisse alkoholseid jooke, peavad aktsiisimaksu seal ära tasuma. Sel juhul langeks ära nn. must alkoholiimport. Aitäh!

S. Sovetnikov

Lugupeetud härra Roose! Kui me arutasime esimesel lugemisel õlleaktsiisi seaduse eelnõu, siis te mäletatavasti vastasite minu küsimusele, et selle seaduse vastuvõtmine ei mõjuta jaehindu. Õelge nüüd avameelselt, kui palju hakkab lähematel päevadel maksma meie tavaline Eesti viin ja muud alkohoolsed joogid? Tänan!

E. Roose

Lugupeetud hr. Sovetnikov! Oma ettekandes ma juba nimetasin, et alkoholi aktsiisimäär protsentides on tuletatud alkoholi aktsiisimäärast absoluutsummas. Kui me vahetame absoluutsumma protsentide vastu, siis aktsiisimaksu üldsumma ei suurene. Järelikult ei suurene ka müügihinnad. Küll aga on aktsiisimaksu seaduse eesmärk, et laekumised suureneksid proportsionaalselt inflatsiooniga.

Juhataja

Tänan! Rohkem küsimusi ei ole. Kaasettekandeks majanduskomisjoni poolt on sõna hr. Kohal. Palun, hr. Koha!

K. Koha

Lugupeetud juhatus, lugupeetud kolleegid! 1990. aasta juunikuus võttis Ülemnõukogu vastu aktsiisimaksu seaduse, kus sätestati ka alkoholsete jookide aktsiisimäärad (absoluutsummas rublades dekaliitri kohta). Need määrad olid diferentseeritud olenevalt alkoholi margist või nimetusest. Käesolev seaduseelnõu teeb järgmise põhimõttelise muudatusettepaneku. Maksustatakse ainult kaht objekti – piiritust (teatud tingimustel ka toorpiiritust) ja veine. Piirituse maksustamisel lähtutakse ettevõtja tootmismahust. Väiksemaid ettevõtteid (mida küll Eestis praegu ei ole) maksustatakse väiksema määraga kui suuremaid ja see on ka täiesti loogiline.

Küsimus, kas need vastavalt tootmishahtudele märgitud maksuprotsendid on põhjendatud, vajaks veel täpsustamist, sest tegelikult on hetkel võimalike uute viinaköövide tootmiskulud ja tootmisvõimsused teadmata, need on prognoositud maksuprotsendid. Täna toodab kaks riiklikku ettevõtet kahepeale kokku ligi miljon dekaliitrit piiritust. Nii et maksumaksjad, piirituse tootjad, on kolmandas skaalas.

Hallastele kommentaariks: ta arvab, et maksumäära alandades saaks soodustada investeringuid, kasumi võimalik kasv jääks ettevõtjale. Võib-olla on see tõsine probleem, kuid see tahaks meil komisjonis kindlasti veel arutamist. Veinide puhul on kasutatud üht maksumäära, pealegi on naturaalveinide tootjad kuni mahuga 1000 l aastas maksust vabastatud.

Küsimusi tekitab § 1, mis sätestab ainult Eesti territooriumil toodetud piirituse maksustamine aktsiisiga, kuid selgusetuks jääb importpiirituse ja veinide maksustamine. Kas see on reguleeritud tollimaksu või mõne muu aktiga?

Teine probleem on, millise normatiivaktiga reguleeritakse alkohoolsete jookide import, s.t. nende konkurentsivõimet meie tarbija turul.

Kolmas probleem. Seadus sätestab, et eksport konverteeriva valuuta eest on maksuvaba. Välismaajandusameti möödunudaastase üheksa kuu aruande baasil maksab piirituseliiter maailmaturul 30 USA senti, kuid alkohol 2 dollarit liiter. Alkoholiturg on küll küllastatud, piiritus on meil aktsiisiga maksustatud, kuid see ettevõtja, kes toodab alkoholi, peab ostma maksustatud piiritust ja see teeb toote omahinna kõrgeks. Siit võivad tekkida välismaal turustamise probleemid: kas meie alkoholitootjad on maailmaturul konkurentsivõimelised ja kas võimalik saadav tulu on piisav?

Rohkem eelarve-majanduskomisjonil hetkel märkusi ei ole. Ootame nädala jooksul ettepanekuid, et valmistuda teiseks lugemiseks. Eelnõu vajab väikest lihvi, need kogemused on meil olemas. Aitäh!

Juhataja

Aitäh, hr. Koha! Juhtivkomisjon teeb ettepaneku esimene lugemine lõpetada. Oleme ära kuulanud ettekande ja vastanud küsimustele. Esimene lugemine on lõppenud.

Eesti Vabariigi seaduse "Täienduse tegemise kohta "Eesti Vabariigi tegevusloamaksu seaduses"" eelnõu teine lugemine

Juhataja

Nüüd asume vastavalt päevakorrale Eesti Vabariigi seaduse "Täienduste tegemise kohta "Eesti Vabariigi tegevusloamaksu seaduses"" eelnõu teisele lugemisele. Ettekandja on taas rahandusministri esimene asetäitja hr. Roose. Palun!

E. Roose

Lugupeetud juhataja, lugupeetud saadikud! Teise lugemise ajal ei ole tulnud ühtki märkust selle ühe lause kohta, mis me esitasime, ei mulle ega majanduskomisjonile. Seetõttu ei ole mul mingitest muudatustest ette kanda ja selle ühe lause võib vastu võtta. Aitäh!

Juhataja

Aitäh! Tundub, et ka küsimusi ei ole. Palun, hr. Koha!

K. Koha

Austatud juhatus, lugupeetud kolleegid! Eesti Vabariigi seadus täienduste tegemise kohta Eesti Vabariigi tegevusloamaksu seaduses ei ole saanud ühtki parandusettepanekut. Teeme ettepaneku see teisel lugemisel ühepunktilisena vastu võtta. Teine punkt sätestas, et käesolev

seadus jõustub 1992. aasta jaanuarist. Leiame, et see seadus peaks jõustuma meie poolt kehtestatud korras, s.o. siis, kui me oleme ta vastu võtnud, ja pärast avaldamist "Riigi Teatajas". § 10 esimest lauset täiendatakse pärast sõnu "üksikisiku tulumaksu" sõnadega "kuid kuulub arvestamisele üksikisiku muu tulu maksustamisel". Selgitused andsime esimesel lugemisel. Selle seaduse vastuvõtmisega viime üksikisiku tulumaksu seaduse ja tegevusloamaksu seaduse omavahel kooskõlla. See on puhtprotseduuriline käik ja meie ettepanek on ta vastu võtta.

Juhataja

Samuti nagu ettekandjagi, teeb komisjon ettepaneku seadus vastu võtta.

Kohaloleku kontroll. Kohal on 71 saadikut.

Palun, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi seadus täienduste tegemise kohta Eesti Vabariigi tegevusloamaksu seaduses? Palun hääletada! Ettepaneku poolt on 64 saadikut, keegi ei ole vastu, erapooletuid ei ole. Seadus on vastu võetud.

Eesti Vabariigi ühinemise kohta Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni 1948. aasta Genfi konventsiooni ja Rahvusvahelise Tsiviillennunduse Organisatsiooni 1944. aasta Chicago konventsiooniga

Juhataja

Meil on võimalik täna oma tööd veel jätkata, täiendades päevakorda küsimusega, mis oli planeeritud neljapäevaks. Väliskomisjonil on koos välisministeeriumiga valminud ettekanne Eesti Vabariigi ühinemise kohta Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni konventsiooniga ja Rahvusvahelise Tsiviillennunduse Organisatsiooni konventsiooniga. Ettekanne on välisministri asetäitjalt hr. Müllersonilt, kaasettekanne Tiit Madelt. Palun, hr. Müllerson!

R. Müllerson

Lugupeetud esimees, lugupeetud saadikud! Jutt on Eesti Vabariigi ühinemisest kahe tähtsa rahvusvahelise spetsialiseeritud organisatsiooniga. Need organisatsioonid on Rahvusvaheline Mereorganisatsioon, mis on loodud 1948. aastal, ja Rahvusvaheline Tsiviillennunduse Organisatsioon, mis loodi 1944. aastal. Kui kõik ametkonnad välisministeeriumi palvel esitasid soove, millistesse rahvusvahelistesse organisatsioonidesse peaks Eesti Vabariik astuma, siis tuli iga ametkonna käest kümneid ettepanekuid. Muidugi ei saanud välisministeerium ega valitsus nõustuda, et Eesti Vabariik astuks kõikidesse nendes organisatsioonidesse. Kui meil oleksid vajalikud finants- ja inimressursid, siis võiksime seda võib-olla tõesti teha, sest kasu saab kõikidest organisatsioonidest, aga meie peame tegema valiku. Senini on Eesti astunud väga vähestesse organisatsioonidesse. Need on ÜRO, UNESCO, FAO ja Euroopa Pank. Praegu on küll käsil töö, et ühineda veel mitme organisatsiooniga. Nende organisatsioonidega, millest on jutt täna, on vaja ühineda lühidalt öeldes sellepärast, et Eesti lennukid saaksid lennata ja Eesti laevad saaksid merd sõita. Need on tehnilised organisatsioonid, mis võtavad iga aasta vastu kümneid meresõitu ja tsiviillennundust puudutavaid standardeid.

Võtame esimeseks Rahvusvahelise Tsiviillennunduse Organisatsiooni, mis on maailmas tuntud lühendi ICAO all. Praegu on selle organisatsiooni liikmeks 162 riiki, s.t. peaaegu kõik maailma

riigid. Kohe ütlen teile ära ka, kui palju meie liikmeks olek maksma läheb: 22 000 inglise naelsterlingit aastas.

Mis puudutab teist organisatsiooni, Rahvusvahelist Mereorganisatsiooni, siis selle liikmesriike on praegu 137. Miks mitte kõik maailma riigid siia ei kuulu? Lihtsalt sellepärast, et maailmas on mitmeid riike, millel ei ole merepiiri ja kus merelaevandusega üldiselt ei tegelda. Seetõttu ei ole neil ka huvi osaleda selles organisatsioonis. Liikmemaks Rahvusvahelises Mereorganisatsioonis on 26 000 – 27 000 inglise naelsterlingit aastas.

ICAO peakorter on Montrealis ja IMO peakorter Londonis.

Kui konkreetsemalt rääkida, mida me nendelt organisatsioonidelt saame, siis võib öelda lühidalt järgmist. ICAO-ga ühinemine võimaldab meil saada kõigi ICAO liikmesriikide tunnustuse tsiviillennunduse valdkonnas, lihtsustada läbirääkimisi rahvusvaheliste lennuliinide avamisel Eestis, teha koostööd teiste riikidevaheliste ja teiste rahvusvaheliste tsiviillennundusorganisatsioonidega, mille eeltingimuseks on osalus ICAO-s. Näiteks kui Eesti "Estonian Air" tahab osaleda rahvusvahelistes lennukontaktides, siis peab ta astuma ka IATA liikmeks. Et astuda selle liikmeks, on aga vaja, et Eesti oleks ICAO liige, sest siis me saame kõik ICAO kehtestatud eeskirjad, standardid, protseduurireedid jne., võime osaleda rahvusvahelises tsiviillennundusalases koostöös, saame vajalikke konsultatsioone ja tehnilist abi. Jälle lühidalt öeldes on nii, et kui me ei ole selle organisatsiooni liikmed ja tahame avada lennuliini mõne teise riigiga, siis tekivad probleemid, kas meie lennukid, meie lennuväljad on kooskõlas ICAO reeglitega. Ja kui nad praegu ei ole kooskõlas, siis peab ICAO aitama oma liikmesriikidel viia meie lennuväljade ja lennukite standardid kooskõlla ICAO omadega.

Rahvusvahelise Mereorganisatsiooniga ühinemine võimaldab Eesti Vabariigil saada kõigi IMO liikmesriikide tunnustuse merenduse valdkonnas, teha teiste riikidega merenduskoostööd, saada kõiki IMO kehtestatud konventsioone, protokolle, koode ja eeskirju. Nagu ma juba ütlesin, on väga tähtsad need tehnilised standardid, mida see organisatsioon vastu võtab ja mis jõustuvad automaatselt, kui riigid ei ütle kolme kuu jooksul ära, et nemad ei loe järjekordset standardit endale kehtivaks. Seda teevad riigid aga võrdlemisi harva, sest jutt ei ole poliitikast, jutt on puhtalt tehnilist laadi. Nagu esimesegi organisatsiooni puhul, saame ka vajalikku konsultatsiooni ja abi.

See olekski lühidalt kõik, mida ma nendest organisatsioonidest räägiksin. Kui on küsimusi, siis ma olen valmis vastama, kuigi pean ütleva, et kuna need on tõesti nii tehnilise suunitlusega organisatsioonid, siis on võib-olla iga organisatsiooni ja iga standardi kohta vaja omaette spetsialisti. Aitäh!

Juhataja

Aitäh! Küsimusi on. Palun, hr. Pöld.

J. Pöld

Aitäh! Hr. Müllerson, mul on teile kaks küsimust. Esimene on puhttehnilist laadi. Teie kui ettekandja olete ilmselt kursis meile esitatud materjalidega – öelge palun, miks need ei ole tõlgitud korrektset riigikeelde? Teine küsimus. Vastavalt sellele lennunduskonventsioonile seisavad ka Eesti riigil ees teatud kohustused, ma mõtlen siin näiteks õhuohutuse tagamist. Kas te olete kindel, et Eesti kontrollib praegu täielikult oma õhuruumi? Kas ei või juhtuda niisugune

asi, nagu juhtus kunagi Korea "Boeinguga", mille Nõukogude õhujõud alla tulistasid, ja mõni kogemata meie õhuruumi sattunud tsiviillennuk tulistatakse samuti alla? Eesti riigil teatavasti oma õhukaitset ei ole, aga meie riigi territooriumil asub võõrriigi õhukaitse. Millega Eesti riik garanteerib praegu rahvusvahelise lennuohutuse? Kas Eesti riik kontrollib oma õhuruumi, lennumarsruute ja lennuvälju täies mahus? Aitäh!

R. Müllerson

Aitäh! Miks ei ole tõlgitud riigikeelde? Välisministeeriumil ja transpordiministeeriumil ei ole olnud lihtsalt võimalust tõlkida neid võrdlemisi mahukaid dokumente eesti keelde. Enne Eesti iseseisvumist neid dokumente, nagu paljusid teisigi, eesti keeles ei olnud ja välisministeeriumi tõlkebüroo ei ole võimeline seda puudust tasa tegema. Elu läheb aga nii kiiresti edasi, meil on hädavajalik ühineda mitmete dokumentidega ja astuda organisatsioonidesse ning seetõttu muidugi tuleb hakata tõlkima. Ma arvan, et seda peaks tegema siiski mitte transpordiministeerium ega välisministeerium, vaid tsentraliseeritud korras kas valitsus või käesoleval juhul võib-olla parlament. See on vastus esimesele küsimusele. Praegune lahendus on lihtsalt praktiline. Me ei jõua seda materjali tõlkida, see võtab liiga kaua aega.

Teine küsimus: kas me kontrollime oma õhuruumi? Kindlasti täielikult ei kontrolli. Lennuvälju võib-olla kontrollime, õhuruumi küll veel täielikult mitte. Ühinemine ICAO-ga aitab meil aga selleni jõuda, selles ma olen kah kindel.

E. Tupp

Proua juhataja, lugupeetud ettekandja! Minu küsimus ühtib teatud määral hr. Põllu esitatud küsimusega. Kas me peaksime olema juba täna, see tähendab ühinemise hetkel, valmis tegutsema selle reeglistiku järgi, mida aktsepteerivad kõnealused organisatsioonid, või on meil võimalus teatud aja jooksul viia kõik nõutav kooskõlla ja siis jõuda samale tasemele teiste Euroopa riikidega, kes nende organisatsioonidega ühinenud on? Miks ma seda küsin? Sellepärast, et vahepeal tekib ju niisugune tühi maa, kus võivad kõne alla tulla säärased intsidendid, millest enne juttu oli. Ja mitte ainult õhuruumis, vaid ka merel.

R. Müllerson

Aitäh küsimuse eest! Ma vastaksin kummagi organisatsiooni kohta eraldi. Mis puudutab mereorganisatsiooni, siis Eesti laevad, kes sõidavad merd, juhivad juba praegu ja juhendusid Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi ajalgi nendest eeskirjadest. Eriti palju uut siin ei ole. ICAO puhul on jutt natukene teine. Kõigepealt, meil ei ole praegu veel oma lennukeid, mis lendaksid. Kui me hakkame lendama ja tulevad esimesed lennuliinid – neid ei tule meil kindlasti mitte väga palju –, siis peame muidugi oma rahvusvahelistel õhuliinidel järgima kõiki standardeid, mis ICAO on välja töötanud. Muidu me ei saa lihtsalt lennata. See ei olene isegi sellest, kas me oleme liikmed või ei ole. Kui me ka ei oleks liikmed, meid ei lastaks teise riigi lennuväljale, kui meie lennukid teevad liiga suurt müra või kui nende tehniline ohutus ei ole maailmastandardite tasemel. Sellepärast peame võtma kasutusele kõik standardid, mis puudutavad neid konkreetseid lennuliine ja konkreetseid lennukeid.

A. Tarand

Lugupeetud ettekandja, mul on küsimus protseduuride kohta. Praegu on keskkonnakomisjonis ka üks pakk kõiksugu rahvusvahelisi konventsioone, millega võiks ühineda. Teistpidi on neist

teada, et osa rahvusvahelisi organisatsioone on sama mõttetus kui Eesti organisatsioonid, millel ei ole üldse muud vajadust peale selle, et nad on kunagi tehtud. Kui ma õieti kuulsin, siis teie ütlesite umbes nii, et välisministeerium teeb eelselektiooni, millistega on mõtet ühineda ja millistega mitte. Antud juhul on näiteks seoses selle merelepinguga meile eluliselt tähtis Helsingi konventsioon. Kui nüüd välisministeerium juhtuks selle välja lükkama, millised on siis meie edasised võimalused ja kuidas see protseduur, see lepingute selektioon ikkagi käima läheb? Aitäh!

R. Müllerson

Välisministeerium muidugi ei otsusta. Kui te vaatate dokumente, mis te olete saanud kätte nende kahe organisatsiooniga ühinemiseks, siis näete, et esimesel kohal on transpordiministeerium, mitte välisministeerium. Ja kooskõlastatud on see ühinemise fakt välisministeeriumiga enne valitsuse istungit. Välisministeerium ei võtagi enda peale niisugust funktsiooni, et otsustada kõigi lepingutega ühinemine. Välisministeerium peab ütleva oma arvamuse, mis peaks olema vastu võetud riigi üldistes huvides, sest iga ministeerium loeb kõige tähtsamaks oma valdkonda. Välisministeeriumil niisugust valdkonda ei ole, kogu välissuhtlemine on välisministeeriumi valdkond. Sellepärast ma arvan, et välisministeeriumi arvamus on ka tähtis. Mis puudutab konkreetset Helsingi konventsiooni, siis ma olen saajaprotsendiliselt kindel, et selle vastu meil midagi ei ole. Me teame praegugi ilma spetsiaalse uurimiseta, et nagu teistelegi Balti riikidele, on see meile eluliselt tähtis.

A. Ristkok

Lugupeetud härra aseminister! Minu küsimus on ka natukene eelmisega seotud. Eeldatavasti nõuab enamjagu rahvusvahelisi organisatsioone liikmeksolemise sest ka teatud maksu. Me oleme ühinenud riburada väga paljude organisatsioonidega siit ja sealt valdkonnast, eri ametkonnad teevad uusi ettepanekuid. Kas keegi peab ka arvet selle üle, mis see meie riigikassale välisvaluutas maksma läheb ja kas pill kunagi lõhki ka kipub minema?

R. Müllerson

Jah, arvet peame küll. Ma juba ütlesin, et ICAO-ga ühinemine nõuab igal aastal 22 000 inglise naela ja IMO-go ühinemine 26 000 – 27 000 inglise naela. See on liikmemaks. Me peame niisugust arvestust ja sellepärast välisministeerium natuke tagasi hoiabki. Ega meil muid põhjusi ei olegi, miks Eesti ei peaks ühinema. Võib-olla ainult veel see, et meil ei ole ka inimesi saata organisatsioonidesse, meil ei ole saatkondi, esindusi igas riigis, igas linnas, kus on rahvusvahelised organisatsioonid. Aga see on väiksem põhjus. Põhiline põhjus, miks me oleme andnud vahetevahel eitava vastuse valitsusele, kui ametkonnad on teinud ettepanekuid astuda mingisse organisatsiooni, on just see, et Eesti ei ole võimeline nii palju liikmemaksu maksma. Käesoleval juhul need organisatsioonid on meile aga eluliselt vajalikud.

Juhataja

Aitäh! Täna, härra Müllerson, rohkem küsimusi ei ole. Kaasettekandele ma palun väliskomisjoni aseesimehe härra Tiit Made.

T. Made

Lugupeetud eesistuja, kallid kolleegid! Mida aeg edasi läheb, seda rohkem Eesti Vabariik peab rahvusvaheliste organisatsioonidega ühinema. Selles ei ole mingit kahtlust. Loomulikult, mida rohkem tekib meil rahalisi võimalusi, seda enamaid organisatsioone me silmas peame. Need summad, mis härra Müllerson teatas, tunduvad esimesel pilgul tõesti suured olevat vaesele riigile, nagu me seda praegu oleme. Kuid see kasu, mis me nendes organisatsioonides osalemise eest saame, on muidugi mitmekümnekordne.

Väliskomisjon arutas mereorganisatsiooni ja tsiviillennunduse organisatsiooniga ühinemist ja mitte keegi komisjoni liikmetest ei seadnud seda asja kahtluse alla. Otse vastupidi, meie meelest on see kasu, mis ma saame, tunduvalt suurem nendest väljaminekutest. Kui nüüd kommenteerida ühte hr. Müllersonile esitatud küsimust, siis see ühinemine loob võimalusi rahvusvaheliseks transpordialaseks suhtlemiseks, annab meile informatsiooni ja annab partnereid, kuid samal ajal kohustab meid ka hoopis teise pilguga vaatama nii lennundus- kui ka meresõiduprobleemide tervikuna. Ma kujutan näiteks ette, et, ühinedes ICAO-ga, peame hakkama suhtuma hoopis teisiti kindral Abdurahmanovi "surematutesse kotkastesse", kes üle Eesti territooriumi lendavad ja seda oma müraga terroriseerivad, mis teps mitte ei lähe kokku selle organisatsiooni poolt kehtestatud nõuetega. See paneb meie valitsusele hoopis tõsisemad ülesanded just nimelt seda ebakohta siluda. Mul ei olegi õieti midagi palju juurde lisada, sest hr. Müllerson põhjendas välisministeeriumi poolt kõik need asjad ära. Kutsun teid üles andma oma jaa-sõna Eesti ühinemisele Rahvusvahelise Tsiviillennunduse Organisatsiooniga ja Rahvusvahelise Mereorganisatsiooniga, sest teisiti ei kujuta ma kuidagimoodi ette Eesti riigi transpordialast iseseisvust. Aitäh!

Juhataja

Aitäh! Tundub, et küsimusi ei ole. Nüüd peaksime leidma üles meie saadikud, et asuda seda otsust tegema. Katsume koguda saadikud oma töökohtadele. Palun, kohaloleku kontroll. Kohal on 77 saadikut. Me asume nüüd hääletama ja ma hoiatan ette, et meil on teine hääletus veel. Nimelt palub majanduskomisjon, et me hääletaksime uuesti eile juba hääletatud otsuseprojekti erakorralise majandusolukorra kehtetuks tunnistamise kohta. Pärast seda, kui me oleme hääletanud konventsioonidega ühinemise, võtame teie loal ette ka selle küsimuse. Kõigepealt aga, palun, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi ühinemise kohta Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni 1948. aasta Genfi konventsiooni ja Rahvusvahelise Tsiviillennunduse Organisatsiooni 1944. aasta Chicago konventsiooniga? Palun hääletada! Selle otsuse poolt on 72 saadikut, vastu ei ole keegi ja erapooletuid ka ei ole. Me oleme nende konventsioonidega ühinenud. Otsus on vastu võetud.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu 1992. aasta 16. jaanuari otsuse "Majandusliku eriolukorra kehtestamise kohta" kehtetuks tunnistamisest

Juhataja

Vastavalt meie reglemendile panen eelarve-majanduskomisjoni ettepanekul uuesti hääletusele eile hääletatud Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse Eesti Vabariigi Ülemnõukogu 1992. aasta 16. jaanuari otsuse "Majandusliku eriolukorra kehtestamise kohta" kehtetuks tunnistamise kohta. Ma arvan, et kõigil saadikutel on veel üsna täpselt mees otsuse sisu, nii et ma palun hääletada. Kes on selle otsuse vastuvõtmise poolt? Otsuse poolt on 55 saadikut, vastu ei ole keegi, 12 jäid erapooletuks. Otsus on vastu võetud.

Meie oleme oma tänase tööga jõudnud lõpule. Kohtumiseni homme!

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 63. ISTUNGJÄRK

KOLMAS ISTUNG, 12. veebruar 1992

Juhataja (M. Lauristin)

Lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Alustame selle istungjärgu kolmandat istungit. Palun, kohaloleku kontroll. Kohal on 67 saadikut, puudub 36.

Lugupeetud saadikud, enne kui me asume oma päevakorra juurde, palub eelnõu üleandmiseks sõna hr. Tarand. Palun!

A. Tarand

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja, lugupeetud kolleegid! Esitan saadiku seadusandliku initsiatiivi korras kiireloomulise küsimusena Ülemnõukogu otsuse projekti topograafiliste kaartide, geodeetiliste ja gravimeetriliste andmete kasutamisest. Küsimus on niisiis kiireloomuline ja juhtivkomisjoniks pakun keskkonnakomisjoni. Aitäh!

Juhataja

Aitäh! Kas ka hr. Raigil on eelnõu? Palun, hr. Raig!

I. Raig

Austatud kolleegid! Möödunud aasta novembris esitas Eesti Maa-Keskerakonna saadikurühm arupärimise Eesti valitsusele ning ka Ülemnõukogu otsuse projekti "Eesti Vabariigi omandireformi aluste seaduse ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Omandireformi aluste seaduse rakendamise kohta" täitmise tagamisest". Kuna valitsus ei ole suutnud kahe kuu jooksul esitatud küsimustele vastata ja nüüd on meil tegemist uue valitsusega, siis võtan otsuseprojekti ja arupärimise esitajana selle päevakorrast maha. Tänan!

Juhataja

Aitäh, hr. Raig! See on meie neljapäevase päeva 8. punkt, mis langeb nüüd tagasivõtmise tõttu välja.

Proua Kilvetil on ka midagi üle anda. Palun, proua Kilvet!

K. Kilvet

Lugupeetud juhataja, austatud Ülemnõukogu saadikud! Mul ei ole üle anda, ma tahaksin mõned eelnõud tagasi võtta. Kõigepealt võtab Eesti Vabariigi Valitsus tagasi Eesti Vabariigi seaduse "Eesti Vabariigi 1992. aasta riigieelarve esimese poolaasta plaani kohta" eelnõu koos

riigieelarve esimese poolaasta plaani projektiga. Menetlusest võtame tagasi Eesti Vabariigi seaduse "Eesti Vabariigi rahvastikuregistri asutamise kohta" eelnõu ja Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi politseiseaduses" eelnõu. Aitäh!

Eesti Vabariigi Rahareformi Komitee liikme nimetamine

Juhataja

Asume päevakorra juurde. Meie esimene päevakorraküsimus on täna Eesti Vabariigi Rahareformi Komitee täiendamise ühe liikmega. Ma palun ettekandele Eesti Panga presidendi härra Siim Kallase.

S. Kallas

Kõrgestiaustatud Ülemnõukogu! Möödunud aasta septembrist on vakantne rahareformi komitee kolmanda liikme koht ning pärast mitmeid ja mitmekihilisi läbirääkimisi ja veenmisi andis oma nõusoleku kandideerida sellele Rudolf Jalakas. Rudolf Jalakas on nii Eesti Vabariigi kui ka Rootsi Kuningriigi kodanik ja on väga pikka aega töötanud Rootsi panganduses, põhilise aja "Svenska Handelsbankenis." On rahvusvaheliselt tunnustatud ökonomist ja panganduse asjatundja. 1990. aasta lõpust on ta Eesti Panga nõukogu liige ja selle aja jooksul on Eesti Panga nõukogul ja ka minul selle nõukogu liikmete hulgas olnud võimalus veenduda hr. Rudolf Jalaka erakordses kompetentsuses ning ühtlasi väga arukas ja rahulikus asjade käsitluses. Mul isiklikult on väga hea meel, et Rudolf Jalakas andis nõusoleku võtta osa rahareformi ettevalmistamisest rahareformi komitee liikmena, ja ka panga nõukogu otsustas 21. jaanuaril üksmeelselt ja suure heameelega teha vastav ettepanek Ülemnõukogule. See on kõik, mis mul öelda.

Juhataja

Aitäh! Tundub, et härra Kallasele on küsimusi. Palun, härra Mets!

T. Mets

Lugupeetud Eesti Panga president! Mul on teile tõesti üks küsimus. Kuna te harva meie ees esinete, siis ma kasutan täna selle juhuse ära.

Juhataja

Härra Mets, kui see ei puuduta praegust päevakorraküsimust, siis ...

T. Mets

Puudutab küll. Ma ei küsi teilt, millal toimub Eesti rahareform, kuid ütelge mulle, kas Eesti raha on juba Eesti seifides või ei ole.

S. Kallas

Ei ole. Mündid on, aga Eesti raha, s.t. pangatähti, on minu seifis igauhest 2 eksemplari.

Juhataja

Vabandust, aga see küsimus ei puuduta siiski rahareformi komitee liikme määramist. Palun saadikutel rangelt järgida reglementi. Palun, härra Lebedev!

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja! Mul on küsimus härra Kallasele. Kas see on korrektne ja normaalne, et teise riigi kodanik tegeleb selliste küsimustega? Mulle tundub, et midagi siin ei klapi.

S. Kallas

Ma ei oskagi sellele küsimusele nii korrektselt vastata. Härra Jalakas on osa võtnud panga nõukogu tööst ja selle nõukogu liikmena on ta andnud allkirja kohustusele pidada pangasaladust. Meil ei ole vähimatki pretensiooni tema suhtes, et oleks olnud mingisugust väärnimist. Härra Rudolf Jalakas lahkus Eestist Teise maailmasõja aastail. Ta on siin sündinud, kasvanud ja on töömeheteed alustanud ning andnud meile ka väärtuslikke kogemusi sellest ajastust. Nii et sisulist probleemi ma ei näe; kuidas see täiesti seadusandlikust vaatepunktist on, sellele ma ei oskagi praegu vastata.

G. Israeljan

Lugupeetud ettekandja! Õelge palun, kuidas on kindlaks määratud selle inimese vastutus allkirja andmisel? Kuidas näiteks toimida, kui ta on allkirja andnud, aga rikub kokkulepet? Ta on ju teise riigi kodanik ja tema suhtes pole vist võimalik tavalisi meetmeid rakendada.

S. Kallas

Konkreetset vastutusele võtmise mehhanismi ei ole tõesti olemas; on öeldud niiviisi, et on kohustatud hoidma saladust vastavalt "Eesti NSV kriminaalkoodeksi" teatud paragrahvile. Sanktsioonide küsimus on nii, nagu ta on, põhiliselt me loodame ikkagi inimeste enda vastutustundele ja ma ütlen, et ei ole olnud põhjust selles ka kahelda.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud Siim Kallas! Ulatades sulle abistava käe, ütlen ma, et hr. Jalakas on sündinud Eestis ja on Eesti kodanik, nii et temaga ei ole mingeid probleeme. Küll aga tuleb probleeme nende küsimuste esitajate hr. Lebedevi ja hr. Israeljaniga. Aitäh!

Juhataja

Täna väga! Rohkem küsimusi ei ole. Ma paluksin nüüd kõnetooli hr. Rudolf Jalaka. Hr. Jalakas, vastavalt meie reglemendile on teil võimalik pöörduda Ülemnõukogu poole väikese kõnega või oma seisukohtadega ja teile saab esitada ka küsimusi.

R. Jalakas

Kui mult aasta tagasi küsiti, kas ma ei taha olla kolmas liige selles suurte volitustega grupis, siis ma tänasin ja ütlesin, et ma ei soovi seda olla, vihjates oma kõrgele vanusele. Ma loodan, et teil ei teki ettekujutust, nagu ma usuksin, et olen sellest peale aasta nooremaks saanud. Seda

ma ei ole, aga mõningad asjaolud on muutunud, selle kolmiku koosseis on muutunud, nii et eeldused viljakaks koostöök on minu lootuse järgi paranenud. Peale selle oli mul aasta tagasi ettekujutus, et minu peale võiks langeda administratiivseid ülesandeid. Kuna ma tundsin ühe liikme võimetust administreerida, siis ma kartsin, et see administreerimise kohustus langeb just minu peale. Nüüd on Siim Kallas mulle selgeks teinud, et minult ei oodata mingit administreerimist, mida ma kunagi oma elus ei ole ka teinud, vaid oodatakse seda, et ma istuksin koosolekutel, ütleksin oma arvamuse nende küsimuste kohta, mida arutatakse, ja loeksin neid pabereid, mida toodetakse. Nende eeldustega ma olen siis andnudki oma nõusoleku. Ei ole vist mõtet rõhutada, kui austatuna ma tunnen end sellest ettepanekust, missugune peaaegu uskumata tunne mul on, et ma pärast seda, kui ma 50 aastat tagasi paanikas siit maalt lahkusin, saan tagasi tulla niisuguse erakordselt vastutusrikka ülesande juurde. Kui te peaksite täna selle ülesande minu peale panema, siis ma ei saa muud midagi lubada, kui et ma teen oma parima, et sellest reformist tõesti tuleks pööre paremusele Eesti majanduslikus arengus. Nendele kahele küsijale, kelle küsimustest ma küll ise otse aru ei saanud, võin kinnitada, et ma ei ole mitte Rootsi spioon selles kolmikus. Tänan väga!

Juhataja

Härra Jalakas, teile on küsimusi. Palun, härra Allik!

J. Allik

Väga lugupeetud hr. Jalakas! Eesti rahva teadvuses on eelseisev rahareform muutunud n.-õ. viimaseks lootuseks, selleks õlekõrreks, mille järele uppuja haarab. Niisuguseid üheseid imesid on Eesti rahvas oodanud 3–4 aastat; esimene neist oli IME programm, mis pidi meie probleemid lahendama, ja viimane lootus on, et rahareform lahendab päevapealt kõik meie probleemid. See on nii muidugi massiteadvuses. Kas te võite seda kommenteerida? Või kui täpsemalt öelda, kuidas te hindate reaalseid võimalusi, et kroon saab ja jääb konverteeritavaks ning ei allu kohe inflatsioonile? Aitäh!

R. Jalakas

See pilt uppujast ja õlekõrrest oli mõnes mõttes õigel kohal. Õige selles mõttes, mis Eestit ähvardab või mille ohver Eesti juba on. See on uppumine rubla üleujutusesse, mille lõppemiseks ei ole väljavaadet. Selles suhtes on kroon küll see õlekõrs, mis peab Eestit rublauputusest välja aitama. Et rahareform võiks imeks kujuneda, see ei pea kuidagiviisi paika. Mingisugust imet ei toimu sel teel, et ühel heal hommikul on eestlastel rublade asemel kroonid taskus. See ei muuda iseendast mitte midagi, vaid loob ainult eeldused, et asjad hakkaksid pikapeale muutuma paremuse suunas. Sellega on rublauputusest pääsetud ja muretsetud endale võimalus luua üks stabiilne valuuta. Kas sellest saab stabiilne valuuta või ei, oleneb teist, oleneb Eesti valitsusest, sellest, missugust majanduspoliitikat ajama hakatakse. Kui aetakse sedalaadi poliitikat, et Eesti majanduses suudetakse vältida liialdusi, eelarvepuudujääki, maksebilansi puudujääki, siis kujuneb kroonist pikapeale stabiilne valuuta, tema vastu hakkab tekkima usaldus ja ta hakkab täitma raha funktsioone. Eesti majandusel on võimalus jälle normaalsuse suunas liikuma hakata. Rahareform annab selleks aga ainult eeldused, iseenesest ei paranda see midagi. Paranemine peab toimuma ainult aja jooksul. Kui arvestada senist Eesti eelarvepoliitikat – niipalju kui mina asjast aru saan, on see otsustava tähendusega rahaväärtuse arengule –, siis peaks olema eeldusi selleks, et kroon hakkab arenema stabiilselt, sest Eesti Valitsusel on seni olnud ja on loodetavasti ka edaspidi ambitsioon hoida eelarve tasakaalus ja vältida sellist puudujääki, mille ohvriks on langenud rubla. Nii et on põhjust olla optimist ja

vaadata Eesti valuuta loomist kui eelduse loomist pikaldaseks majandusliku olukorra parandamiseks. Aga ainult kui eelduste loomist, sest see ise ei tekita mingit silmapilkselt paranemist.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud hr. Jalakas! Eesti ühiskonnas on praegu krooni ootus: mida rutem, seda parem. Valitsusjuht on ka lubanud krooni võimalikult kiiresti kasutusele võtta, kuid näiteks ühes tänases ajalehes annab intervjuu meie suurpankur Rein Kaarepere ja ütleb, et krooniga tuleb veel oodata. Samu mõtteid on öelnud välja ka mitmed Eesti sotsialistlike riigiettevõtete juhid. Sellega seoses on mul teile kaks küsimust.

Esimene küsimus. Mis te arvate, kas krooni tulekuga peaks viivitama või kiirustama? Ja teine küsimus. Mis te arvate, kas riigi kontrolli all olevate sotsialistliku iseloomuga, Nõukogude või Venemaa turuga tihedalt seotud suurettevõtete juhtide huvides on säilitada rubla võimalikult kaua? Aitäh!

R. Jalakas

Ma sain ettepaneku selle komisjoni liikmeks astuda mõned nädalad tagasi ja ma ei ole jõudnud küllalt mõelda selle üle, et ma võiksin vastata esimesele osale küsimusest. Kas reformiga peab kiirustama või mitte, selles suhtes ma ei julge tõesti seisukohta võtta. Ma kordan ainult seda, mis ma kord olen juba öelnud, et üldiselt on Eesti huvides rublauputusest nii ruttu kui võimalik välja saada. Aga kui küsimus on kuudes, siis võib ju olla kaalutlusi nii ühes kui teises suunas. Need motiivid, mida ma olen viivitamise kasuks kuulnud, ei tundu küll esimesel pilgul veenvatena. Pangad on öelnud, et Eesti pangasüsteem ei ole veel valmis, et seda reformi edukalt kaasa teha; teiselt poolt on ka öeldud, et Eesti majandus ei ole veel valmis. Mul on põhjust kahelda, kas poole aasta jooksul saaksid Eesti pangad või Eesti majanduse struktuur selleks reformiks nimetamisväärset rohkem valmis, aga, nagu öeldud, ma ei ole sellele küsimusele küllalt palju mõelnud.

Mis puutub suurettevõtete muredesse, siis ma saan neist väga hästi aru. Eesti täielikult domineeriv kaubanduspartner on Venemaa või endine Nõukogude Liit. Kui selles kaubanduses tekib nüüd üks uus moment, nimelt valuutapiir, siis on põhjust mitte ainult neil suurettevõtetal, vaid meil kõigil muretseda ja murda pead, kuidas hoolitseda selle eest, et valuutapiir ei mõjutaks liiga negatiivselt seda kaubandust, millest ju Eesti tööhõive ja toodang on suurel määral sõltuv.

A. Novohatski

Lugupeetud härra Jalakas! Palun teid väga, et te ütleksite oma seisukoha järgmises küsimuses. Te olete muidugi hästi kursis sellega, et Eesti Vabariigis on rahareformi tulek kõigile teada ning paljud inimesed avaldavad oma arvamust selles küsimuses. Tahaksin teilt küsida, kas te jagate seisukohta, et enne krooni käibelelaskmist Eesti Vabariigis oleks vaja vastu võtta terve seaduste pakett. Tuleks vastu võtta pankrotiseadus, tarbijakaitseadus, monopolivastased seadusandlikud aktid jmt. Kas teie arvates võib selliste seaduste puudumine takistada rahareformi või on see ekslik arvamus? Palun rääkige kas või lühidalt oma seisukohast. Tänan!

R. Jalakas

Mitmes punktis on Eesti seadusandlus veel puudulik, mitmedki tähtsad seadused puuduvad täiesti või on siis väga algeliselt esindatud. Kõik need puudused, mida küsija märkis, on olemas ja on väga tähtis, et need kõrvaldataks. Aga sellel ei ole küll mingisugust otsest seost küsimusega, kuidas Eesti pääseks juba nimetatud rublauputusest ja saaks endale teise valuuta, mida on võimalik hoida stabiilsena. Puudused seadusandluses tuleb muidugi kõrvaldada ja mida kiiremini, seda parem. Seda eeldust soodsaks majanduslikuks arenguks, mida oma valuuta loob, täiendaks väga edukalt ka seadusandluse täiustamine. Need asjad peavad sündima paralleelselt, aga nad ei ole üksteisest sõltuvad.

I. Raig

Hr. Jalakas, oma diplomaatilises esinemises siin meie ees te vihjasite vähemalt ühe Eesti Panga nõukogu liikme suutmatusele anda käiku Eesti kroon ja administreerida. See tähendab, et need lubadused, mis said antud Eesti krooni käikulaskmise mitmete tähtaegade kohta, on täitmata. Kas see on teie arvates meie praegust situatsiooni silmas pidades hea või halb, et krooni veel käibel ei ole? Ning edasi küsimuse teine pool: kas praeguses situatsioonis on võimalik, et kui kroon tuleb varsti käibele, siis ta jääb ka püsima ja meil ei ole vaja läbi viia teist rahareformi, nagu see oli kahekümnendatel aastatel?

Teine küsimus. Kuidas te seostaksite rahareformi erastamisega, sest teatavasti on erastamine meil praegu ka väga vaevaline? Tänan!

R. Jalakas

Mõnes mõttes on ju oma raha sisseviimine nüüd lihtsam, kui see oleks olnud esialgselt kavandatud tähtaegadel, sest siis oli Eesti juriidiliselt veel üks tükk teisest riigist ja see oleks olnud väga ainulaadne nähtus maailmas, kui ühe riigi üks osa teeb endale oma valuuta. See probleem on nüüd ära langenud ja on täiesti loomulik, et iseseisev Eesti saab oma valuuta – selles ei ole midagi iseäralikku. Küsimuse teisele poolele on meil muidugi praegu raske vastata. Ma arvan, et keegi ei saa anda garantiid, et Eestit ei taba pärast oma valuutale üleminekut inflatsioon, mille tagajärjel võib pikapeale kujuneda mingisuguse uue rahareformi vajadus. Seda garantiid ei saa keegi anda – see oleneb neist, kes siin istuvad, kas Eesti pääseb inflatsioonist või on tarvis uut rahareformi. Omal ajal, kui Eesti sai esimest korda iseseisvaks ja lõi 1919. aastal oma valuuta, oli ka niisugune ambitsioon, et teha see valuuta stabiilseks. Järgiti Soome eeskujut. Eesti margale anti sama kurss kui Soome margale, 10 marka dollari kohta. 4 aastat hiljem oli see kurss 400 marka dollari kohta. Tohtu inflatsioon – aga selleks oli siis üks väga spetsiifiline põhjus. Nimelt Vabadussõda. Kui Eesti Vabariik hakkas Vabadussõda pidama, ei olnud valitsusel mitte midagi, riigikassa oli tühi. Ei olnud ka maksusüsteemi, millega ressursse kokku tõmmata, et fronti varustada. Sada tuhat meest oli frondil – kümnendik eesti rahvast. Neile tuli muretseda toitu ja riideid tühja riigikassaga. Küsimus lahendati sel teel, et hakati raha trükkima ja osteti siis talumeestelt toitu, tööstustelt riideid ja varustati niimoodi fronti. Sel päeval, kui valitsus ostis, oli margal üks väärtus; järgmisel päeval, kui talumees ostis sama marga eest, oli selle väärtus juba madalam. See vahe oli maks. See maks, millega Vabadussõda finantseeriti. Kui Eesti peaks saama mingisugused selletaolised saatust määravad ülesanded täita, mis nõuavad raha väärtuse ohverdamist, siis tuleb see muidugi ohverdada. Aga seda ei ole ju küll ette näha, nii et tõenäosus räägib selle poolt, et uut reformi suudetakse vältida. Omal ajal muutus mark pärast seda tohtu inflatsiooni nii väikeseks valuutaühikuks, lausa mikrokoopiliseks, et see tuli ära muuta. Pandi 100 marka kokku ja öeldi, et see on nüüd üks kroon. Mõnda üle uuele nimetusele, aga sama hästi oleks võinud öelda, et uus mark, nagu seda mujal maailmas on tehtud. Ja sealtpeale, õieti juba varasemast ajast, 1924. aastast, jäi Eesti

valuuta stabiilseks kogu sõdadevahelisel perioodil. Seda ilma igasuguse välisabita, välja arvatud üks suur laen Rahvasteliidult, mille eest 10 tonni kulda osteti. Nii et kui peaks tulema mingisugune saatuslik periood, kus tuleb ohverdada raha väärtus, siis ei tarvitse see iseendast tähendada mingisugust hukatust. Raha väärtus ei ole ühe majanduspoliitika ainus eesmärk. On olemas suuremaid väärtusi ja kui need on kaalul, siis võib raha väärtuse ohverdada. Praegu ei ole küll ette näha, et midagi selletaolist võiks esile kerkida, ja sellepärast peaksid väljavaated olema head, et Eestil ei ole vaja mõne aasta pärast jälle uut valuutareformi teha.

Kolmanda küsimuse olen juba unustanud, vabandage.

Juhataja

Kas härra Raigil oli kolmas küsimus?

R. Jalakas

Ma luban sellele lühemalt vastata.

I. Raig

Küsimus oli, kuidas seostada eelseisvat rahareformi erastamisega. Erastamine on meil teatavasti takerdunud. Võib-olla ainult printsiip.

R. Jalakas

Seostada seda tahtlikult ei ole minu arvates vaja. Paistab, et see on seostunud spontaanselt. On tekkinud arvamine, et enne ei ole mõtet erastada, kui on oma valuuta, ja see on minu tunde järgi teatud erastamise tõkkeks muutunud. Selles mõttes täidab oma valuuta ka ühe erilise ülesande, kui see takistus kõrvaldatakse.

L. Hänni

Austatud härra Jalakas! Üsna hiljuti võttis Ülemnõukogu vastu otsuse Eesti krooni kattevara kohta. Selleks sai Eesti mets. Ma tahaksingi teilt küsida, kui suur on oht, et lähematel aastatel Eesti maastikupilt täieneb uute raielankidega. Aitäh!

R. Jalakas

Valuuta kattevara küsimuses on areng läinud selles suunas, et kattevara kui niisugust ei arvata ühel valuutal õieti enam vaja olevat. Valuuta tugevuse, valuuta saatuse määrab see, missugust majanduspoliitikat üks maa harrastab, kuidas suudetakse eelarvet ja välismakseid tasakaalus hoida. See on otsustav. Kui maa töötab niisuguse puudujäägiga, et peab hakkama kattevarast elama, siis on iga mõeldav kattevara igal juhul väga väike. Nii et kattevara tähtsus on õieti sümboolne, see on psühholoogiline. Eesti rahvale tuleks öelda, et see ei ole mitte mis tahes paberilipakas, vaid selle taga on midagi – Eesti metsad, Eesti kulla eest saadud raha, Rahvusvahelise Valuutafondi antud garantiifond või mis tahes. Omal ajal, kui Eesti mark loodi, ei olnud midagi niisugust olemas, Eesti valitsusel ei olnud sel ajal muud võimalust kui deklareerida, et Eesti marga taga on ainult eesti rahva töö ja selle töö tulemus. See oli õieti üks deklaratsioon, mis oli oma ajast ees, sest nüüd on igal pool jõutud veendumusele, et ühe valuuta taga ei ole kunagi midagi muud reaalselt kui selle maa toodang, maa võime hoida oma majandust

tasakaalus. Kattevara võib ka sel teel teha, et laenatakse metsakindlustuse peale üks summa. Minul on väikseid kahtlusi, kas see on õige tee, eriti kuna ma usun, et on võimalusi saada kattevara teisel viisil, rahvusvahelise toetuse kaudu. Kattevaral on peamiselt psühholoogiline tähendus. On tähtis, et rahvas hakkaks uskuma uude valuutasse, ja üks usu tekitamise momente on, et võidakse öelda: selle taga on nii ja nii palju miljoneid dollareid kusagil maailmas või nii ja nii suur metsapiirkond. Kui kattevara hakatakse aga rakendada sel viisil, et võetakse metsa maha ja müüakse seda, siis on Eesti riik niikuinii pankrotis, kui asi on nii kaugele läinud. Nii et siis võib samahästi jätta metsa maha võtmata ja müümata.

J. Alik

Lugupeetud härra Jalakas, ma tänan põhjaliku vastuse eest minu esimesele küsimusele. Teie olete täna juba mitu korda rõhutanud, et väga oluline on krooni tugevuse seisukohast eelarve tasakaalus hoidmine. Kuidas te kommenteeriksite ettepanekuid eraldada praeguses majandusolukorras 10% Eesti aastaelarvest relvastuse ostmisele? Aitäh!

R. Jalakas

Kahjuks ma ei oska sellele küsimusele vastata. See on ju üks poliitiline kaalutlemine, mis on teie ülesanne. Teie peate otsustama, kuidas on otstarbekas kasutada riigi tulusid, mis laekuvad. Ma ei suuda selles punktis nõu anda ja õnneks ei kuulu see ka rahakomitee ülesannete hulka.

Juhataja

Aitäh, härra Jalakas, rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun, härra Mets!

T. Mets

Lugupeetud rahvasaadikud, lugupeetud Eesti Panga president! Meil seisab ees Eesti rahareformi komitee liikme nimetamine. Vastavalt Eesti raha kontseptsioonile koosneb rahareformi komitee 3 isikust: Eesti Vabariigi peaminister, Eesti Panga president ja ekspert. Lugupeetud kolleegid, juba rohkem kui aasta tagasi oli meile kõigile avalikuks saladuseks, et rahareformi komitee liikmest peaministri ja rahareformi komitee liikmest Eesti Panga presidendi omavahelised antipaatiad viidi üle riigi poliitika tasandile. Selle poliitika tagajärg on, et tänaseni puuduvad Eesti seifides Eesti rahatähed. Meie Ülemnõukogu liikmetena kanname selle eest kaasvastutust ja me oleksime halvad õpilased, kui me ei teeks möödunud õppetunnist vastavaid järeldusi. Sellega seoses oleks mul ettepanek asendada rahareformi komitees peaminister Eesti Vabariigi rahandusministriga kui eksperdiga antud küsimuses.

Teiseks. Kui me praegu vaatame rahareformi komitee kolme liiget, siis Eesti Panga president ei ole Ülemnõukogu liige, ei ole Ülemnõukogu liige ka hr. Jalakas ega praegune või tulevane kolmas mees. Et säiliks Ülemnõukogu kontroll antud küsimuse üle, on minu ettepanek täiendada Eesti rahareformi komiteed Ülemnõukogu eelarve-majanduskomisjoni esimehe hr. Kohaga. Sellisel kujul oleks säilitatud ka Ülemnõukogu-poolne kontroll, sest meil ei ole sugugi ükskõik, mismoodi see mehhanism käivitub.

Lugupeetud Eesti Panga president, see ettepanek ei ole mitte kaika kodarasse viskamine, vaid on mõeldud ainult selleks, et teie komitee oleks tõesti teguvõimsani ja saaks igal alal täieliku voli reformi edukaks teostamiseks. Kui lugupeetud juhataja peab vajalikuks, siis ma esitan vastava ettepaneku kirjalikult. Tänan!

Juhataja

Meil on olemas kindel kord. Ma palun esitada kõik eelnõud siis, kui on eelnõude esitamise aeg, s.t. enne istungi algust kirjalikult. Nad lähevad läbi komisjoni nagu kõik teisedki. Aitäh! Palun, hr. Uluots!

Ü. Uluots

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Läänemaal on alati olnud vastuolu ordu ja piiskopi vahel. Need, kes elasid põhja pool Kasari jõge, olid piiskopi all, nad olid jumalasukulased, kes olid pehme südamega ja armastasid oma ligimest. Need, kes olid lõuna pool, olid ordu all. Ja praegu, nii kurb kui see ka ei ole, on mul vastuolu oma naabri hr. Metsaga. Tema on endiste ordu veriste valgemantlimeeste järeltulija, mina olen põhja poolt, piiskopi sulane. Ja kuna jumalasukulane on alati uskunud ligimest, ordu ei ole seda aga kunagi teinud, siis olen sunnitud ütleva, et hr. Metsa kahtlus, nagu peaks nende kolme mehe üle tingimata kontroll olema, on alusetu. See kolme mehe liit muutub ju mõttetuks, kui 101 Ülemnõukogu saadikut hakkavad neid kontrollima. Siis ei ole neid üldse vaja ja võib eeldada, et meie rahareform kukub läbi. Edasi tahaksin öelda seda, et panga nõukogus istub hr. Jalakas minu kõrval ja mõned üksikud korrad, kui ta on puudunud, olen tundnud ennast väga ebalevalt, kuna mu kõrval ei ole sellist finantssammast nagu tema. Selle aja jooksul, mis mina panga nõukogus olen olnud, olen ma temalt väga palju õppinud ja ma ütlen teile puhtast südamest: ma ei näe praegu sellele kohale teist meest kui hr. Jalakas. Ma olen rääkinud, ma palun teid toetada seda ettepanekut.

K. Koha

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Enne kui ma teen teatavaks eelarve-majanduskomisjoni ettepaneku, tahaksin juhtida kolleegide tähelepanu meie otsuseprojektile: rahareformi komitee liikmed nimetatakse vastavalt 1991. aasta 27. märtsi seadusele Eesti Vabariigi Rahareformi Komitee moodustamise kohta. Seal on kõik toimingud täpselt reguleeritud. Seetõttu kordan, et eelarve-majanduskomisjon teeb Ülemnõukogule ettepaneku võtta vastu täna arutatav otsus nimetada hr. Rudolf Jalakas Eesti Vabariigi Rahareformi Komitee liikmeks. Aitäh!

Juhataja

Tänan! Seega on meie seisukohad välja öeldud, reglemendiprotseduurid täidetud ja me võime asuda hääletama. Palun, kohaloleku kontroll. Kohal on 79 saadikut, puudub 24. Asume hääletama. Palun, kes on selle poolt, et valida hr. Rudolf Jalakas Eesti Rahareformi Komitee kolmandaks liikmeks? Hääletamine on salajane. Selle otsuse poolt hääletas 66 saadikut, 2 oli vastu, 3 jäid erapooletuks. Härra Jalakas on valitud rahareformi komitee liikmeks. Me õnnitleme ja soovime edu.

Eesti Vabariigi lastetoetuste seaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi lastetoetuste seaduse rakendamise kohta" eelnõu teine lugemine

Juhataja

Asume nüüd järgmise päevakorraküsimuse juurde, milleks on lastetoetuste seaduse eelnõu. Ettekandjaks on märgitud tööminister härra Kuddo. Palun! Ma meenutan, et see on teine lugemine.

A. Kuddo

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud rahvasaadikud! Möödunud kahe nädala jooksul on saabunud mitmeid ettepanekuid Eesti Vabariigi lastetoetuste seaduse eelnõu täiendamiseks ja parandamiseks. Need on teile esitatud ja ma ei hakka kõiki detaile üle kordama, vaid rõhutaksin põhimõttelisi küsimusi. Kõige olulisem on võib-olla paragrahv 8 lg. 1 ja 2, kus tuli juurde kolm sõna: iga lapse pealt. See tähendab, et ema, kellel on 2 kuni 3-aastast last, saab iga lapse pealt 0,5 või 0,3 miinimumpalka kuus kuni lapse aastaseks saamiseni. Kui laps on üle 3 aasta vana, siis saab ta ainult ühe lapse toetust. See toob kaasa lisakulutusi ka seaduse finantseerimisel.

Langesid ära § 10 lg. 2 kaks viimast sõna "või merel". Tähendab, eestkostja toetust ei maksta laste pealt, kelle vanemad töötavad välisriigis, kuid meremeestele see toetus laieneb. Paragrahvist 17 on jäänud ära sõnad "arvutusveast tulenevad". Peame õigeks, et kui viga on tekkinud sotsiaalhooldustöötajate näpuvea tagajärjel, siis vanemad ei pea seda kompenseerima. Otsustasime teha ka ettepaneku jätta välja § 16. Küsimus on selles, et, võttes arvesse praegust majanduslikku olukorda, tootmise langust, võivad hakata vähenema laekumid sotsiaalfondi. Me tunnetame seda juba täna, kuid siiski on ettepanek mitte vähendada lastetoetuse määrasid sotsiaalfondi laekumiste vähenemise tõttu, vähemalt laste pealt mitte kokku hoida ning kompenseerida vajaminevad summad teiste allikate kaudu, kui selleks tekib vajadus.

Need olid põhimõttelised muudatused seaduseelnõus. Redaktsioonilisi parandusi ma ei hakka siin üle kordama. Aitäh!

Juhataja

Täna! Palun, härra Arro!

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Natuke vajaks selgitust § 17, kus on kirjutatud, et liigselt makstud lastetoetused nõuab sotsiaalfond tagasi, kui enamaks on tingitud toetusesaaja kuritarvitusest. Mida tähendab toetusesaaja kuritarvitus, mida selle all mõeldakse? Teiseks: mis ajast hakkab kehtima lastetoetuste seadus – jaanuarist, veebruarist või märtsist, kui me ta täna näiteks vastu võtame? Aitäh!

A. Kuddo

Toetusesaaja kuritarvituse all mõistetakse seda, kui lapsevanemad on esitanud sotsiaalhooldusele ebaõigeid andmeid oma laste arvu või vanuse kohta või kui isa on välja ilmunud, vanemad on abiellunud ja elavad koos, kuid ema jätkab vallasema toetuse väljavõtmist. Tähendab, mõeldud on niisugust kuritarvitamist, kui esitatakse ebaõigeid andmeid, mille tulemusena lapsevanem või perekond saab põhjendamatult lastetoetusi. Mis puutub seaduse kehtimahakkamisse, siis rakendusotsuses on ette nähtud rakendamine 1. aprillist, kuid arvestades praegust majanduslikku olukorda, oleme terve rea seaduses sätestatud lastetoetusi kehtestanud valitsuse määrusega. Teatavasti on lastele ja õppuritele makstavaks kompensatsiooniks juba täna kehtestatud 0,3 miinimumpalka ehk 180 rubla. Me oleme seda

suurust korrigeerinud vastavalt sellele seaduseelnõule ning 1. veebruarist oleme valitsuse määrusega kehtestanud ka ühekordse lastetoetuse minimaalpalga ulatuses, s.t. senise 250 rubla asemel 1800 rubla kõigile emadele lapse sünni korral. Nii et seadus tervikuna peaks käivituma 1. aprillist, kuid mitmed toetused kehtivad juba täna.

J. Reinson

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud ettekandja! Meile esitatud seaduseelnõu toetused on üles ehitatud miinimumpalgale. Öelge palun, millal Eesti Vabariigis arvutatakse põhjendatud miinimumpalk ja ei kehtestata seda enam valitsuse määrusega?

A. Kuddo

Küsimus on keeruline selles mõttes, et miinimumpalka ei kehtestata valitsuse määrusega mitte suvaliselt. See on seotud eelarve laekumitega ja on selle kaudu tegelikult Ülemnõukogu kontrolli all. Me ei ole püüdnud kuritarvitada seda õigust, kuid koos riigiteenistuja seadusega oleme esitanud ka ettepanekud kõigi palgade reguleerimiseks Ülemnõukogu otsusega, kaasa arvatud teie poolt määratud ametiisikute palgad. Ausalt öeldes, mina pean ka põhjendatumaks, kui miinimumpalka kehtestab Ülemnõukogu, sest see eeldab ikkagi eelarvekulutusi, mis on otseselt Ülemnõukogu kompetentsi kuuluv küsimus. Küsimuse püstitus on õige, kuid arvestades tänase olukorra keerulisust ja dünaamilisust ning protseduuri keerukust, on minu meelest otstarbekam, et praegu reguleerib miinimumpalka valitsus, võttes arvesse eelarve seisut. Küsimus on lihtsalt selles, et täiesti tõenäoliselt tuleb meil hakata miinimumpalka ja miinimumpalgaga seotud palkasid ning toetusi reguleerima isegi võib-olla kord kahe nädala jooksul. Ja kui see protseduur käiks läbi Ülemnõukogu, jääksime lihtsalt inflatsioonile jalgu. Me ei ole täna normaalses olukorras ja see nõuab mõnes mõttes ka ebanormaalseid ja ebaotstarbekaid käitumisi. Küsimus on põhjendatud, kuid ma arvan, et tänases keerulises olukorras saab siiski valitsus tegutseda operatiivsemalt.

P. Grigorjev

Lugupeetud proua juhataja, lugupeetud härra minister! Mul on kaks küsimust. Kõigepealt § 9 kohta. Teatavasti on sõjaväkke võetud noormehel väga raske oma lapsi ülal pidada. Kas ei saaks kaitsejõudude ajateenija lapsetoetust siiski suurendada 0,3 miinimumpalgalt ühe miinimumpalgani?

Teine küsimus on § 10 kohta. Jumal tänatud, sealt on sõnad "või merel" ära võetud, aga on jäänud, et toetust ei maksta laste pealt, kui vanem(ad) töötab välisriigis. Kas ei saa selle asemel kirja panna, et toetust ei maksta siis, kui sissetulek ületab 5 miinimumpalka iga perekonnaliikme kohta? Seda tuleks ju kuidagi piiritleda. On suure sissetulekuga perekondi ja on madalalpalgalisi. Selle kaudu saaks siis suurendada toetusi madalalpalgalistele. Täna!

A. Kuddo

Siin on järgmised argumendid. Kaitsejõudude ajateenija lapsetoetus §-s 9 on täiendav toetus lisaks kõigile teistele toetustele, mis on määratud ka ajateenija lapsele, kaasa arvatud lapsetoetust 0,3 miinimumpalka § 7 järgi ja kõik teised toetuse liigid, mis laienevad lastele. Nii et tegemist on lisatoetusega, mis tuleb teistele toetustele juurde. Võtame veel arvesse, et ajateenijad on suhteliselt noored inimesed, kellel tavaliselt on üks laps, harva on kaks. Mis puutub § 10 ja välisriigis töötamise, siis siin on asi ikkagi selles, et välisriigis töötades vanem

üldjuhul ei maksa makse riigikassasse. Seetõttu pole nagu ka moraalset õigust täiendavat toetust nõuda. Kui vanemad on otsustanud minna tööle välisriiki ja jätavad lapse maha, siis ma arvan, et vanematel on ka moraalne ja materiaalne kohustus kanda need kulutused, mis on seotud sellise perekondliku situatsiooniga. Seda enam, et välisriigis on miinimumpalgadki nii kõrged, et viiest miinimumpalgast meie mõistes ei saa siin isegi rääkida. Miinimumpalk välisriigis töötamisel on nii kõrge, et see peaks katma kõik lapse kasvatamise kulutused, juhul kui vanemad on jätnud lapse kodumaale.

I. Hallaste

Lugupeetud härra minister, mul on küsimus § 8 lg. 2 kohta. Siin on loetletud ülalpidamistoetust saavad isikud ja nimetatud kolm kategooriat: lapsehoolduspuhkusel olevad isikud, mittetöötav vanem ja üks mittetöötav vanem. Kas teine kategooria – mittetöötav vanem – ei hõlma juba ka kolmandat kategooriat, kas seda on üldse tarvis? Kui ei hõlma, siis mida sellisel juhul tähendab see teine seltskond?

A. Kuddo

Siin on lapse vanus erinev. Küsimus on selles, et teine kategooria hõlmab mittetöötavaid vanemaid, kelle laps on vanuses 1,5–3 aastat, ja kolmas kategooria lapsinvaliidi vanemaid, kus vanusepiir on kõrgem, 3–16 aastat. Nii et need on siiski erinevad kategooriad.

K. Koha

Lugupeetud ettekandja! Ma pöördusin Jüri Reinsoni küsimusest ajendatuna uuesti tagasi § 5 juurde. Kas me ei võiks siia sisse kirjutada, et toetus arvutatakse Eesti Vabariigi kõrgeima seadusandliku organi poolt kehtestatud miinimumpalga alusel, ja rakendusotsuses viitaksime sellele, et § 5 toime on mingiks ajaks peatatud ja valitsusele vastav õigus antud? Ma küsin seda sellepärast, et me teeme neid seadusi ju pikema aja peale ja tulevasel Riigikogul poleks vaja siis seadust muuta. Olukord on ikkagi stabiliseerumas, me võiksime minna selle peale, et kõrgeim kogu määrab eelarvelisi küsimusi. Hetkel on meil muidugi olukord teine. Aitäh!

A. Kuddo

Põhimõtteliselt pean ma seda õigeks, mina olen ka seisukohal, et Ülemnõukogu rolli selliste küsimuste otsustamisel tuleb märgatavalt suurendada. Me oleme võib-olla andnud valitsuse kätte liiga palju funktsioone, mis puudutavad eelarvet ja paljusid teisi põhimõttelisi küsimusi. Siin tuleb ehk konsulteerida, kas seda annab rakendusotsusesse kirjutada, aga põhimõtteliselt ma nõustun selle märkusega.

P. Priks

Lugupeetud ettekandja! § 11 lg. 2 järgi saab vallasema toetust 0,2 miinimumpalka kuus. Kui nüüd laps saab poolteise aasta vanuseks, kas siis lisandub sellele 0,2 miinimumpalgale § 8 lg. 1 järgi veel ka 0,5 miinimumpalka? Tähendab, 0,5 pluss 0,2. Ja edasi, kui laps saab vanemaks kui kolm aastat, kas siis on § 8 lg. 2 järgi 0,3 pluss 0,2?

A. Kuddo

Jaa, need toetused ei välista üksteist, s.t. täpsemalt öeldes, kõik need toetused kehtivad samaaegselt. Võttes arvesse, et siin ikkagi üks vanem puudub ja vallasema majanduslikud võimalused erinevad märksa täisperekonna omadest, on vallasema toetus mõeldud täiendama § 8 all märgitud ülalpidamistoetust. Nad kehtivad samaaegselt.

Juhataja

Rohkem küsimusi ei ole. Tänan, hr. Kuddo! Kaasettekandja on sotsiaalkomisjoni esinaine pr. Lehte Sööt (Hainsalu). Palun!

L. Sööt (Hainsalu)

Lugupeetud spiiker, kallid kolleegid! Kuna hr. Kuddo rääkis juba põhimõttelistest kokkulepetest, mis oli sotsiaalkomisjonil ja eelnõu autoril, siis ma täiendaksin nende ettepanekute osas, mida hr. Kuddo ei puudutanud.

Vasaku lehepoole 5. punkt räägib Eesti Vabariigi lastetoetuste seaduse rakendamise otsusest, millest tahetakse välja jätta 3. punkt. Siin ei ole mingit sisulist küsimust, sest on ju selge, et kuni 1. aprillini, mil see seadus jõustub, kehtivad kõik teised, mida ei ole tühistatud. See on täiesti üleliigne punkt.

Võtame nüüd parempoolse lehekülje – Eesti Vabariigi Ülemnõukogu liikmete ettepanekud Eesti Vabariigi lastetoetuste seaduse eelnõu teiseks lugemiseks. Hr. Pajult on kolm ettepanekut ja hr. Kassilt üks. Hr. Paju esimene ettepanek on ära jätta lapsinvaliidi vanema tasuline puhkepäev ja selle asemel viia sisse lapsinvaliidi toetus. See puudutab eelnõu § 13, kus lapsinvaliidi vanemale on ette nähtud üks täiendav tasuline puhkepäev kuus. Hr. Paju ei ole siin, kuid tema põhjendus oli selline, et kuna me tahame integreerida invaliide ühiskonda, siis on väga solvav, kui kedagi on seadusega invaliidiks tunnistatud ja näidatud, et ta on teistmoodi kui teised lapsed. Komisjonis ei leidnud ettepanek toetust, sest ema võib ju seda puhkepäeva mitte tarvitada, kui see tema lapsele solvav peaks olema. Ja lapsinvaliidi toetust ei ole vaja sisse viia, sest kehtiva pensioniseaduse §-s 15 on see toetus juba täiesti olemas – 85% miinimumpalgast, mis praegu kehtiva elatusraha raames on 750 rbl.

Teine hr. Paju ettepanek on filoloogiline. Ta soovib asendada mõiste "lapsehoolduspuhkus" mingi teise sõnaga, sest kui ema on väikeste lastega kodus, siis ta ju ei puhka. Tegemist on aga lihtsalt väljakujunenud terminiga. On väga palju puhkuseliike, kus leping tööandjaga on peatatud, ja lapsehoolduspuhkus on üks selline liik. Sellepärast sotsiaalkomisjon ei toetanud seda ettepanekut, seda enam, et paremat sõna ei suutnud me välja mõelda. Filoloogina juhiksin ma siin tähelepanu eesti keele väljendusvõimaluste rikkusele. Me ütleme ju ka, et pani mütsi pähe, mitte pea mütsi, kindad kätte, mitte käed kindasse jne. Võib-olla lepime praegu selle puhkuse-sõnaga.

Kolmas hr. Paju ettepanek puudutab § 10: jätta välja 2. lõige. See ettepanek on juba osaliselt arvestatud. Sõnad "või merel" on välja jäetud ja hr. Kuddo põhjendas, miks me sisuliselt kogu ettepanekut arvestada ei saa.

Hr. Kassi ettepanek oli lisada juurde paragrahv pensionäridest vanemate toetuse kohta. Ta tegi ettepaneku, et kui mõlemad lapsevanemad on pensionärid, siis anda igale alaealisele lapsele 0,2 miinimumpalka. Kehtivas pensioniseaduse § 7 lg. 1 näeb aga ette maksta üheainsa vanema invaliidsuse korral 45% miinimumpalgast, s.o. siis 0,45, mis peaks ju olema suurem kui 0,2.

Nõnda siis J. Kassi ettepanek tuleks kõrvale jätta, kuna see on juba niikuinii kehtivas seadustikus olemas.

Alles praegu laekus hr. Grigorjevilt 5 ettepanekut, millest kahe kohta esitas ta ka küsimuse. Võib-olla tuleb sõnavõttudes veel ettepanekuid ja sellepärast on sotsiaalkomisjonil ettepanek täna ära kuulata kõik arvamused ning õhtul kella kuueks esitada kõik ettepanekud. Praegu katkestaksime teise lugemise ja jätkaksime seda homme, et me saaks selle seaduseelnõu sel nädalal siiski vastu võtta. Siis on reaalne selle jõustumine 1. aprillist. Aitäh!

Juhataja

Täna väga! Küsimusi ei ole.

Avan läbirääkimised. Sõnasoovijaid ei ole. Tundub, et kõik said juba küsimuste esitamise käigus oma seisukohti väljendada. Juhtivkomisjon tegi ettepaneku sel juhul täna teine lugemine kuni homseni katkestada.

Palun, kohaloleku kontroll. Kohal on 67 saadikut, puudub 36. Kes on selle poolt, et katkestada lastetoetuste seaduse teine lugemine kuni homseni? Selle poolt on 58 saadikut, vastu ega erapooletu ei ole keegi. Arutelu katkestatakse. Meenutan, et juhtivkomisjon palub ettepanekuid täna kella kuueks.

Eesti Vabariigi kaitsepolitsei tegevuse kontrollimiseks moodustatud Ülemnõukogu ajutise komisjoni informatsioon

Juhataja

Asume nüüd päevakorraküsimuse juurde, mis puudutab kaitsepolitsei tegevust. Kuulame ära Eesti Vabariigi kaitsepolitsei tegevuse kontrollimiseks moodustatud Ülemnõukogu ajutise komisjoni informatsiooni. Palun ettekandele komisjoni esimehe hr. Rein Järliku.

R. Järlik

Austatud juhataja, lugupeetud kolleegid! 13. novembril, nagu te mäletate, moodustas Ülemnõukogu komisjoni kaitsepolitsei tegevuse kontrollimiseks ja tegi sellele komisjonile ülesandeks kontrollida KGB tegevuse lõpetamisega seonduvat Eesti Vabariigis ning vastavasisuliste sätete täitmist. Otsuse vastuvõtmisest möödunud aja jooksul on Ülemnõukogu komisjon kohtunud terve rea inimestega, kes on selle küsimusega tegelnud, kes on kuulunud valitsuse komisjoni ja ekspertkomisjoni koosseisu, ning võib nüüd täna ette kanda järgmist.

4. septembril 1991 kirjutati alla Eesti Vabariigi Valitsuse, NSVL KGB ja Eesti KGB vastastikuste kohustuste protokollile. NSVL KGB ja Eesti KGB kohustusid mitte lubama Eesti Vabariigi huve kahjustavat tegevust KGB töötajate poolt; tagama, KGB varade säilimise, sulgema ja kinni pitseerima KGB hooned Eesti maakondades ja linnades; läbi viima erisidevahendite sulgemise ja likvideerimise; kuni erileppeni Eesti KGB arhiivi kohta tagama selle säilimise; lõpetama ebaseaduslikult represseeritud isikute rehabiliteerimise menetluses olevate materjalide ettevalmistamise ning andma need 10 päeva jooksul üle Ülemkohtule ja Eesti Vabariigi Prokuratuurile. Eesti Vabariigi Valitsus omalt poolt kohustus tagama

sotsiaalsed, poliitilised ja isikuõigused (nii olen ma tõlkinud selle venekeelse protokolliga järgi) KGB töötajatele, pensionäridele ning nende perekonnaliikmetele vastavalt rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud normidele, Eesti Vabariigi seadustele ning kahe- või mitmepoolsetele lepetele NSVL-iga.

Edasi, looma Eesti Vabariigi Riigikantselei juurde komisjoni KGB-st vabanevate töötajate edasise tegevuse ning tööerakendamise küsimuste lahendamiseks. Kogu läbirääkimiste perioodiks ning käesoleva protokolliga täitmiseks kindlustama Eesti KGB finantseerimise ja majandusliku teenindamise. Veel pidi Eesti Vabariigi Valitsus kindlustama KGB varade säilimise ning vajaduse korral kaitsma neid varasid ka füüsiliselt politsei jõude rakendades. See on olulisim osa protokollist, millele 4. septembril 1991 kirjutasi alla Eesti Vabariigi Valitsuse esimees Edgar Savisaar, NSV Liidu KGB esimees Vadim Bakatin ning Eesti KGB esimees Rein Sillar. Protokoll koostati Moskvas kahes eksemplaris vene keeles. Eestikeelset varianti ei sellest protokollist ega ka 5 päeva hiljem, 9. septembril allakirjutatud protokollist ei ole olemas. 9. septembri protokolliga kohaselt pidi 3 päeva jooksul moodustatud ekspertkomisjonile, kuhu kuulusid Eesti Vabariigi Valitsuse, NSV Liidu KGB ja Eesti KGB esindajad, üle antama Eesti KGB koosseisude struktuur ning koosseisude nimekirjad. Nii luges sellest protokollist välja Ülemnõukogu komisjon, kuna protokollis on vene keeles "štatnuju strukturu, štatnoe raspissanije".

Ülemnõukogu komisjoni esimesel kohtumisel vabariigi valitsuskomisjoni esimehe hr. Hardo Aasmäega ma küsisin, kas KGB kaadritöötajate nimekirjad on komisjonil käes. Need pidid 9. septembril allakirjutatud protokolliga järgi, mis andis 3-päevase tähtaja, teatavasti käes olema 12. septembriks. Hardo Aasmäe ütles, et ei ole. Ma küsisin, miks – kolm päeva on ammu möödas. Meie juuresolekul võttis hr. Aasmäe Ülemnõukogu eetikakomisjoni toast telefonikõne Rein Sillarile ja küsis: "Kus on koosseisude nimekirjad?" Seejärel ütles ta meile, et need on kindlas kohas, seifis. Meie ühel järgmisel kohtumisel, juba valitsuskomisjoniga, tuli valitsuskomisjoni esimehe hr. Aasmäe kabinetis samuti kõneks KGB töötajate nimekiri – kaadritöötajate nimekiri, ma mõtlen. Siis ütles hr. Aasmäe – kui ma ei eksi, toimus see ühiskoosolek 18. detsembril –, et nimekirjad on käes. Meie viimasel kohtumisel hr. Aasmäega kaks nädalat tagasi ütles valitsuskomisjoni esimees, et neid nimekirju ei ole kätte saadud ja neid ei pidanudki kätte saama, kuna "štatnoje raspissanije" tähendab vene keeles ametikohtade loetelu, s.t. osakonnajuhataja, tema asetäitja jne.

Seega oli ka valitsuskomisjon tõlgendanud protokolliga nii, et selle järgi pidanuksid selguma Eestis tegutsenud KGB kaadritöötajate nimed. Kahjuks ei. Kas ettekuulutatult või mitte, aga KGB tõmbab igatahes Eesti Vabariigi Valitsust alt. Ja osavasti alt. Toodud näide peaks kinnitama juba varem korduvalt väljendatud mõtet, et iseseisev riik peaks lepingud ja lepped, millele ta kavatseb alla kirjutada, koostama riigikeeles. Igatahes tänase päeva seisuga, niipalju kui Ülemnõukogus moodustatud komisjonil on teada, ei ole NSV Liidu KGB kaadritöötajate nimed Eestis selgunud. Me ei tea, kes nad olid ja kui palju neid oli, mis aukraadis nad töötasid.

Edasi on 9. septembri protokollis öeldud, et NSV Liidu KGB koos Eesti KGB-ga annab Eesti Vabariigi Valitsusele üle dokumendid agentuur-operatiivse tegevuse kohta, samuti andmed töötajate poolt KGB-le osutatud teenete kohta – mõeldud on mittelegaalseid, illegaalseid teeneid – erikokkuleppe kohaselt pärast seda, kui Eesti Vabariigis on tagatud vastav seadusandlik garantiid nende dokumentide salajasuse ning säilimise kindlustamiseks. Sellist seadusandlikku garantiid ei ole ja meil ei ole mingisuguseid andmeid, et need dokumendid, see arhiiv oleks Eesti Vabariigile üle antud. On teada, et koostöös endise Nõukogude Liidu arhiivide valitsusega – või arhiivide peavalitsusega, kuidas ta seal on nimetatud – on küll

hakatud kätte saama Eesti Vabariigi väljapaistvate riigi- ja poliitikategelaste represseerimisega seonduvat materjali. Selle laekumine jätkub ka praegu. Rohkema kohta Ülemnõukogu komisjon midagi öelda ei oska.

Kokkuvõtteks: mulle tundub – ja see on komisjoniliikmete üsna üksmeelne seisukoht –, et Eesti Vabariigi Valitsuse tegevus selle küsimuse lahendamisel oli ebaprofessionaalne. Võiks isegi öelda, et professionaalse luureorganisatsiooniga mindi leppeid sõlmima diletantlikul tasemel. Seetõttu ei suuda ma Ülemnõukogu komisjoni esimehena praegu öelda, kas KGB Eestis tegutseb edasi või mitte. Ma võin öelda seda, et hooned on pitseeritud; tehnika, ka kõik erivahendid, niipalju kui neid üle anti, on vastu võetud. Kas üle anti kõik või jäeti osa andmata – me ei tea. Selle kohta meil andmeid ei ole. Ei ole üldse teada mitte midagi selle kohta, mis on saanud niinimetatud katusorganisatsioonidest, s.t. nendest KGB töötajatest, kes said palka KGB-st, kuid töötasid kusagil asutustes mingis teises funktsioonis. Kas nad jätkavad seal või kuskil mujal – ei tea. Me ei tea ka seda, kui palju erivahenditest jättis KGB enda käsutusse. Ma mõtlen siin telefonikõnede pealtkuulamise seadmeid, sest teatavasti on neid võimalik kasutada ka nii, et ei kasutata telefonikeskjaamu, kus muidugi vastavad osakonnad on transpordi- ja sideministri asetäitja hr. Sõmera kinnitust mööda likvideeritud ja sealt enam telefonikõnesid pealt kuulata ei saa.

Ja lõpuks. See, mis seonduv KGB tegevuse lõpetamisega Eesti Vabariigis, on juba tükk aega tagasi jõudnud ka ajakirjandusse. Õieti oleks see pidanud jõudma sinna juba ammu, sest 4. septembril allakirjutatud lepingus on Eesti Vabariigi Valitsus võtnud endale ka kohustuse perioodiliselt informeerida üldsust nende lepete ja lepetes sätestatu täitmise käigust. Seda loomulikult tehtud ei ole. Ajakirjanduses ilmunud materjalide põhjal koostas Ülemnõukogu komisjon kirja Eesti Vabariigi prokurörile Leo Urgele, milles juhtis tähelepanu komisjoni tegevuse perioodil selgunud asjaolule, et seoses KGB tegevusega Eestis on vormistatud hulgaliselt isikuttõendavaid dokumente ja muud fiktiivset dokumentatsiooni, mis on Eesti Vabariigis käibel praegugi, et toimumas on tehingud KGB varjatud tegevusega seotud konspiratiivkorteritega, mille arv, asukohad ja Eesti Vabariigi huve kahjustav kasutuskord vajavad legaliseerimist. Komisjon andis edasi ka oma seisukoha, et nende faktide ulatuse ja olemuse tuvastamine ei ole võimalik Eesti Vabariigi uurimisorganite aktiivse sekkumiseta ja kriminaalmenetluseks ettenähtud otseste protsessuaalsete toiminguteta (dokumentide võetus, ekspertiisid jne.). Ja kirja lõpus lisasime: "Peame vajalikuks kriminaalasja algatamise meie poolt osundatud kuriteo tunnuseid kandvate faktide suhtes ja operatiivset sekkumist Eesti Vabariigi huve kahjustavate tehingute tõkestamiseks."

Oleme saanud Eesti Vabariigi Prokuratuurilt ka vastuse. Lubage, et ma selle ette loen. See on adresseeritud Eesti Vabariigi Politseiameti kaitsepolitsei büroo direktorile hr. Jüri Pihlile ja ärakiri saadetud Ülemnõukogu komisjonile. Selles on öeldud: "KGB likvideerimise komisjoni üleandmis-vastuvõtmisdokumentide alusel on vaja kindlaks teha, millised isikuttõendavad dokumendid, muu fiktiivne dokumentatsioon ja konspiratiivkorterid on jäänud üle andmata ning kas neid on pärast KGB likvideerimist kasutatud, teostatud nendega tehinguid ja kes konkreetselt. Palun võtta tarvitusele abinõud fiktiivsete dokumentide käibelt kõrvaldamiseks ning konspiratiivkorterite üleandmiseks seaduses ettenähtud korras. Kuriteokoosseisu ilmnemisel palun esitada materjalid Eesti Vabariigi Prokuratuuri. Tulemusest teatada avaldajale. Uurimisosakonna ülem hr. Kirs."

Ja lõpuks. Valitsuskomisjoni esimees hr. Aasmäe ütles viimase kohtumisel meie komisjoniga, et valitsuskomisjon teeb oma tööst kokkuvõtte viimasel istungil. Meie komisjon saatis sellele

istungile omalt poolt komisjoni liikme hr. Mart Laari, kes ka kohale läks. Komisjoni istungit ei toimunud, hr. Aasmäed kohal ei olnud. See on kõik, mis mul on teile täna ette kanda.

Juhataja

Aitäh! On hulgaliselt küsimusi. Palun kõigepealt hr. Allik.

J. Allik

Lugupeetud hr. Järlik! 5. veebruari ajalehest "Eesti Aeg" saame teada, et 30. oktoobril 1991, seega 2 kuud pärast Eesti NSV KGB likvideerimist, andis Eesti Vabariigi Valitsuse juht oma reservfondist sõiduauto VAZ-2109 ostuloa Eesti NSV KGB esimehele kindral Rein Sillarile. Samal kuupäeval võttis valitsuse juht lepingu teise poolena sama auto ka endale. See on muidugi iseasi. Kas te oskate öelda, milliste teenete eest 1991. aasta oktoobri lõpus sai Rein Sillar Eesti Vabariigi Valitsuselt auto ning kuidas te seda kommenteeriksite?

R. Järlik

Öelda ei oska, aimata ei julge. Nende autode andmise ja edasise saatuse kohta on komisjonil veel hulk tööd ees. Me ei ole sellega õieti saanud alustadagi. Järelikult tuleb ka seda hakata selgitama. Ma tahaksin juhtida Ülemnõukogu tähelepanu sellele, et meie komisjoni ülesanne oli kontrollida nende lepete täitmist. Siin on väga palju küsimusi, mis jäävad n.-ö. nende lepingusätete varju, millega tegelemine meie otsene ülesanne ei olnud, aga millega me paratamatult kokku puutusime. Ma ei ole suuteline praegu kõigile küsimustele ammendavat vastust andma.

J. Telgmaa

Lugupeetud kolleeg, ma näen, et sa oled sattunud väga raskesse olukorda, kuid ma tahaksin küsida, mida ikkagi ette võtta, sest mulle näib, et valitsuskomisjon on teinud oma tööd lausa kuritegeliku pealiskaudsusega või isegi kokkuleplusega. Ja ma kardan väga, et selle tagajärjel võidakse hakata KGB tööd või tema saladusi avalikustama n.-ö. rahvaalgatuse korras. Üks tunnistus sellest on juba olemas. Alles paar päeva tagasi liikus siin ringi ajaleht "Olevik" väga kaheldava tõestusega nimekirjaga. See on ainult üks näide. Sinu ettekandest ei selgu, mida ikkagi soovitab Ülemnõukogu komisjon selles olukorras ette võtta.

R. Järlik

Komisjoni esimehena oskan öelda ainult seda, et kui Ülemnõukogu meie senist tegevust arvesse võttes meid edasi usaldab, siis peame jätkuma ka nende varjatud lehekülgede uurimist. Meil ei ole tänaseni selleks lihtsalt aega jätkunud ja meil ei ole olnud ka kasutada mitte kõiki materjale. Isegi valitsuskomisjoni lõppakt või lõppotsus on veel meie kätte saabumata. Võimalik, et see on ka alles koostamata. Selle hinnanguga, et valitsuskomisjoni töö on olnud pealiskaudne, olen ma aga nõus.

E. Tupp

Proua juhataja, härra Järlik! Ei tahaks hakata kommenteerima kiirustades tehtud lepet, kus on jäänud lihtsalt väga naiivselt välja "štatnoje raspissanije i imennõje spiski", mis oleks pidanud seal sees olema. Ma tahaksin küsida hoopis teiselaadilise küsimuse. Kas teie komisjon sai ka

mingit informatsiooni avalikkuselt, mida võib tõlgitseda väärtuslikuna, või oli avalikkus täiesti tumm? Tänan!

R. Järlik

Avalikkus ei ole kunagi täiesti tumm olnud, aga, ma juba ütlesin, et meil tuli vastavalt Ülemnõukogu otsusele toetuda neile lepetele, mille sõlmisid Eesti Vabariik ja teiselt poolt NSV Liidu KGB ja Eesti KGB. Kõik muu jäi n.-ö. selle varju ja oli kuni käesoleva hetkeni meie töös, ma julgeksin öelda, teisejärguline. Me pidime kandma ette, kuidas on täidetud neid leppeid.

A. Sirendi

Lugupeetud hr. Järlik! Ma olen ajalehest lugenud, et meie hulgas on siin kolmteist inimest, kes ei ole KGB agendid. Ühte ma tean, kes kindlasti ei ole, aga kas ma saaksin ka ülejäänud kaheteistkümne nimed teada?

R. Järlik

Mina ei suuda teile anda andmeid ei selle kohta, kes on agent, ega ka selle kohta, kes ei ole. Üks töö, mille komisjon on endale n.-ö. vabatahtlikult võtnud, kuid ei ole suutnud veel ära teha, on nimelt kontrollida nende avaldatud materjalide tõlevastavust, mis on jõudnud lugejani kas siis ERSP nädalalehe kaudu või kuidagi teisiti. Seal on päris otseselt öeldud, et Tartust on saadud materjalid, mis kinnitavad umbes 80 inimese koostööd KGB-ga. Me tahaksime neid materjale näha, sest kui need ilmuvad ERSP nädalalehes, siis on loomulik, et nad peaksid olema teada ka vähemalt Ülemnõukogu komisjonile, ma arvan isegi, et Ülemnõukogule. Seni me ei ole aga jõudnud nende materjalide tõlevastavust kontrollida.

J. Põld

Austatud hr. Järlik! Kui ma nüüd teie ettekandest õigesti aru sain, siis 4. septembril allakirjutatud ühisprotokolli kohaselt pidi Eesti Vabariigi Valitsus hoolt kandma selle eest, et moodustataks komisjon, kes kindlustab KGB töötajate töölevõtmise nende sotsiaalsete, poliitiliste ja inimõiguste tagamiseks. See on ilmselt mõeldamatu, kui valitsusel ei ole nimekirja nendest isikutest, kes on KGB kaadritöötajad. Nagu ma teie ettekandest aru sain, ei ole teil õnnestunud seda nimekirja vähemasti oma valdusesse saada. Mulle jääb arusaamatuks, kuidas valitsuse esimees sai sellisele protokollile alla kirjutada, kui ta ka ise ei ole veendunud nende inimeste kaitstuses, keda temal selle leppe järgi kaitsta tuleb. Kas teie komisjonil õnnestus ka kohtuda endise riigiministri hr. Vare, endise peaministri hr. Savisaare ning endise ENSV KGB ülema hr. Sillariga, et siiski tuvastada, kas selline nimekiri on koostatud ja valitsusele üle antud või ei ole seda tehtud?

R. Järlik

Hr. Varega on mul jutuajamisi olnud ja need on puudutanud valitsuse poolt allakirjutatud protokollide kättesaamist, sest, ma kordan, meie ülesanne oli kontrollida nende täitmist. Mis puutub konkreetselt sellesse, kuidas sai pakkuda garantiisid, siis seal oli ka üks selline säte, et valitsuse juurde tuli moodustada komisjon, kes siis hakkaks tegelema nende tööhõivega ja tööerakendamisega. Ma küsisin, kas selline komisjon on moodustatud; valitsuskomisjoni esimees hr. Aasmäe vastas mulle, et ei ole, kuna selleks ei ole vajadust, keegi KGB endistest töötajatest ei ole pöördunud valitsuse poole murega, et tal pole töökohta.

I. Hallaste

Lugupeetud proua spiiker, lugupeetud ettekandja! Mul on kaks küsimust. Kõigepealt, valitsus sõlmis KGB likvideerimise käigus mitmeid protokollilisi kokkuleppeid KGB-ga. Kas te peate võimalikuks, et Ülemnõukogu liikmed saaksid soovi korral nende kokkulepete koopiad või vähemalt võimaluse nendega tutvuda?

Teine küsimus. Kas vastab tõele, et Vene pool oli mingil ajahetkel teatud garantiide olemasolu korral valmis arhiive Eestile üle andma? Hilisemates protokollilistes kokkulepetes sellest enam ei räägita. Mis võiks selle põhjuseks olla ja kas see vastab tõele?

R. Järlik

Et seda küsimust hilisemates protokollides ei ole, võib vastata tõele, sest kui see 9. septembri protokollis on olemas, ei pruugi seda edaspidi tõesti enam olla. Mis on protokollis alla kirjutatud leppena, see on leppena alla kirjutatud ja tühistanud ei ole seda keegi. Aga ma võin teile siit lugeda täpselt: "Et kindlalt välistada võimalus kasutada Eesti NSV Riikliku Julgeoleku Komitee agentuur- ja operatiivvõrku Eesti Vabariigi kahjuks, on NSV Liidu Riiklik Julgeoleku Komitee nõus sellega, et Eesti NSV Riiklik Julgeoleku Komitee annab Eesti Vabariigi Valitsusele üle agentuur- ja operatiivtegevusega seotud dokumendid ning dokumendid, mis sisaldavad andmeid kodanike poolt Eesti NSV Riiklikule Julgeoleku Komiteele illegaalselt osutatud abi kohta. Need tuleb üle anda erikokkuleppe alusel pärast seda, kui Eesti Vabariik tagab nende säilitamise salastatuse ja neis mainitud isikute julgeoleku." See on kõik, mis selle kohta öeldud on. Kas antud küsimuses midagi veel on sõlmitud, selle kohta meie kätte valitsuselt rohkem dokumente jõudnud ei ole. Ma küsisin alles natuke aega tagasi härra Varelt, kas on midagi veel, härra Laar pöördus tema poole ja komisjoni poolt tegime kirja, et kätte saada ka nende ekspertgruppide töökoosolekute täpsemad protokollid. Aga ma ütlen, et praegu tegin ettekande selle dokumentatsiooni põhjal, mis on seni olnud meie kasutada. Ma arvan, et kuna ma lugesin praegu terve 4. septembri protokollide ette, siis ei ole mõtet siin midagi salastada.

K. Kama

Austatud härra Järlik! Ma puudutaksin natukene teises vormis veel kord härra Telgmaa küsimust. Kas teie komisjonil on mingeid konkreetseid ettepanekuid, mida nüüd teha selle valitsuskomisjoniga, kelle tegevuses on teie ettekande põhjal vähemalt kuritegelikku hooletust, kui mitte lausa teadlikku katset likvideerida KGB tegevuse jäljed? Kas me ei peaks siin ikkagi sekkuma, kas Ülemnõukogu ei peaks pöörduma näiteks valitsuse poole mingi ettepanekuga või muu taolisega?

R. Järlik

Kahjuks ma ei suuda ka teile, härra Kama, rohkem öelda, kui härra Telgmaale. Meie komisjon ei saa enne langetada mingisugust lõplikku otsust valitsuskomisjoni tegevuse kohta, kui meie käes ei ole selle komisjoni tegevuse kõiki akte. Kõiki neid meie käes aga ei ole. Ma ütlen, et meie esindaja pidi osa võtma valitsuskomisjoni viimasest, nn. kokkuvõtvast istungist, mis jäi toimumata, ja me ei tea, millistele seisukohtadele valitsuskomisjon oma töös on jõudnud. Seega ei saa meie ka praegu seda otsust langetada. Aga ma olen nõus, et see otsus tuleb meil langetada.

J. Kass

Lugupeetud ettekandja, kas komisjon on nüüd lõpuks selle pika töö tulemusel jõudnud järeldusele, et välis- või ükskõik mis muude organisatsioonidega ei saa minna kokkulepetele, et nende tegevuse lõpetamiseks vajalike materjalide saamiseks on see ebatõhus meetod? Et siin on ainuvõimalik käituda ikkagi nii nagu tšetšeenid, kes kolmekesi võtsid KGB hoone üle ühe päevaga, või nii, nagu tehti Ida-Saksamaal? Minu küsimus on selline: kuna nii käituda, nagu ma ütlesin, on Eestis juba lootusetult hilja, kas ei võiks siis komisjon teha nüüd ühe otsuseprojekti Ülemnõukogule, kus öeldaks välja seesama komisjoni otsus, et valitsuse tegevus on olnud ebaprofessionaalne? Likvideerida tuleks kõik KGB tegutsevad osakonnad Eesti Vabariigi jurisdiktsiooni all oleval alal. Seni nad veel tegutsevad. Teiseks, KGB struktuurides juhtivatel kohtadel töötanud isikud tuleb likvideerida ka praegustest Eesti Vabariigi struktuuridest. Nad on seal olemas. Ütleme välja, et Eesti tollis töötavad pooled KGB isikud. Tähendab, KGB töötab alternatiivrežiimis väga hästi. Tallinna Kaubasadamas töötab täielikult KGB NSV Liidu tolli-piiriosakond. Tähendab, KGB tegutseb väga edukalt edasi. Kas peate vajalikuks esitada Ülemnõukogule selline otsuseprojekt, et need sabarakud lõigataks ära avalikust tegutsemisest? Ma arvan, et alternatiivselt, põranda all jäävad nad igavesti tööle, kui me nii edasi tegutseme. Tänan!

R. Järlik

Ka meie komisjon jõudis sellisele järeldusele, et KGB varade ja materjalide ülevaatamine toimus hilinemisega, toimus kammitsetult ja selle tõttu jõuti ilmselt likvideerida mõndagi, millel oleks Eesti Vabariigi kaitse või huvide seisukohalt olnud tähtsust. Võib-olla ainult Tartus saadi üht-teist kätte, mujalt mitte. Seetõttu on võib-olla väga palju asju, mis meie jaoks on jäädavalt kadunud või koguni hävitatud. Mis puudutab aga endisi või ka praegusi KGB töötajaid, siis me peame kõigepealt teadma, kes nad on. Praeguseni me ei tea seda veel. Kui ei õnnestu seda teada saada, kui neid nimekirju kätte ei saada, siis jääb kas Eesti Vabariigi kaitsepolitsei või julgeolekuteenistuse ülesandeks hakata neid välja selgitama, sest õige aeg nende kättesaamiseks on maha magatud. See oleks kõik, mis ma selles küsimuses vastata saaksin.

E. Tupp

Härra Järlik, kas komisjonil on teada, et on olemas ka teine lühike protokolliline kokkulepe, mis esimese teatud aspekte täpsustab? Kas on olnud võimalus sellega tutvuda? Tänan!

R. Järlik

Valitsus on meile esitanud kaks protokollit, millele on alla kirjutanud Eesti Vabariigi Valitsuse esimees ja, nagu ma ütlesin, NSV Liidu KGB poolt Vadim Bakatin, Eesti KGB poolt Rein Sillar. Rohkem ei ole meile midagi esitatud. Ma ei julge öelda, kas on veel midagi või ei.

J. Kass

Lugupeetud ettekandja, te ütlesite, et salapolitsei peaks need nimekirjad välja uurima ja selle alusel tuleks hakata isikuid likvideerima. Kuid on veel teine meetod – ma ütlesin selle välja. Endistes KGB struktuurides, mis Eesti Vabariik on üle võtnud, töötanud juhtivisikud tuleb likvideerida. Nad töötavad praegu edasi! Juba see ise on nimekirja aluseks.

R. Järlik

Ma ei saa sellest küsimuseesitusest aru. Esiteks, küllaltki judinaid selga ajav on see isikute likvideerimine; teiseks, ma ei tea, millist kontingenti te silmas peate. Ma rääkisin siin katusorganisatsioonidest, s.t. KGB töötajatest, kes olid ka kaadritöötajad, võib-olla isegi ohvitserid, ja töötasid teistes asutustes. Ka näiteks televisiooni- ja raadiokomitees ja küllap kõigis suuremates tehastes. Meil ei ole kaadritöötajate kohta, kes tegutsesid KGB struktuuris endas, praegu mingisuguseid andmeid, kui palju neid oli ja kes nad olid. Rääkimata sellest, kui palju neid oli mujal. Ma ei saa sellele küsimusele vastata.

Juhataja

Aitäh, härra Järlik, rohkem küsimusi ei ole. Kuna selles päevakorrapunktis meil ei olnud ka otsuseprojekti, vaid oli lihtsalt informatsioon, siis läbirääkimisi ei avata. Samas aga saime härra Järliku vastustest selge suuna, et me peame tulema selle küsimuse juurde tagasi siis, kui on olemas valitsuskomisjoni lõppseisukohad ja kui Ülemnõukogu komisjon tööpoolest valmistab küsimuse ette ka Ülemnõukogus otsuse vastuvõtmiseks. Aitäh!

Ma tahaksin nüüd Ülemnõukogu liikmetega nõu pidada. Meie ajakava on niikaugel, et võiksime teha vaheaja – meie uus reglement ei näe nimelt ette kindlaid vaheaja aegu. Kas ollakse nõus, et teeksime praegu vaheaja kuni kella 12.15-ni ja siis läheksime järgmise küsimuse juurde? Aitäh!

V a h e a e g

Eesti Vabariigi seaduse "Muudatustest Eesti Vabariigi politseiseaduses" eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi Julgeolekuteenistuse moodustamise kohta" eelnõu teine lugemine

Juhataja

Palun, kohaloleku kontroll. Kohal on 61 saadikut, puudub 42. Asume käsitlema tänase päevakorra neljandat punkti, Eesti Vabariigi seaduse "Muudatustest Eesti Vabariigi politseiseaduses" eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi Eriteenistuse moodustamise kohta" projekti (teine lugemine). Ma juhin teie tähelepanu sellele, et enne vaheaega jagati eelnõu uus variant kõigile laiali. Palun ette kandma hr. Elleri kui eelnõu autori.

H. Eller

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! Austades täna julgeolekupolitsei seaduse eelnõu ja vastava otsuse projekti arutelu, peab kohe märkima, et teile täna välja jagatud dokumendid on läbi teinud olulise uuenduskuuri. See on tingitud sellest, et esimese ja teise lugemise vahel töötasid dokumentidega eksperdid. Ülemnõukogu õiguskomisjon palus ekspertarvamuse Ülemnõukogu Presiidiumi ekspertgrupilt ja valitsuselt. Oma arvamuse on esitanud sise- ja justiitsministeerium, politseiakadeemia rektor, valitsusnõunik ja Ülemnõukogu õigus- ja kaitsekomisjon. Koos ekspertidega analüüsisime läbi esimese lugemise stenogrammi, kus teie küsimuste najal selgus nii mõnigi otsuseprojekti ja seaduse eelnõu nõrk koht. Selle töö tulemusena on valminud teile täna välja jagatud uus redaktsioon. Nüüd püüangi teieni tuua uue redaktsiooni sisu ja muudatuste mõtte.

Neid projekte koostades ja üle kümne korra parandades ning täiendades mõistsin ma koos ekspertidega, et meie eesmärgiks peab olema riigi sisemist julgeolekut tagava struktuuri põhimõtteline lahutamine politseisüsteemist, selle allutamine kaitseõukogule kui kollektiivsele organile, mis ei ole sõltuv poliitilistest hetkemõjutustest. Samas mõistsime selgelt, et praegu loodaval julgeolekuteenistusel on ajutine iseloom just selles tähenduses, et tegeliku alluvussuhte saab määratleda alles põhiseaduse jõustumise järel vastu võetava julgeolekuseadusega.

Kõigepealt pealkiri ja nimetuse muutus. Nimetuse osalist muutmist pidasime otstarbekaks just rõhutamaks seda, et käesoleva seaduse ja otsuse vastuvõtmine tähendab politsei reorganiseerimist. Nii ei pidanud me võimalikuks siseministri valitsemisalas olevate politseiorganite nimetuste kas või osalist ülekandmist. Pealegi avab sõna "julgeolekuteenistus" täpsemalt loodava struktuuri ülesanded ja ilmselt ka selle tähenduse ühiskonnas.

Nüüd eriteenistusest. Eriteenistuse kui iseseisva ameti moodustamisest loobusime eelkõige praktilistel kaalutlustel. Kui me oleksime julgeolekuteenistuse ja eriteenistuse jätnud eraldiseisvateks struktuurideks, tähendanuks see kahte eelarvet, mis nõuavad paratamatult suuremaid kulutusi. Kahe teenistuse ühendamisel on võimalik paremini kasutada niigi nappe transpordi-, side- ja operatiiv-tehnilisi vahendeid, samuti hooneid. Ühe teenistuse puhul on võimalik ühte koondada ka meie niigi vähesed spetsialistid, kes oskaksid töötada kõrgtehnoloogiliste seadmetega, erisidevahenditega, operatiivtehnikaga. Arvestamata ei saa jätta teiste riikide aastakümnetepikkust kogemust, kes samuti on tipp-poliitikute füüsilise ihukaitse teinud ülesandeks oma maa vastuluureteenistusele. Nii on see näiteks Soomes, Rootsis ja Inglismaal. Ei saa ka unustada, et Eesti Vabariigil tuleb teha juba lähitulevikus poliitiline otsustus, millistelt riikidelt peaks meie julgeolekuteenistus saama abi oma tegevuse võimalikult kiireks käivitamiseks. Seetõttu peaksid need struktuurid olema oma ülesannetelt ning struktuurilt paljuski sarnased.

Vastavalt seaduseelnõu ja otsuseprojekti esimesel lugemisel tehtud ettepanekutele ja soovitudele konkretiseerisime ka loodava julgeolekuteenistuse ülesanded. Nii loobusime umbmäärasest väljendist "omariikluse kaitse" ning asendasime selle mõistega "Eesti riikliku iseseisvuse ning riigi territoriaalse terviklikkuse kaitse". Me loodame, et see avab tolle ülesande senisest ammendavamalt. Jätsime välja ka väljendi "kodanike põhiõiguste ja vabaduste kaitse". See on liiga deklaratiivne ja raskesti teostatav. Sest kuidas näiteks saab ja kas peabki julgeolekuteenistus kaitsma kodaniku õigust tööle? Esimeses variandis rääkisime riigi teadus- ja tehnoloogiasaladuste kaitsest. Nüüd otsustasime selge väljendi "riigisaladuste kaitse" kasuks. Nagu näete, ei ole eraldi ülesandena projektis enam ka võitlust salakaubaveoga. Lähtusime seisukohast, et salakaubavedu on rahvusvahelise iseloomuga tegevus, mis kuulub mõiste "rahvusvaheline kuritegevus" alla. Pealegi on salakaubavedu suuresti politsei ja tolliameti tööfunktsioon. Oleme samuti arvamusel, et lisaks politseiseaduses politseiametnikele antud õigustele ja kohustustele peavad julgeolekuteenistuse ametnikele laienema ka kriminaalprotsessi seadustikuga juurdlusorganeile ettenähtud sätted. Vaid lihtne näide. Kui julgeolekuteenistus peab kinni inimese, keda kahtlustatakse kuriteos, siis peab järgima kõiki kriminaalprotsessi nõudeid täpselt samuti, nagu peavad seda tegema politseiametnikud. See on kodanike, ka juba inimõiguste ja vabaduste kaitsmise küsimus. Esimesel lugemisel esitatud küsimustes ja härra Lippmaa parandusettepanekus sisaldus mõte, kas on õige rõhutada otsuses momenti, et politseiameti peadirektor palub julgeolekuteenistusel kasutada operatiiv-tehnilisi erimeetmeid. Koos ekspertidega jõudsime järeldusele, et see probleem tuleb lahendada nii julgeolekuteenistuse põhimääruses kui ka operatiivjälitustegevust sätestava seaduse tekstis. Teksti tuli juurde operatiivjälitustegevuse seaduse mõiste. Ekspertid olid arvamusel, et just

operatiivjälitustegevust sätestava seaduse eelnõu väljatöötamine on üks oluline hoob, mis määratleb julgeolekuteenistuse koha Eesti Vabariigis ning lõpetab selle vaakumi, milles seni asuvad kõik operatiivtööd tegevad teenistused. Nii agentuuritööd kui ka operatiiv-tehniliste erimeetmete kasutamist sätestavad täna vaid siseministeeriumi või politsei ameti salajased instruksioonid ja käskkirjas. Meie arvates pole põhimõtteliselt midagi salajast selles, et kriminaalpolitsei, julgeolekuteenistus, aga võib-olla ka piirikaitse võivad värvata agente ning kasutada oma ülesannete täitmiseks operatiivtehnikat. Mõistagi ei pea avalikkusele selgitama, kes on agendid, kuidas täpselt ja millist tehnikat kasutatakse, kuid rahvas peab teadma, kellel on õigus operatiivjälitustegevust korraldada ning millised on garantiid, et need teenistused ei saaks kontrollimatult sekkuda üksikisiku eraellu. Just seda peaks see seadus sätestama, mille me kandsime sisse ka otsuseprojekti.

Edasi kodanike garantiidest, et operatiivjälitusvahendeid ei kasutataks suvaliselt poliitilistel või isiklikel eesmärkidel. Eelmise otsuseprojekti punktis 6 andsime operatiiv-tehniliste erimeetmete kasutamise sanktsioneerimise õiguse Eesti Vabariigi Ülemkohtu esimehele või tema poolt selleks volitatud Ülemkohtu liikmele. Ülemkohtu esimehe arvamuse kohaselt ei ole see hetkel õige, kuna kohtureform ei ole veel täies ulatuses käivitunud. Seetõttu soovitasid eksperdid kasutada otsuseprojekti punkti 4 redaktsiooni, kus on öeldud, et operatiiv-tehnilisi erimeetmeid võib kasutada ainult riigiorгани loal, kellel on seadusega antud õigus kohaldada tõkendina vahi alla võtmist.

Nüüd probleemid, mis seonduvad kontrollkomisjoniga. Kolleeg Jüri Liim esitas möödunud korral väga õige küsimuse. Nimelt, kui kontrollkomisjoni liikmed annavad kirjaliku kohustuse mitte avalikustada neile ametialaselt teatavaks saanud informatsiooni, kuidas jääb siis avalikustamisega sel juhul, kui julgeolekuteenistus peaks seadust rikkuma ning kontrollkomisjon selle avastab. Loomulikult peaks kontrollkomisjon sellest valjul häälel ka teatama, sest ebaseaduslikkust ei saa miski õigustada. Nii täpsustasimegi tänases projektis, et teatavaks saanud informatsiooni ei või avalikustada ilma komisjoni otsuseta, mis tähendab, et kontrollkomisjoni ükski liige ei saa ainuisikuliselt otsustada, kui ta tahab ajakirjanikele või kellelegi teisele anda julgeolekut puudutavat materjali.

Muudetud on ka kontrollkomisjoni viie liikme valimise protseduur. Eksperdid arvasid, et Ülemnõukogul on otstarbekas valida neli komisjoni liiget, viiendat liiget ei peaks meie otsuseprojekti aga ära määratama, öeldes, et see on justiitsminister. Pidasime otstarbekaks, et viienda komisjoniliikme nimetab kaitsenõukogu.

Nüüd kõige olulisemast, kaitsenõukogust. Teile teisele lugemisele esitatud seaduseelnõus ja otsuseprojekti on üheselt öeldud, et kaitsepolitsei likvideerimiseks ja kaitsenõukogu alluvuses moodustatakse julgeolekuteenistus. Kellele allub julgeolekuteenistus – see on võtmeküsimus. Juba mullu oktoobri lõpus asusime koos ekspertidega seisukohale, et julgeolekuteenistus peab tagama stabiilse ühiskonna ja seega olema ise stabiilne. On paratamatu, et Eestis jääb täidesaatev võim mõneks ajaks suhteliselt ebastabiilseks. Kaitsenõukogu, kuhu kuuluvad Ülemnõukogu esimees, peaminister ja Ülemnõukogu juhataja, on aga sisepoliitilistest kõikumistest hoolimata suhteliselt stabiilne organ. Eksivad need, kes väidavad, nagu peaks julgeolekuteenistus alluma vaid täitevvõimule. Ammugi mitte ei peaks ta alluma mõnele viimase allstruktuurile, ministrile või mingile riiklikule ametile. Selge näide on Soome, kus SUPO – vastuluureteenistus – allub otse presidendile. President kinnitab ametisse SUPO juhtkonna, SUPO šeff annab sisepoliitilise informatsiooni otse presidendile.

Seegi variant ei sobi Eestile ning esimesel lugemisel teatas ka Arnold Rüütel, et ta ei taha, et julgeolekuteenistus alluks vaid seadusliku võimu juhile, s.t. temale isiklikult. Ka meie arvates pole õige kasutada Eestis lahendust, kus operatiivtehnikat kasutav ja varjatud informatsiooni koguv julgeolekuteenistus alluks ainult ühele inimesele. Seetõttu tundubki kaitsenõukogu olevat kõige sobivam institutsioon, kes koos Ülemnõukogu kontrollkomisjoniga suudab kaitsta ühiskonda ja julgeolekuteenistust ennast julgeolekuteenistuse võimalike väärsammude eest. 7. veebruaril toetasid seda arvamust ka kõik kaitsenõukogu liikmed.

Kasutades võimalust, tahan tänada kõiki eksperte, kes mitme kuu jooksul viimistlesid erinevaid projekte ja eelnõusid, enne kui need esitati Ülemnõukogule. Need inimesed on õigusteaduse doktor Eduard Raska, dotsent Jüri Kaljuvee, eelmine riigiminister Raivo Vare, tänane justiitsminister Märk Rask, valitsusnõunik Kalle Klandorf, justiitsministeeriumi peaspetsialist Endel Rannus, Ülemnõukogu Presiidiumi vanemeksperdid Hulda Sauks ja Jüri Liivental. Samuti tänan õigus- ja riigikaitsekomisjoni, kes tegid eelnõudega tõsist tööd. Suur tänu!

Juhataja

Aitäh! On ka mõned küsimused. Palun, härra Grigorjev!

P. Grigorjev

Lugupeetud ettekandja! Mul on küsimus punkti 5 kohta, kus on öeldud, et julgeolekutöötajatel pole õigust osaleda poliitiliste parteide tegevuses. Julgeolekupalitus on ju ikkagi salateenistus ja ametikohustuste tõttu peavad nad saama informatsiooni mitmesugustest parteidest ning liikumistest. Kas me ei piira nende tegevusvälja, sulgedes neile tee parteidesse ja liikumistesse ning takistades sellega teenistuskohustuste täitmist? Minu meelest oleks parem, kui seal oleks kirjas, et julgeolekuteenistuse kõrgetel ametiisikutel pole õigust parteide ja liikumiste tööst osa võtta. Milline on teie seisukoht?

H. Eller

See on küsimus, millele peab vastama erialaspetsialist. Minu enda isiklik arvamus on, et eriteenistused peavad olema apoliitilised. Kui nad on mõne partei liikmed, siis hakatakse eriteenistust kasutama ära ühe või teise poliitilise liikumise või partei huvides ja seda praegu lubada ei saa. See, mida te küsisite, see puudutab juba operatiivtöö kogemusi.

J. Põld

Hr. Eller, mul on küsimus teise punkti kohta. Kas julgeolekuteenistuse funktsioon ongi siis võitlus rahvusvahelise kuritegevuse ja korrupsiooniga? Mulle isiklikult näib, et see võib-olla on rohkem kriminaalpolitsei funktsioon – kas seda tasub nüüd kriminaalpolitseilt päris ära võtta? Teiseks ei kajasta käesolev otsus praegu ka seda momenti, mis oli meil arutusel eelmise päevakorrapunktina, nimelt kunagise Eesti NSV Julgeoleku Komitee kaadritöötajate osalust julgeolekuteenistuse loomisel ja selle töös. Ei ole ka selget orientatsiooni, kas julgeolekuteenistus võib teha koostööd teiste riikide vastavate teenistustega. Ma pean siin silmas meie lõunanaabreid – lätlasi ja leedukaid –, põhjanaabreid – rootslasi ja soomlasi – ning ka suurt idanaabrit. Neil igapähele on oma huvid meie vabariigi territooriumil, samuti Eesti Vabariigil eeldatavasti ka nende territooriumil. See otsuseprojektis ei kajastu. Võib-olla see on seaduse küsimus – ma ei julge öelda. Kindlasti peab aga siiski olema langetatud poliitiline otsus,

kas endise riikliku julgeoleku komitee töötajaid võib kasutada julgeolekuteenistuses, ja kui, siis millistel ametikohtadel. Aitäh!

H. Eller

Ma alustaksin viimasest küsimusest. Minu isiklik seisukoht on, et endiste KGB ohvitseride ja nende kaastöötajate töötamise küsimus on üldpoliitiline küsimus ja seda kõnealusesse otsuseprojekti ja seaduseelnõusse sisse konstrueerida on väga raske. Jüri Põllule teadmiseks, et on üsna palju seaduseelnõusid, kaasa arvatud ka põhiseaduse 16. peatükk, kus need asjad tulevikus reguleeritakse. Arvan, et hetkel seda siia sisse kirjutada lihtsalt ei sobi. Aga ühiskondlik arvamus on selline, et vaevalt neid massiliselt kasutama hakatakse. Kui neid kasutatakse, tõrjub ühiskond nad ise välja. Mis puutub koostöösse teiste vastavate organitega, siis arvan, et neid küsimusi võiks käsitleda põhimääruses ja tulevikus julgeolekuseaduses ja julgeolekukontseptsioonis üldse. Antud hetkel, kui me hakkame organisatsiooni moodustama, ei peaks me hakkama ette ütleva, milliste riikidega koostööd teha, see peaks olema juba spetsialistide enda seisukoht, millele kaitsenõukogu annab oma õnnistuse.

Ma palun vabandust, Jüri Põld, küsimused olid nii pikalt formuleeritud, et esimese küsimuse olen juba unustanud. Palun korrata.

J. Põld

Ma küsin, kas võitlus rahvusvahelise kuritegevuse ja korrupsiooniga ei kuulu rohkem kriminaalpolitsei valdkonda.

H. Eller

Selle üle me vaidlesime ka ekspertidega. Osa tegevusvaldkondadest on kantud siia üle politseiseaduse sellest lõigust, kus on juttu kaitsepolitsei tegevusest, sest eksperdid arvasid, et hetkel on otstarbekas allutada need julgeolekuteenistusele. Ma mõtlen nii, et kui julgeolekuteenistus alustab tööd, on edaspidi võimalik seda ka reformida, sest põhilised asjad pannakse ikkagi maha tulevikus julgeolekuseadusega. Nende küsimuste juurde tuleb nähtavasti tagasi ka meie järgmine parlament, kes selle julgeolekuseaduse vastu võtab ja need asjad siis selles tekstis lahendab.

L. Hänni

Austatud juhataja, lugupeetud ettekandja! Mul on kaks küsimust. Kõigepealt punkti 7 kohta, mis räägib julgeolekuteenistuse peadirektori ametissenimetamisest. Siin on öeldud, et seda teeb kaitsenõukogu esildisel Eesti Vabariigi Ülemnõukogu. Viimasel ajal suutsid eksperdid, kes töötasid meiega koos põhiseaduse eelnõu kallal, meile selgeks teha, et tänapäeva Eesti poliitilises terminoloogias tähendab esildis nõuet, mida ei saa tagasi lükata. Kas te olete siin seda terminoloogiat järginud? Teine küsimus puudutab punkti 9.1, kus räägitakse julgeolekuteenistuse eelarve formeerimisest ja sellest, et eelarve heakskiitmine on jäetud Eesti Vabariigi Kaitsenõukogu hooleks. Praeguste seaduste kohaselt kuulub riigieelarve formeerimise lõppsõna Ülemnõukogule. Kas selline otsustusõiguse delegeerimine kaitsenõukogule on kooskõlas olemasolevate seadustega? Aitäh!

H. Eller

Mis puutub esildisse, siis ma pean siin nõu ekspertidega. Me anname sellele rahuldava lahenduse, kui ma olen enne hääletamist nendega nõu pidanud. Seda, et riigieelarve on Ülemnõukogu küsimus, tean ma ise ka, kuid tõenäoliselt tuleb eelarvesse kanda julgeolekuteenistuse eelarve täies mahus ja vastavalt eelarveseadusele, kuid enne kontrollib seda ja annab sellele oma õnnistuse kaitsenõukogu. Mõte oli selles – kui see on halvasti sõnastatud, siis peame teksti veel korra vaatama. Ülemnõukogu kinnitab ka julgeolekuteenistuse eelarve, kuid enne kontrollib seda kaitsenõukogu.

N. Aksinin

Lugupeetud spiiker, lugupeetud ettekandja! Julgeolekuteenistus võib olla parteitu, aga ta ei saa olla sõltumatu. Vabariigis peab ju ikkagi olema mingi juhtiv jõud. Me mööname, et tuleb palju parteisid ja see tähendab konkurentsi. Sellel teenistusel peab olema šeff, kes ütleb, mida julgeolekuteenistus peab tegema, millise luurega ja kelle huvides tegelema. Seepärast ei saa ma üldse aru, kuidas see siis nii on, et kui uus partei tuleb võimule, vahetatakse ka julgeolekuteenistus välja. Või sõltub ta siiski mingil määral vabariigi juhtivast jõust? Tänan!

H. Eller

Ma olen härra Aksininiga täiesti nõus, julgeolekuteenistusel peab olema šeff, ja ma leian, et see peab olema riigipea. Uue põhiseaduse eelnõus on kaitseküsimused ja vastutus nende lahendamise eest pandud riigipea, presidendi peale ja tõenäoliselt peab ka julgeolekuteenistus, mis on minu arvates kaitsekontseptsiooni üks osa, alluma presidendile. Mis puutub sellesse, et valitsuse vahetused ja erinevad parteid avaldavad julgeolekuteenistusele mõju, siis – see oht on olemas. Ja just seetõttu me soovime, et praegu, üleminekuperioodil juhiks julgeolekuteenistust kaitsenõukogu. See vädiks poliitilist subjektivismi asjade otsustamisel.

P. Priks

Lugupeetud ettekandja! Mul on kahju, et ma nii hilja ühele sõnale tähelepanu pööran. Asi on nimelt sõnas "julgeolekuteenistus". Kui meil on näiteks tegemist piiri või tolliga, siis on vastav keskasutus tolliamet. Kui me tegelesime kaitseteenistusega, rääkisime kaitseministeeriumist. Kas ei oleks õigem öelda, et otsus Eesti Vabariigi Julgeolekuameti moodustamise kohta? Teenistus on rohkem üldine mõiste. Meil oleks siis julgeolekuameti peadirektor näiteks jne.

H. Eller

Mina oma ettekandes ja ka eksperdid oma arvamustes märkisime seda tööka, et ei tohiks kasutada neid termineid, mis on praegu kasutuses politseiseaduses ja seaduses ENSV valitsuse kohta, sest kui me praegu moodustaksime julgeolekuameti, siis oleks see tegelikult valitsuse prerogatiiv. Tema peaks selle asjaga tegelema ja Ülemnõukogul poleks sellega mingit pistmist. Me kaalusime ekspertidega väga põhjalikult ja leidsime, et hetkel on üldnimetus "julgeolekuteenistus" kõige parem variant. Teist lahendust me lihtsalt ei leidnud.

J. Kass

Lugupeetud ettekandja! Mina räägiksin projekti punktist kolm, kus on öeldud, et julgeolekuteenistustele võib anda juurdlusorganitele ettenähtud õigused. Kas te ei leia, et siin me oleme teinud sama vea, mis oli KGB puhul, kes valdas tohutut informatsiooni ja võimsaid tehnilisi vahendeid ning samal ajal anti talle ka juurdlusõigus? Kas te ei leia, et me peaksime

nüüd seda vältima? Sellisel eriorganil, kellel on erivõimalused, ei tohiks olla juurdlusõigust, juurdlust peaksid teostama juba teised instantsid, politsei või ükskõik kes teine. Sellega väldiksime isetekkiva võimomonopoli eriti ohtlikku jõu enda kätte võtmist. Tänan!

H. Eller

Lugupeetud kolleeg, ma puudutasin seda ka. Alguses meil ei olnud seda sees, et tal on juurdlusorganitele ette nähtud õigused. Eksperdid sundisid mind aga seda sisse kirjutama seetõttu, et kui me räägime erimeetmetest, operatiiv-tehniliste erimeetmete kasutamisest, mille hulka kuuluvad ka juurdlustoimingud, ja kui me ei viita praegu sellele, et juurdlusorganile ettenähtud sätted laienevad julgeolekupolitsei töötajatele, siis tekitaks see omavoli. Meil on seadusega kindlaks määratud õigused ja kohustused juurdlustoimingute läbiviimiseks ja kohustustest tuleb seaduslikult kinni pidada nii politseiametnikel kui ka julgeolekuteenistuse ametnikel. See oleks seaduslik garantii, et nad ei ületaks juurdlustoimingute puhul ettenähtud võimupiire.

Juhataja

Aitäh! Rohkem küsimusi ei ole.

H. Eller

Suur tänu!

Juhataja

Enne kui me asume kuulama kaasettekandeid, on mul üks küsimus õiguskomisjonile. See johtub kirjast, mille ma sain hr. Kaselt, kes on nii õiguskomisjoni liige kui ka reglemendikomisjoni liige. Ma loen selle kirja ette: "Lugupeetud proua juhataja! Hiljuti oli Ülemnõukogus tüli protseduurireeglite tõlgendamise küsimuses. Lepiti kokku, et autoritel pole edaspidi õigust oma eelnõu redaktsiooni menetluse käigus muuta, see õigus on ainult juhtivkomisjonil. Käesoleva otsuseprojekti uus redaktsioon pole koostatud ega heaks kiidetud juhtivkomisjoni poolt. Teda pole seal arutatudki. Tema tänane arutamine täiskogus on vastuolus reglemendiga. Teen ettepaneku arutelu katkestada ja korraldada päevakorraküsimuse edasine käsitlemine reglemendikohaselt."

Kuna uus redaktsioon jagati laudadele enne vaheaega ja vaheajal oli mul vestlus õiguskomisjoni esimehega, kes ei tõstatanud seda probleemi, siis minul juhatajana ei olnud alust arvata, et õiguskomisjon ei ole selle redaktsiooniga kursis ja et härra Anton teeb oma kaasettekande, milleks tal kohe praegu õigus on, vana redaktsiooni põhjal. Ma tahaksin seetõttu hr. Antonilt saada nõu ja abi ja kui see on nii, siis kuulutan välja vaheaja, et õiguskomisjon saaks seda redaktsiooni käsitleda.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid, teisele lugemisele on esitatud otsuseprojekt ja seaduseelnõu, mis kannavad eilset, 11. veebruari kuupäeva. On mõistetav, et uut redaktsiooni, mis on meie ees laual, pole õiguskomisjon jõudnud läbi arutada. Küllap on mõistetav seegi, et uue redaktsiooniga pole jõudnud tutvuda asjaomased ametkonnad ja eksperdid. Niisiis oleme taas jõudnud olukorrani, mida on siin saalis korduvalt arutatud. Kas on võimalik töötada selliselt, et

projekti autoril on õigus muuta esitatud projekti redaktsiooni ja me arutame iga kord projekti, mille oleme saanud selsamal arutelu päeval, ega jõua oma tööga edasi? Praegu on siiski võimalik ka uue redaktsiooni kohta ütelda õiguskomisjoni arvamus, sest paraku on uude redaktsiooni edasi kandunud need vajakajäämised, mis olid eelmiseski redaktsioonis.

Juhataja

Vabandust, hr. Anton, enne kui te jätkate, ma tahaksin siiski teada selget vastust hr. Kase ettepanekule katkestada arutelu, kuna juhtivkomisjon ei ole seda projekti arutanud. See on reglemendipärane ettepanek ja ma tahaksin selget juhtivkomisjoni seisukohta.

T. Anton

Kui juhataja ja Ülemnõukogu on nõus, siis ma ikkagi kaasettekande peaksin, sest see võimaldaks avalikustada komisjoni seisukohta, millest oleks praegu kasu nii eelnõu autoril kui ka Ülemnõukogul ja tema juhatusel.

Juhataja

Järelikult, juhtivkomisjon ei poolda katkestamist. Palun jätkata.

T. Anton

Lühidalt siis neist põhilistest vajakajäämistest, millele ma viitasin.

Esiteks, endiselt on ebaselge julgeolekuteenistuse õiguslik seisund. Meile välja jagatud otsuseprojekti ja seaduseelnõus antakse julgeolekuteenistusele eriline õiguslik seisund, seondades seda kaitsenõukoguga. Õiguskomisjoni seisukoht selles küsimuses oli, et julgeolekuteenistust ei ole õige välja tuua valitsuse poolt juhitud elualade hulgast. Samas küsimuses on oma arvamus öelnud ka eksperdid ja need ametkonnad, kes on otseselt selle asjaga seotud. Õiguskomisjon pöördus arvamus saamiseks Ülemnõukogu Presiidiumi poole ja saadud vastuses on järgmised read. Loen need sõna-sõnalt ette: "Projekti puudused saavad aga alguse sellest, et projektis puudub kontseptuaalse aluse ja sisu kooskõla." Teiseks pöördus õiguskomisjon valitsuse poole ja me saime sealt vastuse, kust ma loen teile jälle ette vaid kolm rida: "Eesti Vabariigi Valitsus lähtub arusaamast, et nii julgeolekupolitsei kui ka eriteenistuse puhul on tegemist sisuliselt riiklike ametitega. Siseministeerium on seisukohal, et mingit eripolitseid paralleelselt moodustada ei tohiks. Nähtavasti oleks õigem moodustada Eesti Vabariigi Julgeolekuamet, kes tegutseb Eesti Vabariigi Kaitsenõukogu alluvuses." Kirjalikku seisukohta ei ole meil politseiametilt, kuid komisjoni istungil asus selle esindaja seisukohale, et pole õige viia julgeolekuteenistust välja politsei juhitud sfäärist. Viimane, viies arvamus, mida ma soovin teile tutvustada, on justiitsministeeriumilt. Loen ka sellest paar rida teile ette: "Ilmselt oleks õigem määratleda, et kaitsenõukogu poolt kinnitatav vabariiklik julgeolekupolitsei riikliku ameti staatuses."

Teine nendest põhilistest puudustest, mis õiguskomisjoni arvates on kandunud esimesest redaktsioonist ka teise. Kuna julgeolekuteenistus on seondatud kaitsenõukoguga, tekib paratamatult küsimus, milline on kaitsenõukogu õiguslik staatus. Õiguskomisjon uuris seda küsimust ja kahjuks selgus, et kaitsenõukogu enda õiguslik seisund on ebaselge. Võib väita, et erakorralise olukorra tõttu moodustatud kaitsenõukogu on pidevalt laiendanud seda sfääri, milleks ta loodud on, ja täna arutatav küsimus püüab kaitsenõukogu kui riigiõiguslikku

institutsiooni põlistada. Valmimisjärgus olev põhiseaduse eelnõu käsitleb kaitsenõukogu kui abiorganit, millel pole üldse riigiõiguslikku tähendust, ta ei kanna riigiõiguslikke funktsioone. Sellel kontseptuaalsel põhjusel tuleks Ülemnõukogul võtta seisukoht, kas enne kaitsenõukogu küsimuse lahendamist on mõistlik põlistada kaitsenõukogu kui organit, mille kaudu määratakse julgeolekuteenistuse staatus. Õiguskomisjon sellist lahendit ei poolda.

Õiguskomisjon, arutades eelmise redaktsiooni alusel täna arutatavat küsimust, asus seisukohale, et kontseptuaalse aluse ebaselguse ja vastuvõetamatuse tõttu ei toeta komisjon kahe esitatud eelnõu arutamist teisel lugemisel. Meil tuleks julgeolekuteenistuse probleem siiski lahendada ja ma soovin veel kord juhtida tähelepanu sellele, et tänaseni kehtib politseiseadus. Oleks meeldiv, kui valitsus ja siseminister selgitaksid, miks ikkagi kaitsepolitsei kui politseiseadusega ettenähtud struktuurüksus praegu ei funktsioneerigi ja miks ei ole võimalik kaitsepolitseid rakendada tööle nii, nagu see on vajalik ja seadusega ette nähtud.

Ja kolmandaks, lõpetuseks tuleks meil veel kord kinnistada oma seisukohti kokkulepitud protseduurireeglite asjus, nimelt otsustada, milline on esitatud projektide arengulugu või arengu seaduspärasused Ülemnõukogus. On võimalik, et meie poolt kokkulepitut – ma tuletan meelde, et viimati arutasime seda küsimust seoses majandusliku eriolukorra kehtestamisega – võib ehk erinevalt mõista. Seetõttu on vahest omal kohal ka täpsem kokkulepe, kuidas esitatud projekti võidakse muuta. Täna!

Juhataja

Enne kui sisuliste küsimuste juurde minna, on minul hr. Antonile kaks protseduurilist küsimust. Esimene neist on see, et mis takistas teid kaasettekandjana esitamast neid protseduurilisi vastuväiteid selle küsimuse arutamise kohta vaheajal, arvestades seda, et hr. Kask on nii teie komisjoni liige kui ka reglemendikomisjoni liige. Miks te meie vestluse vaheajal ei toonud esile neid asjaolusid? Siis ei tekiks praegu sellist olukorda, nagu oleks reglementi rikutud juhataja süü tõttu.

Teine küsimus puudutab teie seisukohta, et komisjon ei poolda küsimuse arutamist teisel lugemisel. Meil ei ole reglemendis sellist varianti. Loogiline oleks olnud eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata, aga sellist ettepanekut ei olnud. Nüüd on meil võimalik eelnõu ka teisel lugemisel tagasi lükata, kuid ei ole võimalik mitte arutada eelnõu, mis on läbinud esimese lugemise ja võetud päevakorda teie osavõtul juhataja koosolekul.

T. Anton

Päris selge on see, et protseduurireeglite valdkonnas täit selgust ei ole, ja seepärast ma kordaksin, et võib-olla on vaja kokku leppida, kuidas ikkagi võib otsuseprojekt areneda esimesel, teisel lugemisel. Ma arvan, et nende reeglite võimaliku väärtõlgenduse tõttu ongi tänaseks kujunenud olukord, kus meie ees on uudne otsuseprojekt ja seaduseelnõu, mis küll sisult on samaväärsed esimese redaktsiooniga, kuid mitmes vähemolulises küsimuses erinevad sellest. Õiguskomisjon on seisukohal, et oleks mõistlik, kui kõnealune otsuseprojekt oleks saanud õiguskomisjoni toetuse. Minu poolt teieni toodud õiguskomisjoni otsus teisel lugemisel projekti mitte arutada oli eeskätt adresseeritud hr. Hillar Ellerile, sest meie omavaheline kokkulepe oli, et enne kui me hakkame seda projekti Ülemnõukogus arutama, peab hr. Eller veel kord läbirääkimisi kaitsenõukoguga ja seejärel on võimalik kujundada lõplik seisukoht õiguskomisjonis. Nüüd on paraku see küsimus täna kättesaadud redaktsioonis uuesti meie ees ja õiguskomisjoni esimehena ma arvan, et meil ei ole põhjust peita pead liiva alla, püüda jätkata

kuluaarides probleematikat, mis on ülimalt aktuaalne, akuutne, kiire ja tähtis. Sellepärast ma vabandan kolleegide ees ja eriti pr. Marju Lauristini ees, et ehk küll üht või teist reglemendisätet rikkudes, aga ma soovisin jagada teiega nii oma muret kui ka õiguskomisjoni seisukohta selles küsimuses.

Juhataja

Kas sellest järeldeb ettepanek järgneva arutluse kohta?

T. Anton

Õiguskomisjoni seisukoha ma tegin teile teatavaks. Täna ma saan esineda edasi vaid isikliku seisukoha alusel. Minu isiklik seisukoht on selline, et arutelu tuleks praegu katkestada. Ma teen siiski ettepaneku hr. Hillar Ellerile ja samuti valitsuse esindajale, olgu see siis uus siseminister või valitsuse poolt selleks määratud isik, leida aega, et õiguskomisjonis alanud arutelu lõpule viia.

Juhataja

Aitäh! Enne küsimusi tahaksin siiski teha veel ettepaneku, et ka riigikaitsekomisjon saaks sama võimaluse mis õiguskomisjon ja avaldaks oma seisukoha, kuna kaasettekanne on planeeritud. Samuti peaks justiitsministeerium ministri isikus avaldama enne katkestamist oma seisukoha. Härra Allik, palun!

J. Allik

Lugupeetud proua juhataja, ma pean absoluutselt toetama hr. Kase ettepanekut. Me liigume praegu kindlalt tuntud vana rada pidi, mille mälestusväärne juhtum on härrade Kassi ja Kåbini projekti arutelu retsidiiv, valitsuse projekt, kus me saaliga leppisime lõpuks täiesti selgelt kokku. Ma pean tunnistama oma süüd, sest reglemendikomisjonil oli ülesanne see asi ka fikseerida. Fikseeritud see ei ole, kuid praeguse reglemenditeksti tõlgenduses me leppisime kokku. Küsimus on selles, et kõigepealt on meil tegemist otsusega, millel ei ole mitut lugemist. Seaduseelnõu on üldse mõttetu arutada siis, kui otsus vastu võetud on. Sellel seadusel üksi puudub igasugune mõte. Otsuse puhul määratakse juhtivkomisjon ja kui see arutelu katkestatakse, peaks toimuma juhtivkomisjoni ja autori koostöö. Vastasel korral, kui juhtivkomisjon on teisel arvamusel, jõuame alati selleni, et üksikautor võitleb komisjoniga, mis tähendab puhast täiskogu aja raiskamist. Loomulikult, kui autori ja komisjoni seisukohad ei kattu, võib autor esitada projekti täiendava redaktsiooni, nõuda oma alternatiivseisukohtade jäämist projekti. Siis peab täiskogu hääletama. Seaduseelnõude puhul on aga täpselt fikseeritud, et teisel lugemisel esitab projekti juba mitte autor, vaid komisjon. Ja kui me seda asja siin arutasime, siis minu meelest fikseeris meie kokkulepe, et ka otsuste puhul ei ole töö jätkamisel juhtiv roll enam autoril, vaid sellel komisjonil, kelle täiskogu on selle projekti juurde määranud. See tagab kollektiivse töö projekti kallal. Minul on sama ettepanek, mis hr. Kaselgi: praegu mitte hääletada, vaid katkestada küsimuse arutelu lihtsalt sellepärast, et see ei ole reglemendipärane. Nõuame, et õiguskomisjon esitaks kas koos hr. Elleriga ühise projekti, alternatiivse projekti või teeks ettepaneku projekt tagasi lükata. Otsuse puhul on see ju ka võimalik, sest ei ole mitut lugemist. Aitäh!

Juhataja

Aitäh, hr. Allik! Ka minule on see praegu täiesti selge. Ma kordan veel kord, et vestlesin hr. Antoniga vaheajal ja mulle ei laekunud juhtivkomisjonilt mingit informatsiooni. Nii kirja autor kui ka hr. Anton kuuluvad samasse komisjoni. Mina ei kuulu sellesse komisjoni. Me saime kogu situatsioonist teada hr. Antoni ettekandest, mis oli juba tegelikult reglemendi rikkumine, mille kohta aga hr. Anton ütles, et peab seda siiski antud juhul vajalikuks. Mul on ka täiesti selge, et me katkestame. Minu küsimus oli ainult see, et kas õigus reglementi rikkuda on sel juhul ainult juhtivkomisjonil või anname selle õiguse ka teisele kaasettekandjale ja härra justiitsministrile, kes ootab siin juba mitu tundi ja kes oleks samuti võinud saada selle informatsiooni õiguskomisjonilt 20 minutit varem.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid, küllap te märkasite, et nii otsuseprojektile kui seaduseelnõule on selgelt alla kirjutatud: esitab Ülemnõukogu liige hr. Eller. Seega loodetavasti ei ole vaja korrata, et õiguskomisjon ei ole kõnealuse otsuseprojekti ega seaduseelnõu esitaja. Meie arvates on see üksüheselt selge. Ja teine märkus. Härra Allik, õiguskomisjon ei saa mingil juhul nõustuda sellega, et otsus antud küsimuses võetakse vastu enne kui seadus. Probleem on selles, et otsus on vastuolus politseiseadusega, millest õiguskomisjonil on olnud võimalus rääkida kahel korral. Seega on ainult üks võimalus: enne võetakse vastu seadus ja seejärel otsus. Mõlemad käsitlevad aga ühte ja sedasama küsimust. Sellepärast õiguskomisjon on käsitlenud neid koos.

Juhataja

Minu küsimus on ikkagi vastamata. Mis takistas õiguskomisjonil kõike seda teatamast enne, kui algas küsimuse arutelu? Me oleksime siis saanud hr. Raski ja hr. Tupiga lahendada selle küsimuse ilma teisi inimesi praegusesse olukorda seadmata. Mis takistas 20 minutit tagasi seda rääkimast?

T. Anton

Ma saan ainult tänada kolleege ja pr. juhatajat selle eest, et õiguskomisjon sai oma seisukoha teile teha teatavaks ja ma loodan, et suur osa kolleege mõistis õiguskomisjoni seisukohta nii, nagu ma sellest rääkisin.

Juhataja

Ma palun siis vastata kaasettekandjana ka saadikute küsimustele. Ma loodan, et nemad saavad selgemad vastused kui mina. Palun, härra Uluots!

Ü. Uluots

Lugupeetud Tõnu Anton, te viitasite oma ettekandes valitsuse, justiitsministeeriumi ja siseministeeriumi kooskõlastusele või arvamusele. Lubage küsida, millise valitsuse, justiitsministeeriumi ja siseministeeriumi omad need on? Kas uue või vana?

T. Anton

Lugupeetud kolleegid, ma loodan, et Eesti Vabariiki taastades me ei asu seisukohale, mille järgi iga valitsus tähendab uut vabariiki – nii tuleks numbritest väga kiiresti puudus. Seetõttu ei kaota ükski akt ega ka valitsusorganite poolt antud arvamus kehtivust pärast seda, kui valitsuse

koosseis on vahetunud. Loomulikult oli mul võimalik tutvustada teile justiitsministeeriumi, siseministeeriumi ja politseiameti arvamust ajast, mis valitsusjuht oli Savisaar. Kuid ma rõhutan veel kord: need arvamused ei kaota oma väärtust selle tõttu, et täna on valitsusjuht Vähi.

P. Priks

Lugupeetud ettekandja! Ma sain tegelikult praegu oma küsimusele vastuse. Mina küsisin täpseid alluvussuhteid praeguse justiitsministri käest ja tema arvamus, mis ta ütles välja teie komisjoni juuresolekul, oli täpselt vastupidine. Nii et ma sain praegu vastuse.

Juhataja

Aitäh, härra Anton! Ma usun, et meist oleks siiski korrektne kuulata ära ka justiitsministri seisukoht, eriti arvestades seda, et sellele juba viidati. Ma palun härra Raski kaasettekandele.

M. Rask

Austatud proua juhataja, lugupeetud saadikud! Ma peaksin ennast väga täpselt väljendama ja ütleva, et see arvamus alluvussuhete kohta, mille justiitsminister ütles välja õiguskomisjonis, oli siiski ainult justiitsministrikandidaadi seisukoht. Mis ei tähenda, et praeguses olukorras oleks see seisukoht muutunud.

Ma ei tahaks sekkuda protseduurilistesse vaidlustesse, vaid tuua teieni valitsuse viimased seisukohad selle otsuse kohta. Tahaksin rõhutada selle otsuse punkti, kus räägitakse kogu süsteemi loomisest siiski ajutisena. Ajutisena selles suhtes, et süsteemi tuleb looma hakata enne, kui me oleme saanud põhiseaduse, enne kui me oleme saanud põhiseaduslikud riigorganid. Selles otsuses tuleks alla kriipsutada sõnad "Eesti põhiseadusliku riigikorra kaitset reguleeriva seaduse jõustumiseni". Kõik riigorganite kompetentsi täpsed piiritletud peavad tulema põhiseadusest ja see seadus, mis reguleerib ka riigi korrakaitset, peab olema kooskõlas põhiseadusega. Ma olen nõus hr. Antoniga selles mõttes, et meil puudub juriidiliselt analüüsitud kontseptuaalne alus, kuid seda mõttekäiku jätkates jõuame järelduseni, et praegusel kollektiivsel riigipeal võib ka puududa juriidiliselt tõsiselt võetav kontseptuaalne alus. Valitsus on seisukohal, et julgeolekuteenistus – või nimetatagu teda julgeolekuametiks – peab olema eelkõige informatsioonitalitus ja selle informatsiooni hankimine ning edastamine ei saa toimuda väga mitmeid vahelülisid läbides. Süsteem, mille kohaselt kaitsepolitseinik, olles esmane informatsiooni avastaja, peaks põhimõtteliselt edastama selle politseiameti peadirektorile, sealt edasi siseministrile, siseminister valitsuse esimehele, valitsuse esimees praeguses situatsioonis kaitseõukogule või riigipeale. Tuleb nõus olla sellega, et igas staadiumis informatsioon moondub. Infos tehakse valik. Areneva ja tekkiva riikluse tingimustes on vaja võib-olla väga kiiresti võtta vastu otsuseid. Seetõttu tuleb nõustuda, et julgeolekuteenistus peaks alluma kaitseõukogule. See on reaalne paratamatus. Paremat varianti praeguses situatsioonis välja pakkuda ei ole. Peale selle nõustaksin siin saalis tõusetunud probleemistiku käsitlemisega õiguskomisjonis. Mõningast kohendamist vajaks projekti terminoloogia. Proua Hänni tõstis esile seda õigesti. Samaaegselt on valitsus seisukohal, et punktis 2 lause osa "ning Eesti Vabariigi Ülemnõukogu esimehe, Eesti Vabariigi Valitsuse esimehe (peaministri), Eesti Vabariigi ametlike külaliste ja Eesti Vabariigi Kaitseõukogu poolt määratud teiste kõrgemate ametiisikute ohutuse tagamine" tuleks selle otsuse tekstist välja jätta. See töö peaks jääma politsei funktsioonidesse ja nii-öelda VIP-i teenistuse ülesandeks ei pea olema operatiivjalituslike tööde tegemine. Seda on võimalik lahendada politseiseaduse muutmisega põhimõtteliselt niisuguses redaktsioonis, nagu see on

välja pakutud teile esitatud projekti punktis 2. Seal on kirjas, et teenistuslikult jaguneb politsei väli-, kriminaal- ja liikluspolitseiks. See ei välista võimalust, et valitsus loob ka nendessamades funktsioonides vajaduse korral, lihtsalt kompaktsuse mõttes, eraldi funktsionaalse üksuse, mis tegeleks samaaegselt kõrgemate riigiametnike ja Eesti riigi külaliste kaitsega ka teatud objektide kaitsega. Aga see oleks juba valitsuse kompetents, töökorralduslik küsimus.

Mis puudutab julgeolekuteenistuse funktsioonide jaotust, siis siin saalis oli küsimus selle kohta, kas juurdlustegevus peab kuuluma julgeoleku kompetentsi. Ma tahaksin just rõhutada seda momenti, et kriminaalprotsessis eristatakse uurimist ja juurdlust. Sellest tulenevalt on juurdlustoiminguid tarvis teha iga asja menetluses juba algstaadiumis. Oleme seisukohal, et eraldi uurimisfunktsiooni ei ole sellele teenistusele küll tarvis anda. Sellest tulenevalt arvan, et kõnealuse projekti kallal on võimalik tööd jätkata ja seda tuleks kindlasti teha. Oodata, kuni meil on olemas julgeolekuseadus, kuni meil on olemas põhiseaduslikult taastatud riigiorganid, kuhu saaksime teoreetiliselt põhjendatult ja juriidiliselt õigesti paigutada selle teenistuse – selle kõigeni võib aega minna, ja me võime lootusetult hiljaks jääda.

K. Koha

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Ma vabandan oma vähikluse pärast, kuid ma paluksin mulle üks probleem ära selgitada. Otsuseprojekti punktis 1 öeldakse, et Eesti Vabariigi Kaitsenõukogule alluv Eesti Vabariigi Julgeolekuteenistus. Ülemnõukogu lõi kaitsenõukogu ainult selleks juhaks, kui praegused riigiorganid ei ole võimelised tegutsema, s.t. Ülemnõukogu tegevus on takistatud. Muud funktsiooni tal ei ole. Nüüd me ütleme, et ta on juba riigiorgan. Kuidas seda dissonantsi kõrvaldada? Ta ei ole ju ikkagi riigiorgan, ta on ainult ühel eesmärgil, ühe otsusega moodustatud kogu selleks puhuks, kui Ülemnõukogul ei ole võimalik oma tööd teha, ja nüüd me anname talle õiguse olla riigiorgan, kellele allub mingi teenistus. Aitäh!

M. Rask

Ma olen sellega täiesti nõus. Hr. Anton just rõhutas, et meil on kontseptuaalselt paika panemata kaitsenõukogu kompetents ja et töö selle projekti kallal ei hõlma üksnes politseiseaduse muutmist ning julgeolekuteenistuse otsuse vastuvõtmist, vaid õiguskomisjonis tuleb ilmselt tõstatada ka küsimus kaitsenõukogu seadustamisest just selles valdkonnas.

P. Priks

Lugupeetud ettekandja, ma sain jälle vastuse küsimusele, mis ma tahtsin esitada. Ma ütlen ainult, et mitte ühe normatiivaktiga ei määratletud kaitsenõukogu, s.t. Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega jaanuarist, vaid meil oli veel ka septembrikuu otsus. Peale selle tahaksin teada, kas on ikkagi vaja määratleda kindlad funktsioonid, nagu see oli omaaegses Eesti Vabariigis, kus oli konkreetselt kõik öeldud, millega kaitsenõukogu tegeleb. Aitäh!

Juhataja

Vastust ei ole vaja? Aitäh!

M. Rask

Kas ma sain õigesti aru, et ma vastasin ära juba?

Juhataja

Aitäh! Kas ollakse nõus, et me sellega katkestaksime? Ma usun, et ka riigikaitsekomisjon ei ole teist projekti veel arutanud? On arutanud. Missugune on Ülemnõukogu arvamus – kas me kuulame praegu siis ära ka hr. Tupi kaitsekomisjoni poolt? Tundub, et soovitakse hr. Tuppi ära kuulata. Palun, hr. Tupp!

E. Tupp

Täna! Lugupeetud juhataja ja kolleegid, mul ei tarvitse vist pikalt rääkida, sest hr. Raski väljendatud mõtted ühtisid ka meie komisjoni seisukohtadega. Me arutasime asja täna käigupealt, sest oleme eelmist redaktsiooni sisuliselt lahanud ja täna vaatasime siin saalis ainult neid asju, mis muutunud on. Mida ma ütlesin üldiselt? Probleemaatiliseks jäi meie jaoks eriteenistuse allutamise kaitseõukogule, kuid me leidsime, et praegu siiski teist ja paremat võimalust ei ole. Põhjendus on muide sama, mida nimetas hr. Rask: info muutumine liikumisel läbi vaheinstantside on täiesti loogiliselt põhjendatud ja sellepärast on parem, kui see jõuab ilma mingite kärpimiste või lisamisteta üles välja. Järgmine küsimus, mida ka hr. Rask puudutas, on just see teise punkti lõik, mis algab sõnadega "ning Eesti Vabariigi Ülemnõukogu esimehe, Eesti Vabariigi Valitsuse esimehe (peaministri) ..." Jõudsime seisukohale, et see lõik tuleb otsuseprojektist välja jätta. Põhjendus oleks niisugune: sisuliselt on tegemist organisatsiooniga, mis kogub andmeid, ja meie noores demokraatias, kus vastavate struktuuride arendamine algab nullist, on võimalikud teatud möödalasud, väärilahendid või väärtõlgitsused. Sellepärast ei pea komisjon otstarbekaks meie ja välismaa VIP-ide kaitset julgeolekuteenistusega ühendada ja me pakume valitsusele võimaluse leida nimetatud eriteenistusele koht kas siis politseiameti või siseministeeriumi süsteemis.

Nüüd veel üks asi, millest oleksin pidanud tegelikult alustama. See puudutab nimetust "julgeolekuteenistus". Sisuliselt on selge, mida sõna "julgeolek" tähendab, kui me mõtleme seda laiemalt. Me mõtleme küll ka seda, mis meil lähiajaloo teada on, aga – mis siis ikka teha. Juurdlusbürood me ei saa enam pakkuda, see mõiste laieneb ühele ja teisele. Nii et me ei ole selle vastu, et kõnealuse teenistuse nimetuseks jääks julgeolekuteenistus. Ma loodan, et ma ei pidanud teie tähelepanu kaua kinni. Komisjon toetab seda otsuseprojekti, välja arvatud need kohad, millest ma rääkisin.

Juhataja

Hr. Kohal on küsimus, palun!

K. Koha

Küsimus tekkis teie ütlusest, et julgeolekupolitsei on otseses tähenduses, aga me mõtleme midagi teist. Palun selgitage, mida siis ikkagi tähendab julgeolek.

E. Tupp

Ma mõtlesin seda, et julgeoleku all me mõtleme sama institutsiooni, mida me rohkem tunneme KGB nime all ja mis eesti keelde tõlgituna on riikliku julgeoleku komitee. Ma pidasin silmas seda mõistet, mida selle all mõeldakse. Inimeste seas on see sõna iseenesest saanud seetõttu halvamaiguliseks.

Juhataja

Aitäh! Seda arutelu katkestades peaksime otsustama, kas on võimalik seda jätkata. Kui on, siis millal; kui ei ole, siis peaksime langetama otsuse, sest me ei saa jätta seda küsimust teadmata ajaks õhku rippuma – ka see oleks meie töö seisukohalt väga negatiivne. Mida õiguskomisjon arvab tähtaegadest?

T. Anton

Õiguskomisjonil on võimalik seda küsimust arutada järgmise nädala teisipäeval või kolmapäeval ja ma kasutan võimalust, et teha riigikaitsekomisjonile ettepanek arutada seda koos. Ehk suudab riigikaitsekomisjon veenda ka õiguskomisjoni, et see eelnõu kõlbab vastu võtta. Tänan!

Juhataja

Katkestame järgmise istungjärguni? Kas ma sain õigesti aru? Kes on selle poolt, et katkestada küsimuse arutelu järgmise istungjärguni? Selle poolt on 50 saadikut, keegi ei ole vastu, 2 erapooletut. Otsus on langetatud.

Korruptsiooni vältimise abinõude kohta ametiisikute osalemisel ettevõtluses

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, nüüd olen ma taas kimbatuses, ja nimelt meie järgmise päevakorrapunkti pärast, milleks on Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Korruptsiooni vältimise abinõudest ametiisikute osalemisel ettevõtluses" projekt. Meil on ette nähtud arutelu jätkamine. Minule on jõudnud suuline informatsioon, et ka siin võib tekkida olukord, kus esitatakse uus eelnõu, mida praegu veel ei ole. Härra Rask on siin, kas ma saaksin selgitust?

M. Rask

Austatud eesistuja, austatud Ülemnõukogu liikmed! Õiguskomisjonis on seda korruptsiooni vastu võitlemise eelnõu arutatud. Praegune tekst on pärast mõningate paranduste tegemist minu meelest saalis arutatav. Õiguskomisjon ütleb oma seisukoha. Seal tehtud ettepanekuid on esitaja – valitsus – aktsepteerinud. Siin on vist tehnilised raskused.

Juhataja

Tundub, et õiguskomisjonis on valminud uus tekst, aga see ei ole veel tehniliselt küps. Kas ma sain õigesti aru, hr. Anton?

T. Anton

Lugupeetud juhataja, ettekandja ja kolleegid! Seis selles küsimuses on järgmine. Eelnõu esitaja soovitus, et vaja on muuta nii eelnõu pealkirja kui teatud määral ka sisu. Me leppisime kokku niimoodi, et see oleks võimalik pärast valitsuse aktsepti muudatustele, mida õiguskomisjon soovib teha. Täna on olukord selline, et õiguskomisjonil pole veel selge, mida valitsus

aktsepteerib õiguskomisjoni ettepanekutest ja mida mitte. Ja küsimus nr. 2. Kui ma kandsin sellest olukorrast ette Ülemnõukogu juhatasele, jäi minu arvates domineerima seisukoht, et eelnõu pealkirja muutmiseks on võimalik vaid eelnõu tagasi võtta ja esitada uus juba selle pealkirjaga, milles õiguskomisjoni istungil kokku lepiti. Nimelt asuti õiguskomisjonis seisukohale, et eelnõu ei käsitle tegelikult korrupsiooni, vaid ametiisikute osalemist ettevõtluses.

Juhataja

Midagi sellist nagu eelnõu tagasivõtmine ei ole teatavasti toimunud. Nii et me oleme praegu olukorras, kus me seda päevakorrapunkti käsitleda ei saa. Lahendus võib tulla homme, kui üks eelnõu asendatakse teisega. Aitäh, härra Rask!

Aita Rajavere ennetähtaegne vabastamine kohtunikukohustest

Juhataja

Nüüd on meieni jõudnud õiguskomisjoni seisukoht ka kahe kiireloomulise küsimuse kohta. Me saame täna veel meie käsutuses oleva aja nende lahendamiseks ära kasutada. Mõlemad on loodetavasti küllalt lihtsad ja lühikesed. Kiireloomulisena pakuti meile arutamiseks Aita Rajavere ennetähtaegne kohtunikukohustustest vabastamine. On saabunud õiguskomisjoni otsus, kes on nimetatud projekti arutanud 11. veebruaril ja teeb ettepaneku võtta see Ülemnõukogus arutusele. Ma paluksin kõigepealt hääletada päevakorda võtmist. Kohe jagatakse ka projekt kõigile laiali.

Lugupeetud Ülemnõukogu, katsume kõigepealt kontrollida, kui palju meid saalis on. Palun, kohalolekut kontroll. Kohal on 76 saadikut. Kes on selle poolt, et võtta päevakorda Aita Rajavere ennetähtaegne vabastamine kohtunikukohustustest? Palun hääletada! Selle poolt on 62 saadikut, vastu ega erapooletu ei ole keegi. Küsimus on päevakorda võetud. Ma palun ettekandele justiitsminister hr. Raski.

M. Rask

Austatud juhataja, lugupeetud saadikud! Vastavalt Eesti Vabariigi kohtunikustaatuse seaduse §-le 26 kuuluvad kohtunikud vabastamisele Ülemnõukogu poolt. Aita Rajavere töötas Haapsalu maakohtus kohtunikuna, tegemist on väga kohusetundliku ja kõrgestikvalifitseeritud spetsialistiga. Kuid teatud põhjustel ei õnnestunud tal lahendada oma olmeprobleeme ja me oleme fakti ees, et inimene, kes oleks võinud töötada edasi kohtusüsteemis, lahkub sellelt töölt. Kõik veenmised ja vestlused temaga ei andnud tulemusi ja seetõttu me taotleme Aita Rajavere vabastamist kohtunikukohustustest. Aitäh!

Juhataja

Aitäh! Tundub, et küsimusi ei ole. Asume hääletama. Palun, kes on selle poolt, et vabastada Aita Rajavere ennetähtaegselt kohtunikukohustustest? Hääletamine on salajane. Selle poolt on 66 saadikut, 1 on vastu ja üks on erapooletu. Otsus on langetatud.

Eesti Vabariigi seaduse "Kohalike omavalitsuse esinduskogude asendusvalimise edasilükkamise kohta 1992. aastal" eelnõu esimene lugemine

Juhataja

Meil on veel teine kiireloomuline küsimus, mis vajab teie seisukohta kõigepealt päevakorda võtmises. See on härra Käbini esitatud projekt kohalike omavalitsuse esinduskogu asendusvalimise edasilükkamise kohta 1992. aastal. Ka seda projekti on õiguskomisjon arutanud ja leidnud, et see tuleks meil päevakorda võtta. Palun, kes on päevakorda võtmise poolt? Poolt on 57, 1 on vastu, 2 on erapooletud. Otsus on langetatud, päevakorda on täiendatud. Palun härra Käbini ettekandele.

T. Käbin

Lugupeetud juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Vastavalt kohalike nõukogude valimisseadusele toimuvad asendusvalimised kohalike omavalitsuste esinduskogudes kord aastas, iga aasta märtsikuu kolmandal pühapäeval. Käesoleval aastal peaksid nad toimuma 15. märtsil. Praegu on meil lõppjärgus põhiseaduse eelnõu väljatöötamine, mille alusel tuleb kohe asuda tegema ka kohalike omavalitsuste esinduskogude valimisseadust. Samuti tuleb arvestada, et väljalangenud saadikute arv ei ole eriti suur ning maa- ja linnavolikogude ühtne seisukoht on asendusvalimisi käesoleval aastal mitte korraldada. Selle asemel teeb Ülemnõukogu Presiidium järgmised ettepanekud. Kõigepealt, et asendusvalimiste läbiviimine otsustatakse siis, kui vastu on võetud Eesti Vabariigi põhiseadus ja samuti vabariigi kodakondsusseaduse rakendamisotsus. Viimane küll otseselt ei seonu käsitletava probleemiga, sest eeldatavasti osalevad kohalikel valimistel kõik alalised elanikud, mistõttu põhiaktiks on vabariigi uue põhiseaduse vastuvõtmine. Et mõnedes volikogudes väljalangenud liikmete puudumine ei mõjutaks kvoorumit, on ettepanek lubada kohalikel volikogudel vähendada mandaatide arvu valimisseaduses ettenähtud piirmäärade ulatuses. Seejuures võib vähendada selles ulatuses, kui palju on volikogude liikmeid välja langenud pärast viimaseid asendusvalimisi, s.t. eelmise aasta 7. aprillist (teatavasti toimusid eelmisel aastal valimised referendumiga 7. aprillil) kuni käesoleva ajani. Eelnõu punkt 4 ütleb, et neis kohtades, kus valimised on käivitunud, tuleb need läbi viia. Siin on mõeldud Jõhvi linna, kus valimised toimusid tegelikult juba 2. veebruaril, ja Kallastet, kus volikogu sisuliselt lõpetas oma tegevuse ning tuleb valida uus. Kallaste linnavolikogu ennetähtaegsed valimised toimuvad 19. aprillil, neid valimisi käesolev otsus ei puuduta. Arutades eelnõu õiguskomisjonis, jõudsime ühisele seisukohale, et punkt 5 tuleks välja jätta, sest tegemist on võrdlemisi sisutühja deklareeringuga: nähakse siin ju ette, et vabariigi Ülemnõukogu Presiidium saab ülesande uue valimisseaduse väljatöötamise korraldamiseks pärast Eesti Vabariigi põhiseaduse kehtestamist. Teatavasti Eesti Vabariigi põhiseaduse eelnõu sellist institutsiooni nagu Ülemnõukogu Presiidium aga ette ei näe. Tähendab, see on ülesanne, millel ei ole täitjat. Siin ma eeldan, et kohalviibivad Ülemnõukogu Presiidiumi liikmed nõustuvad seda punkti välja jätma. Mis puutub aga uue kohalike omavalitsuste esinduskogude valimise seaduse eelnõu väljatöötamise, siis see on vaieldamatult vajalik, sellega viivitada ei või, kuid ei ole vajadust fikseerida seda ülesannet kõnealusel eelnõus. Õiguskomisjon saab korraldada, et seda tööd alustatakse niipea, kui võimalik, ja loomulikult koostöös kas maakondade või linnade liiduga.

Kõige lõpuks, kuna tegemist on nii-öelda erandi tegemisega seadusest, seaduses ettenähtud protseduuride edasilükkamisega, siis jõudsime õiguskomisjonis üksmeelsele seisukohale, mida eeldatavasti aktsepteerivad ka Ülemnõukogu Presiidiumi liikmed, et niisugust lahendit ei saa teha otsusega, vaid seda tuleb teha seadusega. Sellest tulenevalt muutuks pealkiri: "Eesti

Vabariigi seadus jne.". Samuti tuleks viimases punktis, mis saaks numbriks 5, sõna "otsus" asendada sõnaga "seadus". Tänan!

Juhataja

On küsimusi. Palun, härra Koha!

K. Koha

Lugupeetud ettekandja! See, et otsusega püütakse seadust muuta, räägib iseenda eest: kas siis presiidiumis ei ole kvalifitseeritud abijõudu? Kuid mind teeb ärevaks punkt 3: lubada kohaliku omavalitsuse esinduskogul vähendada mandaatide arvu. Teatavasti on mandaatide arv vallavolikogus 7–21 ning linna- ja maavolikogudes 50. Milline on see täpne arv, kui väikseks võib see kogu siis tegelikult jääda? Kas siin ei ole võimalik teatud manipulatsioonioht, et osa liikmeid lahkub ja need otsused viiakse täide? Aitäh!

T. Käbin

Vähendada võib, nagu ma enne nimetasin, ainult nende saadikute arvu, kes on välja langenud pärast 7. aprilli 1991, ja valimisseaduse § 11 lg. 2 ettenähtud piirides. See mingeid olulisi muudatusi kaasa ei too. Teatavasti on isegi Tallinna linnas, kus on ette nähtud 80 saadikut, praegu neid tegelikult 69. Nii et siin ja seal see arv mõnevõrra väheneb, aga mingit suurt ohtu, et nüüd väga väike hulk inimesi hakkab otsustama kogu valla, maakonna või linna nimel, ei ole.

P. Panfilov

Tahan esitada küsimuse punkti 3 kohta. Arvestades seda, et me võime lubada kohalikel nõukogudel vähendada mandaatide arvu, pole võib-olla üldse vaja jännata määruse või seadusega. Võtame kohe vastu otsuse, mis koosneb ainult sellest punktist 3. Lubame neil vähendada ja ongi kõik. Ülejäänu pole tähtis. Kes saab valimised läbi viia, viigu; kes ei saa, ärgu viigu. Ja kõik olekski korras. Mida teie arvate?

T. Käbin

Muidugi, mida lihtsamalt me saame küsimust lahendada, seda parem, aga ainult mandaatide arvu vähendamisega seda teha ei saa, sest me peame lähtuma seadusest kui tervikust. Ja kuna valimisseaduse § 44, mis käsitleb asendusvalimisi, näeb ette, et asendusvalimised korraldatakse iga aasta märtsi 3. pühapäeval, siis oleme sunnitud ikkagi fikseerima ja ka otsustama seda, et need asendusvalimised käesoleval aastal ei toimu. Teha erandeid seaduses saab ka ainult seadusega, millist korrektset teguviisi me nüüd ja edaspidi peame järgima. Aga muidu ma olen täiesti nõus, et mida lihtsamalt ja operatiivsemalt me asja korraldada saame, seda parem nii meile kui ka kohalikele volikogudele.

K. Koha

Hr. Käbin, andke andeks, võib-olla ma ei saanud õigesti aru. Valimisseaduse § 11 lg. 2 ütleb, et valla, linna ja alevi või küla rahvasaadikute nõukogus on 5–30 saadikut. Tähendab, seadus näeb juba ette tegelikud piirsuurused, alam- ja ülemmäära. Nüüd on küsimus selles, et see seadus ei ütle, kui palju me võime kvooti vähendada, kas viiest allapoole tohib või ei või kui

palju tohib 30-st allapoole. Maakonnas ja linnas on 50. Te räägite mingist 7. aprillist 1991, aga seadus seda meile praegu ei ütle. Kas see on teie isiklik arvamus või presiidiumi arvamus? Selle peaks seadus ka ära ütleva, missuguste saadikute lahkumiste korral võib mandaate vähendada ja milliste puhul ei või. Aitäh!

T. Käbin

Mandaatide arvu vähendamise kohta on varem juba otsuseid vastu võetud. Seetõttu ongi praegune vahemik 7. aprillist 1991, mil toimusid viimased asendusvalimised. Ja võtame siis selle kõige viimase skaala 5–30. See on siis suur sellepärast, et siin on nii rajoonilise alluvusega linnad kui ka alevid ja külad, mille suurus on küllaltki erinev ja mistõttu saadikute arv esinduskogus on samuti küllalt erinev. Loomulikult ei või see arv minna alla 5, aga ei ole ühtegi volikogu, kus see oleks poolelegi vähenenud. Kahjuks praegu siin andmeid ei ole, kuid järgmiseks lugemiseks on ilmselt loomulik, et ma võtan kaasa andmed, kui palju ja missugustes volikogudes on saadikuid välja langenud.

A. Maarend

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Härra Käbin, kas me praegu selle otsuse või seaduse eelnõuga ei trügi ikkagi omavalitsuste pärusmaale, sest valimisseadus ütleb, et omavalitsus ise määrab etteantud raamides volikogu suuruse. Kui volikogu otsustab mandaatide arvu vähendada, siis vabu mandaate ei ole ja asendusvalimisi pole ka vaja läbi viia. Kui volikogu ei otsusta mandaatide arvu vähendada, siis on vaba mandaat ja tuleb korraldada valimised. Miks me praktiseerime siis seda, et lubame omavalitsustel teha seda, mida nad seaduse järgi nagunii tohivad teha? Kas ei tuleks järgida printsiipi, et volikogud ei tohi teha seda, mis on seadusega keelatud? Keelatud on, et volikogu liikmete arv langeks alla teatud piiride või oleks suurem teatud piiridest. Mandaatide arvu üle aga otsustagu volikogu ise. Tänan!

T. Käbin

Mandaatide arv on varem kindlaks määratud ja selle valimisseaduse juures me peame arvestama ka neid juhendeid. Nende vähendamistes on tõepoolest vaja protseduuri, kus kõrgemad organid ütlevad oma sõna. Mis puudutab valimiste korraldamist, siis siin võin tuua ka maa- ja vabariiklike linnade volikogude esindajate arvamusel. Asendusvalimiste korraldamist enne põhiseaduse vastuvõtmist ei pidanud otstarbekaks ükski. Kolm arvasid, et need võib korraldada pärast põhiseaduse vastuvõtmist sel aastal, ja 18 leidsid, et ka seda ei või. Nii et see otsus põhineb maa- ja linnavolikogude endi arvamusel.

Juhataja

Aitäh, härra Käbin! Ma palun kaasettekandele hr. Tõnu Antoni.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Õiguskomisjon tegi seda eelnõu arutades autorile kolm ettepanekut. Esiteks, käsitleda seda küsimust mitte otsusena, vaid seadusena. Niisiis on meie ees seaduseelnõu, kuna projekti autor seda ettepanekut aktsepteeris. Teiseks, jätta välja punkt 5, millega eelnõu autor samuti nõustus. Kolmas oli redaktsioonilist laadi parandus: asendada senises punktis 6, edaspidi punktis 5, teine sõna "otsus" sõnaga "seadus".

Täna küsiti siin, miks ikkagi ei ole võimalik omavalitsusorganitel otsustada, kas korraldada asendusvalimised või mitte. Sellele probleemile annab teatud ulatuses vastuse punkt 4, millele ma soovitan teil tähelepanu pöörata. Siin on nimelt kirjas, et Ülemnõukogu Presiidium tagab juba käivitatud kohalike omavalitsuste esinduskogude valimiste läbiviimise kooskõlas praegu kehtiva seadusandlusega, mille kohaselt korraldatakse asendusvalimised alati 15. märtsil. Sellepärast tuleb asuda seisukohale, et kes ei ole 15. märtsiks asendusvalimiste korraldamisega alustanud, nendel ei ole võimalik seda protsessi käivitada, kuid need, kes soovivad asendusvalimisi läbi viia ja on õigeaegselt hakanud nendeks ettevalmistusi tegema, saavad ka need valimised korraldada.

Juhataja

Aitäh, hr. Anton! Hr. Maarendil on küsimus. Palun!

A. Maarend

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Kuidas seda ikkagi tõlgendada, kui ENSV kohalike rahvasaadikute nõukogude valimise seaduse § 11 lg. 2 ütleb, et mandaatide arvu nõukogus määrab vastav rahvasaadikute nõukogu? Täna on meil nende rahvasaadikute nõukogu asemel volikogu – järelikult, volikogu määrab mandaatide arvu.

T. Anton

Valimisseaduses on teatud piirväärtustega määratud omavalitsuste esinduskogude suurus ja selles määratud vahemikus otsustab volikogu suuruse volikogu. Arutatava seaduseelnõu mõte on selles, et pole vaja vägisi korraldada asendusvalimisi, sest on oodata omavalitsuste esinduskogude valimise seaduse muutmist, uue seaduse vastuvõtmist, mille alusel tuleks edaspidi asendusvalimisi korraldada. Kordan veel kord, see seaduseelnõu ei tähenda, et need, kes õigeaegselt asusid asendusvalimisi ette valmistama, ei saaks neid läbi viia. Nad saavad asendusvalimised korraldada seaduseelnõu punkti 4 alusel.

Juhataja

Aitäh! Kas juhtivkomisjon teeb ettepaneku esimene lugemine lõpetada? Esimene lugemine on sellega lõppenud.

Täna! Kohtume homme.

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 63. ISTUNGJÄRK

NELJAS ISTUNG, 13. veebruar 1992

Päevakorravälised avaldused

Juhataja (M. Lauristin)

Alustame oma tööpäeva. Palun, kohaloleku kontroll. Kohal on 74 saadikut, puudub 29.

Meie reglemendi kohaselt on saadikutel neljapäevase hommiku alustuseks võimalik vabalt oma mõtteid avaldada. Palun, kes soovib seda võimalust kasutada? Palun, hr. Parder.

E. Parder

Lugupeetud juhataja, kallid kolleegid! Mind tõi täna siia kõnetooli mure Eestimaa põllumajanduse pärast, Eestimaa talude pärast. Asi on nimelt nendes seadustes, mis me oleme vastu võtnud – nii maareformiseaduses kui selle rakendusotsuses ja juba ka omandireformi aluste seaduses. Kui taluseadus aastaid tagasi pani aluse talude tekkele Eestimaal, siis iga järgnev seadus pani peale omamoodi pidurid. Ja see on jõudnud niikaugele, et eile teatati mulle Pärnumaalt: talusid enam edasi teha pole võimalik, maa-amet selleks lubasid ei anna. Kui me võtame vastu praegu siin laudadel oleva põllumajanduse omandireformi seaduse, siis ma kardan, et kui ta sellisena käiku läheb, on veel üks väike pidur peale pandud. Ma ei hakka siin rääkima, mis toimub praegu maal, millised on majandid, mis ootab meid ees kevadkülvil. See kõik on tulevik ja me võime siin ennustada küll musta, küll valget stsenaariumi, aga see ei aita midagi. Minu arvates on meie seadusloome üldse selline nagu ta on, paljud seadused on sellised, et sealt võib välja lugeda mitu mõtet. Just see ongi viinud selleni, et meie majandid on laiali kantud, paljaks riisunud. Ja see käib üha edasi, praegu müüakse majandeid juba ajalehekuulutuste kaudu, antakse rendile ja püütakse teha aktsiaseltse. See on üks asi.

Teine asi on see, et me oleme seni vastu võtnud ainult raamseadusi, aga nendega käivad kaasas paljud teised asjad, mis oleks tulnud koos nendega vastu võtta. Näiteks koos põllumajanduse omandireformi seadusega oleks tulnud läbi arutada veel väga palju seadusi. Minu käes on dokument, mille ma tahan üle anda Ülemnõukogu juhatusale. 15. jaanuaril moodustati Eesti Ühistegevuse Liit, kes tahab taastada kunagi keelu alla pandud samanimelise liidu ja olla selle järglane. Kindlasti on see üks vajalik asi, mis aitaks tõsta Eesti põllumajandust paremale järjele, aga me pole seniajani suutnud vastu võtta ühistegevuse seadust, mis juba kolm-neli kuud keerleb kusagil ekspertkomisjonides ja kabinetides. Miks see ei ole jõudnud meie lauale – ei tea. Eesti Ühistegevuse Liit on teinud väga pika kirja Eesti Vabariigi Valitsusele ja Ülemnõukogule, kuid ei ole seni sellele vastust saanud. Kuna see kiri on saadetud juba tükk aega tagasi, siis me tahame, s.t. Talupidajate Liit ja meie fraktsioon, selle veel kord Ülemnõukogule üle anda. Ma ei tea, mis praegu toimub selle põllumajanduse omandireformi seadusega, aga mul oleks selline mõte, et me peaks seda seadust veel ühe nädala kinni pidama. Me peame ta vastu võtma, see on selge, rahvas on seda oodanud, aga seni on seadust arutanud ju ainult juristid. Ma mõtlen, et seda peaks arutama kõigi Ülemnõukogu fraktsioonide esindajad, sest see ei puuduta ainult juriste, see puudutab meie elu kõiki külgi – mismoodi areneb uus põllumajandus, kuidas lagunevad sovhoosid, kuidas tekivad talud, kui palju neid tekib. Mis puutub taludesse, siis on valitsus andnud ka siin "suuri toetusi", aga need ei ole miskipärast taludeni jõudnud. Te teate seda 90 miljoni janti, mis on käinud tänapäevani. Eile oli meie juures Eesti Panga asedirektor hr. Kraft ja vestluses tuligi välja, et pankadel lihtsalt ei ole võimalik anda taludele 3% laenu, kuna pangad ei saa mingit kasu. Asi ongi siis nii, et ühe käega antakse, teisega võetakse; ajakirjandus pasundab, et talud said laenu, aga tegelikult pole nad midagi saanud. Ja kui me nüüd saamegi, on sellest 90 miljonist järel vaevalt 30–40 miljonit.

See oligi mure, mis mind siia tõi, ja ma palun veel kord, et mõtleme koos selle omandireformi seaduse üle. Ma tahan pöörduda hr. Kama poole ja ka hr. Varuli poole, keda küll praegu saalis ei ole, et nad aitaksid meil eelnõu uuesti läbi vaadata. Võib-olla saame sinna sisse tuua selliseid asju, mida pakuvad Ühistegevuse Liit ja mitmed teised organisatsioonid, et seadusse ei jääks

kahtepidi mõistetavaid kohti. Kardetakse väga, et kui maal tekivad aktsiaseltsid, siis lähevad kuivatite töökohad aktsiaseltside kätte ja nemad hakkavad talumehele dikteerima, mis ta maksma peab ja mis ta üldse selle kuivatiga tegema hakkab. Täna hommikul sain ma signaali Kambja sovhoosist, mis on juba enam-vähem laiali jaotatud, ja seal ongi niisugune asi toimunud, et majandispetsialistid on kõik töökojad ja kuivatid nii-öelda ära okupeerinud või ära ostnud. Mis neist edasi saab – ei tea. Võib-olla läheb kõik väga hästi – kõik sõltub ju inimestest.

Ja veel üks asi. Seal, kus vallad on tugevad, kus vald suudab kontrollida oma maad ja kevadkülvi, seal ei juhtu midagi. Aga me teame, millised on lood meie valdades. Meie valdades on ju vallavanemad vanad partorgid või vanad majandijuhid, neil pole raha, neil pole võimu, neil pole mitte midagi. Nii et ma palun teid, kallid sõbrad, mõtleme koos veel selle üle. Aitäh!

Juhataja

Aitäh! Rohkem sõnasoovijaid ei ole. Asume päevakorra juurde. Vastavalt meie päevakorra peame arutama Ülemnõukogu otsuse eelnõu Eesti Vabariigi Ülemkohtu mõnedest funktsioonidest. Selles küsimuses palun esinema hr. Kirikali.

J. Kirikal

Lugupeetud juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu! Selle küsimuse arutelu toimus üleile õiguskomisjoni istungil ja seal selgus, et kohtureformi käivitamine nõuab veel läbitöötamist. Seetõttu palun küsimus tänasest päevakorrast maha võtta, et ma saaksin selle esitada juba põhjalikumalt läbitöötatuna kas järgmisel või ülejärgmisel nädalal.

Juhataja

Kas seda tuleb mõista nii, et te võtate esitatud eelnõu tagasi?

J. Kirikal

Sellisel kujul – jah.

Juhataja

Eelnõu võetakse sellisel kujul tagasi. Ootame uut eelnõu.

Eesti Vabariigi lastetoetuste seaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi lastetoetuste seaduse rakendamise kohta" eelnõu teise lugemise jätkamine

Juhataja

Ma tahaksin pöörduda nüüd sotsiaalkomisjoni poole. Meil jäi pooleli lastetoetuste seaduse teine lugemine, kas see eelnõu on küps? On. Palun jätkame siis lastetoetuste seaduse eelnõu teist lugemist. Palun ettekandele pr. Hainsalu.

L. Sööt (Hainsalu)

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Mul ei ole eilesele eriti midagi lisada, sest töö korras jõudsimel hr. Grigorjeviga kokkuleppele. Ta võttis oma neli ettepanekut tagasi, jõusse jäi ainult üks ettepanek, mis puudutab § 6. Ettepaneku sisu on selles, et lapsesünnitoetuse maksimise arvestatakse miinimumpalka, mis kehtis lapse sünni hetkel. See on aktsepteeritav ning selle sätestab Eesti Vabariigi Valitsus toetuste väljamaksmise juhendiga. Hr. Kohaga, kes kirjalikke ettepanekuid ei esitanud, kuid tegi oma ettepaneku siin saalis küsimust esitades, oleme samuti läbi rääkinud ja üksteisemõistmisele jõudnud. Nüüd jääks meil siis vaadata veel eile teile esitatud tabelit. Kui Ülemnõukogu liikmetel pretensioone ei ole, siis ei tule siin midagi läbi hääletada ja me võiksime asuda seaduse vastuvõtmisele. Juhul kui hr. Paju vaidlustab oma kolme ettepaneku tagasilükkamise, siis tuleks neid hääletada.

Juhataja

Härra Paju ei viibi kahjuks praegu istungil. Meil ei ole võimalik tema arvamust küsida. Kas teil ei olnud hr. Pajuga enne läbi räägitud?

L. Sööt (Hainsalu)

Meil oli läbirääkimine küll, aga mitte otsustamise järgus. Aga need ettepanekud ei ole ka sellised, mis muudaksid seaduseelnõu sisu. Need on rohkem redaktsioonilised.

Juhataja

Kuna hr. Pajul on õigus nõuda oma ettepanekute hääletamist, siis me käitüksime tema suhtes õiglasemalt, kui komisjon ütleks siiski veel kord oma seisukoha, ja me hääletaksime nad läbi. Sel juhul ei teki meil vähemalt sellist olukorda, et hr. Paju tuleb ja nõuab seaduse tagasivõtmist, kuna tema ettepanekuid pole hääletatud. Kas komisjon oleks nõus?

L. Sööt (Hainsalu)

Võib küll. Esimene ettepanek oli jätta ära lapsinvaliidi vanema tasuline puhkepäev, sest see solvab lapse eneseväarikust. Komisjon arvab, et ema võib ju seda tasulist päeva mitte välja võtta, see ei ole kohustuslik. Kuid kui mõnel lapsinvaliidi vanemal oleks kuus vaja lisapäeva, et oma lapsega tegelda, siis peaks tal see võimalus olema. Komisjon arvab, et seda ettepanekut ei saa toetada.

Juhataja

Kohe asume hääletama. Kohaloleku kontrolli teeme enne üldhääletust, praegu hääletame läbi parandusettepanekud. Kes on hr. Paju esimese parandusettepaneku poolt, mida komisjon ei toetanud: jätta ära tasuline puhkepäev? Palun hääletada! Seda ettepanekut toetab 2 saadikut, 39 on vastu, 9 on erapooletud. Ettepanek ei leidnud toetust.

L. Sööt (Hainsalu)

Teine hr. Paju ettepanek puudutab § 10 lg. 2, mida ta soovib välja jätta. See kõlab nõnda: "Eestkostja- ja hooldajatoetust ei maksta laste pealt, kellele eestkoste või hooldus on määratud seoses lapsevanema töötamisega välisriigis." Seaduseandja peab siin silmas nende vanemate töötasu, kes ei maksa Eesti Vabariigile maksu. Hr. Kuddo on seda juba pikemalt põhjendanud

ning komisjon on seisukohal, et see säte peaks jääma sisse. Teen ettepaneku mitte võtta vastu hr. Paju ettepanekut.

Juhataja

Kas hr. Paju ettepaneku sisu on selge? Kes toetab hr. Paju ettepanekut jätta see säte välja? Palun hääletada! Seda ettepanekut toetab 1 saadik, vastu on 46 ja erapooletuid 9. Ettepanek ei leidnud toetust.

L. Sööt (Hainsalu)

Kolmas ettepanek on üleüldine. See protesteerib lapsehoolduspuhkuse mõiste vastu, kuna ema lastega kodus olles ei ole puhkusel. Me ei ole siia paremat sõna leidnud ja lapsehoolduspuhkust võib vaadelda ühe võimaliku puhkuseliigina selles mõttes, et tööleping on peatatud ja ema on ametitööst vaba, see on üldkehtiv. Sotsiaalkomisjon ei poolda, et me hakkaksime praegu välja mõtlema uut terminit.

Juhataja

Kas Ülemnõukogu on nõus lähenemisega, et kuna hr. Paju ei paku ise teist terminit, siis ei ole võimalik meil siin sisuliselt midagi hääletada? Meil ei ole täiendusettepanekut.

L. Sööt (Hainsalu)

Ja lõpuks veel üks hr. Paju ettepanek: "Teen ettepaneku läbi viia eelnõu kogu teksti täiendav redaktsioon." Kui siin on mõeldud keelelist redaktsiooni, siis see tuleb nagunii teha. Mõni kohmakas lause on vaja natukene ümber teha. Mingisuguseid sisulisi parandusi aga enam ei tule. Ülemnõukogu sotsiaalkomisjon tänab seaduseelnõu autoreid, aktsepteerib seda eelnõu sellisena ning palub lastetoetuste seaduse eelnõu teisel lugemisel vastu võtta.

Juhataja

Aitäh! Asume eelnõu vastuvõtmisele. Palun, kohaloleku kontroll. Kohal on 68 saadikut, puudub 35.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi seadus lastetoetuste kohta? Kõigepealt seadus ja siis otsus. Kes on seaduse vastuvõtmise poolt? 64 häälega on seadus vastu võetud, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Nüüd tuleb meil hääletada ka seadusele lisatud rakendusotsust. Kes on selle seaduse rakendusotsuse vastuvõtmise poolt? Selle poolt on 63 saadikut, vastu ega erapooletu ei ole keegi. Otsus on vastu võetud.

Eesti Vabariigi riigi- ja munitsipaalomanduses olevate elamute ja korterite erastamise seaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi riigi- ja munitsipaalomanduses olevate elamute ja korterite erastamise seaduse" kehtestamise kohta" eelnõu teise lugemise jätkamine

Juhataja

Jätkame küsimusega, mida me oleme väga kaua arutanud: see on korterite erastamine. Teine lugemine on meil katkestatud ja täna seisab ees komisjoni töö tulemusel pakutud alternatiivide käsitlemine. Meie stenogramm ütleb, et teine lugemine on katkestatud, sõnavõttude lõpetamist ei ole veel hääletatud. Komisjon teeb ettepaneku täna enam mitte sõna võtta, vaid hääletada alternatiive, aga seda võivad saadikud veel ka ise otsustada. Ma palun, hr. Reinson!

Üks hetk, palun, meil on siin väike nõupidamine hr. Reinsoniga. Selgub, et komisjonil on lisaks väljajagatud tabelis olevatele veel alternatiive. Kas saadikutel on soovi arutatavas küsimuses oma seisukohti avaldada, enne kui meile need uued ettepanekud kätte jagatakse? Sõnavõttud on meil veel vormiliselt lõpetamata. Härra Kama.

K. Kama

Lugupeetud juhataja! Ma tahaksin sõna võtta siis, kui härra Reinson on teinud majanduskomisjoni poolt ettekande ja saadikutel on ka need täiendavad alternatiivid käes.

Juhataja

Hästi. Järelikult me praegu sõnavõttusid lõpetama ei hakka. Kohe jõuavad teieni ka lõplikud tabelid ja härra Reinson saab ettekandeks sõna. Palun!

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Me arutame järjekordselt korterite erastamise seaduseelnõu, mille on esitanud Eesti Vabariigi Valitsus ja mille põhiettekandja on olnud elamuameti peadirektor härra Lippmaa. Majanduskomisjoni poolt olen kaasettekande teinud mina. Tegelikult oleme mõlemad oma ettekanded lõpetanud, nagu ma aru saan, ja minul kaasettekandjana juhtivkomisjoni poolt on reglemendi järgi õigus enne parandusettepanekute hääletust neid selgitada, mis mind täiesti rahuldab ja mistõttu ma ei pea praegu vajalikuks enam kaasettekannet.

Juhataja

Härra Reinson, teie kaasettekande sisu ongi just selles, et selgitada neid täiendusi, millest me oleme saanud siin üsna pika nimekirja.

J. Reinson

Väga õige, proua juhataja. Ma väitsin, et mul on õigus selgitada parandusettepanekuid, mida ma kavatsengi taha, aga pärast sõnavõttude lõppu.

Juhataja

Tähendab, teie ei pea vajalikuks selgitada meile vahepealset komisjoni tööd? Ei pea. Aitäh! Kas härra Lippmaal ettekandjana on vajadust selgitada vahepeal toimunut?

J. Lippmaa

Lugupeetud rahvasaadikud, ma püüaksin väga lühidalt juhtida teie tähelepanu ainult sellele dokumendile, mis minu arusaamise järgi praegu teile välja jaotati. Need parandusettepanekud

tulenesid rahvasaadikute ettepanekutest ja kompromisslahendustest ning küsimus oli selles, kuidas rahvakapitali obligatsioonide väärtust konverteeritavaks valuutaks või Eesti krooniks ümber arvutada. Ma ei hakka seda kommenteerima, kuid seoses sellega oli vaja teha ka mõningad muud muudatused, mis kajastuvad nende ettepanekute teises punktis, et seaduses ei tekiks vasturääkivusi. Minu arusaamise järgi me oleme täna eelarve-majanduskomisjoniga päris ühel meelel, et üks aasta ja üks ruutmeeter, millega seostuvad mitmed täiendused tööstaažide liitmisel, nagu see seaduseelnõus enne oli. Siin on nüüd terve rida parandusettepanekuid, mida lugupeetud Ülemnõukogu muidugi ise läbi hääletab. Aitäh!

J. Allik

Lugupeetud ettekandja, ma ei teagi, kummale ma pean oma küsimuse esitama. Me oleme seda asja nüüd nii kaua arutanud, et kõik tekstid ja nende parandused on sassis. Selles praeguses tabelis, mis meile kätte anti, on minu esimese paranduse kohta öeldud, et arvestatud osaliselt. Kui mul ei ole käes uut teksti, kust ma siis tean, mida see tähendab, kui on arvestatud osaliselt?

J. Lippmaa

Lugupeetud rahvasaadik hr. Allik, mina sain selle tabeli ka täna, seda koostas eelarve-majanduskomisjon. Nemad teavad, mis ettepanekuid ja kuidas nad seal oma komisjonis hääletasid, mina kõigil komisjoni koosolekutel ei osalenud. Hr. Reinson vahest vastab sellele küsimusele.

N. Aksinin

Lugupeetud ettekandja! Saadikurühmade "Võrdsete õiguste eest" ja "Koostöö" nimel esitasin parandusettepaneku, mille kohaselt tuleb kõigi sõdade veteranidele anda korter tasuta kasutamiseks kuni elu lõpuni. Ent dokumendis minu parandust ei ole.

J. Lippmaa

Lugupeetud rahvasaadik, te ei andnud oma parandusettepanekut mitte valitsusele, vaid esitasite selle eelarve-majanduskomisjonile. Hr. Reinson vastab, miks nad ei arvestanud seda oma tabelis.

Juhataja

Tundub, et hr. Reinsonil on siiski vaja anda seletus selle kohta, kas seaduse teksti, mis on meil juba mõnda aega käes, on muudetud nii, et saadikud saaksid ka näha, mis tähendab "osaliselt arvestatud". Millal me saame selle täieliku teksti, härra Reinson?

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Kui me viimane kord seda seaduseelnõu arutasime, siis sai vähemalt meie komisjon asjast aru nii, et uue teksti koostame pärast parandusettepanekute läbihääletamist. Kahtlemata annan ma parandusettepanekute hääletamisele asumisel kõigile saadikutele ammendava vastuse, mil moel nende parandusettepanekuid on arvestatud. Mis puudutab härra Aksinini väidet, et nende fraktsiooni esitatud parandusettepanekut ei ole tabelis, siis ma tahan lihtsalt meelde tuletada, et eelmisel teise lugemise jätkamisel välja jagatud pikk tabel kehtib veel ka täna ja seal on härra Aksinini

parandusettepanek sees koos vastusega. See oleks praegu minule laekunud küsimuste kohta kõik.

Juhataja

Kas hääletamisele tulevad ka ettepanekud eelmisest pikast tabelist?

J. Reinson

Loomulikult.

Juhataja

Nii et tänane tabel on täiendav, selge. Ma palun siis saadikutel leida oma paberite seast ka eelmisel arutelul olnud pikk tabel lisaks täna välja jagatud tabelile ja selle juurde lisatud elamuameti täiendusele. Siis on meil olemas materjalid, mille alusel saame täna töötada. Palun, soovitakse veel seisukohti selgitada. Palun, härra Kama!

K. Kama

Austatud Ülemnõukogu! Nagu te mäletate, kui me eelmine kord lugesime korterite erastamise seadust, olid nii eelnõu esitaja kui ka majanduskomisjon seisukohal, et rahvakapitali obligatsioone tuleb välja anda 1984. aasta korteri bilansilisest maksumusest lähtudes. See oleks tähendanud ostujõu üsna suurt vähendamist isikutele, kes ei kasuta korterite väljaostmiseks obligatsioone. Sellele oponeerisid hr. Reinson, kes tegi ettepaneku võtta korterite hinna määramisel, samuti rahvakapitali obligatsioonide väljaandmisel aluseks 1991. aasta taastamisväärtus, ning meie komisjon, kes samuti leidis, et põhimõtteliselt peab olema üks ja sama süsteem, mille alusel arvestatakse välja korteri ruutmeetri müügihind ja antakse välja ka rahvakapitali obligatsioon, arvestusega üks ruutmeeter ühe tööaasta kohta. Hr. Reinsoni variandis ei rahuldanud meid aga aasta 1991, kuna rahakurss ei muutu meil enam mitte aastate ja kuudega, vaid muutub päevadega. Meie eesmärk oli muuta väljaantav rahvakapitali obligatsioon teatud mõttes inflatsioonikindlaks, s.t. et arvestamine käiks konverteeritava valuuta kaudu ja tema ostujõud antud ajahetkel vastaks seega stabiilsele valuutakursile. See parandusettepanek, mis on teile minu nime all esitatud just praegu välja jagatud täiendavates alternatiivides, on tegelikult ka juba kompromiss, mille oleme teinud hr. Reinsoniga kahe peale kokku. Hr. Reinson jättis siiski sisse 1991. aasta, sest ta arvab, et 1991. aasta taastamisväärtus või ehitusmaksumus on muu ostuvormiga paremini proportsioonis kui 1984. aasta korterihinnad, aga põhimõte on sama. Siin on nüüd püütud nii-öelda puust ette teha ja punaseks värvida, milline peaks see mehhanism olema nii § 4 lg. 9 kui ka § 5 lg. 2. Tegelikult muidugi ei oleks seaduses nii detailset metoodikat vaja välja kirjutada. Ma olen ise veendunud, et piisaks täiesti, kui öelda, et erastatava eluruumi müügihind on tema taastamisväärtus ja obligatsioonid antakse välja, lähtudes määrast paneelilamu üldpinna üks ruutmeeter iga töötatud tööaasta eest. See on tegelikult sama täpne määrang, kui ma ütleksin, et üks unts kulda maksab nii ja nii mitu dollarit, sest korteri ruutmeetril on igal ajahetkel olemas täiesti kindel hind. Nii et kui meil Ülemnõukogu ja valitsuse vahel valitseksid normaalsed suhted, siis piisaks täiesti sellisest raamdefinitsioonist ja edasine oleks kõik juba nii-öelda tehnika küsimus. Aga nagu teada, me oleme hellaks tehtud. Kui me kirjutasime omandireformi aluste seaduses, et kompenseerimine toimub õigusvastaselt võõrandatud vara võõrandamisaegse väärtuse alusel, siis asusid tollaegsed majandusministeeriumi juhtivad jõud seda pärast tõlgendama nii, nagu me võiksime

määrata selleks väärtuseks ka 10% või 20%, nii nagu parasjagu õigeks peame. Sellest tuleneb siis ka see, et me oleme nüüd nii detailselt proovinud seda asja väljendada.

Lisaks nendele ettepanekutele on ka eelnõu esitaja ise tulnud välja uue definitsiooniga, mis on teile täna esitatud alternatiivide teisel lehel. Pean tunnistama, et see sõnastus, mis siin on, on natuke segane. Ma usun, et seda võiks väljendada selgemalt. Aga nii palju, kui on juttu olnud eelnõu esitajaga, võib öelda, et praeguseks me ikkagi mõtleme juba ühte ja sama asja ning suuri vastuolusid siin põhimõtteliselt olla ei tohiks. Ja kuna majanduskomisjon on otsustanud, et pärast tänaste alternatiivide läbihääletust läheb kogu tekst veel kord juriidilisse ekspertiisi, siis ma arvan, et nii hr. Reinson kui ka mina võime praegu loobuda nõudest panna oma ettepanek hääletusele, jäädes eelnõu esitaja teksti juurde klausliga, et sel ajal, kui tehakse kogu teksti juriidilist ekspertiisi, tehakse nende kahe paragrahvi nimetatud lõigete kohta ka veel üks majandusekspertiis. Võib-olla seda teksti täpsustatakse ja natuke muudetakse veel. Tänan tähelepanu eest!

V. Kois

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Jätkan sealt, kus härra Kaido Kama lõpetas. Sellele seaduseelnõule tuleb tõepoolest teha põhjalik ekspertiis – mitte niivõrd juriidiline kui just majanduslik. Kahjuks ei ole me siiani suutnud majandusanalüüsi teha. Me oleme asjad loogiliselt paika pannud poliitikast lähtudes, arutanud asja juriidilisest seisukohast, et poleks ilmseid vasturääkivusi praeguse seadustikuga. Aga majandusanalüüsi pole tehtud. Pole välja selgitatud, kui palju see maksma läheb, kellele toob kasu ja kellele kahju, kuivõrd on see riigi huvides, mida saab riik ja mida üks või teine sotsiaalne kiht. Niisugust analüüsi pole püütudki teha. See on puhtal kujul poliitiline seaduseelnõu, mis majanduse seisukohast jääb täiesti paljasõnaliseks. Me pidasime nõu nähtavasti ainult elamuameti juhtkonna esindajatega, kes ei tegele majandusküsimustega, vaid põhiliselt elamute säilitamise ja hooldamisega jms. Küllap oli vaja ka nendega nõu pidada, aga eelkõige peaks tegema süvaanalüüsi selline riigiorgan nagu majandusministeerium.

Nüüd räägiksin härra Kama ettepanekutest. Pöörake tähelepanu sellele, millise kursi alusel soovitataks kindlaks määrata korterite väljaostmiseks mõeldud rahvakapitali obligatsioonide maksumus. Selle kursi järgi võrdub üks dollar kümne rublaga. Millal on meil olnud selline kurss? Isegi 1991. aastal, mis on seal kirjas, oli aasta keskmine kurss vähemalt 50 rubla dollari eest. Järelikult loome kohe aluse selleks, et inimesed saavad need rahvakapitali obligatsioonid kätte väga madala kursiga.

Millise kursi alusel nad aga korteri välja ostavad ja neid obligatsioone kasutama hakkavad? Jooksva turukursi alusel, s.t. umbes 200 rubla dollari eest, mis on 4–10-kordne börsispekulatsioon. See tähendab, et me anname mõnede inimestele otsekohe sellise börsispekulatsiooni võimaluse.

Võib-olla vastab see riigi huvidele? Ma ei tea seda, sest keegi pole sellist analüüsi teinud. Aga kui me praegu siin ühe saadiku paljasõnalise ettepaneku alusel ja mingite emotsioonide mõjul niisuguse võimaluse hääletusele paneme, siis millisest riiklikust poliitikast või valuutapoliitikast saab üldse juttu olla? Ausalt öeldes on mul viimasel ajal üldse raske eelarve-majanduskomisjonis töötada. See komisjon on ennast ammendanud ega täida enam oma rolli. Mulle näib, et paljud seal töötavad inimesed ei taha või ei suuda analüüsida seaduseelnõusid majanduse seisukohast lähtudes.

Juhataja

Ma palun härra Reinsonil asuda nüüd alternatiivide juurde. Enne seda aga küsiks, kas nüüd on kõik ettepanekud laekunud ja läbi arutatud, sest ma lihtsalt tean, et minu ettepanek, mille ma andsin ettekandjatele, ei ole jõudnud isegi tabelisse. Ma usun, et on teisigi saadikuid, kellel on samasugune olukord. Kas härra Reinson on kindel, et ta paneb hääletusele kõik ettepanekud? Kas nende hulgas on ka härra Tergi ja Tõnissoni ettepanekud?

J. Reinson

Ma panen hääletusele kõik parandusettepanekud, mis on saadikutele väljajagatud tabelites. Seal on ka valitsuse ettepanek seaduseelnõu täiendamise kohta. Kui nüüd pr. Lauristini ettepanek on tõepoolest kaduma läinud ja ta väidab, et on selle andnud minu kätte, siis ma luban, et ma otsin selle üles. Kõik dokumendid, mis on laekunud, on selles kaustas, aga ma ei mäleta, et siit oleks võimalik olnud jätta midagi parandusettepanekutesse trükkimata.

Juhataja

See ei ole siis ilmselt edasi antud, sest ma andsin selle kirjalikult valitsuse inimeste kätte.

J. Reinson

See on teine asi. Lugupeetud saadikud, mul on ettepanek, et me alustame paragrahvide järjekorras. Ja seepärast panen ma esimesena hääletusele § 2 lg. 2 4. alapunkti kohta laekunud hr. Pohla parandusettepaneku. Muidugi, kui hr. Pohla seda nõuab, sest majanduskomisjon ei nõustunud nimetatud ettepanekuga, kuna see on vastuolus omandireformi aluste §-ga 18, mis väidab: "Kuni omandireformi objektiks oleva õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise küsimuse otsustamiseni on riigi ja kohaliku omavalitsuse organitel ja teistel juriidilistel ja füüsilistel isikutel, kelle omanduses või valduses vara on, keelatud vara omandivormi muuta." See kajastubki seaduse esialgses tekstis.

Juhataja

Kas ma tohiksin paluda, hr. Reinson, et te ettepanekut esitades ütleksite autori ja ka selle, milline tabel ja mis number. Siis saavad inimesed selle kiiresti kätte.

J. Reinson

Ma ütlesin, et see on hr. Pohla ettepanek § 2 lg. 2 kohta.

Juhataja

Kust me selle leiame?

J. Reinson

Tabelist punkti 3 alt.

Juhataja

Seda ma paluksingi – et te ütlete punkti numbri.

J. Reinson

Kui ma meie reglementi õigesti mõistan, siis nüüd peaks hr. Pohla ütlema, kas ta nõuab parandusettepaneku hääletamist saalis või ei.

Juhataja

Härra Pohlal on võimalik ütelda oma arvamus ja selgitada ka oma ettepanekut, kui ta soovib.

J. Reinson

Ei, ainult juhtivkomisjonil on õigus selgitada.

Juhataja

Ka ettepaneku autor saab ütelda, kas ta soovib hääletamist või mitte.

J. Reinson

Seda küll.

V. Pohla

Ma leian, et see ei ole otseselt vastuolus omandiseaduse viidatud paragrahviga. Ja kuna ma arvan, et komisjon lükkas ettepaneku tagasi poliitilisel põhjusel, siis tahan panna selle hääletusele.

Juhataja

Härra Pohla nõuab ettepaneku hääletamist. Ettepanek läheb hääletusele. Härra Allik.

J. Allik

Kas tohib paluda praegu ja ka edaspidi, et autor paari sõnaga asja seletaks, sest sõnavõtted, kus ettepanekut põhjendati, olid mitu kuud tagasi. Ma näiteks ei saa praegu aru härra Pohla ettepaneku mõttest.

Juhataja

Jah, see on ka minu ettepanek, sest meil ei ole sõnavõtted lõppenud ja me oleme siin ennegi nii pikalt arutatud küsimuste puhul võimaldanud kohapealt lühidaid sõnavõtte ettepaneku selgitamiseks.

V. Pohla

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Arutuse käigus ma selgitasin selle ettepaneku mõtet. Küsimus on selles, et kui me järgime õiguslikku põhimõtet, siis õiguslik põhimõte peab olema võrdne kõigi kodanike jaoks, olenemata meie poliitilistest hinnangutest nendele

põhimõtetele. Antud juhul kaob sellel arvukal osal elanikkonnast, kes elab praegu endiste omanike üürimajades, see peamine, mis inimesel üldse pärast seda 50 aastat saada on – see on tema elukoht. Õigus eluasemele on inimese üks esimesi ja pühamaid õigusi. Inimesed, kes elavad endistes üürimajades, ei saa erastamise teel korterit enda omandusse. Seetõttu tegin ma ettepaneku, et me rakendaks siin demokraatlikes ühiskondades levinud põhimõtet: kui 2/3 või 3/4 omaniku üürimaja elanikest – see hulk on võib-olla mitmesugune – avaldab soovi osta korter endale, antud juhul erastada, siis riigi seadused võimaldavad seda. Kõnealusel juhul tuleksid arvesse ka need osakud, millest me räägime. See oli minu ettepaneku mõte ja kuna ma leian, et küsimus puudutab väga teravalt sotsiaalset õiglust, siis palun panna see hääletusele.

Juhataja

Aitäh, hr. Pohla! Mul on ettepanek, et täiendusettepanekute autorid selgitaksid oma ettepaneku mõtet lühidalt, kasutamata laiemat argumentatsiooni, mis on võimalik siis, kui esinetakse kõnega. Seega hr. Pohla ettepanek, ma kordan, on § 2 punkti 4 kohta, mis käsitleb õigusvastaselt võõrandatud eluruume kui erandit. Hr. Pohla paneb ette, et seda erandit ei tehtaks, kui vähemasti 2/3 selles majas elavaid inimesi soovib korterit erastada. Selles on hr. Pohla paranduse mõte, nagu nüüd aru sain. Kas me võime seda hääletada? Palun, kes on hr. Pohla täiendusettepaneku poolt? Selle ettepaneku poolt on 15 saadikut, vastu 27, 7 on erapooletud. Ettepanek ei leidnud toetust. Palun järgmine ettepanek.

J. Reinson

Järgmisena panen hääletusele punkti 4 all hr. Kassi parandusettepaneku § 3 lg. 2 kohta: täiendada viimast lauset pärast sõna "teistele üksikisikutele" sõnadega "kes peavad olema Eestis elanud ja sisse kirjutatud vähemalt viis aastat".

Juhataja

Kui ettepanekut on arvestatud, siis me ei hääleta. Vabandust, hr. Israeljan soovib ettekandjalt küsida.

G. Israeljan

Palun vabandust, lugupeetud juhataja, mul on protseduuriküsimus. Ma ei saanud päris hästi aru, kas me teeme praegu parandusi paragrahvide kaupa. Kas see tähendab, et kui me jõuame teatud paragrahvini, siis esitame küsimuse? Täna selgituse eest.

J. Reinson

Lugupeetud kolleegid, ma pean täitma muidugi oma lubaduse öelda arvestatud ettepaneku puhul, kuidas seda on arvestatud. Ja pärast Kassi parandusettepaneku arvestamist kõlaks § 3 lg. 2 järgmiselt: "Asustatud eluruumi omandamise eesõigus on selles elaval üürnikul või temaga koos elaval täisealisel perekonnaliikmel. Asustatud eluruumi erastamine teistele üksikisikutele, kes peavad olema Eestis elanud ja sisse kirjutatud vähemalt viis aastat, võib toimuda ainult üürniku ja temaga koos elavate täisealiste perekonnaliikmete kirjalikul nõusolekul."

Juhataja

Aitäh! Läheme edasi.

J. Reinson

Kolmas parandusettepanek puudutab § 3 lg. 3 ja selle on samuti esitanud Johannes Kass. Komisjon ei toeta seda, sest osta mitu korterit, ka maja on võimalik, saades üürnike kirjaliku nõusoleku. Ja kui kedagi eelistada, siis on vaja sätestada ka tingimused. Komisjon ei näinud võimalust seda selles seaduseelnõus teha.

Juhataja

Kas hr. Kass soovib oma parandusettepaneku hääletamist? Ei soovi.

J. Reinson

Nüüd palun võtke ette esimene parandusettepanekute tabel, mis on välja jagatud 18. detsembril.

Punkti kaks all on seal fraktsiooni "Koostöö ja võrdõiguslikkus" esitatud ettepanek, mille järgi peaks § 4 lisama, et kõigist sõdadest osavõtnuile anda korter tasuta kasutada kuni elu lõpuni. Komisjoni seisukoht oli ettepanek tagasi lükata, kuna käesolev seadus on korterite erastamise kohta ja komisjon ei pea otstarbekaks lahendada selles tasuta kasutamise küsimusi.

Juhataja

Kas fraktsioon on nõus sellise lähenemisega?

G. Israeljan

Lugupeetud ettekandja! Teie õigus on tagasi lükata või seda mitte teha, aga põhjus, miks te tagasi lükate, ei ole loogiline. Küsimus ei ole korteri ekspluateerimises. Need, kes korteri ostavad, lõppkokkuvõttes ju ka ekspluateerivad seda. Küsimus on korteri saamises. See ei saa kuidagi olla ettepaneku tagasilükkamise põhjus. Leidke teine põhjus või paneme selle hääletusele.

Juhataja

Praegu on küsimus selles, kas fraktsioon nõuab hääletamist või ei. Kas härra Põld kuulub samasse fraktsiooni? Ei kuulu. Siis ei ole praegu võimalik selles küsimuses sõna võtta. Härra Israeljan fraktsiooni nimel soovis hääletada. Kas härra Aksinin avaldab teistsugust arvamust? Ei avalda. Paneme hääletusele. Ettepanek on saadikutele selge ja komisjoni vastuväide samuti.

J. Reinson

Lugupeetud kolleegid, kui te lubate, siis igasuguste arusaamatuste vältimiseks ma püüan ette lugeda algvariandi: "Teeme ettepaneku anda privatiseerimise käigus kõigist sõdadest osavõtnuile korter tasuta kasutada kuni elu lõpuni."

Juhataja

Kõigile on ettepaneku sisu selge, panen selle hääletamisele. Komisjon leidis, et ettepanek ei kuulu selle seaduse juurde. Palun hääletada! Poolt on 12, vastu 40, 4 on erapooletud. Ettepanek ei leidnud toetust. Läheme edasi.

J. Reinson

Järgmisena panen hääletusele samas tabelis punkti 16 all oleva hr. Grigorjevi ettepaneku § 1 juurde: pärast sõna "ja korterite" lisada sõnad "ning ettevõtete ja organisatsioonide bilansis olevate majade". Komisjon ettepanekuga ei nõustunud, kuna ettevõtted ja organisatsioonid on ka mitteriiklikud. Seadus käsitleb aga meil riigiomandit.

Juhataja

Kas saadikutel on hr. Grigorjevi ettepanek selge? Kas härra Grigorjev soovib hääletamist? Ei soovi, ta võtab ettepaneku tagasi. Läheme edasi.

J. Reinson

Samal parandusettepanekute lehel on punkti 17 all hr. Grigorjevi täiendusettepanek § 4 lg. 4 juurde. Selle kohta ma tahan öelda, et praeguses seaduseelnõu tekstis on see täpselt nii, nagu hr. Grigorjev pakub. Edasi on punkti 18 all hr. Grigorjevi parandusettepanek § 4 lg. 10 juurde, mida on täpselt samamoodi arvestatud § 4 lg. 4.

Juhataja

Kas hr. Grigorjev nõustub, et tema ettepanekud on seaduseelnõus kajastatud? Jah, hr. Grigorjev nõustub. Läheme edasi.

J. Reinson

Sama tabeli punkti 22 all on hr. Grigorjevi täiendusettepanek § 4 lg. 6 juurde, mille kohta ma tahan öelda, et lõik on seaduseelnõust autori ettepanekul välja jäänud ja seadus ei sätesta pärast ostu-müügilepingu sõlmimist mingeid korterite müügi piiranguid. Ka mitte siis, kui korter on ostetud järelmaksuga.

Juhataja

Kas härra Grigorjev nõuab oma ettepaneku hääletust? Ei soovi.

J. Reinson

Punkti 23 all on Pavel Grigorjevi parandusettepanek § 4 lg. 6 kohta. Komisjon lükkas selle ettepaneku järelmaksu suuruse määramise kohta tagasi, kuna leidis, et see ei kuulu reguleerimisele käesoleva seadusega. Ette öeldes, kui suur võib olla igakuine järelmaks, võime luua olukorra, et 20 aastaga ei olegi korter välja ostetud.

Juhataja

Härra Grigorjev nõustub selle põhjendusega. Aitäh!

J. Reinson

Nüüd läheme seaduseelnõu ühe põhilise osa juurde: see on osakuid käsitlev § 5. Ma alustaksin sellest, et punkti 3 all olevat proua Aaskivi tehtud parandusettepanekut on komisjon arvestanud. Kui proua Aaskivi ei väida vastupidist, siis seda ei pea hääletama.

Juhataja

Proua Aaskivi ei viibi kahjuks saalis, aga me usume, et on arvestatud. Kas keegi saadikutest, kes on lugenud proua Aaskivi ettepanekut, nõuab siiski selle hääletamist? Ei nõua. Härra Gussev.

A. Gussev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Saalis istuvad saadikud ei saa kõigest päris hästi aru, härra Reinsonile kui komisjoni liikmele on väga palju küsimusi. Kas te ei saaks selgitada üksikasjalikumalt nii mulle kui ka kõigile teistele siinviibijatele, mida tähendab Aaskivi parandus. Inimesed küsivad, kas rahvakapitali aktsiaid saavad ainult mainitud paragrahvis loetletud isikud.

Juhataja

Paluksin siis veel kord selgitada seda osakute momenti.

J. Reinson

Selleks palun lugupeetud saadikutel võtta ette seaduseelnõu tekst ja avada § 5 lg. 2, mis ütleb: "Käesoleva paragrahvi 1. lõikes nimetatud obligatsioonid antakse välja käesoleval ajal Eesti Vabariigi jurisdiktsioonile alluval territooriumil töötatud aja järgi, lähtudes määrast paneelmaja üldpinna 1 m² maksumus ehituse 1984. aasta eelarvelistes hindades iga täisaasta eest." Sellesama paragrahvi 1. lõige ütleb: "Eluruumide erastamiseks antakse välja Eesti Vabariigi alalistele elanikele vastavad rahvakapitali obligatsioonid." Proua Aaskivi parandus tähendab seda, mis on 2. lõike all väärtuse määramisel kirjas ja kus see võrdsustatakse töötatud ajaga. Komisjon arvestas seda.

Juhataja

Kas see arvestamine tähendab, et algtekstile on lisatud proua Aaskivi poolt nimetatud kategooriad?

J. Reinson

Jaa, see on juba nii ammu arvestatud, et see on seaduse tekstis olemas. Lugege teksti, lugupeetud saadikud!

Juhataja

Härra Reinson seletab, et see on vana ettepanek ja kajastub juba põhitekstis, mis teil käes on.

J. Reinson

Edasi käsitleksin samas tekstis punkti 4 all olevat härra Alliku parandusettepanekut. Selle ettepaneku esimene lõik, mis puudutab osakut iga pensioniõigusliku tööstaaži aasta eest, on arvestatud koos proua Aaskivi ettepanekuga. Kui härra Allik on nõus, et see nii on, siis me hääletama ei pea.

Juhataja

Kas härra Allik on nõus, et tema ettepanek on arvestatud?

J. Reinson

Ma räägin 1. lõigust.

J. Allik

Lugupeetud härra Reinson, te tahate öelda, et 2 aastat?

J. Reinson

Lugupeetud härra Allik, ma räägin praegu ainult teie ettepaneku 1. lõigust, mis puudutab pensioniõigusliku tööstaaži osakut.

J. Allik

See oli meil jah Ülle Aaskiviga täpselt sama ettepanek – siis on asi selge.

J. Reinson

Ülejäänud ettepanekud tulevad eraldi hääletamisele uue tabeli järgi. Kaheteistkümnendana käsitleksingi teile täna välja jagatud tabelis punkti 1 all olevat härra Alliku parandusettepanekut § 5 lg. 2 punkti 8 kohta. Ettepanek on esitada see sõnastuses "Ühele vanemaist 5 aastat iga lapse kohta, kes elab või on kuni 8 aasta vanuseni elanud tema leibkonnas." Komisjon on otsustanud aktsepteerida seda osaliselt, mis tähendab seda, et pärast parandusettepaneku arvestamist kõlaks § 5 lg. 2 punkt 8 järgmiselt: "Emale 2 aastat iga lapse kohta, kes elab või on kuni 8 aasta vanuseni elanud tema leibkonnas."

Juhataja

Kas härra Allik on sellega rahul?

J. Allik

Lugupeetud kolleegid, ei, ma ei ole sellega rahul. Ühtlasi paluksin pöörata tähelepanu kolleegide Hallaste ja Gussevi parandusettepanekutele sama paragrahvi kohta. Meil on 4 parandust ühe asja kohta. Pakutud skaalad on erinevad, algtekstis on 2, härra Hallaste pakkus 5, mina 8 ja härra Gussev 10. Kui ma oma lõplikus ettepanekus jäin 5 aasta juurde, siis leidsin, et see oleks kõigi ettepanekute kompromiss. Ilmselt oleks õiglane, kui ma paluksin seda hääletada.

A. Gussev

Lugupeetud spiiker, lugupeetud ettekandja, lugupeetud härra Allik! Ma teen ettepaneku arutada seda küsimust neljakesi viis minutit ja siis teatada, millise tähtaja me kokku leppisime. Siis poleks vaja kõiki neid nelja parandusettepanekut hääletusele panna.

Juhataja

Mul on küsimus ettekandjale: kas ettekandja nõustub koos selle punkti kohta ettepaneku tegijatega otsima ühist seisukohta või on seda juba katsetatud ja tuleb ikkagi hääletada?

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, ma väljendasin siin komisjoni seisukohta ja ma ei saa ilma komisjoni nõusolekuta teist seisukohta avaldada. Kui aga täiskogu nõustub sellega, et analoogilise ettepaneku esitajad lepivad omavahel kokku ja panevad hääletusele ainult ühe aastaarvu, siis ma arvan, et seda võiks aktsepteerida.

Juhataja

Kas ollakse nõus tegema 5 minutit vaheaega, et jõuda kokkuleppele, millist aastate hulka me hääletame? Teeme vaheaja.

V a h e a e g

Juhataja

Lugupeetud saadikud, palun asuge oma kohtadele ja jätkame.

J. Reinson

Lugupeetud kolleegid, ma saan aru, et nüüd oodatakse ettepanekut, milline aastaarv panna hääletusele. Juhtivkomisjoni kaasettekandjana saan ma teile öelda, et komisjon ei nõustunud aastate arvu suurendama, lähtudes majanduslikest arvutustest. Meil ei ole riigi valduses olevaid ruutmeetreid, mida hakatakse erastama käesoleva seaduse järgi, rohkem kui 12 miljonit. Täpset laste arvu, kellele see osak arvestatakse, näiteks 10 m² igale lapsele, me ei tea, aga kõik, kellel praegu on vanemad elus, on lapsed, ka meie siin. Tähendab, neid lapsi võib olla oma miljon Eesti Vabariigis, mis tähendab 10 miljonit m². Andke andeks, aga neid ruutmeetreid ei ole. Kui me hääletame katteta ruutmeetrid sisse, siis loome juba algselt sellesse osakusse devalvatsioonimehhanismi, mida meil ilmselt vaja ei ole.

J. Allik

Ka meie lühiajalises diskussioonis oli amplituud 0–10, mistõttu me jäime pidama sellelesamale 5-le. Ma juhin tähelepanu, et ruutmeetreid ei ole juurde vaja, lihtsalt lastega perekonnad saavad natuke odavamalt korteri kätte.

Juhataja

Kas me saaksime nüüd korraks seda ettepanekut veel sünteesitud kujul kuulda, missugune see täpselt oleks?

J. Reinson

Lugupeetud kolleegid, kui nimetatud sätet parandavate ettepanekute autorid lepiksid omavahel kokku 5 aasta peale, siis kõlaks see nii: "Emale 5 aastat iga lapse kohta, kes elab või on kuni 8 aasta vanuseni elanud ema leibkonnas." Ma ei tea, kas härra Allik nõuab selle hääletamist, et ema asemel oleks üks vanematest. Komisjon jäi selle juurde, et "emale".

J. Allik

Härra Reinson, kas te põhjendaksite komisjoni seisukohta? Muidugi ma nõuan, et ühele vanemaist. Küsimus on selles, et meil on teatud hulk neid perekondi, kus isa elab koos lapsega, ema ei olegi. Mis alusel me tema siis ilma jätame, kus siin see loogika on?

J. Reinson

Komisjon lähtus seisukohast, et kui me tahame selles protsessis võimalikult väikeste kuludega ja kiiresti hakkama saada, siis ei saa hakata kontrollima, kas lapsed on arvestatud ühele või mõlemale vanemale. See isaprobleem, härra Allik, on aga täiesti õigesti püstitatud ja ma arvan, et lõplikus redaktsioonis leitakse lahendus selleks puhuks, kui isa kasvatab lapsi.

Juhataja

Kas hr. Gussev on rahul? Ei ole. Härra Gussev, ma saan aru, et see on sünteesettepanek. Härra Gussevi ettepanek on esimeses tabelis nr. 5 all selle sama asja kohta. Palun, härra Gussev!

A. Gussev

Lugupeetud spiiker, lugupeetud ettekandja! Arvan, et see paragrahv tekitab meil suure vaidluse, sest me tõlgendame seda erinevalt. Alles nüüd, kui ma kolleegidega vestlesin, sain aru, et seal võetakse arvesse ka neid lapsi, kes nüüd on saanud juba 60-aastaseks. Kui ma oma parandusettepaneku tegin, siis pidasin silmas ainult neid lapsi, kes on perekonnas praegu. Seepärast ei saa seal mingisugust geomeetrilist progressiooni olla. Jutt ei ole mitte kunagistest lastest, kes praegu võivad olla 60-aastased. Praegu aga tõlgendatakse seda just nii.

Juhataja

Kas härra Allik mõistab samuti nagu härra Gussev, et kõne all on lapsed, kes ka praegu on alaealised?

J. Allik

Ei mõista. Ma mõistan nii, nagu on tekstis ja paranduses kirjas. Miks see, kes eile läks ülikooli õppima, on vähem eelistatud või pole üldse eelistatud, võrreldes 11. klassis õppiva lapsega jne.?

Juhataja

Kas komisjoni seisukoht on ka selline, et kõne all on kõik lapsed, sõltumata sellest, kui vanad nad praegu on?

J. Reinson

Just nimelt, komisjon ei pea võimalikuks selsamal põhjusel, mida hr. Allik nimetas, hakata siin mingit süsteemi looma. See on võimatu.

Juhataja

Nüüd peaks olema saadikutele arusaadav, mida me hääletame. Me hääletame seda, kas põhitteksti 2 aastat asendada kokkuleppel 5 aastaga. Kas me saame asuda hääletama? Kas härra Kassil on midagi öelda protseduuri kohta? Ainult protseduuri kohta, sest sisu üle me peale ettepanekute esitajate kellegi teisega ei kõnele. Härra Kass, palun!

J. Kass

Kas hääletus toimub konkursi alusel? Ma sain aru, et siin on mitu ettepanekut?

Juhataja

Ei, ettepaneku tegijad on omavahel kokku leppinud, et nad kõik nõustuvad 5 aastaga.

J. Kass

Kas olemasolevale tekstile lisandub ka see, et "kes elab või on elanud 8 aastat"? Praeguses tekstis ei ole sõnu "kes elab", vaid on "kasvatatud kuni 8 aastani".

J. Reinson

Härra Johannes Kass, lugege läbi härra Alliku parandusettepanek, mis on praegu hääletamisele pandud. Seal on selges eesti keeles: "kes elab või on kuni 8 aasta vanuseni elanud tema leibkonnas".

J. Kass

Olemasolevas tekstis "kes elab" ei ole.

J. Reinson

See on parandusettepanekus.

Juhataja

Kas härra Koisil on veel midagi protseduuri kohta?

V. Kois

Ma tahan vastu vaielda protseduuri küsimuses. Nimelt härra Reinsoni sõnadele, kui ta esitab mingeid andmeid laste arvu ja elamispinna suuruse kohta, mida olevat meie komisjonis

arutatud. Kordan veel, et eelarve-majanduskomisjonil ei ole mingeid andmeid. Ja seda probleemi tegelikult ei ole arutatud. Tänan!

Juhataja

See ei ole meie hääletusprotseduuri puudutav, vaid majanduskomisjoni tööprotseduuri puudutav küsimus. Palun, kas me saame asuda hääletama? Härrad Sovetnikov, Zöbin ja Fjuk, kui teil ei ole protseduurilisi märkusi, siis palun võtta oma sõnavõtusoovid maha, sest läbirääkimisi või kahekõnet peame ettepanekute autoritega. Kui tulevad teie ettepanekud, siis saame ka teiega dialoogi pidada.

Palun asume hääletama härra Alliku ettepanekut, mille sisu on teile selgitatud. Kes on selle ettepaneku poolt? Ettepaneku poolt on 34 saadikut, vastu 19, 4 on erapooletud. Ettepanek leidis toetust. Sellega on ka härra Gussevi ettepanek 10 aasta kohta maha võetud.

J. Reinson

Kolmeteistkümnendana panen hääletusele sellesamas tabelis punkti 2 all oleva härra Alliku ettepaneku lisada § 5 lg. 2 13. alapunkt järgmises sõnastuses: "Igale mittetöötavale pensionärile 0,5 aastat iga töövabalt pensionil oldud aasta eest." Majanduskomisjon seda ettepanekut ei toetanud, kuna meie arusaamise järgi osakute kontseptsioon lähtus tööaastatest, mitte pensioniaastatest.

K. Koha

Lugupeetud kolleegid, lugupeetud härra Reinson! Seoses eelmise hääletusega tahaksin teha ettepaneku katkestada arutelu, sest selle ettepaneku sissehääletamine viis minu meelest seaduse täiesti tasakaalust välja. Teine võimalus on, et me jätkame teiste ettepanekute arutelu, kuid lõplikku seisukohta me täna paika panna ei saa. 5 aastat lapse kohta viib rahvakapitali osaku idee täieliku absurdini. Aitäh!

Juhataja

Härra Koha, ma saan aru, et te olete nõus ka sellega, kui me viime hääletused lõpuni ja võtame siis eraldi seisukoha vaidlusaluse küsimuse ekspertiisi suhtes, sest siin oli ka ettepanek majandusekspertiisi kohta. Härra Allik, palun!

J. Allik

Lugupeetud proua juhataja! Kuna hr. Kois ütles, et mingeid arvutusi ei ole, siis puudub meie hääletusel üldse mõte, sest iga punkti hääletus on majandusliku tagatisega. Tuleks esitada arvutused kõigi asjade kohta.

J. Reinson

Lugupeetud kolleegid, hääletuste vahele julgen teha ühe vahemärkuse. Elamu-kommunaalamet seda eelnõu esitades ja mina osakuid puudutavaid parandusettepanekuid tehes tegime arvutused, nii et ei saa öelda, nagu neid ei oleks olemas. Küll pean ma võimalikuks praegu hääletusprotseduuri lõpuni viia, sest mul jäi enne teile edastamata informatsioon, et niikuinii on majanduskomisjonil juhtivkomisjonina ettepanek pärast tänaseid hääletusi vastavalt nende

tulemusele koostada seaduseelnõu tekst, mis läheks juriidilisse ja majanduslikku ekspertiisi. Me palume seda teha väga kiiresti, lootes, et meile ka vastu tullakse. Pärast seda tuleksime koos selle redigeeritud teksti ja ekspertiisiandmetega siia saali ja lõpetaksime teise lugemise.

Juhataja

Aitäh! Ka mina sain teie seisukohast just nii aru, et jätkata.

J. Reinson

Kas me võime tulla tagasi parandusettepanekute juurde? Me jäime teise punkti, härra Alliku parandusettepaneku juurde § 5 lg. 2 kohta ja ma esitasin oma põhjenduse.

Juhataja

Kas kõigile on arusaadav majanduskomisjoni või härra Reinsoni põhjendus, et osakud on mõeldud tööaastate, mitte pensioniaastate kohta, ja härra Alliku parandus? On arusaadav. Palun siis hääletada! Kes on hr. Alliku ettepaneku poolt arvestada ka pensionil oldud aastaid? Poolt on 19, 22 on vastu. Ettepanek ei leidnud toetust.

J. Reinson

Nüüd ma olen veidi kimbatuses, lugupeetud kolleegid. Ma sain aru, et kolm autorit, kes esitasid parandusettepanekud lastele langeva aastate arvu kohta, leppisid kokku; nüüd vangutab aga hr. Gussev pead, nagu nõuaks ta oma parandusettepaneku hääletusele panemist.

Juhataja

Ei, me leppisime kokku, et hr. Gussev ei nõua seda.

J. Reinson

Täna! Sel juhul 18. detsembri tabelis punkti viis all esitatud ettepanek meil hääletusele ei tule. Ka järgmine, punkt kuus, kus on hr. Hallaste ettepanek, ei tule hääletusele, kui ma õieti aru sain.

Juhataja

Hr. Hallaste ühines samuti selle viie aastaga.

J. Reinson

Täna! Sealsamas punkti seitse all on hr. Grigorjevi parandusettepanek § 5 juurde, mis kõlab järgmiselt: "Korteriosak on kõigile Eesti Vabariigi alalistele elanikele arvestatav rahasumma, mis antakse välja väärtpaberina. Korteriosaku suurus on 640 rubla iga tööaasta kohta rahvusliku koguprodukti loomisel: a) surnud üürniku osa summeeritakse pärijate korteriosakuga; b) korteriosakut suurendatakse kuni 25 aastani juhtudel, kui pensionistaaž võimaldab minna pensionile enne seda tähtaega; c) laste hooldamist, kasvatamist ja eestkostet arvestatakse vastavalt pensioniseadusele."

Komisjon otsustas selle parandusettepaneku tagasi lükata, kuna leiab, et 1 m² on palju kindlam kui 640 rubla. Mul on ettepanek, et me a, b ja c-ga tähistatud ettepanekuid hääletame ükshaaval, kuna nad käsitlevad erinevaid asju.

Juhataja

Härra Grigorjev soovib selgitada. Kas härra Grigorjev sai aru ettepanekust, et hääletusele pannakse punktid a, b ja c eraldi? Palun, härra Grigorjev!

P. Grigorjev

Põhimõtteliselt andsid eelmised hääletused minu küsimustele vastuse. Ainult punkti a kohta tahaks saada ettekandjalt selgitust. Kui selle otsuse vastuvõtmise päevaks on vastutav üürnik surnud, miks ei saa siis pärijad tema osa? Tänan!

J. Reinson

Lugupeetud kolleegid! Esimest korda esitasin osakute paragrahvi sellesse seaduseelnõusse mina ja tookord ma selgitasin, et see on esimene osa üldisest erastamiseks mõeldud rahvakapitali obligatsioonide kontseptsioonist. Me otsustasime, et see peab olema võimalikult lihtne ja kiiresti rakendatav, et minna korterite erastamise juurde. Seda seisukohta ei ole ka valitsus ümber lükanud, nõustudes osakukontseptsiooniga ja lülitades seaduseelnõusse juba omalt poolt selle paragrahvi. Kui me võtaksime vastu hr. Grigorjevi ettepaneku, siis tähendaks see seda, et me ei hakka kortereid erastama ei-tea-kui-kaua-veel. Sellepärast komisjon otsustas mitte nõustuda.

Juhataja

Kas härra Grigorjevile on selgitus arusaadav? Kas hr. Grigorjev nõuab punkti a hääletamist?

P. Grigorjev

Jah, kahjuks olen ma sunnitud paluma, et punkt a pandaks hääletusele, sest see võib venida paljude aastate peale ja vastutav üürnik, kel on 30–40 aasta eest korteriosakud, võib ära surra ning tema naine jääda peavarjuta sellepärast, et me venitasime seaduse vastuvõtmisega. Ainult sellepärast tahan ma hääletamist. Tänan!

Juhataja

Kas ma tohiksin täpsustada küsimust? Nagu mina sellest aru sain ja vist ka paljud saalist, on küsimus selles, kas osak on päritav.

P. Grigorjev

Jah, ma tahtsingi seda, et ei juhtuks nii, et kui vastav üürnik järsku sureb, siis pärast seaduse vastuvõtmist kannatab kogu perekond, sest 30–40 aastat korteriomanikustaaži läheb kaduma. Praegu saan ma sellest seadusepunktist nii aru.

Juhataja

Kas saaks seda veel kord selgitada?

J. Reinson

Lugupeetud kolleegid! Kui probleem on selles, et pärast selle seaduse vastuvõtmist surnud elanike osakud langevad välja, siis see on eksitus. Loomulikult on nad päritavad. Seaduse jõustumise hetk tõmbab siin selle piiri. Ma hakkasin praegu uurima seda kinkimise peatüki teksti ja vastavat parandusettepanekut ning siin see tõesti välja ei tule, aga meil oli sellest juttu ja see on aktsepteeritud seisukoht.

Juhataja

Härri Lippmaa ütleb, et rakendusotsuses on sees.

J. Reinson

Täna! Jaa, kolleegidel on tõepoolest otstarbekas võtta välja selle seaduse rakendamise otsuse projekt, kus on kirjas, et pärast seaduse kehtestamist antakse surnud isikutele ettenähtud obligatsioonid välja nende pärijaile.

Juhataja

Kas hr. Grigorjev rahuldab selline lahendus rakendusotsuses?

P. Grigorjev

Jah, täna, siis pole vaja hääletada.

Juhataja

Hr. Grigorjev ei nõua hääletamist.

J. Reinson

Järgmisena on ettepanek läbi vaadata punkti 8 all olev parandusettepanek, mis on laekunud rahvasaadik Fjukilt § 5 kohta: "Näha ette, et osaku arvestusest jäetakse välja aastad, mis kodanik on teeninud palgalisel parteilisel ametikohal (partorgid ettevõtetes, rajoonisekretärid ja -instruktorid, Keskkomitee aparaat ja muu sarnane), KGB repressiivstruktuuris või 1940.–1955. aastatel juhtivatel ametikohtadel nõukogude organites." Komisjon ei pidanud võimalikuks selles seaduses parandusettepanekut arvestada, kuna me ei näinud viisi ega võimalust selle realiseerimiseks. Kõik.

Juhataja

Kas hr. Fjuk nõuab selle ettepaneku hääletamist?

I. Fjuk

Proua juhataja, kõigepealt ma vastaksin, et, jah, ma nõuan selle hääletuselepanemist, kuid rahva-keskfraktsiooni poolt paluksin enne hääletust vaheaega. Ma vaatan, et kella järgi on meil vaheaeg käes – äkki teeks selle hääletamise pärast vaheaega?

Juhataja

Hr. Reinson on nõus, et teeme praegu kohe vaheaja ja jätkame siis pärast vaheaega kell 12.20.

V a h e a e g

Juhataja

Palun, kohaloleku kontroll. Kohal on 69 saadikut, puudub 34. Meie arutelu jäi pooleli hr. Fjuki ettepaneku juures ja hr. Fjuk pidi pärast fraktsiooniga nõupidamist oma seisukoha ütlema. Palun, hr. Fjuk!

J. Reinson

Hr. Fjuk on pärast seda nõupidamist esitanud veidi muudetud redaktsiooni, mille ma praegu teile ette loen.

Juhataja

Hr. Fjuk soovib täiendada, palun.

I. Fjuk

Ma ei tahaks muudetud teksti siduda selle koosolekuga. See on minu ettepanek, mille hr. Reinson nüüd uues redaktsioonis ette loeb.

Juhataja

Täna selgituse eest! Palun, hr. Reinson!

J. Reinson

Parandusettepanek kõlab nii: "Osaku arvestusest jäetakse välja aastad, mis isik on teeninud vabastatud palgalisel ametikohal (EKP Keskkomitee juhtiv- ja aparaaditöötajad, rajoonisekretärid ja rajooniinstruktorid, partorgid ettevõtetes), KGB repressiivstruktuuris või 1940.–1955. aastatel juhtivatel ametikohtadel nõukogude organites." Komisjon jääb oma seisukoha juurde.

Juhataja

Komisjon ei toeta seda ettepanekut. Kas sisu on kõigil selge? On. Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 8 saadikut, vastu 30, erapooletuid on 9. Ettepanek ei leidnud toetust.

J. Reinson

Järgmisena käsitleme punkti 19 all olevat Pavel Grigorjevi parandusettepanekut § 5 lg. 2 juurde. Hr. Grigorjev teeb ettepaneku panna esimeses lauses 1 m² asemele 1,2 m². Komisjon ei nõustunud sellega.

Juhataja

Kas kõigile on arusaadav hr. Grigorjevi ettepanek? Kas hr. Grigorjev nõuab hääletamist? Hr. Grigorjev nõuab hääletamist. Palun, kes on hr. Grigorjevi ettepaneku poolt? Selle poolt on 13 saadikut, vastu 23, erapooletuid ei ole. Ettepanek ei leidnud toetust.

J. Reinson

Punkti 20 all on hr. Grigorjevi ettepanek, mis käsitleb relvajõududes teenimist ja alternatiivset tööteenistust. See ettepanek on arvestatud teile välja jagatud seaduseelnõu teksti § 5 lg. 2 punktis 5. Kas hr. Grigorjev on sellega nõus?

Juhataja

Härra Grigorjev on nõus. Ettepanekut ei hääletata.

J. Reinson

Järgmine parandusettepanek oleks punkti 26 all sellesama § 5 lg. 2 kohta. Esitaja on hr. Kois, kes teeb ettepaneku sõnastada esimene lause järgmiselt: "Käesoleva paragrahvi esimeses lõikes nimetatud obligatsioonid antakse igale Eesti Vabariigi alalisele elanikule määra järgi paneelilamu üldpinna 20 m² maksumus ehituse 1984. aasta eelarvelistes hindades ..." Edasi läheb seaduseelnõu teksti järgi. Komisjon ei nõustunud selle ettepanekuga. Eesti Vabariigis on ca 1,5 miljonit alalist elanikku. Andes igale 20 m², saame 30 miljonit m². Paraku on riigil koos ametkondliku pinnaga üldse vaid 22 miljonit m² elamute üldpinda.

Juhataja

Kas hr. Kois nõustub majanduskomisjoniga või nõuab hääletust? Härra Kois nõuab, et tema ettepanek anda igale alalisele elanikule 20 m² ulatuses osak lisaks tööstaažiosakule, nagu ma aru saan, pandaks hääletusele. Palun hääletada! Selle poolt on 12 saadikut, vastu 25, 4 jäävad erapooletuks. Ettepanek ei leidnud toetust.

J. Reinson

Järgmisena käsitleme punkti 14 all olevat Klavdia Sergij parandusettepanekut § 5 lg. 2 kohta. Ettepanek on jätta esimesest lausest välja sõnad "käesoleval ajal Eesti Vabariigi jurisdiktsioonile alluval territooriumil". Komisjon ei nõustunud ja jäi seisukohale, et mujal töötatud aastad on riikidevaheliste lepingute küsimus.

Juhataja

Kas kõigile on pr. Sergij ettepanek arusaadav? Kas pr. Sergij nõuab selle hääletamist, et arvesse võetaks mitte ainult Eesti Vabariigi jurisdiktsiooni all oleval territooriumil töötatud aeg, vaid üldse töötatud aeg? Palun, kes on pr. Sergij ettepaneku poolt? Palun hääletada! Poolt on 13, vastu 34, kaks on erapooletud. Ettepanek ei leidnud toetust.

J. Reinson

Järgmisena panen hääletusele täna välja jagatud parandusettepanekute lehel punkti 6 all oleva Jüri Reinsoni ettepaneku § 5 lg. 2 kohta: täiendada esimest lauset pärast sõnu "alluval territooriumil" sõnadega "alates 1945. aasta 1. jaanuarist". Praegu puudub osakute arvestamisel tagumine piir, otstarbekas on see siiski kehtestada.

Juhataja

Kas see tähendab seda, et ei võeta arvesse tööd enne 1945. aastat?

J. Reinson

Just nimelt.

Juhataja

Palun, kas hr. Reinsoni ettepanek on selge? Töö tuleb arvesse alates 1. jaanuarist 1945.

J. Reinson

Selles osakukontseptsioonis on jutt nõukogude ajal võõrandatud tööst, õigemini selle töö tulemusest.

Juhataja

Kuna komisjon on juba sellega nõustunud, siis pole meil tarvis seda hääletada. Kas parandus on ka teksti viidud?

J. Reinson

Ei, tekstis seda veel ei ole, aga see parandus tehakse.

Juhataja

Läheme edasi, palun!

J. Reinson

Nüüd jõuame väga olulise paragrahvi juurde, mis käsitleb korterite erastamise hinda. Alustaksime 18. detsembril välja jagatud parandusettepanekute lehe 10. punkti all olevast hr. Gussevi ja pr. Sergij parandusettepanekust § 4 lg. 9 kohta, mis kõlab nii: "Erastatava eluruumi (selle osa), mis ei ole suurem normist 20 m² ühe perekonnaliikme kohta, müügihinnaks on kuni 1994. aasta 31. detsembrini selle maksumus ehituse 1984. aasta eelarvelistes hindades, mida korrigeeritakse eluruumi tarbimisväärtust iseloomustavate kulumise, heakorra taseme ja funktsionaalsete näitajate ning asukoha järgi. Pärast 1994. aasta 31. detsembrist privatiseeritava ja eelnimetatud normi ületava eluruumi (selle osa) müügihind määratakse, lähtudes eluruumide ostu-müügittehingutes kujunenud hindadest." Komisjon ei nõustunud selle parandusettepanekuga, sest siin on müügihind seostatud ühele elanikule arvestatud

normpinnaga, mistõttu ühesuguste korterite müügihinnad erinevad suuresti sõltuvalt elanike arvust. Sellist käsitlust ei pidanud komisjon õigeks.

Juhataja

Kas kõigile on pr. Sergij ja hr. Gussevi ettepaneku sisu arusaadav? Kas esitajad nõuavad hääletamist? Jah. Palun hääletame. Kes on pr. Sergij ja hr. Gussevi ettepaneku poolt? Selle poolt on 15 saadikut, vastu 30, kaks jäid erapooletuks. Ettepanek ei leidnud toetust.

J. Reinson

Järgmine parandusettepanek on samas tabelis punkti 11 all. Hr. Koisi teeb ettepaneku sõnastada § 4 lg. 9 järgmiselt: "Erastatava eluruumi müügihinnaks kuni 1994. aasta 31. detsembrini on selle maksumus ehituse 1984. aasta eelarvelistes hindades, mida on korrigeeritud eluruumi tarbimisväärtust iseloomustavate kulumise, heakorra, taseme ja funktsionaalsete näitajate ning asukoha järgi." Komisjon ei nõustunud ja jäi oma esialgse seisukoha juurde lähtuda hinna puhul taastamisväärtusest ja turuhinnast.

Juhataja

Kas hr. Koisi ettepanek on selge? Kas hr. Koisi nõuab hääletamist? Nõuab. Palun hääletada! Poolt on 14 saadikut, 29 vastu, 3 on erapooletud. Ettepanek ei leidnud toetust.

J. Reinson

Järgmine parandusettepanek on samas punkti 12 all. Härra Grigorjev teeb ettepaneku sõnastada § 4 lg. 9 järgmiselt: "Erastatavate eluruumide müügihinnaks on nende taastamisväärtus, mida korrigeeritakse tarbimisväärtuse, ehitamisaja projekti, heakorrataseme, funktsionaalsete näitajate ja asukoha järgi." Komisjon ei nõustunud sellega samal põhjusel, mis eelmisegi parandusega.

Juhataja

Kas hr. Grigorjev nõuab hääletamist? Nõuab. Kas ettepaneku sisu on selge? On. Palun hääletada! Selle poolt on 16 saadikut, vastu 34, erapooletuid ei ole. Ettepanek ei leidnud toetust.

J. Reinson

Järgmine parandusettepanek on samas tabelis pr. Sergijlt § 4 lg. 9 kohta. Teha täiendus: "Üürnikule ja tema perekonnaliikmetele, kelle hulgas on I ja II grupi invaliid, kuid perekonnas puuduvad töövõimelised isikud, tehakse eluruumi müügihinna määramisel 50%-line mahahindlus." Komisjon ei nõustunud ettepanekuga, kuna selle seaduse ülesanne ei ole lahendada kõiki sotsiaalseid probleeme.

Juhataja

Kas pr. Sergij soovib hääletamist? Soovib. Kas pr. Sergij ettepaneku sisu on arusaadav? Palun hääletada! Selle poolt on 16 saadikut, vastu 24, 5 on erapooletud. Ettepanek ei leidnud toetust.

J. Reinson

Järgmine parandusettepanek on punkti 21 all olev hr. Grigorjevi ettepanek § 4 lg. 9 3. lõigu kohta: asendada sõnad pärast sõna "lähtudes" sõnadega "antud tüüpi eluruumi taastamisväärtusest erastamise päeval". Komisjon ei toetanud ettepanekut, jäädes hinnaküsimuses oma endise seisukoha juurde. Pealegi ei tarvitse antud tüüpi eluruumil erastamise ajal taastamisväärtust olla lihtsalt seetõttu, et seda tüüpi elamuid enam ei ehitata.

Juhataja

Kas ettepaneku sisu on kõigile arusaadav? Kas härra Grigorjev nõuab hääletamist? Nõuab. Palun hääletada! Poolt on 13, vastu 29, 2 on erapooletud. Ettepanek ei leidnud toetust.

J. Reinson

Järgmine ettepanek, mille ma hääletusele panen, on samas punkti 24 all olev Pavel Grigorjevi parandusettepanek § 6 lg. 1 juurde. Härra Grigorjev teeb ettepaneku sõnastada see järgmiselt: "Eluruumide erastamisest laekunud rahast kantakse 60% Eesti Vabariigi Valitsuse eriarvele ja 40% kohaliku omavalitsuse organile." Komisjon ei toetanud seda ettepanekut, kuna ei pidanud vajalikuks neid protsente, mis valitsus on oma eelnõus esitanud, muuta.

Juhataja

Vahest annaks ettekandja seletuse ka selle kohta, kas põhitekstis olev erastamise korraldaja ja härra Grigorjevi tekstis olev kohalik omavalitsus langevad kokku? Te rääkisite ainult protsentide põhjendusest.

J. Reinson

Praeguse seaduseelnõu teksti järgi küll.

Juhataja

Nii et küsimus on ainult protsentuaalse vahe hääletamises. Kas hr. Grigorjev nõuab hääletamist, et 70% ja 30% asemel oleks 60% ja 40%? Nõuab. Ettepanek on arusaadav. Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 22 saadikut, vastu 24, 3 on erapooletud. Jääb põhitekst.

J. Reinson

Järgmine on punkti 25 all olev hr. Grigorjevi ettepanek § 6 lg. 4 juurde. Ettepanek on esitada see sõnastuses: "Raha ettevõtete ja organisatsioonide omavahendite arvel ehitatud ja nende tiitlipärasel valduses olevate või valitsuse määruse kohaselt kohaliku omavalitsuse organite haldusest üle antud eluruumide erastamisest laekub nende ettevõtete ja organisatsioonide arengufondi." Komisjon ei toetanud seda ettepanekut, kuna ei pidanud vajalikuks teha ettevõttele ettekirjutusi, kuhu raha suunata.

P. Grigorjev

Lugupeetud ettekandja! Te tõlgendate pisut teistmoodi seda, kuhu raha peab laekuma. Need hooned ja elumajad on vastavalt valitsuse määrusele antud üle kohalikele omavalitsusele. Ja nüüd lähevad kõik summad selle korra kohaselt, mille poolt just äsja hääletati, valitsusele (70 protsenti) ning kohalikele omavalitsustele (30 protsenti), mitte aga organisatsioonidele, kes

need majad on ehitanud. Ma juhtisin sellele tähelepanu. Need majad võeti meilt ära ja anti üle kohalikele omavalitsustele. "Kreenholmi Manufaktuurilt", "Baltijetsilt" ja kõigilt teistelt meie suurtelt ettevõtetelt, kes on elamuid ehitanud, võeti need ära ja anti kohalikele omavalitsustele.

J. Reinson

Lugupeetud saadikud! Ma lugesin ettepaneku ette nii, nagu see on esitatud, ja selles paragrahvis, kuhu ta on esitatud, ei käsitleta omandi küsimusi, vaid raha laekumist. Ma ei osanud seda teisiti tõlgendada ja ka komisjonis keegi sellele ei tulnud.

Juhataja

Palun hääletada! Hr. Grigorjev nõuab hääletamist.

Poolt on 17, vastu 29, erapooletuid ei ole. Ettepanek ei leidnud toetust.

J. Reinson

Nüüd ma tahan saadikuid informeerida ühest parandusettepanekust, mis on sellest tabelist välja jäänud ja millest rääkis pr. Lauristin. Komisjon otsustas oma istungil seda arvestada. Ettepanek käsitleb eelnõu § 5 lg. 3 sõnastuse muutmist järgmiselt: "Rahvakapitali obligatsioone võib kinkida vanematele, abikaasale ja alanevatele sugulastele ning õdedele ja vendadele ja nende alanevatele sugulastele, kui nad vastavad käesoleva seaduse § 3 lg. 2 märgitud tingimustele." Tingimuste all on mõeldud seda, kes võib korterit omandada Eesti Vabariigis. Komisjon on selle aktsepteerinud. Ega see ei nõua hääletust?

Juhataja

Ei. Läheme edasi.

J. Reinson

Mul on hea meel teile teatada, et me oleme peaaegu finišis. On jäänud veel selgitada teile täna välja jagatud seaduseelnõu autori poolt tehtud parandusettepanekud § 5 lg. 2 ja § 4 lg. 9 kohta. Komisjon nõustus neid muudatusettepanekuid aktsepteerima. § 5 lg. 2 on toodud täiendav lõik: "Elamispinna väljaostmiseks mittekasutatavate rahvakapitali obligatsioonide hinna fikseerimine erastamisel aluseks võetud konverteeritavas vallutas või Eesti kroonides toimub Eesti Vabariigi kõrgeima võimuorgani kinnitatud meetoodika alusel." Lõpliku teksti formuleerimisel tuleb esitatud mõtte järgimiseks viia sisse täpsustus 1. lõikesse, kus ei saa öelda lihtsalt paneelelamu üldpinna 1 m²-ga, vaid konkreetselt paneelelamu selle ja selle projekti 1 m²-ga. See võimaldab väljatöötatud meetoodika alusel hakata kortereid erastama hinna ja osaku väärtuse probleemidesse takerdumata tingruutmeetrites. Lihtsalt selgitades tähendaks see, et siis on võimalik omandada kõigi funktsionaalsete näitajate, asukoha jms. järgi paremakvaliteedilist elamispinda mitte 1 m², vaid näiteks 0,5, 0,6, 0,7 m² jne. ning halvemat elamispinda 1 m² eest üle 1 m² täpselt samade koefitsientide süsteemiga, mis on meile esitatud valitsuse seletuskirjas, kuidas määrata korterite hinda nende funktsionaalsete ja muude näitajate järgi.

Täna hommikul teile välja jagatud parandusettepanekute viimasel lehel, n.-ö. tabeli lisas on veel üks täiendav lõik: "Käesoleva paragrahvi 1. lõike kohaselt elanikele väljastatavaid rahvakapitali

obligatsioone võib kasutada elamute ning korterite erastamiseks alates käesoleva seaduse vastuvõtmise momendist ja lõpetades 4 aasta möödumisega käesolevas lõikes nimetatud meetodika kinnitamisest." Loomulikult ei määra alustamise momenti mitte ainult seaduse vastuvõtmine, vaid kahtlemata see, kui elanikud saavad obligatsioonid kätte.

Järgmine valitsuse ettepanek on jätta välja § 4 lg. 9 2. lõik, mis ütleb: "Käesoleva seaduse § 5 1. lõikes nimetatud rahvakapitali obligatsioonide eest erastatava eluruumi (selle osa) müügihinnaks kuni 1994. aasta 31. detsembrini on selle maksumus ehituse 1984. aasta eelarvelistes hindades, mida korrigeeritakse eluruumi tarbimisväärtust iseloomustavate kulumis-, heakorraseme ja funktsionaalsete näitajate ning asukoha järgi." Viimane muudatus puudutab § 4 lg. 9 3. lõiku, mis teil kõigil praegu käes olevas seaduseelnõus kõlab nii: "Eesti Vabariigi ametlikult kehtiva valuuta ja õigusvastaselt võõrandatud vara kompenseerimiseks välja antud väärtpaberite eest erastatava eluruumi (selle osa) ning pärast 1994. aasta 31. detsembrist erastatavate eluruumide müügihind määratakse, lähtudes eluruumi ostu-müügitehingutes kujunenud hindadest." Ettepanek on sõnastada see järgnevalt: "Eluruumi (selle osa) erastamine, mis toimub Eesti Vabariigis kehtiva valuuta eest, samuti rahvakapitali obligatsioonide eest peale § 5 2. lõikes nimetatud tähtaja möödumist, toimub eluruumi ostu-müügitehingutes kujunenud hindade alusel." Praegu esitatud tekstist on võib-olla tõesti raske välja lugeda seda, et erastamine hakkab toimuma naturaalselt ruutmeetritega, ilma raha vahendusega, ja et seni kasutamata rahvakapitali obligatsioonide väärtus määratakse nende kasutamisel adekvaatsena paneelilamu vastava projekti ühe ruutmeetri hinnaga. Kui parandusettepaneku esitajad hinnaküsimuses hr. Kama ja hr. Reinson on saanud neid rahuldava selgituse, et pärast tänast hääletust ja seaduseelnõu suunamist nii juriidilisse kui ka majanduslikku ekspertiisi sõnastatakse tekst nii, et need mõtted, millest ma rääkisin, oleksid täiesti selgesti ja üheselt väljaloetavad, ning kui saal ei protesti komisjoni poolt samadel tingimustel aktsepteeritud valitsuse muudatusettepanekut, siis võtavad härrad Reinson ja Kama oma parandusettepanekud tagasi. Tänan!

Juhataja

Aitäh! Kas me oleme ammendanud kõik tabelis olevad parandusettepanekud?

J. Reinson

Ma ei tea – kui saadikutel on veel midagi jäänud ...

Juhataja

Kas on saadikuid, kes leiavad, et nende ettepanekuid ei ole arvestatud, hääletatud ega arutatud? Härra Sovetnikov, palun!

S. Sovetnikov

Mul on härra Reinsonile suur palve, mis puudutab § 5 punkti 2. Õigustatud oli Klavdia Sergij mure ja tema ettepanek selle kohta, et nendele, kes ei tööta Eesti Vabariigi jurisdiktsioonile alluval territooriumil, seda osakut ei arvestata. Eile pöördus meie poole grupp valijaid. Narvas on 1/3 linlastest töötanud 20–30 aastat Ivangorodis, alaline elukoht on aga Narva. Samasugune on olukord ilmselt ka Valgas ja Valkas. Seepärast peaks kas või märkusena panema punktis 2 kirja, et need küsimused lahendatakse kahepoolsete riikidevaheliste lepingutega. Vastasel juhul tekib selle paragrahvi kohta väga palju küsimusi. Tänan!

J. Reinson

Lugupeetud hr. Sovetnikov, ma isiklikult olen sellega täiesti nõus. Me võime lugeda teie ettepaneku komisjonile ja seaduseelnõu autorile laekunuks ja sellesama redaktsiooni käigus, millest ma rääkisin, püüame seda arvestada.

Juhataja

Kas hr. Sovetnikovi ettepanekut kirjalikult ei ole?

J. Reinson

Jutt on sellesamas tabelis punkti 14 all olevast pr. Sergij ettepanekust, mis häältega 13 poolt ja 34 vastu siin saalis maha hääletati. See täiendus, et küsimus kuulub lahendamisele riikidevaheliste lepingutega, on aga iseasi. Sellist ettepanekut meil seni laekunud ei olnud.

Juhataja

Paluks siiski hr. Sovetnikovil esitada ettepanek kirjalikult, kuna ta rääkis konkreetselt pendelmigratsioonist, mis puudutab piiriäärsete alade elanikke. See on veidi täpsem kui proua Sergij ettepanek, mis käsitles üldse väljaspool Eesti Vabariiki elavaid inimesi või töötatud aastaid.

J. Reinson

Sõandan lugupeetud Ülemnõukogule meelde tuletada, et oma otsusega lõpetasid nad parandusettepanekud majanduskomisjoni 27. jaanuarist 1992. Ma palun siis teha erand.

Juhataja

Kas nüüd oleme jõudnud olukorda, kus peame otsustama teise lugemise saatuse? Mulle on härra Telgmaalt tulnud kirjalik ettepanek lõpetada teine lugemine ja panna eelnõu kolmandale lugemisele. Milline on komisjoni seisukoht?

J. Reinson

Komisjon on nõus.

K. Koha

Lugupeetud kolleegid! Ühineksin täiesti ettepanekuga teine lugemine lõpetada ja võtta seaduseelnõu vastu kolmandal lugemisel. Seda seadust oleme teinud pikka aega, sest ta on oma iseloomult küllaltki keeruline ja vajab korrektset tööd. Põhimõtted on läbi hääletatud, nüüd tuleb need kõik panna ilusti korrektsesse keelde, et seadus oleks võimalik kolmandal lugemisel vastu võtta. Kolmandal lugemisel saab hääletada ainult neid ettepanekuid, mis teisel lugemisel ei leidnud aktsepteerimist. Kui me teeme veel uusi parandusettepanekuid, siis me ei lõpeta seda seadust iialgi. Aitäh!

Juhataja

Kas härra Telgmaa soovib oma ettepanekut ise esitada? Palun!

J. Telgmaa

Ma lihtsalt tahaksin jätkata härra Koha juttu. Pool minu põhjendust ütles ta ära. Teine pool põhineb reglemendil, mis ütleb, et kolmandal lugemisel jääb komisjonidel ja saadikutel veel võimalus nõuda täna hääletatud parandusettepanekute uut hääletusele panekut. See tähendab, et pärast härra Reinsoni poolt lubatud ekspertiisi läbimist ei saa seaduseelnõu anda spontaansete, mingi idee ajal tekkinud parandusettepanekute meelevalda, mis võib kõik selle asja uuesti tasakaalust välja viia. Mis puutub iga saadiku võimalusse oma seisukohti kaitsta, siis kolmandal lugemisel jääb kõikidele võimalus sõna võtta hääletamise motiivide kohta. Nii et ma arvan, see lihtsalt kiirendaks selle pika asja lõpu kätte jõudmist.

Juhataja

Aitäh! Ma sain aru, et juhtivkomisjon toetab seda seisukohta. Panen hääletusele hr. Telgmaa ettepaneku lõpetada teine lugemine ning panna eelnõu kolmandale lugemisele. Palun, kes on selle poolt? Kas hr. Zöbinil on midagi öelda protseduuri kohta? Palun, hr. Zöbin!

N. Zöbin

Lugupeetud juhataja! Asi on selles, et seadus on üsna mahukas ja isegi ettekandja ei reageerinud märkustele ja parandusettepanekutele alati täpselt. Mulle näib, et enne, kui seda hääletusele panna, tuleks saada teiseks lugemiseks täistekst ja siis selle järgi hääletada.

Juhataja

Seda reglement ei nõua. Täistekst tuleb kolmandale lugemisele. Hr. Telgmaa soovib veel midagi öelda.

J. Telgmaa

Vabandan ette, kui mu praegune märkus põhineb reglemendi mittetundmisel. Kas peab hääletama sel juhul, kui komisjon on nõus?

Juhataja

Jaa, kolmandale lugemisele panekut peab hääletama.

J. Telgmaa

Tänan!

Juhataja

Palun, kes on selle poolt, et lõpetada teine lugemine ja panna eelnõu kolmandale lugemisele? 43 häälega on see ettepanek vastu võetud. Vastu oli 6, erapooletuks ei jäänud keegi.

Korruptsiooni vältimise abinõude kohta ametiisikute osalemisel ettevõtluses

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, meil jäi eile päevakorrast välja Eesti Vabariigi otsuse "Korruptsiooni vastu võitlemise abinõudest ametiisikute osalemisel ettevõtluses" projekti teise lugemise jätkamine. Hr. Rask ei ole praegu saalis; nagu ma tean, esitab valitsuse seisukoha selles küsimuses hr. Veering. Palun, hr. Veering!

U. Veering

Austatud proua juhtaja, austatud saadikud! Valitsuse poolt teatan, et valitsus soovib võtta nimetatud projekti täna tagasi, kuna tehtud on tõsiseid täiendus- ja parandusettepanekuid. Me vaataksime need heameelega läbi ja esitaksime siis suhteliselt lühikese aja jooksul uuesti korrektse dokumendi. Aitäh!

Juhataja

Tänan! Eelnõu on tagasi võetud, teine lugemine jätkuda ei saa.

Päevakorra järgi peaks meil tulema käsitlusele Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Riigimajanditeks jäävate vabariikliku tähtsusega põllumajanduslike õppe-, katse- ja teadusasutuste ning majandite loetelu ja nende maakasutuse suuruse kinnitamise kohta" projekt, kus oli ette nähtud ettekanne põllumajandusministeeriumilt – või õigemini ministrilt, keda teatavasti ei ole veel nimetatud –, ja kaasettekanne maaelukomisjonilt. Siin on nimetatud hr. Parderit, aga hr. Parder ei ole saalis – kas keegi saab teda asendada?

Topograafiliste kaartide, geodeetiliste ja gravimeetriliste andmete kasutamise kohta

Juhataja

Kuni teda otsitakse, on meil ehk võimalik võtta arutusele kiireloomuline küsimus, mille kohta on saanud komisjoni arvamus. See puudutab topograafiliste kaartide, geodeetiliste ja gravimeetriliste andmete kasutamist. Keskkonnakomisjon on seda arutanud ja teeb ettepaneku käsitleda seda kiireloomulise küsimusena käesoleval istungjärgul. Kas keskkonnakomisjon on valmis seda praegu kohe arutama? Ettekandja on olemas? On. Palun, kes on selle punkti päevakorda lülitamise poolt? Kas tekst on kätte jagatud? Praegu jagatakse. Keegi ei ole vastu ega erapooletu, 22 on poolt. Päevakorda on täiendatud. Kes on ettekandja keskkonnakomisjoni poolt? Härra Tarand, palun!

A. Tarand

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Pärast kõike siin toimunut on mul nüüd õnn teatada teile seadusandliku initsiatiivi korras ühe puudujäägi likvideerimisest meie kultuuris või, täpsemini öeldes, Eesti teel infoühiskonda. Kaardid on inimkonna leiutis juba antiigist peale ja saanud erilise tähtsuse piiride ajamisel hiljem, mil neid piire on väga palju vaja läinud. Täpne Eesti kaart on pärit 19. sajandi algusest; enne seda olid nad üsna välja venitatud. Viimased 50 aastat on täpsed kaardid ühel või teisel määral olnud salastatud ja nende kasutamine väga

piiratud või täiesti keelatud. Kahju, mis sellega on tehtud, on lõpmata suur; isegi nii suur, et meie ühiskonnas pole paari viimase aasta jooksul tulnud selle peale, et nende avalikustamist nõuda. Keskkonnakomisjon on muutuvates oludes arutanud kaartide saatust õige palju. Augustist saadik on kõrvaldunud ka üks põhiline takistus – see on nimelt see, et sinnamaani me oleksime olnud sunnitud avama teise riigi saladusi, mis tekitanuks teatud komplikatsioone. Kuigi, jah, sisuliselt ei ole mingit kahtlust, et Eesti kaardid on Eesti omad, aga kahjuks oli niimoodi, et vahepealne valitsus asus meil Riias, Eesti oli üldse väga kõrvaline otsustaja nendes asjades ja peasalastaja oli Moskva.

See otsus puudutab ühelt poolt just praktilisi vajadusi, näiteks seoses maareformi käikuminekuuga on palju piiride ajamist, samuti on vaja linnaplaane ja igasugu abimaterjale, mida oodatakse koolidest turistideni välja, nagu see arenenud ühiskondades on. Täpseid kaarte eeldavad ka läbirääkimised Vene ja Lätiga või näiteks see, millega Jüri Liim praegu tegeleb – sõjaväebaaside lokaliseerimine, mis ka läbirääkimiste ettevalmistamiseks on meile väga vajalik. Niisiis ongi otsuseprojektis, mis ehk loodetavasti on juba laudadele jõudnud, tegemist kolme punktiga.

Esimene neist toonitab, et kaartide igasugune salastamine lõpeb. Siinjuures on jäetud väike reservatsioon, et kui meie kaitsevägi formerub ja vastutavad asjamehed paika saavad, siis neil võib-olla tekib vajadus mõni objekt kaardile kandmata jätta või kanda sellisele kaardile, mida nad teistele näidata ei taha. See on praegu meie jaoks küsitav, me ei oska sellele täpselt vastata. Üldiselt on see nonsens, sest praegusel ajal paistab ülevalt ja alt ja igalt poolt välja kõik, mis maa peal tehtud on. Seda, et kaitsevälk võiks tekkida teatud salastamise vajadus, ei taha me praegu aga eitada, see on nii ka kõigis teistes demokraatlikes riikides.

Teine punkt otsuses määrab kaartide omaniku, milleks üldiselt on Eesti riik, ja omavalitsuse plaanid peaksid saama omavalitsuste omandusse.

Kolmandaks esitatakse valitsusele nõudmine välja töötada geodeetiliste ja kartograafiliste tööde tegemise ning finantseerimise kord. Kaartide tegemine on üldiselt küllalt kallis lõbu ja kui me jõuame ükskord finantseerimisküsimusteni, siis palun juba ette soodsat suhtumist, sest esialgu me ei pääse ilmselt välisabita. Teine küsimus, mis valitsusel on vaja korraldada, on see, kuidas läbirääkimistel Venemaaga jõuda niikaugele, et need põhimaterjalid, mida Eesti Vabariigil on vaja topograafilise andmestiku koostamiseks, üle antaks. Ka see teeks meie elu edaspidi odavamaks. Siin viibib ka Eesti maa-ameti spetsialist, kes võib vastata konkreetsetele küsimustele, kui teda tahetakse ära kuulata. Minu poolt on see praegu kõik. Aitäh!

Juhataja

Aitäh! Tundub, et küsimusi ei ole. Kaasettekandjana on märgitud hr. Tähiste. Palun, hr. Tähiste!

A. Tähiste

Austatud juhataja, kallid kolleegid! Kavatsen teie aega ja tähelepanu kinni pidada üpris lühidalt. Informeeriksin teid ainult sellest, et 1991. aasta maikuust, mil meie külaline oli tähtis tegelane Riia kartograafiaavalitsusest, on keskkonnakomisjon kokku 4 korral käsitlenud Eesti kaartide probleemistikku ja jutud on käinud välisabi hankimise ning kasutamise võimalustest nende kaartide tegemisel. Mis puudutab konkreetset otsuseprojekti, siis mul on heameel teile teatada, et eilsel keskkonnakomisjoni istungil leidis see üksmeelset heakskiitu. Keskkonnakomisjon toetab selle otsuse vastuvõtmist muutmatul kujul. Kui rahvasaadikutel on küsimusi, siis

keskkonnakomisjon pakub, et eksperdina saaks tõepoolest sõna härra Lembit Tamme, kellele ka Andres Tarand viitas. Tema on maa-ameti geodeesia- ja kartograafiaosakonna juhataja.

Juhataja

Aitäh! Kas hr. Aksininil on hr. Tähistele küsimus? Palun, hr. Aksinin!

N. Aksinin

Lugupeetud ettekandja, tahaksin teile öelda, et kaartide tähtsusest rääkisite te väga õigesti. Ja keegi ei ütle, et meie vabariigi kaitsejõud ei saa ilma kaartideta üldse läbi.

Juhataja

Aitäh! See oli juba sõnavõtt, siin ei olnud küsimust.

A. Tähiste

Ma võin öelda lühikese kommentaari, et on valminud kavand, milliseid kaarte Eesti üldse vajab, ja seal on oma osa ka kaitseväge kaartidel. Nii et nii nagu meil jõudu jätkub, Eesti Vabariik kaitseväge kaardid ette valmistab.

Juhataja

Aitäh! Palun, kas hr. Lembit Tamme, Eesti Vabariigi Maa-ameti geodeesia- ja kartograafiaosakonna juhataja, soovib kaasettekannet? Palun, hr. Tamme!

L. Tamme

Lugupeetud juhataja, lugupeetud saadikud! Ma esindan maa-ameti geodeesia- ja kartograafiaosakonda. Valitsus on meie peale pannud Eesti geodeesia ja kartograafia väljaarendamise. Teatavasti olid kaardid Liidus salajased ja seetõttu meil praegu kaartide tootmist ei ole. Me peame kasutama ainult neid kaarte, mida saime NSV Liidult pärandusena. Teatavasti olid kõik need kaardid salastatud ja nüüd on tekkinud niisugune üpris kummaline olukord, et osa organisatsioone vaatab neid kui salajasi materjale, osa käsitleb neid kui kõigile kasutamiseks määratud materjale. Ma loodan, et selle otsuse esimene punkt reguleerib meil need suhted ära ja kaarte saab hakata kasutama kui kõigile ettevõtetele ning organisatsioonidele, samuti eraisikutele määratud materjale. Seda enam, et oleme jõudnud reformide ajajärku, registreerimise ajajärku, aga ühtegi registrit ega ühtegi reformi ei ole ilma kaardita võimalik teha. Teine moment on omandiküsimus, omandiküsimus sellel tasandil, et kellele kaart kuulub. Terves maailmas finantseerib kaartide valmistamist riik ja see on väga kallis töö. Meil on valminud Eesti põhikaardi programm kuni 2005. aastani ja selle alusel maksab 1 kaardileht, mille mõõtmed on 50x50 cm ja mis haarab pindala umbes 70 km², 1990. aasta hindades 40 000 rubla. Võrdluseks võib tuua Soome, kus üks analoogse suurusega kaardileht maksab 200 000 marka ja riik müüb selle ära hinnaga 60 marka. Nii et kõigis riikides kantakse need kulud eelarvest. Ja järelikult peab paika panema, kes on kaardi omanik. Käesolev otsuseprojekt peab selle küsimuse ära lahendama. Samuti ka teise tasandi probleemid, mis puudutavad munitsipaalkaarte. Me oleme välja töötanud Eesti kartograafia arengukava ja see koosneb kahest tasandist. Esimene tasand on riiklikud kaardid, teine tasand on munitsipaalkaardid. Riiklike kaartide valmistamist finantseerib riik, munitsipaalkaartide valmistamist kohalikud

omavalitsused. Järelikult peaksid nemad olema siis ka selle kaardi omanikud – mitte nii nagu praegu, et mõnedel firmadel on näiteks Viljandi linna kaardid, nad müüvad neid 1500 rbl. tükk ja panevad raha enda kassasse.

Juhataja

Aitäh! On küsimus hr. Aksininilt. Palun!

N. Aksinin

Vabandage palun, mul on veel üks küsimus. Me ei peaks ilmselt rääkima mitte ainult kaartidest, vaid ka oma geodeetilise tugivõrgu loomisest – eriti meie kaitsejõududele. Õelge palun, kes hakkab sellega tegelema?

L. Tamme

Need küsimused on pandud praegu ka maa-ametile. Meie saame riigieelarvest raha ja tellime need tööd oma ettevõtelt. Nende töödega tegeleb meil 3 suuremat endist uurimisprojekteerimisinstituuti, s.o. Ehitusuuringute Instituut, "Maaparandusprojekt" ja "Põllumajandusprojekt". Kuna tööd on kallid – ma ütleksin teile teadmiseks, et näiteks vastuvõtja, mis määrab sputnikutelt koordinaate, maksab 34 000 dollarit – siis on meid abistanud Soome. Möödunud aastal me tegime valmis oma plaanilise põhivõrgu esimese, A-klassi Soome maamõõduameti abil, kes finantseeris seda 140 000 margaga, ja praegu Soome spetsialistid ütlevad, et see on üks maailma parimaid plaanilisi põhivõrke. Tänu sellele, et meie territoorium on väga väike ja me suutsime seda kiiresti teha, me jätkame neid töid.

A. Ristkok

Lugupeetud härra ettekandja! Mul on küsimus otsuseprojekti punkti 3 kohta. Praegu on siin valitsusel ettenähtud tööde tegemise aeg lahtiseks jäänud, nähtavasti te ei pea otstarbekaks mingit tähtaega panna. Võib-olla te asjatundjatena oskate öelda, kui pikk see aeg võiks olla, ja selle peaks otsuses fikseerima?

L. Tamme

Ma usun, et selle me suudame paari kuu jooksul ära teha.

A. Ristkok

Teen ettepaneku märkida sinna kas mingi mai- või aprillikuu kuupäev.

L. Tamme

Ma loodan, et 2 kuuga suudame selle töö ära teha.

Juhataja

On ettepanek lisada punkti 3 "2 kuu jooksul". Ettekandja nõustub. Kas härra Tarand ka nõustub sellega, et 2 kuu jooksul? Nõustub. Palun, härra Priks!

P. Priks

Lugupeetud ettekandja! Te arvatavasti nõustute, et teatud materjalide salastatus peab jääma. Kes oleks see organ, kes määraks ära, missugused materjalid ja mil määral salastatakse?

L. Tamme

Me oleme seda kartograafia arengukavas ka puudutanud. Meil on omaette temaatiline kaart, nõndanimetatud kaitsevägekaart. Kas seda pidada salajaseks kaardiks või milliseid objekte üleüldse kaardil võiks kujutada, see on jäetud meie tulevase kaitseministeeriumi otsustada, nii nagu see on kõigis teistes riikides. Et ei kujutataks neid objekte, mida kaitseväge tahaks üldistel kaartidel salastada, siis on selline ettepanek, et kaitseministeerium koostab nimekirja, millised objektid üldtopograafilistel kaartidel kujutamisele ei kuulu. Eesti, Läti ja Leedu geodeesiakomisjon, kes tegeleb geodeesia- ja kartograafiaküsimustega, on ka sellisel seisukohal. Salastamist oleks nii palju, kui nimetatud ministeerium seda vajalikuks peab.

Juhataja

Tänan! Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi ei avata. Asume otsust vastu võtma. Hr. Tarand soovib enne lõppsõna. Palun!

A. Tarand

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Nüüd tuleks tekstis teha mõned redaktsioonilised parandused, millele on mu tähelepanu juhitud.

Kuna me oleme otsustanud, et kaitseväge meil ei ole, vaid on kaitsejõud, siis palun punktis 1 "kaitseväge" asendada "kaitsejõududega".

Siis on üks koma puudu: tunnistada topograafilised kaardid, geodeetilised ja gravimeetrilised andmed, välja arvatud Eesti Vabariigi kaitsejõudude materjalid (nüüd pange koma), piiranguteta kasutatavateks.

Punktis 2 tuleb Andrus Ristkoki ettepanekul asendada sõna "anda" sõnaga "lugeda": lugeda üldriiklikud topograafilised kaardid, geodeetilised ja gravimeetrilised andmed Eesti Vabariigi omandiks.

Punktis 3 tuleb lisada sõnad "kahe kuu jooksul": "Eesti Vabariigi Valitsusel välja töötada kahe kuu jooksul ..."

Sellised parandused läheksid siis hääletatavasse lõppteksti. Tänan!

Juhataja

Palun, kohaloleku kontroll. Kohal on 65 saadikut. Panen hääletusele otsuse "Topograafiliste kaartide, geodeetiliste ja gravimeetriliste andmete kasutamise kohta" projekti. Kes on selle otsuse vastuvõtmise poolt? 33 häälega on otsus vastu võetud. Vastu ja erapooletu ei olnud keegi.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu juhatuse arupärimine rahvasaadikute töötingimuste kohta Toompea lossis

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, meil on oma töökavast veel mõned küsimused lahendada. Kõigepealt arvamused Eesti Vabariigi kodanikukaitse seaduse eelnõu kohta. Samuti on meil saalis hr. Veering, kes on 10. päevakorrapunktis valmis käsitlema Ülemnõukogu saadikute töötingimustega seotuid probleeme. Uus riigiminister on täna meie käsutuses. Kõigepealt palun aga siis hr. Antonit esimesena 7. päevakorrapunktis.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid, vastavalt Ülemnõukogu otsusele arutas seda küsimust 11. veebruaril õiguskomisjon. Õiguskomisjon otsustas, et kodanikukaitse seaduse eelnõu on võimalik Ülemnõukogus arutama hakata ja tegi ettepaneku, et juhtivkomisjoniks selles küsimuses tuleks määrata riigikaitsekomisjon. Kuna tänaseks on ette valmistatud selle eelnõu sisuline arutelu, kohal on ettekandja, kes soovib aega 7 minutit, siis on palve, et Ülemnõukogu juhatus otsustaks, kas meil on võimalik täna alustada sisulist arutelu või on otstarbekas jätkata hr. Veeringu ärakuulamisega. Täna!

Juhataja

Kas teie komisjon teeb ettepaneku täiendada päevakorda kiireloomulise aruteluga?

T. Anton

See küsimus ei ole kiireloomuline. Kui aeg võimaldab, siis on Ülemnõukogul võimalik arutelu alustada. Kui mitte, siis tuleks jätkata hr. Veeringu ärakuulamisega.

Juhataja

Meil on jäänud tööpäeva lõpuni 20 minutit. Ma arvan, et kui juhtivkomisjon ei nõua just kiireloomulist arutelu, siis jätkame ikka tänase päevakorra järgi ja tuleme selle küsimuse juurde järgmisel istungjärgul. Ma palun, võtame siis nüüd käsile Eesti Vabariigi Ülemnõukogu juhatuse arupärimise Ülemnõukogu saadikute töötingimuste kohta. Arutelu on katkestatud, ma palun kõigepealt ettekandjal hr. Jõerüüdil lühidalt meenutada arutelu seisuga ja vahepeal toimunud muudatusi ning siis palun hr. Veeringu kaasettekannet tegema.

J. Jõerüüt

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Ainult mõne minuti jooksul värskendan teie mälu. Arutelu selles küsimuses katkes, kui tekkis segadus, kuidas kasutatakse Saadikute Maja. Veel tuletan ma meelde, et tegemist ei ole minu eelnõuga, ma ei esinda siin praegu iseennast, vaid juhatust. Juhatus on kohustanud mind seda juhatuse arupärimist kommenteerima. Selles asjas, mis toimub Saadikute Majas, on olnud juhatuses kaks korda pikk arutelu, mille tulemusel me oleme saanud ammendava informatsiooni, kes seal käivad. Võib rahulikult öelda, et informatsioon on küll huvitav ja Saadikute Maja kasutamist võib arutada veelgi, aga see ei seostu mingil määral siinse maja ruumidega. Saadikute Majas võivad saadikud oma töölaudade taga käia intensiivsemalt või vähemintensiivsemalt, nad võivad võtta endale kas ühe abilise või

kakskümmend abilit – see ei muuda komisjonide tööruumide küsimust siin majas mitte üks kriips ei siia- ega sinnapoole. Jätame need asjad teineteisest lahku.

Edasi tuletan ma meelde, et kui see küsimus oli möödunud kord arutusel, tegi riigiminister hr. Raivo Vare ühe parandusettepaneku: anda Eesti Vabariigi Valitsusele õigus lahendada Tallinnas ametipindade jaotamisel Eesti Vabariigi riigiorganite ruumiprogrammi täitmise küsimused oma otsusega. Juhatus arutas korrektselt sedagi asja ja leidis, et see ei puutu samuti käesolevasse probleemi, rääkimata sellest, et suured küsimärgid võivad tekkida selle ettepaneku juriidilise küljega. Rohkem parandus- ja täiendusettepanekuid selles asjas saalist tulnud ei ole, küll aga on elu vahepeal muutunud. Juhatusel ei ole mingisuguseid uusi seisukohti. Kõik, kes te töötate peale selle saali ka komisjonides, teate ise täpselt sama hästi kui mina, millised on töötingimused. Olukord on endine. Küll aga oleks nüüd tark kuulata rahulikult ära, mida uues situatsioonis ütleb meile uus riigiminister – kui palju on ta jõudnud olukorraga tutvuda ja milles näeb ta lahendusi. Loomulikult, king pigistab meid väga kõvasti, kuid ma ütleks oma arvamuse. Kõige parem, kui me leiaksime rahuliku lahenduse, sõltumata sellest, et meie otsuseprojekti tekst on küllaltki järsk. Tänan!

Juhataja

Aitäh! Palun, hr. Veering!

U. Veering

Väga lugupeetud eesistuja, lugupeetud saadikud! Poolteise nädala jooksul, mil olen täitnud riigiministri ülesandeid, on mul olnud võimalus kahel päeval tegelda eelmiselt riigiministrilt tööjärje ülevõtmisega, kuna hr. Vare oli mõnda aega komanderingus. Selle suhteliselt lühikese aja jooksul püüdsime järjestada küsimused. Eile õhtupoolikuks, mil mulle sai teatavaks, et täna pean teie ees esinema, ei olnud me veel jõudnud omavahel ruumide probleemini. Püüdsin siiski selle minu käsutusse jäänud suhteliselt lühikese ajaga teha maksimumi, et täna teie ees mõningate ettepanekutega esineda. Seetõttu pean ette vabandama, et minu seisukohad selles küsimuses ei ole täna võib-olla piisavalt süsteemsed.

Nagu hr. Jõerüüt juba mainis, katkestati ka mulle teadaolevatel andmetel eelmine kord arupärimine ruumideprogrammi võimaliku lahenduse kohta sellepärast, et Ülemnõukogu juhatus pidi tutvuma, kuidas saadikud kasutavad Saadikute Maja. Riigikantseleil puudub informatsioon selle tutvumise tulemuste kohta, kuid eeldan, et mõnedki küsimused said selle tulemusel lahenduse. Ühtlasi märgin, et praegu on Ülemnõukogu kasutada minu andmetel koos saaliga kakskümmend neli ruumi. Mõistes ja aktsepteerides Ülemnõukogu ruumiprobleemi, pakub Riigikantselei reaalselt lahendust ruumide eraldamisel. Seejuures lähtub Riigikantselei järgmistest põhimõtetest (mida ühtegi ei tuleks käsitleda absoluutsena, vaid vaadelda neid koosluses).

Esimene on järjepidevuse põhimõte, mille puhul võetakse aluseks ruumide jaotus enne 30. aastate teist poolt; teiseks, Ülemnõukogu kantselei soov eraldada teatud arv ruume – kui ma õigesti mäletan, siis 29 ruumi; kolmandaks, valitsuse ja Riigikantselei tänased vajadused ja neljandaks, võimalused käesoleval hetkel ja lähitulevikus. Ütlen teadmiseks, et kolm nädalat tagasi eraldas Riigikantselei Ülemnõukogu tehnilise teenindamise parandamise eelduste loomiseks neli ruumi Ülemnõukogu arvutuskeskusele. Selle nädala jooksul saab Ülemnõukogu kantselei paigutada oma paljudusbüroo Toompeal ruumidesse 265 ja 265a. Järgmisel, see on selle aasta 8. nädalal (ma nimetaksin nädalate kaupa, siis on asi selgem) saab Riigikantselei

eraldada Ülemnõukogule veel toad nr. 318 ja 319. 9. nädala lõpus eraldaksime toad nr. 252, 254 ja 255. 10. nädala lõpuks planeerime eraldada toad nr. 267 ja 268. Pärast seda on Riigikantselei remondibrigaadil võimalus jätkata remonti välisministeeriumi endistes ruumides (kui kellelgi on aega, võib ta ise kontrollida ja veenduda, et need ruumid vajavad tõelist remonti). Kui välisministeeriumi endised ruumid on remonditud, on võimalik Riigikantselei töötajaid veel ümber paigutada ja me oleme arvestanud, et siis saab Ülemnõukogule anda ruumid 266, 321, 324, 52, 53 ja 54. Kuni nimetatud küsimused saavad lahendatud, tuleks ilmselt otsida tubade 111 ja 115 ning teiste nõupidamistubade otstarbekama kasutamise võimalust.

Me avaldame lootust, et meie pakutav variant, mille kohta ma ütlesin juba algul, et küsimuse ettevalmistamiseks jäänud napi aja tõttu on see võib-olla ebapiisavalt läbi töötatud, aitab kaasa saadikute töötingimuste mõningasele parandamisele. Lõpetuseks teen ettepaneku ja avaldan valmisolekut lahendada edaspidi sedalaadi küsimused töö korras, pretendeerimata üldkogu tähelepanule. Tänan!

Juhataja

Aitäh! On küsimusi. Palun, härra Hallaste!

I. Hallaste

Lugupeetud minister! Mul on küsimus selle ruumi kohta, mis anti Ülemnõukogu liikme Edgar Savisaare käsutusse. Kas see on nüüd antud üle Ülemnõukogule või see on valitsuse käes?

U. Veering

Ülemnõukogu liige Edgar Savisaar, endine peaminister, annab praegu üle oma ametidokumente ja -kohustusi – kuu aega on nimelt üleandmisperiood – ja praegu ta kasutab seda ruumi. Kui nüüd võtta seda Ülemnõukogu liikme ruumina, siis on Ülemnõukogul selle edasise kasutamise kohta oma sõna öelda. Praegu andis valitsus selle ruumi hr. Savisaare käsutusse.

Juhataja

Aitäh! Tundub, et rohkem küsimusi ei ole. Tänan, härra Veering! Kas ettekandjal on pärast hr. Veeringu ettekannet soovi midagi öelda? Kas teistel on soovi sõna võtta ja me peaksime avama läbirääkimised? Tundub, et sõnasoovijaid ei ole. Palun härra Jõerüüdit lõppsõna.

J. Jõerüüt

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud saadikud! Informatsioon, mida hr. Veering praegu jagas, oli nii mulle kui kõigile teile uus. Meil on puht korrektsuse mõttes kaks võimalust: kas langetada praegu mingi otsus vana otsuseprojekti alusel või jätta asja arutamine katki. Ma mõtlesin kiiresti paari minuti jooksul ja minu isiklik ettepanek on lükata lõppotsuse tegemine järgmisele istungjärgule. Seda väga lihtsal põhjusel. Kui ma avaldaksin siin ainult enda arvamust ja kui see oleks minu otsuseprojekt, siis ma käituksin võib-olla teistmoodi, ma teaksin, mida teha. Praegu on tegemist juhatuse projektiga. Ma ei näe siin saalis juhatuse tervet koosseisugi, rääkimata sellest, et juhatuse oleks saanud omavahel nõu pidada. Me oleme nüüd olukorras, kus meile pakutakse teatud kindla graafiku järgi 19 ruumi, väites, et 4 nendest on kätte saadud. Minu arvates oleks lihtsalt korrektne pidada esmaspäeval korraline juhatuse koosolek ja langetada n.-ö. juriidiliselt korrektne otsus.

Juhataja

Aitäh! Härra Jõerüüt teeb ettepaneku praegu arutelu katkestada. Palun, kes on selle ettepaneku poolt? Poolt on 41 saadikut, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole.

Lugupeetud Ülemnõukogu, meil on päevakorrast praegu jäänud käsitlemata üks punkt, see on 9. punkt – Eesti Vabariigi Ülemnõukogu liikme Gussevi esitatud Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi immigratsiooniseaduses" eelnõu. See on pakutud esimesele lugemisele. Kahjuks ei ole ettekandja hr. Gussev pidanud vajalikuks istungi lõpuni meiega viibida. Nii et seda küsimust me praegu käsitleda ei saa. Kuna meil on jäänud tööaja lõpuni 7 minutit, siis on mul ettepanek praegu lõpetada. Härra Tupil on üks teade. Palun!

E. Tupp

Lugupeetud juhataja ja kolleegid! Ma vabandan, et nii hilja, aga ma tahaksin puudutada kodanikukaitse seaduse eelnõu, mis pidi täna arutusele tulema. Suur osa riigikaitsekomisjoni liikmeid on esmaspäeval ja teisipäeval seotud rahvusvahelise julgeolekunõupidamisega. Sellepärast ma teeksin juhatusele ettepaneku lükata selle asja arutelu kolmapäevale.

Juhataja

Nägemiseni järgmisel istungjärgul!